

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Komunikace emocí bilingvních lidí

Bc. Erika Čermáková

Diplomová práce

Studijní program: Psychologie

Vedoucí práce: doc. PhDr. Iva Poláčková Šolcová, Ph.D.

Praha 2024

Prague College of Psychosocial Studies

Communication of emotions of bilingual people

Bc. Erika Čermáková

The Diploma Thesis

Department of Psychology

The Diploma Thesis Work Supervisor: doc. PhDr. Iva Poláčková Šolcová, Ph.D.

Prague 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou/diplomovou práci vypracoval/a samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne .....

Podpis .....

Poděkování

Děkuji své vedoucí diplomové práce, doc. PhDr. Iva Poláčková Šolcová, Ph.D., za konzultace, nasměrování, podporu a trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat všem svým respondentům, kteří mi poskytli rozhovory a umožnili mi výzkum vytvořit.

Anotace

V diplomové práci zkoumám komunikaci emocí bilingvních lidí pomocí polostrukturovaných rozhovorů a tematické analýzy. Z té například vyplývá, že fráze miluji tě a mám tě rád mají v českém jazyce pro bilingvní jedince specifický význam. Schopnost komunikovat více jazyky má dále vliv na vyjadřování, vnímání a prožívání intenzity a rozmanitosti emocí. Věnuji se také komunikačním bariérám i tomu, že bilingvismus zároveň může být i nástrojem k vzájemnému porozumění v kontextu kulturních vlivů nebo socializace. Bilingvismus může ovlivňovat možnost autentického sebevyjádření bilingvního jedince.

Klíčová slova:

bilingvismus, komunikace, bilingvismus a emoce, vliv jazyka na emoce, bikulturalita

Abstract

In my thesis I investigate the communication of emotions of bilinguals using semi-structured interviews and thematic analysis. It shows, for example, that the phrases I love you and I like you have a specific meaning in the Czech language for bilingual individuals. Furthermore, the ability to communicate in multiple languages has an impact on the expression, perception and experience of the intensity and diversity of emotions. I also address communication barriers and the fact that bilingualism can also be a tool for mutual understanding in the context of cultural influences or socialization. Bilingualism can influence the possibility of authentic self-expression for the bilingual individual.

Key words:

bilingualism, communication, bilingualism and emotions, influence of language on emotions, biculturalism

Obsah

Úvod	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Pojem bilingvismus.....	9
1.1 Typologie bilingvismu	10
1.1.1 Společenský a individuální bilingvismus	10
1.1.2 Receptivní a produktivní bilingvismus.....	11
1.1.3 Raný a pozdní bilingvismus (simultánní a sukcesivní bilingvismus).....	11
1.1.4 Vyvážený a dominantní bilingvismus	11
1.1.5 Primární a sekundární bilingvismus	12
1.1.6 Aditivní a subtrakční	12
1.1.7 Složený, koordinovaný a subordinovaný.....	12
1.1.8 Lidový a elitní bilingvismus	12
2 Osvojování emocí bilingvních lidí.....	14
3 Emoční teorie v souvislosti s bilingvismem	16
3.1 Deterministický přístup	16
3.2 Emergentní přístup	17
4 Vliv jazyka na emoce bilingvních lidí	19
4.1 Specifické struktury jazyka	19
4.2 Vnímání emocí	19
4.3 Regulace emocí	21
4.4 Intenzita emocí	22
5 Nepřeložitelná slova	24
6 Vliv kultury	26
6.1 Bilingvismus a bikulturalita	26
7 Bilingvní a bikulturní romantické vztahy	29
8 Code switching	30
9 Výzkumy v zahraničí a na českém území.....	31
EMPIRICKÁ ČÁST	33
10 Výzkumný problém	33
10.1 Výzkumná otázka.....	33
11 Metoda	34
12. Výsledky výzkumného šetření.....	37
12.1 Osobní předporozumění	37

12.2 Stručná charakteristika respondentů.....	38
12.3 Popis společných témat.....	40
Diskuse	71
Závěr a limity.....	75
Reference	77
Seznam příloh.....	85

Úvod

V rámci své diplomové práce se věnuji *Komunikaci emocí bilingvních lidí*. Navazuji tak na svou bakalářskou práci na téma *Integrace cizinců do české společnosti*, kde jsem čerpala z následujících kapitol – Bikulturalita, Proces socializace, Komunikace, Jazyk, Metodika výzkumu. V rámci výzkumu v bakalářské práci jsem se dotkla ústředního tématu pro cizince, kterým je právě jazyk a s ním spojené komunikační bariéry: nemožnost vyjádřit některé emoce v jednom z jazyků, kterými bilingvní lidé hovoří, problematika spojená s nepřeložitelnými slovy či jazyk jako prostředek k utváření a prožívání své kulturní identity. Prostřednictvím těchto témat jsem chtěla prohloubit souvislosti týkající se osobního prožívání jedinců, kteří se s těmito otázkami v životě potýkají, a které mohou být důležité pro psychologickou a psychoterapeutickou praxi.

V České republice existuje jen málo výzkumů, které se věnují komunikaci emocí bilingvních lidí, a to i přesto, že se toto téma stává čím dál více aktuálnější. Proto by tato diplomová práce mohla být určitým vodítkem, které nabídne cestu k hlubšímu porozumění lidem, kteří užívají dva a více jazyků. Jelikož tento problém nelze redukovat jen na to, že se jedná o používání více jazyků – jazyk je zde také nositelem emocí a kulturní identity.

V teoretické části nejprve představím pojem bilingvismus a jeho typologii. V rámci této kapitoly pojem bilingvismus popisuji z několika úhlů pohledů. Ze studií na toto téma totiž vyplynulo, že není tak jednoznačné, kdo je bilingvní a kdo ne. Dále se věnuji osvojování emocí u bilingvních lidí, kdy představím několik východisek, které souvisejí s tím, v jakém jazyce se bilingvním lidem vyjadřují emoce lépe. Další kapitolu pak tvoří emoční teorie – deterministický a emergentní přístup. Tyto přístupy popisují, zda jsou emoce univerzální, či nikoliv, a co to znamená pro lidi, kteří se učí dalším jazykům. V kapitole *Vliv jazyka na emoce bilingvních lidí* popisuji, jak bilingvní lidé regulují a vnímají emoce ve svých jazycích. Důležitou kapitolou představují také nepřeložitelná slova, čímž míníme slova, která nemají přesný ekvivalent v jiném jazyce, a můžou se podílet na vzniku bariér v komunikaci emocí bilingvního jedince. V další kapitole se věnuji bilingvní bikulturní identitě, která je také důležitou součástí sebevyjádření se a komunikace emocí. Kapitola o bilingvních a bikulturních romantických vztazích se zabývá tím, s jakými komunikačními problémy se páry s odlišným kulturním a jazykovým zázemím potýkají. Na závěr představuji tzv. code switching, který popisuje,

jak a proč bilingvní jedinci kombinují své jazyky. Nakonec zmiňuji výzkumy v zahraničí na českém území, které jsou spojené s tímto tématem.

V praktické části bylo mým hlavním cílem zjistit, s čím se bilingvní jedinci potýkají v souvislosti s komunikací svých emocí a jaká psychologická témata s touto problematikou souvisí. A stejně tak, na která témata je důležité se zaměřit pro usnadnění porozumění bilingvním jedincům. Zároveň jsem v rámci této práce měla možnost představit, s jakými specifiky českého jazyka se bilingvní jedinci potýkají, a odhalit tak nové souvislosti, které by mohly být nápomocné při terapeutické práci s bilingvními osobnostmi.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Pojem bilingvismus

Vyomezit pojem bilingvismus není tak jednoduché, jak se zdá. Bilingvní můžou být všichni, nebo také nikdo (Morgensternová et al., 2011). Můžou to být děti cizinců, kteří se přistěhovali do hostitelské země a učí se jejímu jazyku. Můžou to být lidé, kteří pocházejí z rodiny, v níž jeden z rodičů mluví jiným jazykem. Nebo také lidé, kteří se v dospělosti začali učit další jazyk. V této kapitole představím několik východisek, jak lze bilingvismus vnímat.

Existuje mnoho definic, které popisují bilingvismus (Bakić & Škifić, 2017). Asi tou nejznámější definicí bilingvismu je (Bloomfield, 1933): ovládnutí dvou nebo více jazyků na úrovni rodilého mluvčího (s.56). Čehož je těžké dosáhnout (Baker, 2011), jak budu popisovat dále v textu. Někteří autoři vnímají bilingvismus jako pravidelné používání dvou nebo více jazyků (nebo dialektů) a bilingvní lidé jsou ti, kteří používají dva nebo více jazyků (nebo dialektů) ve svém každodenním životě (Grosjean, 2008, s. 10, podle Bakić & Škifić, 2017, s.35). Tento autor zdůrazňuje zejména pravidelnost užívání více jazyků (Grosjean, 2010, podle Baker, 2011). Někteří autoři dále zdůrazňují tři základní oblasti, které definují bilingvismus – věk osvojení, kompetence a kulturní identitu (Ramínez-Esparza & García-Sierra, 2014).

Je tu velmi tenká hranice mezi tím, kdo je bilingvní a kdo je monolingvní (Baker, 2011). Podle definice Bloomfielda, by nemohl být bilingvní skoro nikdo (Morgensternová et al., 2011), jelikož jde o maximální úroveň ovládnutí jazyka – úroveň mateřského jazyka (Baker, 2011). Což na základě dimenzí bilingvismu a její další typologie (Baker, 2011), kterou ve své práci představím, lze vyvodit, že je opravdu obtížné i pro jedince, kteří se dvěma jazykům učí odmala. Naproti tomu Diebold popisuje, že abychom mohli označit někoho za bilingvního, tak musí mít alespoň minimální kompetenci ve druhém jazyce. Tento typ bilingvismus se nazývá jako *počínající bilingvismus* (Diebold, 1964, podle Baker, 2011). Z tohoto hlediska se lze na bilingvismus dívat jako na kontinuum, kde na jedné straně je bilingvismus a na druhé monolingvismus (Baker, 2011). Nicméně dle Baker (2011) zde nastává otázka, jestli existuje střed mezi maximální a minimální definicí (s. 8). Na základě svého výzkumu a vyhledávání respondentů, si myslím, že najít střed je opravdu velmi komplikované. V textu budu proto dále popisovat, jaké dimenze jsou spojené s bilingvismem a proč je tak obtížné takový střed najít.

Dalším takový pohled, který přináší Liebkind (1995), pojímá bilingvismus víc sociálně-psychologicky oproti sociolingvistickému pohledu (Liebkind, 1995, podle Bakić & Škifić, 2017), které definují v přístupech výše. Liebkind popisuje, že jeden z nejdůležitějších faktorů bilingvismu je: Pokud se cítíte být bilingvní a jste za bilingvní označováni, je třeba, abyste si uvědomili, že jste bilingvní (1995, s. 80, podle Bakić & Škifić, 2017, s. 35). O tuto definici jsem se opírala ve svém výzkumu, jelikož zdůrazňuje subjektivní složku, která je pro můj výzkum důležitá vzhledem ke zkoumání komunikace emocí kvalitativním přístupem. Umožňuje to totiž lépe porozumět individuálním zkušenostem a vnímání komunikace emocí z perspektivy bilingvních lidí.

Jak již z definicí vyplývá, je zřejmé, že bilingvismus má mnoho dimenzí, které nelze opomenout – schopnost související s pasivní a receptivní kompetencí, vyváženost dvou jazyků, věk osvojení jazyka, vývoj, vliv kultury, kontext používání jazyka a další (Baker, 2011). Tyto dimenze souvisí s typologií bilingvismu, kterou představím v následující části textu – *společenský a individuální, receptivní a produktivní, raný a pozdní (simultánní a sukcesivní), primární a sekundární, vyvážený a dominantní, aditivní a subtrahční, složený, koordinovaný a subordinovaný, lidový a elitní* (Baker, 2011; Moradi, 2014; Morgensternová et al., 2011).

1.1 Typologie bilingvismu

1.1.1 Společenský a individuální bilingvismus

Na rozdíl od individuálního bilingvismu, společenský bilingvismus se týká celé společnosti nebo komunity, kde se užívají běžně dva a více jazyků. Příklad sociálního bilingvismu je, když všichni lidé ve společnosti jsou bilingvní jako například v Indii (Appel & Muysken, 2005).

Individuální bilingvismus se vztahuje k jednotlivcům, kteří ovládají více než jeden jazyk z různých důvodů, třeba že jsou součástí bilingvní menšiny, jejichž rodina je bilingvní, nebo se sami naučili další jazyk (Morgensternová et al., 2011). Například v České republice může být jedinec bilingvní, když je součástí menšiny, jako jsou Ukrajinci, ale zároveň navštěvuje českou školu. Nebo proto, že pochází z bilingvní rodiny, kde mluví táta třeba anglicky a máma česky.

Další typologie bilingvismu, které následně představím, souvisí zejména s individuálním bilingvismem a rozdělují se podle jazykových, vývojových a sociálních aspektů (Moradi, 2014, s. 108).

1.1.2 Receptivní a produktivní bilingvismus

Úroveň bilingvismu souvisí také s tím, jaké má bilingvní jedinec schopnosti z hlediska mluveného a psaného projevu (produktivní neboli aktivní forma bilingvismu) a čtení a porozumění (receptivní neboli pasivní forma bilingvismu). Někteří ovládají pouze pasivní formu nebo aktivní formu bilingvismu nebo oboje. Další otázkou je, jakých úrovní bilingvní lidé nabývají v jednotlivých jazykových schopnostech (Baker, 2011).

1.1.3 Raný a pozdní bilingvismus (simultánní a sukcesivní bilingvismus)

Podle toho, ve kterém věku si jedinec osvojuje další jazyky, se rozděluje na raný a pozdní bilingvismus. Rozdíl mezi raným a pozdním bilingvismem je v úrovni jazykové kompetence (Beardsmore, 1986) – jestli další jazyk je na úrovni mateřského jazyka nebo ne (Swain, 1972, podle Moradi, 2014). Jedinec, který si osvojí více než jeden jazyk v předadolescenci (s.28), se řadí do raného bilingvismu (Beardsmore, 1986). Dítě má možnost si oba jazyky osvojovat na úrovni mateřského jazyka (Swain, 1972, podle Moradi, 2014). Pozdní bilingvismus je, když od osmého věku si jedinec začne osvojovat další jazyk, který není na mateřské úrovni. Dále se může raný bilingvismus rozdělit na simultánní a sukcesivní bilingvismus. Simultánní bilingvismu neboli souběžný je, když od narození na dítě rodiče mluví například v češtině a francouzštině. Sukcesivní neboli následný bilingvismus je, když dítě má svůj první jazyk částečně osvojený a následně se začne učit další (Moradi, 2014). Takoví jedinci jsou třeba děti cizinců, kteří se přistěhovali do hostitelské země a začali chodit do české školy, kde si začali osvojovat češtinu.

1.1.4 Vyvážený a dominantní bilingvismus

Vyvážený bilingvismus označuje stav, kdy jsou jazyky, které jedinec ovládá, na podobné úrovni plynulosti a znalostí (proficiencies). Naopak dominantní bilingvismus se vyznačuje tím, že jedinec je v jednom jazyce kompetentnější než ve druhém (Peal and Lambert, 1962, podle Moradi, 2014). Vyvážený bilingvismus je méně běžný než dominantní (Morgensternová et al., 2011). V rámci svého výzkumu jsem identifikovala dva jedince, kteří by splňovali kritéria vyváženého bilingvismu, zatímco ostatní by byli klasifikováni jako dominantní. Moje pozorování naznačuje, že míra bilingvismu závisí na míře interakce jedince s oběma jazyky a na úrovni jeho zapojení do bilingvní komunity. Vzhledem k tomu, že respondenti žijí v českém prostředí a jsou vystavení češtině ve škole, v mezilidských vztazích, v práci a dalších situacích, lze očekávat, že okolní prostředí má významný vliv na jejich znalost a plynulost jazyků.

1.1.5 Primární a sekundární bilingvismus

Jestliže si jedinec osvojuje jazyky ve svém přirozeném prostředí, jako je rodina, tak jde o primární bilingvismus. Sekundární bilingvismus znamená, že jedinec si osvojuje jazyk v umělém prostředí. To je právě například u dětí cizinců, kteří se přistěhovali do hostitelské země a začali chodit například do české školy, kde se učí český jazyk (Morgensternová et al., 2011).

1.1.6 Aditivní a subtrakční

V závislosti na tom, jak druhý jazyk ovlivňuje první, rozlišujeme aditivní a subtrakční bilingvismus. Aditivní bilingvismus je stav, kdy bilingvní jedinec neztrácí svůj první jazyk na úkor druhého. Naopak, když bilingvní jedinec ztrácí svůj první jazyk na úkor druhého, jedná se o subtrakční bilingvismus. Důležitým ovlivňujícím faktorem, zda se bude jednat o aditivní či subtrakční bilingvismus je podpora jazyka ve společnosti (Lambert, 1974, podle Moradi, 2014). Na základě toho lze vyvodit, že například anglický rodilý mluvčí, který se učí česky v české společnosti, bude mít větší výhodu oproti ruskému rodilému mluvčímu, jelikož anglický jazyk je aktuálně například více dostupný na českých školách, a proto zachování obou jazyků bude snazší (aditivní bilingvismus). Příkladem může být také vliv okolí na komunikaci u mojí respondentky, která mluví rusky, ale na veřejnosti je jí to nepříjemné, jelikož její jazyk není českou společností podporován (Linda).

1.1.7 Složený, koordinovaný a subordinovaný

Tuto typologii Moradi (2014) podle Weinreicha (1953) definuje, že záleží na způsobu, jakým jedinec ukládá a organizuje dva nebo více jazykových kódů (s. 108). Koordinovaný bilingvismus má dva významové systémy, tudíž jazyky fungují nezávisle na sobě. Naproti tomu ke složenému bilingvistu dochází tehdy, když jedinec si ukládá do jednoho významového souboru dvě sady jazykových kódů, a to znamená, že jednu významovou jednotku používají oba dva jazyky. U subordinovaného bilingvistu dochází k tomu, že je druhý jazyk závislý na prvním jazyku, který tvoří jednu významovou jednotku (Weinreich, 1953, podle Moradi, 2014).

1.1.8 Lidový a elitní bilingvismus

Další typy bilingvistu jsou založené na kulturní identifikaci a používání jazyka. Fishman (1997) rozlišuje lidový a elitní bilingvismus na základě sociálního statusu jazyka. Lidoví bilingvisté jsou členy jazykové menšinové komunity, jejichž vlastní jazyk nemá vysoký status v převažující jazykové společnosti, ve které žijí (Fishman, 1977 podle

Moradi, 2014, s. 109). Naproti tomu elitní bilingvisté mluví dominantním jazykem v dané společnosti a také ti, kteří umí mluvit dalším jazykem, což jim ve společnosti poskytuje hodnotu a užitek (Fishman, 1977, podle Moradi, 2014, s.109).

V rámci této kapitoly jsem představila pojem bilingvismus a typologii. Na základě rozmanitosti pohledů na pojem bilingvismus, lze vyvodit, že není jednoduché přesně určit, kdo je bilingvní a kdo ne. Nicméně i přesto se lze zaměřit na určité aspekty, které jsou v rámci tohoto tématu důležité a čím dál tím více aktuální v naší společnosti.

2 Osvojování emocí bilingvních lidí

Vyvstává zde otázka, zda si bilingvní lidé mohou stejně jako ve svém mateřském jazyce osvojit emoce v dalších jazycích vzhledem k tomu, že emocionální asociace slov se mohou vytvářet zejména v dětství (Ponari et al., 2015, s. 3). Někteří výzkumníci se shodují na tom, že první jazyk je emocionálnější (Pavlenko, 2008 podle Ponari et al., 2015; Dewaele, 2004a, 2008). Z tohoto hlediska jedinci, kteří se řadí do raného a vyváženého bilingvismu si osvojí více emoce v obou jazycích, oproti sekvenčním bilingvistům (Altarriba, 2008; Dewaele & Pavlenko, 2002, podle Ponari et al., 2015). Důvodem je, že sekvenční bilingvisté nemají možnost si druhý jazyk osvojovat například v kontextu s výchovou, ale spíše si ho osvojují ve školním prostředí nebo někde jinde, kde nejsou tolik koncentrované emoce v jazyce (Pavlenko, 2008, podle Ponari et al., 2015). Dokonce Pavlenko (2012) vnímá, že jejich emoční valence ve druhém jazyce považována za „beztělesné poznávání“, protože slova v druhém jazyce jsou zpracovávána sémanticky, ale ne afektivně (s. 405).

Jak moc si bilingvní jedinec osvojí emoce ve své druhém jazyce závisí na několika faktorech – věk, úroveň odbornosti (proficiency), jazyková dominance, kontext, ve kterém se bilingvní jedinec druhý jazyk učí a frekvence užívání jazyka (Kroll & Stewart, 1994, podle Ponari et al., 2015). Sekvenční bilingvisté si byli schopni pomocí afektivního primingu osvojit emoce v svém druhém jazyce, což určovala intenzita jeho užívání (Degner et al., 2012).

Jiná studie nepotvrdila myšlenku, že je potřeba druhý jazyk používat každý den a že je důležitý kontext používání jazyka, jelikož její autoři ve svém výzkumu nepozorovali vliv těchto aspektů. Výzkumníci použili úkol lexikálního rozhodování, který zkoumal emocionální účinek slov. Každé slovo má určitou valenci (pozitivní-negativní-neutrální). A tato valence má vliv na reakční dobu v interakci se slovy. Zjistili, že mezi rodilými, ranými a pozdními bilingvisty nebyl žádný rozdíl v reakční době. Na pozitivní slova a negativní slova reagovali rychleji, oproti neutrálním. Rozdílem bylo pomalejší zpracování informací u pozdních bilingvistů, oproti rodilým mluvčím a raným bilingvistům (Ponari et al., 2015).

Pavlenko (2004) navrhuje ve své studii, že jedním z faktorů, které může ovlivňovat emocionalitu v jazyce, je socializace zejména v rodině, kde se jedinec potýká s emocionálním kontextem. Právě skrze socializaci jsou předávány různé komunikační formy a způsoby, který si jedinec zvnitřňuje (Čermáková, 2022). Dospělí bilingvisté vnímají druhý jazyk jako stejně nebo dokonce více emocionální. Někteří používají právě

kombinace obou jazyků, což znamená, že ne vždy nutně je první jazyk emocionálnější (Pavlenko, 2004).

Na základě těchto poznatků není zcela jasné, jestli skutečně je první jazyk více emocionálnější vzhledem k tomu, že záleží na více faktorech.

3 Emoční teorie v souvislosti s bilingvismem

V této kapitole se budu věnovat emočním teoriím, které definují emoce a jsou důležité v souvislosti s jazykem a pro kontext bilingvismu. Nejdříve představím deterministický přístup, a následně emergentní. Emergentnímu přístupu se budu věnovat hlouběji v souvislosti učení se druhého jazyka bilingvních lidí vzhledem k emocím.

3.1 Deterministický přístup

Deterministický přístup definuje emoce jako univerzální napříč všemi kulturami a jazyky (Pavlenko, 2014). Tento přístup vychází z Darwinovy teorie, která se zaměřuje na výraz emocí ve své knize *Výraz emocí u člověka a zvířat* (1872). Darwin předkládá myšlenku, že emoce jsou biologicky determinované procesy, závislé na vrozeně nastavených mozkových mechanismech, vytvořených dlouhou evoluční historií (Damasio, 1999, s.51 podle Pavlenko, 2014, s. 250). Darwinova teorie inspirovala S. Tomkinse, který identifikuje „devět vrozených primárních emocí, které se projevují typickými výrazy – zájem, radost, překvapení, trýzeň (úzkost), strach, hněv, zahanbení (pokoření), hnus a odpor k nepříjemným pachům“ (Tomkins, 2002, podle Plháková, 2003, s. 395).

Dále Ekman a Friesen navázali na tuto teorii, zkoumající primární emoce u kmene Fori z Nové Guineje. Jejich cílem bylo zjistit, „zda jsou členové kmene schopni identifikovat výrazy emocí u obyvatel západního světa stejně přesně jako mezi sebou“ (1971, podle Plháková, 2003, s. 396). Výzkum ukázal, že existuje šest základních emocí – „štěstí, smutek, hněv, odpor, strach a překvapení – a že určité mimické obličejové projevy jsou univerzálně spojeny s primárními (základními) emocemi, což odpovídá Darwinovým předpokladům“ (Ekman & Friesen, 1971, podle Plháková, 2003, s. 396).

Prostřednictvím deterministického přístupu a poznatku, že jsou emoce univerzální, se role jazyka upozaďuje, a proto by učení se dalšímu jazyku nemělo být žádný problém, jelikož při něm nedojde k žádným kognitivním a neurofyzilogickým změnám (Pavlenko, 2014). Studenti druhého jazyka tak: a) přenesou své univerzální vzory hlasových a obličejových výrazů emocí, b) naučí se nové vzory morfo-syntaktického kódování a c) spojí slova emocí v druhém jazyce s předchozími kognitivními reprezentacemi základních kategorií (Pavlenko, 2014, s. 251).

Lidé, kteří se učí druhý jazyk, by si měli zvnitřňovat sociální normy a naučit se jak a kdy vyjádřit své emoce. Potenciální potíže s vyjádřením emocí, které vycházejí z tohoto přístupu, by se týkaly spíše struktury a fonologie jazyka. Z tohoto hlediska má jazyk

minimální vliv na vyjadřování emocí, a není v něm natolik důležité se zabývat komunikováním emocí bilingvních lidí (Pavlenko, 2014).

3.2 Emergentní přístup

Na rozdíl od výzkumníků, kteří se zaměřili na univerzalitu emocí, antropoložka J. Briggs zkoumá emocionální projevy u Eskymáků Utku spolu s dalšími studiemi na různých kulturách. Její práce *Never anger* (1970) přichází s poznatkem, že projevy emocí jsou rozmanité a liší se mezi různými kulturami a jazyky, což definuje emergentní přístup (Pavlenko, 2014).

Dle emergentního přístupu jsou emoce tzv. emergentní fenomény, kdy mezi sebou interagují subjektivní, fyziologický, behaviorální a sociokulturní faktory. Skrze tuto interakci dochází k formování a projevování emocí: a) vznikají v procesu subjektivního hodnocení přichozích podnětů v souvislosti s individuálními potřebami a cíli, b) integrují kognitivní ohodnocení, fyziologické stavy, behaviorální následky a diskurzivní zdroje, c) vedou ke kulturně vhodným reakcím a způsobům jednání, jak je uvedeno v Pavlenko (2014), která odkazuje na: (Barrett, 2009; Barrett et al., 2007a,b; Brosch et al., 2010; Mesquita & Leu, 2007; Oatley, 1992; Russell, 2003; Scherer, 2009, podle Pavlenko, 2014, s. 252).

Prostřednictvím emergentního přístupu je jazyk vnímán jako prostředek, který usnadňuje osvojení kategorií emocí a dosažení intersubjektivní (Pavlenko, 2014, s. 252).

V rámci emergentního přístupu dále existují dva rozdílné přístupy na základě toho, jakým způsobem se emocionální události vyvíjí – teorie hodnocení a konstruktivistický přístup.

Schererův komponentní procesní model a jeho spolupracovníci v rámci teorie hodnocení zdůrazňuje, že emoční prožitek vychází z kognitivního hodnocení události, a že fyziologické a behaviorální reakce jsou následkem tohoto hodnocení (Brosch et al., 2010; Sander et al., 2005; Scherer, 2009 podle Pavlenko, 2014).

Barrettův konceptuální model jednání a jeho spolupracovníků zase v rámci konstruktivistického přístupu zdůrazňuje, že emoce jsou vytvářeny prostřednictvím kategorizace vnějších vjemů ze světa, vnitřních vjemů z těla a z předchozích zkušeností (Barrett, 2009). Tyto kategorie emocí (kategorie jako „hněv“, „smutek“, „strach“) nejsou přirozenými, biologicky danými entitami, ale jsou vytvářeny lidskou myslí na základě učení se z kultur a sociálních situací (Barrett, 2006, podle Barrett, 2009). Jsou to kategorie, které vytvořila a pojmenovala lidská mysl, aby reprezentovaly a vysvětlovaly

lidskou mysl (Barrett, 2009, s.8). Některé kategorie jsou napříč kulturami stabilní a některé kategorie jsou specifické. Emoce jsou vnímány jako mentální obsahy, které umožňují lidskému mozku upravovat a regulovat vnitřní stav těla a přizpůsobovat se okolnímu světu. Konceptuální model jednání zdůrazňuje roli kategorizace při vytváření významu z vnímání a její důležitost při komunikaci, sebe-regulaci a formování lidského prožívání emocí (Barrett, 2009).

Podle Pavlenko (2014) si můžeme mezi těmito přístupy představit kompromis tzv. dvoustupňový proces, kdy nejdříve hodnocení vyvolává fyziologické reakce – převážně automaticky a následně je emoční zkušenost interpretována skrze kategorie a rámce (s.253).

Co by tento přístup tedy znamenal pro lidi učící se další jazyk (L2)? Podle Pavlenko (2014):

1. Učení se L2 vede k restrukturalizaci na všech úrovních reprezentace a zpracování emocí.
2. Na jazykové úrovni mohou být studenti L2 nuceni modifikovat vokální, lexikální a morfosyntaktické vzorce emočního vyjadřování a identifikace, například upravit salenci a důležitost určitých vokálních signálů.
3. Musí si také osvojit vzorce emočního vyjadřování, které nemají v L1 ekvivalent.
4. Na kognitivní úrovni mohou být žáci L2 nuceni modifikovat mentální reprezentace emočních kategorií a vzorců kognitivního hodnocení – tento proces může zahrnovat restrukturalizaci, rozšíření a zúžení kategorií, stejně jako internalizaci nových emočních kategorií, které nemají protějšek v L1.
5. A na diskurzivní a sociální úrovni musí studenti L2 internalizovat nové normy regulace a projevování emocí.
6. Změny mohou být potřebné i na neurofyziologické úrovni, pokud jde o somatické stavy a další fyziologické reakce vyvolané konkrétními podněty (s. 253).

4 Vliv jazyka na emoce bilingvních lidí

Jaký vliv má jazyk na emoce? Pomáhá utvářet emoce? Vztah mezi jazykem a emocemi se zkoumá napříč obory – z pohledu lingvistického, psychologického, antropologického, neurovědeckého, sociologického a dalších. A jestli má jazyk vliv na emoce, tak jak je tomu v případě bilingvních jedinců? Výzkumy se zabývají tím, jaký má na bilingvní lidi dopad kultura a jazyk ve vztahu k vnímání, vyjadřování, emoční zkušenosti, regulování emocí u bilingvních lidí (Lindquist, 2021), a také zkoumá variabilitu a podobnosti napříč jazyky z hlediska emocionálního významu slov (Wierbicka, 1992, podle Lindquist, 2021).

4.1 Specifické struktury jazyka

Majid (2012) přichází se zjištěním, že se emocionální projev citlivě nalaďuje na specifické struktury jazyka (s. 441, překlad autora) z lingvistického hlediska. Mezi specifické struktury jazyka patří prozódie, fonetika, sémantika, gramatika, diskurz a konverzace. Což znamená, že každá část jazyka v sobě nese určitou emoci. Vzhledem k odlišným strukturám jazyků by to mohlo znamenat, že existují i mezikulturní rozdíly v komunikaci emocí (Majid, 2012).

Dromey et al. (2005) se ve svém článku zabývali napříč kulturami rozpoznáním tónu hlasu (neverbální komunikace), který stejně jako slova (tedy verbální komunikace) má svou emocionální hodnotu, kterou nese právě tzv. afektivní prozódie. Neverbální i verbální komunikace nese důležitá sdělení o emocích. V rámci svého výzkumu zjistili, že polygloti s mateřským anglickým jazykem jsou přesnější ve vnímání emočních signálů než polygloti s jiným mateřským jazykem, kteří se učili angličtinu jako druhý jazyk. Oproti monoglotům, kteří mluvili anglickým mateřským jazykem, byli polygloti s mateřským anglickým jazykem přesnější. Lze tedy vyvodit závěr, že polygloti, kteří měli za mateřský jazyk angličtinu mohou být citlivější ke svému mateřskému jazyku, a tedy lépe vnímat emoce v neverbální komunikaci. Dalším zjištěním této studie je, že ženy jsou na tom lépe než muži v rozpoznání tónu hlasu.

4.2 Vnímání emocí

Výzkumníci zkoumající vliv jazyka na emoce (Lindquist et al., 2006), což je koncept vycházející z konstruktivistického přístupu (Barrett, 2009), který jsem vysvětlila výše, zjistili, že narušením přístupu k jazykovým emocionálním konceptům je důkazem, že jazyk má vliv na emoční vnímání (Lindquist et al., 2015). Alqarni & Dewaele (2018)

podle Barretta definují emoční vnímání jako schopnost jedince usuzovat, jaké emoce prožívá druhý člověk. Tato schopnost se získává na základě emočních konceptů, které získávají skrze učení se jazyka (emoční slova a vyjadřování se), které jsou vytvářeny skrze verbální a neverbální komunikaci. Jedinec usuzuje na základě předchozích zkušeností a předpovědí, které jsou vytvořeny skrze emoční koncepty (Barrett, 2017, podle Alqarni & Dewaele, 2018).

Tento vliv jazyka na vnímání emocí výzkumníci zkoumali například tak, že nechali účastníky studií opakovat slova do doby, než slovo ztratilo význam (metoda sémantické saturace), a následně je nechali vyhodnotit emoce ve tvářích. Slova (např. vztek) korespondovalo s výrazy na obrázku (naštvané výrazy). V této studii se zjistilo, že po sémantické saturaci pomaleji a méně přesně účastníci vnímali emoce ve tvářích. Tímto se ukazuje vliv jazyka na emoční vnímání (Lindquist et al., 2006), a to znamená že zvýšení dostupnosti jazykových emočních konceptů může zlepšit vnímání kategorizace, což vede jednotlivce k vnímání výrazů tváře v rámci konkrétních emočních kategorií (Lindquist et al., 2015, s. 3). Lze to ilustrovat například u kojenců, kteří jsou schopni používat základní kategorie emocí jako příjemné-nepříjemné-neutrální (rozdělují tváře z hlediska valence emocí) (Bornstein & Arteberry, 2003, podle Lindquist et al., 2015). Naproti tomu batolata, kterým se začíná rozvíjet jazyk a používají slova jako smutek, vztek a strach, jsou schopni citlivěji kategorizovat až do doby samotných kategorií dospělých. Tudíž kategorie už nejsou omezené na pouhé příjemné-nepříjemné (Widen, 2013).

Otázkou je, jaký má bilingvismus vliv na emoční vnímání. Na základě definice o emočním vnímání lze usuzovat, že bilingvní jedinci by měli mít více vytvořených emočních koncepcí (Barrett, 2017, podle Alqarni & Dewaele, 2018), což může být výhodou bilingvity (Alqarni & Dewaele, 2018), jelikož je to indikátor pro well-being a emoční inteligenci, která se zdá jako nejdůležitější psychologický rys související s emočním vnímáním (Barrett, 2017, podle Alqarni & Dewaele, 2018). Umožňuje to bilingvním jedincům mít více možností, jak vyjádřit a popsat emoce, a to nejen u sebe, ale i u ostatních lidí. Což může být výhodné pro úspěšnou komunikaci emocí (Alqarni & Dewaele, 2018).

Alqarni & Dewaele (2018) ve své studii porovnávali vnímání emocí a rozdíly v emoční inteligenci u anglicko-arabských bilingvních jedinců s monolingvními. Oběma skupinám pustili videa, kde měli rozpoznat šest základních emocí (vztek, strach, smutek, odpor, překvapení a štěstí). V této studii zjistili, že v emočním vnímání byli bilingvní jedinci

trochu lepší než monolingvisté, kteří mluvili anglicky. Oproti nim se ale s arabskými monolingvisty nic nezměnilo. Bilingvní jedinci dosahovali významného, ale malého vlivu na některé osobnostní rysy a emoční a komunikační dovednosti (s.12). A také výzkumníci zjistili, že emoční inteligence pozitivně koreluje s emočním vnímáním.

Ve svém výzkumu jsem se tímto tématem zabývala v kapitole *Bilingvnost je taková nápomocná (nebo naopak)*, kdy respondenti zmiňovali, že schopnost umět mluvit dalším jazykem jim poskytuje další prostředek v komunikaci. A zároveň třeba i porozumění dalším kulturám a jazykům.

4.3 Regulace emocí

Poláčková Šolcová (2018) definuje regulaci emocí jako „komplexní proces ovlivňování výskytu a intenzity emočního projevu a emočního prožívání“ (s.91), na kterou má vliv „interakce faktorů dědičnosti a vrozenosti s faktory prostředí a kulturně tvarovanou výchovou“ (s.115). Torre & Lieberman (2018) se zabývají ve svém článku regulací emocí skrze vyjádření pocitů slovy tzv. affect labeling, jak již vyplývá ze samotného názvu článku *Putting feeling into words: Affect Labeling as Implicit Emotion Regulation*. Výzkum naznačuje, že pouhá identifikace emocí a explicitní vyjádření slovy (Vives et al., 2021) má stejně silný vliv na naši schopnost regulovat naše emoce (Torre & Lieberman, 2018) jako například „reappraisal“, což je způsob, jak reinterpretovat situaci, která vyvolává negativní emoce, aby se změnil její emocionální dopad (Gross, 1998, podle Torre & Lieberman, 2018). Právě affect labelling má vliv na to, jak prožíváme a projevujeme emoce v našem chování, fyziologii a aktivaci mozku. Proto například psaní či mluvení může mít vliv na regulaci emocí (Torre & Lieberman, 2018).

Jelikož regulace emocí je ovlivněna kulturou (Poláčková Šolcová, 2018), vyvstává zde otázka, jak je to u bilingvních jedinců. V jedné studii výzkumníci zkoumali affect label u nevyvážených bilingvních jedinců. Zjistili, že je affect label neefektivní v cizím jazyce, jelikož nedochází k regulaci negativních emocí, a dokonce se zvyšuje aktivace amygdaly oproti mateřskému jazyku. V mateřském jazyce byl affect label účinný. Což by znamenalo, že to, jakým jazykem jedinci pojmenovávají své emoce, mateřským či cizím, ovlivňuje, jak je prožívají (Vives et al., 2021).

4.4 Intenzita emocí

Výzkumníci se zabývají tím, zda bilingvní jedinci vnímají, produkují a prožívají rozdíly v intenzitě emocí (Hwang, 2018, s. 365) z hlediska odlišného sociokulturního prostředí a jazyků, které určují kódování, kategorizování slov a konceptuální pojmy (Hwang, 2018). Emoční intenzita bilingvních jedinců závisí na různých aspektech, které ovlivňují prožívání různé emoční intenzity v jazycích, jsou to například jak dlouho a v jaké frekvenci je vystaven bilingvní jedinec cizímu jazyku, a jakou mají odbornost (Harris et. al, 2003, podle Hwang, 2018; Degner et. al, 2012). Například bilingvní jedinci, kteří mají vyšší úroveň odbornosti v druhém jazyce, mají tak širší emoční slovník, který používají více než bilingvní jedinci, který tuto odbornost nemají. Na frekvenci a rozsah užívání těchto emočních slov má vliv nejen odbornost, ale také gender, téma, osobnostní rys jako je extraverté a vliv jazykového materiálu (Dewaele & Pavlenko, 2002). Pavlenko pomocí kognitivních a psychofyziologických metod zjišťuje, že při pohledu na emoční slovník, sledování filmů a sdílení vzpomínek pociťují vyšší emoční intenzitu ve svém dominantním jazyce (Pavlenko, 2012, podle Hwang, 2018).

Různé výzkumy se zabývají také emoční intenzitou ve vnímání emočního projevu lásky zejména „miluju tě“ (Dewaele, 2008), nebo vnímáním tabu a sprostých slov (Dewaele, 2004b). Dewaele zjistil, že většina respondentů odpověděla, že vnímají větší emoční intenzitu ve spojení „miluju tě“ (Dewaele, 2008), když používají svůj první jazyk, podobně je to tak i s nadávkami (Dewaele, 2004b). Bilingvisté vnímají větší dopad emoční intenzity nadávek ve svém prvním jazyce než ve druhém, které nemají tak silnou emoční rezonanci. Vliv na vnímání intenzity závisí na prostředí, ve kterém se bilingvní jedinec jazyk učí. Když má kontakt s druhým jazykem ve školním prostředí, tak bilingvní jedinec nebude mít možnost naučit se v plné intenzitě sprostá slova, jelikož jim nebude tolik vystavován. Bilingvisté, kteří si osvojují jazyk do dvanáctého roku života, vnímají větší emoční sílu nadávek. Stejně tak má silný vliv frekvence a kompetence v mluvení (Dewaele, 2004b). V další studii výzkumníci zjistili, že se korejsko-angličtí bilingvisté ve svém prvním jazyce vyjadřovali přesněji a živěji emoční slovní zásobu jazyka, a zároveň prožívají odlišné rezonance a disonance, když se snažili překládat z prvního jazyka do druhého jazyka (Hwang, 2018).

Bilingvismus může mít například vliv na vnímání intenzity bolesti. V jedné studii zjistili, že bilingvní jedinci vnímali intenzivnější tepelnou bolest v jazyce, ve kterém měli svou dominantní kulturní identitu. Studie také naznačují, že bilingvní lidé mohou mít odlišné emoční prožitky v závislosti na tom, v jakém jazyce hovoří (Gianola et al., 2020).

Na základě těchto poznatků a poznatků z mého výzkumu lze říci, že existují rozdíly v intenzitě emocí bilingvních jedinců, což přináší určité komunikační bariéry zejména z hlediska emocí.

Z uvedených informací v této kapitole je zřejmé, že jazyk má na emoce vliv. Proto je důležité se zabývat bilingvismem a emocemi, jelikož některé aspekty mohou být pro bilingvní lidi z hlediska vnímání emocí, jejich intenzity a schopnosti regulace výhodné, nebo naopak nevýhodné.

5 Nepřeložitelná slova

Jaký má vliv bilingvní schopnost na vyjádření emocí prostřednictvím slovní zásoby, je klíčovou otázkou. Mohou bilingvní jedinci v obou svých jazycích projevat stejné emoční nuance, či je to obtížnější?

Na jedné straně spektra jsou tzv. základní teorie emocí, které tvrdí, že jazyk hraje v emocích pouze minoritní roli (Ekman & Cordaro, 2011; Izard, 2011; Panksepp & Watt, 2011, podle Lindquist et al., 2015, s.7), jelikož se slovní zásoba emocí podle Berlin a Kay bude utvářet systematickým způsobem biologickými omezeními univerzálních základních afektů (1967, podle Lutz & White, 1986, s. 416). Na druhé straně jsou konstrukcionistické přístupy, které tvrdí, že jazyk hraje v emocích klíčovou roli tím, že interaguje se smyslovými informacemi z těla a světa během skutečného vytváření diskrétních emocí (Lindquist et al., 2015, s.7).

Důležitým tématem, které souvisí s nepřeložitelnými slovy, je tzv. jazykový relativismus. Sapir-Whorfova hypotéza, je teorie, která je založená na tom, že jazyk formuje nebo ovlivňuje naše myšlení a vnímání světa. Stejně tak některá slova mají specifický význam nebo odkazují na určitý jev v jedné kultuře a nemají přesné ekvivalenty v jiných jazycích nebo kulturách (Čermáková, 2022).

Tato nepřeložitelná slova mohou reflektovat kulturní normy a hodnoty a jsou důležitá pro porozumění dané kultury a jejich emočních projevů. Probíhá debata o tom, zda je možné porozumět a zažít určitý emoční stav, nebo ne, pokud nemáme přesné ekvivalenty slov ve vašem jazyce. Někteří věří, že musíte být součástí určité kultury, abyste skutečně pochopili a cítili určité emoce, které jsou pro tuto kulturu jedinečné. Jiní věří, že i když nemáme konkrétní slovo pro určitý emoční stav, stále si můžeme vytvořit představu o tom, co toto slovo znamená, jen proto není přesný ekvivalent (Čermáková, 2022). Zajímavým příkladem českého kulturně specifického slova je *lítost*, který uvádí Poláčková Šolcová (2018) inspirované textem Kundery. *Lítost* nemá přesný ekvivalent v jiných jazycích i přestože existují podobná anglická slova jako například *sorrow* či *regret*. Význam anglických slov je odlišný. Dále zmiňuje, že češtině chybí oproti slovenštině slovo *ľúbit'*, které je někde mezi mít rád a milovat v češtině (Poláčková Šolcová, 2018). V rámci mého výzkumu jsem se právě s tzv. nepřeložitelnými slovy setkala. Například respondentky, které mluvily rusky zmínily, že v ruštině neexistuje *mám tě rád*.

Pro lidi, kteří jsou bilingvní, to může způsobovat určité komplikace kvůli kterým například nemohou přesně vyjádřit své emoce. Jedním z nástrojů, který jim pomáhá vypořádat se s touto problematikou, je code-switching (Pavlenko, 2014).

6 Vliv kultury

Vliv kultury je důležitým aspektem komunikace, kdy kultura předává určité komunikační normy. Důležitý je tzv. kulturní relativismus, kdy ve své bakalářské práci dle Lehmanové zmiňuji existenci rozdílů mezi kulturami. Proto lidé z různých kultur mohou vnímat a hodnotit emociální a kulturní struktury odlišně, a může kvůli tomu vznikat komunikační bariéra nejen na verbální, ale také na neverbální úrovni a komunikační etikety, což je např. používání vykání nebo tykání (v češtině), pozdravy a další (Čermáková, 2022).

V následující podkapitole se budu více zabývat, jak bilingvní lidé mohou být ovlivňováni více kulturami a jak se jim to může promítat v jejich komunikaci.

6.1 Bilingvismus a bikulturalita

Jak jsem již zmínila v kapitole o definici bilingvismu, někteří autoři vnímají kulturní identitu jako jednu z charakteristik bilingvismu (Ramínez-Esparza & García-Sierra, 2014) tzn. že jsou bilingvní lidé bikulturní. Ale ne vždy je bilingvní jedinec bikulturní (Bakić & Škifić, 2017).

Grosjean (2008) uvádí příklad v čem se mohou bilingvní jedinci od bikulturních lišit: Bilingvní jedinci mohou obvykle deaktivovat jeden jazyk a používat druhý pouze v určitých situacích (přínejmenším ve velmi velké míře), zatímco bikulturní jedinci nemohou vždy deaktivovat určité rysy své druhé kultury, pokud se nacházejí v monokulturním prostředí (Grosjean, 2008, podle Bakić & Škifić, 2017, s. 37).

Již ve své bakalářské práci jsem se podrobně zabývala bikulturní identitou, kterou jsem definovala jako identifikaci se dvěma kulturami a integrováním jejich postoje a přesvědčení do svého života (Čermáková, 2022). Tudíž lze předpokládat, že stát se bikulturním není tak jednoduché. Dochází k určitému protínání bilingvismu a bikulturality (Ramínez-Esparza & García-Sierra, 2014), ale je zřejmé, že aby se jedinec stal bikulturní, nestačí pouze druhý jazyk. Z hlediska některých definic, kdy pro bilingvismus stačí pouze minimální kompetence jazyka, je logické, že to pro bikulturalismus nebude dostačující (Grosjean, 2008, podle Bakić & Škifić, 2017) vzhledem k definici, kterou jsem uvedla.

V rámci svého výzkumu se nicméně většina mých respondentů také skrze své jazyky cítila být bikulturní. Slovy mého respondenta: „*A pro mě je psycho být nositelem té kultury ve smyslu, že umíš ten jazyk a chápeš ty souvislosti, v tom kulturním smyslu.*“ (Hubert)

Marian & Kaushanskaya (2004) se ve své studii s názvem, *Self-construal and emotion in bicultural bilinguals*, zaměřili na bilingvní jedince s bikulturní identitou (rusko-anglická). Výzkumníci se zaměřili na vyprávění autobiografických vzpomínek ke zkoumání interakce mezi jazykem, sebepojetím a emocemi v dimenzích jako individualismus-kolektivismus, valence emocí a jejich intenzita (s.197). Výsledky studie jsou takové, že při používání anglického jazyka, bilingvní jedinci více používali např. osobní zájmena a byli zaměřeni více na sebe, což by ukazovalo více individualistickou (západní) kulturu. Naproti tomu při používání ruského jazyka používali bilingvní jedinci více skupinová zájmena a byli zaměřeni více na ostatní, což odráží více kolektivistickou (východní) kulturu. Také se výzkumníci zabývali intenzitou emocí, kdy zjistili, že události, které se stali například v anglickém jazyce, tak vyjádřili intenzivněji emoce také v anglickém jazyce. Stejně tak s ruským jazykem. Z hlediska valence emocí je důležitý věk, kdy se událost odehrávala. Čím starší bilingvní jedinci byli, tím byla pozitivnější valence. Dále jazyk, kdy angličtina byla vnímaná jako pozitivnější než ruština. Hlavní aktér, který byl orientovaný více kolektivisticky, tak vzpomínka byla hodnocena optimističtější než v případě individualistického aktéra (Marian & Kaushanskaya, 2004). Tato studie dochází k závěru, že bilingvní já je zprostředkováno jazykem mluveným v daný okamžik a že jazyk funguje jako prostředek pro kulturu, přičemž kulturní rozdíly pronikají do jazyka a potenciálně ovlivňují kognitivní styly a sebe (s.197).

Na této studii lze vidět, jak bilingvismus a bikulturalismus mohou být opravdu provázány. A také jaký to může mít vliv na vyjadřování emocí.

Dále se bilingvní bikulturní lidé potýkají s otázkou, zda se cítí být jiní v závislosti na tom, kterým jazykem mluví. Pavlenko (2006) popisuje, že bilingvní lidé s bikulturní identitou, v kontextu užívání jazyka v určitém kontextu, se jim opravdu může měnit pocit sebe sama, mohou se verbálně chovat odlišně a jsou tak vnímáni svým okolím (Pavlenko, 2006, podle Ożańska-Ponikwia, 2012). Což může být spojeno s odlišnými jazykovými repertoáry, kulturními skripty, s očekáváním, autobiografickými vzpomínkami a úrovní dovedností a emocionality (Pavlenko, 2006, podle Ożańska-Ponikwia, 2012, s. 217). Jazyk a kultura se také promítají do neverbální komunikace jako je řeč těla, intonace, výraz obličeje, a proto bikulturní bilingvální lidé mohou měnit jejich neverbální komunikaci v závislosti na tom, jakým jazykem a v jakém kontextu hovoří (Ożańska-Ponikwia, 2012).

Ze samotného názvu studie vyplývá, *What has personality and emotional intelligence to do with 'feeling different' while using a foreign language?*, že se výzkumníci zabývali

souvislostmi mezi osobnostními rysy, emoční inteligencí a „pocitu odlišnosti“ u bilingvních lidí (angličtina, polština) v kontextu přepínání mezi jazyky. Zjistili, že bilingvní lidé, kteří měli vysoké skóre u osobnostních rysů jako extraverté, přívětivost a otevřenost, více měnili své chování v kontextu přepínání jazyka. Dalším zjištěním, které souvisí s pocitem odlišnosti, je vyšší míra emoční inteligence (vyjádření emocí, empatie, sociální uvědomění a další aspekty). Bilingvní lidé, kteří měli vyšší míru emoční inteligence byli více schopni sebe-pocit'ovat svoji změnu chování v kontextu přepínání jazyka (Ożańska-Ponikwia, 2012).

V této kapitole jsme tedy zjistili, že kulturní identita je velmi důležitý faktor z hlediska ovlivňování jazyka a emocí, které jedinec komunikuje. Skrze jazyk může sám sebe vnímat různorodě na základě své biculturní identity. Zároveň to pro biculturní bilingvní lidi může být výhodou jako vyšší míra emoční inteligence.

7 Bilingvní a bikulturní romantické vztahy

Komunikace v partnerském vztahu je velmi důležitá pro vyjadřování myšlenek a pocitů (Piller, 2002, podle Perovuo, 2018), což je důležité pro vytváření a udržování intimity a spokojenosti během rozvoje a udržování mezilidských vztahů (Cools, 2011, s.16) Na světě je čím dál více bilingvních a bikulturních romantických vztahů (Lanzieri, 2012). Je proto důležité věnovat pozornost tomu, jak v partnerském vztahu ovlivňuje jejich komunikaci odlišné kulturní zázemí a jazyk, kterými partneri mluví (Cools, 2011).

Zajímavým tématem je volba jazyku při vyjadřování a vnímání určitých emocí, které jsem již zmínila v kapitole o intenzitě emocí. Prožívání emoční intenzity v jazyce souvisí především s vnímáním vlastní jazykové dominance, kontextem osvojení jazyka, vlastní vnímání ústní znalosti jazyka, stupeň socializace v druhém jazyce (jak často jazyk používá) a s kým bilingvní jedinec používá druhý jazyk (Dewaele, 2008).

Dewaele také zkoumal vyjadřování hněvu bilingvních jedinců. Výzkumník došel k závěrům, že nejdůležitějším faktorem je jejich sebevnímání znalosti jazyka (self-perceived proficiency). Dalšími důležitými faktory, které souvisejí s vyjadřováním hněvu je stupeň socializace a kontext osvojení, ve kterém se jazyk naučili. To znamená, že bilingvní jedinci se potřebují setkat při učení se jazyka s autentickými interakcemi. Například když se naučili jazyk v rodinném prostředí, tak se jim lépe vyjadřoval hněv, než když se ho učili jen ve školním prostředí (Dewaele, 2006).

Dále se Piller ve své studii zabývá tím, jaký jazyk si volí pro komunikaci bilingvní partnerské páry. Tato studie se zaměřila na anglicko-německé páry, kdy bylo zjištěno, že si páry vybírají jazyk hlavně podle toho, jaký jazyk používá komunita, ve které žijí. Zároveň je pro ně důležité držet se jazyka, kterým spolu partneri začali mluvit úplně na prvním setkání. Mnoho párů ale preferují používání kombinaci jazyků, což vnímají jako součást jejich párové bilingvní identity, která je pro ně důležitá (Piller, 2002, podle Perovuo, 2018).

8 Code switching

V mém výzkumu jsem se zabývala jevem nazývaným „přepínání kódů“ nebo také „code switching“ (Kootstra, 2015). Podle definice sociolingvistiky v APA slovníku, code switching nastává: když jedinec ovládá dva nebo více registry, dialekty nebo jazyky a bude přepínat z jednoho na druhý v závislosti na konverzačním kontextu nebo s cílem zvýraznit jazykový nebo sociální význam (American psychological association, 2018). To znamená, že lidé používají code switching jako sociální funkci (Kootstra, 2015).

Na druhou stranu psycholingvistický pohled klade větší důraz na základní kognitivní procesy zejména koaktivace jazyků, které právě umožňují „code switching“ (Koostra, 2015, s. 5). Jedná se tedy o dynamický proces, kdy mezijazyková interakce u bilingvního jedince probíhá na mnoha různých úrovních zpracování jako sociální interakce, syntaxe a slovní zásoba (Kootstra, 2015).

Příkladem code switchingu je výrok z rozhovoru s jednou mojí respondentkou „(...) *a tak řeknu „We are going tady...“* (Tereza). Na tomto příkladu lze ilustrovat, že to ze začátku vypadá, že respondentka bude mluvit anglicky. Ale později se jí vmíchá do věty české slovo. Dochází tedy k mixování jazyků v rámci jedné věty (Kolars, 1966, podle Altarriba & Morier, 2006).

Otázkou je, proč bilingvní jedinci používají code switching, jelikož je to časově náročnější, než kdyby mluvili stále v jednom jazyce (Kolars, 1966, podle Altarriba & Morier, 2006). Jeden z důvodů jsem již už zmínila v souvislosti se sociolingvistickou definicí. Dále Morier (2008) podle Grosjean (1982) přichází s tím, že code switching je využíván kvůli nedostatku znalostí v jazyce a neschopnosti se dostat včas k příslušnému slovu, které by právě potřeboval v jazyce, v kterém zrovna komunikuje. Dalším důvodem může být, že neexistuje přesný ekvivalent slova, a proto použije slovo v jeho druhém jazyce, aby mohl být pochopen (Altarriba, 2002, podle Altarriba & Morier, 2006).

9 Výzkumy v zahraničí a na českém území

V této kapitole se věnuji výzkumům, které se zabývají tématem bilingvismu a komunikace emocí. Nejprve představím výzkumy ze zahraničí, a poté z České republiky. Některé výzkumy v souvislosti s mým tématem jsem již představila v rámci kapitol.

Další studie, která stojí za zmínku je *Words, feelings, and bilingualism: Cross-linguistic differences in emotionality of autobiographical memories*, která se zaměřuje na to, jak jazyk ovlivňuje vyjadřování emocí u rusko-anglických bilingvistů, kteří jsou imigranti. Výzkumníci zjišťovali emoční rozdíly v anglickém a ruském jazyce skrze autobiografické vzpomínky imigrantů, jak z názvu studie vyplývá. V rámci výzkumu zjistili, že důležitým faktorem je preference jazyka (nikoliv znalost jazyka) a věk, kdy jedinec imigroval. Časnější věk indikoval častější používání pozitivních emočních slov. Bilingvní jedinci měli dostupnější emoční slovník v preferovaném jazyce. Celkově bilingvní lidé používali více emočních slov ve svém druhém jazyce, která byla spíše negativní než pozitivní (Marian & Kaushanskaya, 2008). Vztah k emočnímu slovníku v jazycích, který bilingvista používá, preference jazyka a věk jsou důležitými faktory ovlivňující vyjadřování emocí, stejně tak i u mých respondentů.

Téma, které je nedílnou součástí mého výzkumu jsou bilingvní partnerské vztahy a jak spolu komunikují své emoce. Zda mají mezi sebou nějaké komunikační bariéry, mohou být autentičtí nebo jakým způsobem se jejich komunikace proměňuje v čase. Studie *Loving a partner in a Foreign Language* se zabývá vnímáním emočních komunikačních obtíží v multilingvním partnerském vztahu vlivem kulturních a jazykových rozdílů. Zaměřovala se na změny v průběhu času – jak to vnímali respondenti od začátku partnerského vztahu a jak se to měnilo. Studie se zaměřila na několik aspektů – obtížnost komunikování emocí v cizím jazyce, pocit upřímnosti a autenticity v cizím jazyce, pocíťování emoční intenzity v komunikaci s partnerem a jazyk srdce. Vnímání komunikačních obtíží v cizím jazyce respondentů se rozcházelo. Většina komunikačních obtíží byla vnímána v nepřeložitelnosti některých emočních konceptů ve verbální, ale i neverbální komunikaci. Polovina respondentů zažívala komunikační obtíže ve vyjadřování emocí, ale více jak třetina ne. Většina respondentů uváděla, že se cítí být autentická v cizím jazyce. U respondentů, kteří se cítili méně autenticky se to během průběhu vztahu změnilo. Jazyk partnera, se po delší době vztahu, většinou stal pro respondenta jazykem lásky v důsledku afektivní socializace. Vliv na tyto výsledky mají osobnostní rysy jako otevřenost, sociální iniciativa a emoční stabilita, což byl předpoklad pro rychlejší a hlubší afektivní socializace. Také na afektivní socializaci v cizím jazyce

měl vliv gender, kdy ženy se cítily na začátku vztahu méně autentické a oproti mužům cítily obtíže při komunikaci svých emocí. Zároveň partneři uváděli, že v případě překonání jazykových rozdílů a komunikačních verbálních bariér pomáhá právě láska a sex (Dewaele & Salomidou, 2017).

V zahraničí je podstatně více výzkumů související s mým tématem. V České republice se výzkumem *Komunikace emocí bilingvních lidí* nezabývají. Existují studie, které se zaměřují na bilingvní výchovu, komunikaci v bilingvní rodině a další. Nicméně explicitně se nezabývají emocemi. A také velká mezera je v badání specifik českého jazyka a české kultury. Nejbližší mému výzkumu je bakalářská práce *Bilingvismus a emoce: Studie jazykové preference emocionálního vyjadřování bilingvistů* od Elizabeth-Marie Dawson. V bakalářské práci se Elizabeth-Marie Dawson zabývá teoretickými východisky k tématu. V praktické části se věnuje systematickému review, kdy za cíl má odpovědět na svojí výzkumnou otázku, která zní (L1 je první jazyk): *Preferují bilingvisté používat svůj L1 během emocionálního vyjadřování?*

Ve své studii vybírá screeningovým procesem devět studií, které dále analyzuje. Na základě studií dochází k závěrům, že odpověď na výzkumnou otázku není zcela jednoznačná a je nutné se dále věnovat individuálním aspektům této problematiky. Nicméně lze vyvodit závěr, podle studie autorky, že se lze přiklánět k výsledku, podle něhož bilingvisté spíše preferují svůj první jazyk při emocionálním vyjadřování (Dawson, 2023). Zároveň je nutné zmínit, že se jedná o studie, která jsou spojené též se zahraničím.

Další výzkum, který se dotýká tématu mé diplomové práce, je v rámci mé bakalářské práce *Integrace cizinců do české společnosti*. Dotkla jsem se stěžejního tématu lidí, kteří se integrují do české společnosti. Vyjadřování emocí v určitých jazycích a toho jaké jim to přináší komunikační bariéry – vzdálení se od sebe, od rodiny, nemožnost vyjádřit přesně, co by chtěl a jaký to má vliv, nepřeložitelná slova a témata související s bilingvní bikulturní identitou (Čermáková, 2022).

V zahraničí se výzkumy této problematiky věnují podstatně více než v České republice, ale i přesto je stále ještě mnoho slepých míst, které s tímto tématem souvisí. A jak jsem již zmínila, na našem území, jsme teprve na začátku.

EMPIRICKÁ ČÁST

10 Výzkumný problém

Jak jsem se již zmínila v úvodu, v rámci bakalářské práce *Integrace do české společnosti* jsem se dotkla důležitého tématu pro cizince, a to je komunikace. Cizinci vnímali jazyk jako jeden z nejzásadnějších aspektů integrace. Jazyk je jedním z prostředků, jehož prostřednictvím se mohli socializovat, přiblížit a porozumět nové kultuře. Zároveň je pro ně mateřský jazyk důležitý z hlediska komunikace se svými blízkými. A skrze jazyk se mohou dotknout své vlastní identity. Vyprávěli o svých zkušenostech, které souvisely s bariérami v komunikaci se svojí rodinou či českou společností. Někteří právě na úkor druhého jazyka (češtiny) ztráceli svoji mateřštinu, což jim znemožňovalo možnost sebevyjádřit se. Nemohli komunikovat přesně své emoce, jak by chtěli v jednom jazyce. A proto například používali kombinaci jazyků, kterými mluvili (Čermáková, 2022).

Na základě tohoto zjištění jsem se rozhodla téma prohloubit. Zároveň v České republice neexistují výzkumy spojené s tímto tématem. A nejsou prozkoumány specifika českého jazyka a vlivu české kultury na komunikaci emocí. Proto by tento výzkum mohl také sloužit v psychologické a psychoterapeutické praxi, kdy komunikace je nedílnou součástí porozumění klientovi. Proto mým **výzkumným cílem** je porozumět tomu, jak bilingvní lidé vyjadřují a vnímají emoce ve vztahu k jejich schopnosti používat více jazyků. Zaměřím se na to, zda bilingvní lidé pociťují rozdíly ve vyjadřování a přijímání emocí v jazycích, kterými disponují. Zároveň se budu soustředit na aspekty, které s touto problematikou souvisejí a ovlivňují ji. Jako například nemožnost se sebevyjádřit v určitém jazyce, tak jak by chtěli nebo vliv jejich kultury na komunikaci. Budu se věnovat jedincům, kteří jsou v romantickém vztahu vzhledem k tomu, že je čím dál tím více párů, kteří jsou v kontaktu s tímto tématem (Lanzieri, 2012).

10.1 Výzkumná otázka

Moje hlavní výzkumná otázka je: *Jak bilingvní lidé komunikují své emoce?* Hlavní výzkumnou otázku jsem zkoumala pomocí hloubkového rozhovoru, který obsahoval seznam otevřených otázek, uvedených v příloze č. III., které jsem rozdělila do oblastí.

11 Metoda

V metodě výzkumu se budu věnovat částem, v nichž jsem čerpala teoretická východiska ze své bakalářské práce – Výběr zkoumaných osob, Etické aspekty výzkumu, Předvýzkum, Metodika výzkumu (Čermáková, 2022) – a které jsem rozšířila o svůj aktuální výzkum. U výběru zkoumaných osob představím přístup, metodu výběru a kritéria, která jsem zvolila a vysvětlím proč. V metodice pak krátce nastíním polostrukturovaný rozhovor a tematickou analýzu.

Výběr zkoumaných osob

Stejně jako v mé bakalářské práci jsem pro svůj výzkum zvolila kvalitativní přístup. Metody výběru vzorku podle Miovského (2006) jsou v tomto přístupu označovány jako **nepravděpodobnostní**. Pro svůj výzkum jsem si vybrala **metodu záměrného (účelového) výběru** (Čermáková, 2022), kdy jsem zvolila následující kritéria pro výběr zkoumaných osob:

Má kritéria pro výběr zkoumaných osob jsou následující:

- a) zda se cítí být bilingvní
- b) jestli se cítí být součástí bilingvní komunity
- c) jsou ve věku 23–30 let
- d) jsou v partnerském vztahu
- e) jeden z jazyků, kterým mluví, je čeština

Kritéria jsem zmapovala pomocí krátkého dotazníku, který je příloze č. I

Kritériem, zda se respondenti *cítí být bilingvní*, jsem nastavila na základě definice bilingvismu dle Liebkind (1995), kterou jsem popsala v teoretické části. Zároveň jsem kritériem, *jestli se cítí být součástí bilingvní komunity*, chtěla zmapovat, zda respondent své jazyky využívá a má k nim vztah. Vzhledem k tomu, že definice bilingvismu jsou velmi různorodé, jak jsem již popsala v teoretické části, považuji tyto kritéria za nejvhodnější a sjednocující vzhledem k výzkumné otázce.

Dalšími kritérii je věk a partnerský vztah. Mým předpokladem bylo, že respondenti ve věku 23–30 zažívají romantické vztahy, ve kterých zažívají intenzivně afiliační emoce jako například emoce související s láskou, kterými jsem se ve svém výzkumu zabývala.

Nakonec jsem zvolila sedm respondentů – z toho čtyři ženy a tři muže. Všichni respondenti mluvili česky a k tomu aktivně využívali nebo uměli další jazyk. V rámci svého výzkumu jsem se nechtěla zaměřovat pouze na jeden druh bilingvnosti (např. čeština–francouzština), protože jsem chtěla zmapovat společné aspekty komunikace emocí bilingvních lidí neohledně na konkrétní jazyk. Respondenty představím dále ve své práci spolu s jejich jazyky a kulturním zázemím.

Etické aspekty výzkumu

Stejně jako v mé bakalářské práci jsem před samotným zahájením výzkumu seznámila respondenty s informovaným souhlasem (v příloze č. II) a s cílem výzkumu. Respondent byl seznámen s tím, že s jeho údaji bude nakládáno citlivě, anonymně a data, která budou získána, budou dále zpracovávána. V případě, že by respondent chtěl kdykoliv odstoupit z výzkumu, tak je možné souhlas odvolat (Čermáková, 2022). Respondenti měli možnost se doptávat na informace ohledně výzkumu.

Předvýzkum

Postup v rámci předvýzkumu v diplomové práci byl totožný jako v mé bakalářské práci. „Nejdříve jsem si nastudovala literaturu. Poté jsem vytvořila hlavní výzkumnou otázku a scénář otázek. Udělala jsem pilotní rozhovor a na základě toho jsem doladila otázky“ (Čermáková, 2022, s.38).

Metodika výzkumu – polostrukturovaný rozhovor a tematická analýza

Podle metodiky polostrukturovaných rozhovorů, jak ji popisují v Čermáková (2022) podle Miovského (2006), jsem připravila strukturu obsahující klíčové otázky pro respondenty. Tento přístup mi umožnil pružnost při samotném rozhovoru, kdy jsem mohla reagovat na jejich odpovědi a kladené dotazy nebyly omezeny pevným pořadím. Také jsem použila metodu "inquiry", kterou jsem uplatnila v případě, kdy jsem si nebyla jistá významu některých odpovědí respondenta a potřebovala jsem upřesnění. Většinou jsem uplatňovala otevřené otázky, ale občas jsem použila uzavřené otázky k potvrzení porozumění. Celková struktura rozhovoru, kterou najdete v příloze č., byla navržena tak, aby odpovídala mé výzkumné otázce. Rozdělila jsem je do pěti částí – bilingvní emoce, jazyková dynamika emocí, osobní vnímání, bilingvismus a vztahy, výhody a nevýhody.

Po nahrání a přepisu rozhovorů jsem zvolila metodu tematické analýzy, jak ji popisují v Čermáková (2022) podle Braunové a Clarkeové (2006), k analýze dat. Tato metoda

umožňuje zkoumat data v celém jejich rozsahu nebo se zaměřit hloubkově na konkrétní jevy a odpovídá na výzkumné otázky. Podle této metodiky se výzkumník naučí kódovat a systematicky analyzovat kvalitativní data. Tematická analýza umožňuje flexibilitu a je dostupná v porovnání s jinými metodami, které vyžadují hlubší teoretické znalosti kódování a analýzy dat. Já jsem uplatnila deduktivní přístup, kde výzkumník vychází z předem stanovené výzkumné otázky a odvozuje kódy a témata.

Celkově tematická analýza zahrnuje šest kroků, které zahrnují „seznámení se s daty, generování počátečních kódů, hledání témat, přezkoumání potenciálních témat, definování a pojmenování témat a vypracování zprávy obsahující výsledky výzkumu“, které popisují více do hloubky ve své bakalářské práci (Čermáková, 2022, s.39).

Nejdříve jsem tedy opakovaně pročítala rozhovory, které jsem postupně začala kódovat. Napsala jsem si k rozhovorům také nějaké myšlenky, které mě napadly. Poté jsem začala kódy přiřazovat k určitým tématům, kdy jsem každé téma překontrolovala, zda jsou nasyceny správnými kódy, případně jsem něco ještě doplnila. Na závěr jsem definovala témata a dala jim odpovídající názvy, které vycházejí z citací respondentů. Na základě tohoto postupu jsem poté vytvořila výstup v rámci této diplomové práce.

12. Výsledky výzkumného šetření

V této kapitole představím osobní předporozumění, stručnou charakteristiku respondentů, a především výsledky výzkumného šetření, kde představím témata, která jsem zjistila pomocí kvalitativního přístupu a tematické analýzy.

12.1 Osobní předporozumění

Před zahájením mého výzkumu jsem se zaměřila na své osobní předporozumění. Vzhledem k tomu, že navazuji na svoji bakalářskou práci, tak jsem měla určitá očekávání, která by s mým tématem mohla souviset.

Očekávala jsem, že bilingvní lidé budou vnímat rozdíly mezi svými jazyky vzhledem ke komunikaci svých emocí. Že se jim budou vyjadřovat určité emoce lépe v jednom jazyce než v druhém. A také se budou objevovat tzv. nepřeložitelná slova v jazycích, tudíž pro ně bude problematické některé emoce vyjádřit v jejich druhém jazyce.

Během rozhovorů, analyzování a interpretace jsem se snažila sebereflexe a nepodsouvat své myšlenky, které jsem měla před výzkumem či během výzkumu. Snažila jsem se vnímat respondenta tak, jak to opravdu říká, a ve chvílích, kdy jsem si nebyla jistá nebo jsem vnímala, že bych tam mohla podsunout nějakou svoji hypotézu, jsem se doptávala.

12.2 Stručná charakteristika respondentů

V této části představím své respondenty. Všichni respondenti mi v dotazníku uvedli, že se **cítí být bilingvní**. V této stručné charakteristice uvedu zejména jazyky, o kterých jsme se primárně bavili a které vnímají že jim jsou nejbliže. Nicméně, všichni respondenti v dotazníku zmínili, že mluví i dalšími jazyky na různých úrovních, o kterých někteří mluvili v rozhovorech.

Sofie – Žena, původem Ruska, která se od svých sedmi let učí česky – v té době se přestěhovala do České republiky. Ruština je jejím mateřským jazykem. Používá ji primárně v rámci své rodiny (rodiče, bratr, dcera) a rozvíjí ji i pasivně (čte knihy, dívá se na pořady). Češtinu používá především v práci, s přáteli a doma s manželem.

Hubert – Muž, původem Čecho-Australan, který se narodil v Austrálii českým rodičům. Češtinu používá v domácím rodinném prostředí, kde ale občas všichni členové rodiny přepínají do angličtiny u určitých typů dialogů. V práci jazyky kombinuje, má kolem sebe velké procento lidí, kteří jsou cizinci. Se svou partnerkou mluví česky.

Linda – Žena, původem Ukrajinka, která se učí česky od svých pěti let. Ruština je její mateřský jazyk, který používá primárně se svou rodinou (rodiče, prarodiče, sestra). Česky mluví ve škole, s přítelem i přáteli.

Jakub – Muž, původem Rus. Za svůj mateřský jazyk považuje češtinu a angličtinu. Angličtina mu je nejbližší. Ruštinu téměř nepoužívá. Češtinu a angličtinu používá v práci, v osobním životě, s partnerkou komunikuje spíše anglicky a ona na něj mluví česky.

Vítek – Muž, původem Čecho-Francouz. Jeho mateřskými jazyky jsou čeština a francouzština. Češtinu využívá v každodenním životě. Francouzsky mluví pravidelně se svým otcem.

Hana – Žena, původem Češka. Češtinu vnímá jako svůj mateřský jazyk, který používá zejména v rodině, s kamarády. Její otec pochází z Nigérie, se kterým od malička komunikuje v angličtině. Dále angličtinu používá ve volném čase, v zaměstnání, občas při komunikaci s partnerem. Aktuálně se učí francouzsky (1 rok), protože její partner je Senegalec, který neumí moc dobře anglicky.

Tereza – Žena, původem Češka. Narodila se českým rodičům, ale jako svůj mateřský jazyk vnímá angličtinu, jelikož jí od malička vychovávala anglická au-pair. Aktuálně česky mluví v práci, s rodinou, partnerem a anglicky denně v práci.

12.3 Popis společných témat

12.3.1 Verbální komunikace

12.3.1.1 Nepřeložitelnost některých slov aneb „*Hele, je to mezi tím a tím*“

Participantů v rozhovorech přikládali význam tzv. nepřeložitelnosti některých slov, které souvisejí s emocemi, jejichž význam a způsob prožívání je ukotvený v konkrétním jazyce. Tedy že podle nich neexistuje ekvivalentní význam, nebo že existují nuanční rozdíly, kvůli kterým nelze vyjádřit, co chtějí říct. A proto to musí například vysvětlovat oklikou, a i přesto to nevyjádří tak přesně, jako kdyby to vyjádřili ve druhém jazyce.

*„(...) občas na něco **neexistuje nějaké slovo**, nebo je tam nuance. Třeba já cítím, že neexistuje v češtině, tak ji prostě můžu říct v angličtině nebo ve španělštině. Wherever, v jakémkoliv jazyku, že máš prostě víc možností pro to vyjádřit nějakou emoci. Myslím si, že ... a to jsem už řekl předtím, že jestli to nejde v tom jednom jazyku a neexistuje ani v tom druhém jazyku a je to prostě někde mezi, tak můžeš říct „Hele, je to mezi tím a tím“.“* (Hubert)

*„(...) v ruštině máš slova, který bych **hrozně těžko převedla do češtiny**, a ty slova jsou nějak **emočně zabarvený**, něco znamenají. Je to nějaký specifický význam, emoční. A těžko nebo nějak opisem bych to popisovala v té češtině a vlastně i to samé platí pro tu češtinu (...) Ale zároveň si myslím, že je to hrozně super, že jsou ty dva jazyky, kterými to můžu vyjádřit, protože oba dva jazyky vyjadřují ty emoce trochu jinak a krásný je to v tom, že každý ten jazyk to může vyjádřit po svém.“* (Linda)

*„Jak se říká, že kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem. **V každém jazyce prostě máš ten způsob komunikace.**“* (Jakub)

*„(...) **nepřeložitelnost některých emocí**. Že jsou fakt emoce, který lze, dejme tomu, v češtině vyjádřit mnohem víc přímočaře a jednodušeji než ve francouzštině. Třeba příklad, slovo „těším se“, „těším se na tebe“, existuje to ve francouzštině, ale je to krkolomný.“* (Vítek)

„Uvědomuju si, že určitý jazyky mám spojený s určitýma emocema nebo stavama, že se mi některý věci vyjadřujou líp v jednom jazyce a jiný zase v jiným. Ale že to určitě i závisí na tom, s kým mluvím a komu to sděluji.“ (Hana)

Miluju tě vs. mám tě rád

Miluju tě a mám tě rád jsou emoce spojené s náklonností a láskou. Respondenti zmiňují, že v českém jazyce jsou tyto emoce spojené s láskou odstupňované. V jazycích, kterými mluví respondenti není významově stejné spojení „mám tě rád“ nebo se alespoň nepoužívá ve stejných souvislostech, v takové míře jako v českém jazyce. V následujících citacích respondenti mluví o různých zkušenostech, které vypovídají o jejich vztahu k těmto „slovům”.

Respondentka například vypráví o tom, jak jí sousloví „mám tě rád“ vadí, jelikož ho vnímá jako jakousi „pojistku“ před tím, než někdo řekne „miluju tě“. Což pro ni je mnohem silnější a bližší emoce. Používáním slova „mám tě rád“ se proto někdo ve vztahu může cítit nedostatečně milovaný, nebo mít pocit, že ten druhý má všechno rád, a tak city, které chová vůči němu, jsou jen jedněmi z mnoha.

*„(...) v ruštině **neexistuje „mám tě rád“**. Že tam je jenom „miluju tě“ Vlastně jsem s tím jako docela dlouhou dobu bojovala, že tady se to jako rozlišuje, že „jak moc máš někoho rád“. V Rusku je jenom „líbíš se mi“ anebo „tě miluji“ a vlastně není nic mezi tím. Tak v tomhle tom asi ten mozek přemýšlí trochu jinak, že **člověk víc vyžaduje tu silnější emoci**. Že „mám tě rád“ mi jako nestačilo, takže v tomhle tom ohledu asi jo...I mi přijde, že spousta lidí tady se tomu slovu vyhýbá z nějakýho důvodu, protože je alternativa. Že to je odstupňovaný. Možná to souvisí i s tou intenzitou těch emoci, že u nás opravdu, jako když už, tak už teda „miluji“ a tady máš ještě takovou jako pojistku, nebo jako něco jemnějšího, něco trochu míň intenzivního, což se používá ve finále častěji“ (Sofie)*

Naopak další respondent mezi spojeními „mám tě rád“ a „miluju tě“ nevnímá takové rozdíly. Jsou pro něj stejně adekvátním vyjádřením lásky. Ačkoliv vnímá, že většina lidí v Česku rozlišuje sílu intenzity těchto frází.

*„A mám třeba pocit, jak jsem mluvil předtím o tom **odstupňování** v určitých jazycích, tak vlastně mám pocit, že tady v Česku se to „mám tě rád“ a „miluju tě“ vnímá úplně jinak. A já vnímám, že třeba já ve svém vztahu, ve kterém jsem teď, hodně střídám, jestli říkám „miluju tě“ a „mám tě rád“ a vlastně **nemám pocit, že by „miluju tě“ bylo vždycky silnější než „mám tě rád“, i když spousta lidí to tak vnímá** (...) Ale zároveň i to „I love you“ vlastně jako „I like somebody“ se používá podle mě, když někoho začínám mít rád v tom kamarádky slova smyslu. I když mám občas pocit, že se daleko častěji říká „I love that guy, he 's amazing“, jo. Ale neznámá to, že s ním chci mít nějaký vztah v tom slova smyslu lásky.“ (Hubert)*

Respondentka vypráví o obtížnosti při hledání správné míry emoce, kterou chce vyjádřit, prostřednictvím druhého jazyka, v jejím případě ruštiny. Pro respondentku je těžké, že nemůže říct v ruštině, že někoho má ráda a že existuje v ruském jazyce jen slovo „Lyublyu“, který je pro ni příliš intenzivní, aby ho vyjádřila například kamarádovi. Mohl by to být důsledek vlivu českého jazyku.

*„(...) **nemůžeš říct v ruštině, že někoho máš rád.** Ty vlastně máš jenom sloveso „Lyublyu“, takže to je jako láska, že tě miluji, ale nemá tam jak říct tomu člověku, že ho máš rád. Jako třeba v češtině, což já to nedokážu pochopit... Jak to teď máš říct, že jo? Když v češtině je to tak jednoduchý a používáš to tak často, mi přijde jako(...) Nepoužívala jsem to v „Lyublyu“, protože to je pro mě hrozně jako silný a spíš jsem říkala „Jsi mi sympatický“(...) V rodině asi neříkáš „jsi mi sympatický“, tam prostě říkáš, že jako se miluješ. Ale vzala jsem to asi takhle oklikou, abych právě nemusela říkat to „Lyublyu“, protože s tím bych se fakt neztotožnila.“ (Linda)*

Zároveň vyjádření emoce může spoluvytvářet i to, jakým způsobem se jednotlivé výrazy používají na denní bázi, čímž odrážejí i nastavení společnosti, nějaký aktuální trend, živost jazyka.

*„Dobrý příklad je třeba to samotný slovo „miluju tě“, to má v češtině hroznou váhu. To, když tady člověk řekne, tak je to strašně moc. Jakože: „Miluju to! Ježíšmarja, to už víc nejde“. V angličtině je to „I love you“ a je to možná i nějak kulturně daný, že **to všichni anglofonní mluvčí používají v každodenním jazyce. Že to tu váhu nemá zas tak velkou.** Jestli někomu řekneš „I love you“, tak to není tak, že bys ho hned miloval. Je to*

podobný jako něco ve smyslu „I enjoy you“, „I enjoy your company“ nebo „I like you“. A v tomhle ohledu, jestli chceš někomu vyjádřit, že to fakt tak je, tak v něčem to i člověka vybízí se vyjádřit jako víc než jenom tímhle tím. Ale já stejně jenom řeknu „I love you“, tak stejně mám pocit, že to potom vybízí dál k nějaký komunikaci. Že to samotný „I love you“, „I love this“, „I love something“, tak nestačí tím, jak je to taková každodenní věc (...).“ (Jakub)

Ve francouzštině podle mého respondenta neexistuje přímočaré vyjádření ani pro „miluju tě“ a „mám tě rád“. Respondent zmiňuje, že vnímá slovo „Miluju tě“ více v přímočarém vyjádření.

„A to pozor, to francouzština má úplně debilně. Protože tam je „je t'aime“. A **neexistuje to sousloví, to sloveso „miluju tě“ v tomhle tom přímočarým vyjádřením.** Můžeš říct „sem do tebe zamilovaný“, ale to nikdo neřekne. To není věta, kterou říkáš své milované osobě, prostě řekneš „Je t'aime“. Ale tím pádem to sloveso „aime“ je jenom „mít rád“. Můžeš říct „J'aime le houmous“ – „Chutná mi hummus“, ale když to použiješ k nějaký osobě, tak je to strašně vágní a takový zvláštní. Francouzština k vyjádření těchhle těch přímočarých emocí je hrozně zvláštní...“ (Vítek)

12.3.1.2 Hospodské vyprávění, slovní hříčky a víc poddajné komedii

Z výroků mých respondentů lze vyvodit, že vnímání humoru a jeho komunikace může být ovlivněné určitými specifiky jazyka a nejspíš i vlivem kultury, která se právě odráží v jejich komunikaci. Respondenti se zmiňují o tom, jak vnímají český humor – někteří jako povrchní, trapný, hospodský, méně hluboký. Z rozhovorů mi vyznělo, že respondenti vnímají český humor jako povrchnější, ale zároveň třeba bohatší z hlediska slovních hříček, využíváním předpon a černého humoru.

„Ne! Ne, samozřejmě se zasměju s českými kamarády, ale třeba když si pustíme českéj **stand up**, tak mě to nepřipadá vtipný hodně často...ten českéj humor je o hodně **povrchních věcech.** A ten ruskej humor se nebojí kopnout do hloubky a do takovejch hodně bolavej míst... Ne takový to „byli jsme v hospodě a něco“, ale takové ty opravdu jako z rodinného života a tak. Je to takové, jak to říct, vybranější asi ten humor, nebo jestli se to tak dá říct česky.“ (Sofie)

„(...) nedávno jsem se bavil s někým známým o tom, že mi přijde, že **stand up** v češtině je například daleko **těžší formát** než v angličtině. Že jsme všichni zvyklí na to ... nevím, jestli to je zvyk nebo jestli je to tím jazykem, ale mám pocit, že i mí kamarádi, kteří rozumí výborně anglicky i česky, tak raději poslouchají anglický stand up, protože je to víc „snappy“. Více **útočný a heslovitý**. Ty vtipy a ten formát zní daleko přirozeněji. A v češtině z toho mám vždycky pocit takového trapna nebo nějakého **hospodského vyprávění** a jde mi to trošku proti srsti. Zároveň ale o něj mám zájem, protože mám rád **český humor**. Přijde mi dobře černý, ale stand up pro mě osobně víc funguje v angličtině.“ (Hubert)

„Mám pocit, že čeština je taková v zásadě vtipnější možná. Jakože když jsem třeba někde se skupinou kamarádů a chci vyprávět nějaký příběh, tak mám pocit, že buď bude mít daleko víc **komičtější znění** v té češtině, že je víc poddajná komedii nebo tak nějak.“ (Jakub)

„Můj život v češtině je bohatší. Cejtím se víc všestranně v češtině. A asi víc vtipně. Dokážu si víc hrát s těma slovy, což dělám rád. Hloupý **slovní hříčky** nebo chytrý slovní hříčky, když se zrovna daří. Ta čeština je k tomu hrozně dobrá s těmi **předponami** a tak. Že k tomu hrozně hezky vybízí. Kdežto ve francouzštině je spousta slov, který jsou homonyma nebo homofonní nebo něco takového, teď nevím. Že zní úplně stejně, ale jsou to dvě různá slova. Ale v češtině jsem asi rozhodně vtipnější.“ (Vítek)

12.3.2 Intenzita a rozmanitost emocí

Rozdílnost v komunikaci emocí může být také v intenzitě a v rozmanitosti jazyka, a to včetně vlivu kultury. Jak se zmiňuje první respondentka, v Rusku podle ní lidé více projevují a ukazují emoce. Což může vytvářet také určité bariéry v její komunikaci s lidmi jiných kultur – třeba skrze vnímání druhého, že je afektovaný, nebo naopak, že třeba z něčeho nemá radost.

*„Myslím si, že nejde o emoce jako takový, že by vyloženě ta emoce byla jiná. Ale spíš jde o **intenzitu**. Že v Rusku jsme emocionálnější a ty emoce víc ukazujeme a víc projevujeme. Tady je to takový klidnější a víc zdrženlivější (...) u nás to opravdu prožíváme pokaždý znova. I jinak se loučíme s těmi lidmi. Otevřený hrob je naše tradice, že se opravdu s tím člověkem loučíme úplně na přímo a prožíváme to mnohem intenzivněji (...) i ta radost z těch dáreků není tak intenzivní, jako když si dáváme dárky s mými rodičema. Zase pro mého manžela to třeba může vypadat afektovaně z jeho pohledu, protože on je zvyklý na něco jiného a mně zase jakoby ta jejich úroveň emocí připadá, že z toho nemají radost. Nebo mohla bych si se to tak jako vyložit.“ (Sofie)*

Respondent vypráví o tom, jak mu čeština přijde patetická. Když chce vyjádřit, že něco myslí vážně, tak to raději vyjadřuje v angličtině. Někdy se „splete“ v tom, že nějaké slovo v češtině může vyznít mnohem intenzivněji, zatímco on mu nepřikládá takovou váhu, což může způsobit jazykovou bariéru nebo nepochopení při komunikaci s jinou osobou, se kterou se baví česky.

*„A třeba se svými rodičema si čím dál častěji říkáme jako „love you“, než že se milujeme. Protože mi přijde, že je to hrozně **patetický** v češtině, nevím... Třeba můj táta, když prostě začne se mnou nebo s mojí ségrou mluvit a chce říct takovou tu, jakože „Jsem fakt hrdý na tebe, jsi to zvládnul“ tak spíš sklouzne k angličtině a tohlencto já třeba mám. Vlastně to mám taky se svojí ségrou, když chci, aby pochopila, že **to fakt myslím vážně**, tak to pro mě je jednodušší říct nebo napsat v té angličtině (...) třeba vnímám, že se **někde spletu** v tom, co prostě pro jiného Čecha znamená intenzita nějakého slova a pro mě je to úplně jako „Vždyť jsem řekl jenom tohle“ a on řekne „Ale vždyť si řek, tohle“, „No a co?“ a on „Jak no a co? Ty sis prostě ...“. Přesně tenhle konflikt, který jsem měl se svou partnerkou, tak byl založený na tomhlenctom, že já jsem **nepřikládal takovou váhu***

nějakému slovu vyjadřující emoci jako ona a zpětně jsme se vlastně dopátrali jako k tomuhle. Že to je ta intenzita, kterou každý vnímáme vlastně jakoby jinak, že jsme každý, pochopili to slovo jinak, a že prostě pro mě to bylo, jakože jsem tak plácnul.“ (Hubert)

Respondenti vyprávějí o tom, jak pro ně mají určité emoce v určitých jazycích jinou sílu například respondentka nedokáže v ruském jazyce pojmut emoci zlosti oproti českému jazyku, protože to pro ni nemá takovou intenzitu. Podobný příklad zmiňuje další respondent se slovem „exited“, kdy český překlad pro něho nemá takovou správnou sílu.

„Možná nějaká zlost. Já, když se zlobím. Když se hodně rozzlobím, tak kleju a jsem hodně našťvaná. Ale asi vůbec si nedokážu představit, že bych klela v ruštině. Paradoxně... nedokážu pojmut asi tu emoci jako třeba zlosti... jako nějaký velký zlosti. Kdybych řekla, že jsem našťvaná, tak se s tím asi ztotožním v té ruštině. Ale kdyby to byla nějaká fakt velká zlost, tak bych asi určitě přešla do nějakých českých slov.“ (Linda)

„No, tak minimálně tím, že angličtina je založena na synonymech, tak těch slov pro jednu věc je víc a člověk si s tím může takhle nějak hrát. A jakože, líbí se mi v angličtině hrozně slovo „excited“. Což se překládá do „nadšený“ nebo nějakým způsobem „radostný“ asi, ale nemá to tu správnou sílu. Ta čeština má svoje samozřejmě slova, která vyjadřují různou míru nadšení nebo smutku, ale není to taková ta škála. Není tak vysoká nebo tak různorodá. Nemáme pro nadšení patnáct různých slov, který můžu použít v různých kontextech anebo je nějak nakombinovat a budou mít jiné významy (...) český slova jsou víc tvořeny kontextuálně. Ta jejich synonymita je silně situační.“ (Jakub)

12.3.2.1 Nadávky

Čeština má určitá specifika, díky kterým nadávky znějí drsněji – ať je to používání slova „ty“ před vyslovením konkrétní nadávky, tvrdého „r“ nebo širšího výběru nadávek. Oproti českému jazyku respondentka vnímá v ruštině nadávky jako jemnější.

„Možná mám trošku problém se slovem... v*le ... na mě to slovo působí asi drsněji. Nebo silněji než se tomu tady připisuje. Že v ruštině používáme v těch situacích něco jinýho a je to takový jemnější, nebo nikoho to neuráží. Vlastně ještě jak je tam to předslovo „Ty ...“, tak mě to přijde, že adresuju něco tomu člověku a něco ošklivého. Tak tohle asi jediný slovo.“ (Sofie)

Respondenti zdůrazňují, že se jim líbí na českých nadávkách, že jsou šťavnatější, tvrdší, drsnější. A proto to pro ně má tu správnou váhu.

„Jo, používám. Zároveň mám rád české nadávky v takové té jejich tvrdosti, že je to „r“. To zní hrozně hezky tvrdě.“ (Hubert)

*„Ale mám pocit, že čeština má daleko lepší nadávky. Jakože všeobecně všechny slovanský jazyky z nějakýho důvodu to tak mají. Jsou prostě **šťavnatější**, je jich víc, každý slovo může bejt nadávka. To sice v angličtině taky, ale **nemá to tu správnou váhu**... A pak je to otázka, jak výrazně to člověk vysloví. No a ta čeština myslím, že má **daleko větší ten sortiment** vyloženě těch slov, který jsou od začátku nadávkový.“ (Jakub)*

*„Respondent: Jo a přijde mi, že některý zvuky té češtiny jsou takový k tomu příhodný. Takový trošku **drsnější**. Já: To zvučný „r“. Respondent: Přesně tak.“ (Vítek)*

12.3.3 Bilingvnost je taková nápomocná (nebo naopak)

Umět dvěma a více jazyky může být výhodné, může to být jako další nástroj k vzájemnému porozumění, nebo naopak.

Respondenti zdůrazňují, jak je pro něho důležité, že i jejich partnerky rozumí anglicky, jelikož ve chvíli, kdy neví, jak přesně něco vyjádřit v jednom jazyce, to mohou vyjádřit v tom druhém jazyce. Zároveň se může stát, že ve chvíli, když ten druhý něčemu nerozumí, tak hledá překlad v jazyce, který mu je bližší a může se význam slova ztratit v překladu. Což může být zdroj vzájemného nepochopení.

*„Když mám pocit nepochopení, tak to řeknu anglicky, nebo obráceně to řeknu česky. A vlastně třeba vnímám, že je strašně moc fajn, že když to neumím vyjádřit ani v jednom jazyce, protože je to třeba někde uprostřed, tak je fajn, že to můžu kombinovat a že ta přítelkyně tomu rozumí. Kdyby uměla třeba jenom česky, tak jsem v p*deli. Nebo jako ne v p*deli, ale tím, že ona rozumí, tak tam mám **další tool** (...) A občas je pak náročné, že jako když řekneš nějaké slovo anglicky, kterému třeba ten druhý člověk nerozumí, tak automaticky on šáhne po tom překladu, který je občas bizarní nebo ne úplně přesný. Ale já to vnímám jako další tool, ale že je velmi podle mě easy se v tom ztratit...“ (Hubert)*

*„Na druhou stranu i když to nepochopení je třeba i na straně angličtiny, tak pak ta **bilingvnost je taková nápomocná** v něčem. Protože jestli to nedokážu vyjádřit správně třeba v jednom jazyce, tak vždycky můžeš přepnout do toho druhého a zkusit to ještě tímhle tím a doufat, že tomu druhému člověku to nějak docvakne.“ (Jakub)*

*„Ono možná nás to dřív omezovalo, ale teďka je to mezi náma fajn a myslím si, že i pro mě ta možnost, že můžeš používat různé nástroje k tomu si porozumět...Kór pro mě, protože **já jsem to vyjadřování emocí nikdy moc neuměla a to, že je můžu vyjadřovat pomocí více jazyků, je pro mě jednodušší a pohodlnější.**“ (Tereza)*

Respondentka v rozhovoru zmiňovala, že by nejraději vyjadřovala své emoce ve francouzštině (pro ni jde o třetí jazyk, který používá aktuálně občas v práci), protože jí nejlépe zní, ale zároveň protože je opatrnější ve vyjadřování emocí. Přitom se nejpřirozeněji cítí v angličtině.

*„Jak jsem říkala, to je asi vlastně díky té opatrnosti. Já jsem přirozeně opatrnější v těchto těch emocích. Tak je to ta francouzština. A i proto, že mi ten jazyk líp zní (...) Je to možný. Je možný, že se jakoby od toho takhle oddalují právě abych nemusela. Vlastně, že je pravda, že možná v té angličtině by to pro mě asi mělo **mnohem větší váhu** (...) Špatný emoce nebo naštvanost nejradši nějak přirozeně projevují v angličtině a ty hezký ve francouzštině, což vlastně jsou úplný protipóly v tomhletem mém seznamu a asi jakoby to je tak, že radši vyjadřuju ... že jsem prostě opatrnější v tom vyjadřování těch hezkejších věcí. Vlastně si myslím, že je nejradši vyjadřuju takovým jazykem, kterej mám až na třetím místě osvojeněj.“ (Tereza)*

Respondent vypráví o své zkušenosti v cizojazyčném vztahu. Jak mu ale zároveň jeho bilingvnost pomohla k tomu, aby porozuměl více své partnerce, i když komunikovali v jiném jazyce. Vnímá, že když člověk mluví více jazyky, může získat větší citlivost. Toto tvrzení připodobňuje k tzv. mřížce. Kdy každý jazyk je mřížka a čím víc těch mřížek člověk má, tak může zachytávat více nuancí a vůči emocím v komunikaci s druhým člověkem citlivější.

*„Já jsem byl teda Čecho-Francouz a moje přítelkyně byla Ruska... Takže ta angličtina byl vlastně jedinej způsob, jakým jsme se mohli domluvit. Rozhodně to představovalo pro nás oba nějakou výzvu, protože jsme museli mnohdy se pořádně zamyslet nad těma slovy, který používáme, stejně tak nad těma formulacema, aby něco nebylo **ztracený v překladu**. A několikrát se i stalo, že jsme se třeba pohádali kvůli nějaký věci, kterou jsme jeden nebo druhý vzali příliš doslova. A vyložili jsme si to špatně v tom našem jazyce...Ale teda abych se nechvástal, myslím si, že to, že jsem už v základu měl ty dva pohledy na věc, ty dvě interpretace (...) Tu českou a francouzskou. Tak mi možná trochu usnadnilo to brát, tyhle ty emočně napjatější situace víc s nadhledem... Mám takovej dvojitej filtr, kterej umožní některý věci možná trochu víc pročistit (...) Když bych se ponořil hloubš do týchle analogie a bral to tak, že slova jsou nějaká mřížka, že jsou prostě emoce, nebo situace, zkrátka svět, kterej se snažíme uchopit slovy. A ty různý jazyky, který člověk může ovládat, jsou nějaký mřížky, kterým ten význam opravdu filtruješ nebo zachytíš něco na každým očku té mřížky nebo nějaký oblasti, která to slovo vystihuje. Tak když ty mřížky dáš dvě přes sebe a víc se na to zaměříš, tak dokážeš některý věci líp vystihnout. Líp pojmenovat, protože když to opravdu dáš přes sebe, tak ti z toho vyjde*

jemnější mřížka, dejme tomu. Spíš než různý kýčovitý citáty typu „Kolika jazyky mluvíš, tolikrát si člověkem“, tak mě to přijde, že jde o tu citlivost.“ (Vítek)

Respondenti zdůrazňují, že skrze svojí bilingvnost jsou blíže více kulturám a slouží to jako nástroj k jejich pochopení.

„A že rozumím více kulturám. Mě to strašně pomáhá v tom pochopit třeba i Poláky a Slováky a Rumuny, že kromě toho, že jim rozumím poměrně dost tak je možná i víc chápu, i tu jejich kulturu trošku líp chápu.“ (Sofie)

„Já třeba vnímám, že jsem hrozně rád, že jeden z těch jazyků, kterým mluvím a který jsem měl v uvozovkách zadarmo, protože mě ho rodiče naučili, když jsem byl velmi malý, je čeština. Protože je to hrozně těžký jazyk, protože se prakticky cítím, že mě to spojilo se Slovákama, s Polákama, s Ukrajincema, s Rusama.“ (Hubert)

12.3.3.1 Bariéry v komunikaci

To, že člověk nemluví jen jedním jazykem, může přinášet určitá úskalí, kdy dochází například k propisování jednoho jazyka do druhého.

Respondent zmiňuje, že má tendenci dávat všechno do hyperbol v češtině, což může být vlivem angličtina. Vznikají tak nedorozumění s jeho partnerkou.

*„(...) Mám pocit, že těm slovům nedávám takovou váhu, což mi třeba říká i moje partnerka. Obecně jsem takovej thučhuba, že hrozně kecám a že prostě si vymýšlím spoustu věcí. Že vždycky všechno dávám do **hrozných hyperbol**. A to možná je taky něco z toho prostředí, ale taky možná i z té angličtiny, nevím.“ (Hubert)*

Respondentka mluví o tom, jak určitá slova, která jí pak můžou v komunikaci chybět, v ruštině neexistují. Tudíž pak nelze přesně vyjádřit, co by chtěla.

*„Mamce se teďka taky stalo, že už si neuvědomujeme nějaký slova, že jsou český a že nejsou ruský. Že mamka teďka třeba byla na dentální hygieně a vyprávěla to svoji sestře, volala jí v ruštině a ta sestra nechápala kde byla. V ruštině „**dentální hygiena**“ neexistuje.“ (Sofie)*

Také pro bilingvního respondenta je počešťování anglických slov komplikované, jelikož to může změnit původní význam anglického slova, proto to je pro respondenta nesrozumitelné.

*„Tak ono hodně českých slov nějak, obzvlášť těch takových jako v uvozovkách studovaných nebo, které mají precizovat něco, tak prostě vycházej z angličtiny mám jako pocit, takže ... Ale třeba tím, že se **počešťili**, tak mají vlastně trošičku jinou nuanci a já furt počítám s tou starou.“* (Hubert)

Potíže můžou vznikat také neschopností komunikovat některé „interní fórký“, které jsou ovlivněné kulturou, pokud jste v ní nevyrostali odmala.

„Tím, že já jsem prostě byl do jedenácti let někde jinde, tak je spoustu zkušeností a takových jako interních fórků, které nesdílím s přítelkyní, ale mám pocit, že tím, že jsem vkročil do této kultury od svých jedenácti let, takže se to víceméně vyrovnalo.“ (Hubert)

Anebo právě tím, že když bilingvní respondenti se v určité období svého života používají češtinu víc než další jazyky, tak je to vzdaluje od jejich blízkých, kteří mluví primárně tím druhým jazykem, protože je pro ně těžké vyjádřit například nějaké hlubší emoce. Je to dané tím, že jeden jazyk je v určitou dobu dominantnější, ale zároveň i tím, že konkrétní hluboká emoce v daném jazyce ani není. Respondenti popisují svojí zkušenosti se svými prarodiči.

*„Ale pak už když jsou ty situace složitější a už je tam potřeba víc hloubky nějakého vyjádření, tak jsem **hrozně frustrovaná**, protože tam ty emoce mám, vím, co chci vyjádřit za emoci, ale **prostě nemůžu nalézt to správné slovo**. Anebo to tak jako oklikou hodně složitě popisuji, jak moc to jako bylo, jaký to jako bylo a co to ve mně jako vyvolalo.“* (Linda)

*„Včera jsem mluvil s dědou po telefonu a nemohl jsem se vymáčkout a **strašně mě to naštvalo**. Byl jsem na sebe naštvanej, že ten mozek to nějak jakoby nedokáže zprovoznit dostatečně jako pohotově. Takže asi s tím budu někdy jako chtít něco dělat (...) když s nima telefonuju, tak se víc soustředím na to, abych teda něco smysluplného řekl nejspíš na to naše propojení, no to jo, to vlastně vnímám docela silně.“* (Vítek)

Respondent považuje za náročné, že nemůže být v komunikaci se svojí partnerkou více autentický, jelikož by se potřeboval při hádce vyjadřovat anglicky. Ale zároveň to může být forma vzdálení se pro partnerku.

„Jo určitě. Tak když se s přítelkyní hádáme, tak ona odmítá přijímat, že při té hádce mluvím anglicky. Protože jí to přijde nějak jakože se vzdaluju nějakým způsobem od toho, ale pak zároveň prostě nevím, jak se správně něco řekne. Vlastně nevím, jak něco vysvětlit nebo se ospravedlnit v té češtině, že ta čeština, co řeknu, tak musím bejt hodně opatrněj.“
(Jakub)

Nebo komunikaci komplikuje samotný překlad, jak zmiňuje respondentka.

„Já nemyslím, že by tam byla nějaká nevýhoda. Možná jenom když člověk přemejšlí v jednom jazyce, a potom to potřebuje dát do jiného jazyka. Nevím, když třeba píšu oficiální nějaký koncept nějakého představení, který potom potřebuji poslat někam, tak to nemůže být ve třech jazycích, že jo? Takže já potom ten text, který vytvořím třeba v češtině finálně, tak si říkám „Ježíš to prostě není ono!“, že je pak člověk takovej rozmazlenej, a pak se mu to nelíbí v těch jinejch jazycích.“ (Hana)

Respondenti vnímají jako těžkost, že mluví více jazyky, protože neví, jaký jeden jazyk použít a potřebovali by v jedné větě použít více jazyků.

*„Asi jenom v tom, že **nemáš jeden konkrétní jazyk, ve kterým seš schopnej se vyjádřit plnohodnotně.** Bylo by fajn, kdybych dokázal projít jeden celej dlouhej rozhovor bez toho, aby mi do hlavy naskakovalo nějaký jiný slovo nebo nějaká věta z jinýho jazyka, která se mi tam uchytí a já nejsem schopnej se z toho posunout dál. Což se stává i v tý angličtině, když mluvím s někým, kdo mluví jenom anglicky a bavím se s nim anglicky a napadne mě něco, co vím, že bych dobře řekl v češtině (...).“* (Jakub)

*„Jakože se těžko třeba popisuje to, jak se člověk cítí, když na to má v hlavě víc jazyků, který slouží jako nástroj k tomu to vyjádřit. Vlastně si myslím, že to může bejt nějaká **těžkost** nebo **komplikace**, jako kdyby.“* (Tereza)

12.3.4. Přizpůsobení se vs. přirozenost

Vzhledem k tomu, že respondenti mluví více jazyky, je otázkou, v jakém jazyce se cítí přirozeněji. Respondenti upřednostňují důležitost porozumění. Zároveň vnímám, že život v českém prostředí přináší určité přizpůsobení a potlačení vlastní přirozenosti.

*„Tam třeba bylo zajímavé to, že moje přítelkyně se kvůli tomu, že věděla, že jsem jako bilingvní, tak se styděla přede mnou anglicky mluvit a **mně to přišlo jako hrozná škoda**. Ale já jsem pak cítil, že tam se stalo, že kromě toho psaného dopisu, vždycky se snažím prostě komunikovat hlavně v té, češtině, protože jí nechci uvádět do rozpaků, že by řekla něco špatně. Takže tam je mi příjemnější třeba mluvit česky (...) Mně přijde, že je to vždycky o těch dvou, aby si spolu nastavili **společné pole**.“ (Hubert)*

*„To je těžký. Já jsem řekla češtinu, ale když jsem se zamyslela, tak ta ruština pro mě má hrozně **citovej náboj**. Takže je to hodně těžký. Ale jako intuitivně, nebo co mě napadá, tak je ta čeština jako mluva.“ (Linda)*

*„Není to tak, že na tom trvám. Každý den mluvíme spíš česky. Protože pro přítelkyni je to přirozenější a já, protože **se snažím**.“ (Jakub)*

*„No rozhodně bych to považoval za hrozně **zajímavý oživení** toho vztahu a tý komunikace (...) Když je to takhle hodně nerovný, že jeden člověk je rodilej mluvčí toho jazyka a ten druhý sotva dá tu větu dohromady tak je nutně v té pozici výrazně toho jakoby v nevýhodě. A to by mi vlastně možná bylo jako docela dlouho nepříjemný, že bych jakoby nechtěl jako zatahovat do té situace, kdy bych jako měl pocit že já mám vlastně kontrolu nad tu konverzaci celou. A že by mi to **nepřišlo fér** jako vést nějaký hlubší rozhovor třeba v tom jazyce, že jako by to muselo zůstat v nějaký odlehčenosti v tom, že neřešíš nic jako podstatného.“ (Vítek)*

*„Já se snažím to vždycky **přizpůsobit** tomu člověku. Ale ty brdo teď jsi mě dostala ... **Přirozenější** je mi ta angličtina...“ (Tereza)*

Respondentka popisuje svoji zkušenost, když začala mluvit na svoji dceru rusky už v době kdy byla těhotná. V jejím životě byla dlouhodoběji dominantnější čeština, ale při komunikování se svojí dcerou se jí utvrdilo, že je pro ni ruština důležitá v životě.

„(...) já jsem byla ráda, že jsem možná i měla tu příležitost, protože jsme žili s manželem spolu, takže jsme mluvili jenom česky a často mi ta ruština chyběla a ráda jsem pak navštěvovala rodiče, abych přešla na ten svůj jazyk. Pro mě bylo zvláštní ze začátku, že do tý naší domácnosti s manželem ta ruština najednou pronikla na každodenní bázi. I předtím s manželem mi to bylo zvláštní, nebo respektive, když mluvím s rodičema před ním, tak mi to vůbec nevadí. Ale tak nějak u nás doma byla vždycky čeština, když jsme žili spolu jenom sami dva. Tak možná i z tohoto hlediska. Ale je pravda, že mám strašnou radost, že tou ruštinou mluvím. Že to mě možná v tom vztahu k ruštině nějakou utvrdilo, že i ona ten jazyk přijala a mluví jím. A když mluví se mnou, tak automaticky přepíná na ruštinu. A mě to tak hřeje u srdce. Určitě jsem za to ráda.“ (Sofie)

Respondentka vypráví o tom, jak dělala rozhovor se slečnou, která přecházela mezi angličtinou a češtinou. Bylo pro ni obtížné přepínat mezi jazyky, jelikož každý jazyk nese určitý charakter, který přináší jakési přenastavení či naladění, což pro ni bylo nepřírozené.

„Byla jsem taková zmatená z toho. Ale tam jsem udržela podle mě ten svůj český charakter a furt to bylo tak divný. Ta česká suchost, když se spojí s angličtinou, tak to je najednou takovej bizár. Když ještě naproti tobě je někdo, kdo mluví anglicky, ale má takovej ten anglickej afekt. Co ti lidi často nemají, nebo někdo jo, ale většina lidí moc ne. Tak ona na mě mluvila takhle, ale já jsem pak mluvila anglicky, ale zůstala jsem v takovým klidu. A vlastně takový divný.“ (Hana)

12.3.4.1 Vliv okolí na komunikaci

Na způsob vyjadřování respondentů, a to, v čem se cítí dobře, má velký vliv okolí, které používá určitý jazyk. Zároveň to může ale znamenat, že jim může něco v příslušném jazyce chybět.

Participantka zdůrazňuje, že ruština je více její jazyk, ale česky mluví lépe, jelikož ho používá častěji od svých sedmi let. V rozhovoru zmínila, že s češtinou byla v kontaktu ve

školním prostředí. A nyní v práci a se svým manželem. Snaží si uchovávat ruštinu skrze čtení knížek, rodinu a také tím, že se svojí dcerou mluví rusky.

*„No to je ten paradox. **Ruština je mi blíže, ale česky mluvím líp.** Nebo to asi není paradox, ono to je logický, protože tady jsem od sedmi let a tu češtinu používám (...) Ale ten jazyk (ruština pozn. autora) je mi blíže. **Mám pocit, že je víc můj asi.**“ (Sofie)*

České prostředí je podle respondenta v určitém ohledu svazující, jelikož je v české jazyce opatrnější. Jako důvod uvádí určité vlivy okolí, které mu dávají najevo, že jeho mluva není dostatečně přirozená, jelikož má problémy se skloňováním či použitím nevhodného slova v určité situaci.

*„Já se cítím v češtině být daleko víc **svázan.** Jakože já přesně nevím, jestli je to tím, že se tak sám cítím, nebo že mi to říká okolí (...) Zároveň já mám občas problém se skloňováním, takže tam potom občas fouknu nějaký nešikovný slovo, což pak působí hrozně divně. Ale nějaká ta opatrnost tam možná je. Anebo si jenom představuju že v tom musím být opatrný v nějakou určitou jako chvíli. A možná ta čeština má v sobě nějakou opatrnost.“ (Hubert)*

Ruština vyvolává v českém prostředí nepříjemné reakce okolí. Proto respondentka se na základě reakcí okolí přizpůsobuje a namísto ruštiny používá češtinu v komunikaci se svojí matkou i přestože to pro ni je nepřirozené a nepříjemné.

*„(...) je to pro mě hrozně těžký a nepříjemný, že vždycky, když jsem mezi lidmi a začnu, třeba jenom po telefonu mluvit s mamkou v ruštině, tak na mě lidi divně koukají. Ale potom teda, na základě tohohle přepnu do češtiny. A to je pro mě hrozně nepřirozený v souvislosti s mamkou... Mamka na mě mluví rusky, ale já ji kvůli lidem okolo do telefonu odpovídám česky. Takže ona rusky, já česky a je to celý strašně nepříjemný a takový zvláštní a zároveň nějak cítím tu nepřirozenost, protože já nejsem zvyklá s mamkou mluvit česky. Já s mamkou mluvím rusky, ale ty pohledy okolí ... Nedělá mi to dobře. **Nerada mluvím někde na veřejnosti, kde neznám ty lidi, v ruštině.**“ (Linda)*

I přestože by respondent chtěl vyjádřit určitou myšlenku anglickým jazykem použije český jazyk, protože komunita, ve které se pohybuje používá češtinu. V takové komunitě by to mohlo působit neautenticky, kdyby použil angličtinu.

„(...) Když se všichni baví jedním jazykem a ty pak do toho zakřičíš nějaký anglický slovo, o kterém se všeobecně ví, že je to nadávka a všichni ví, že je to nadávka a tím že to zakřičíš, tak se z toho dá odhadnout i ta míra, ale tím, že je to anglicky, tak to vlastně působí, že chceš něco skrýt.“ (Jakub)

Socializace je důležitým faktorem, jak bilingvní jedinec komunikuje svoje emoce. A zda jazyk je vůbec spojený s emoci. Například respondent Vítek se francouzštinu učil od svého narození, avšak mu chybí v ní jistý druh intimity, jelikož se s francouzštinou setkával spíše skrze školní prostředí nebo přes otce, s kterým má spíše vztah skrze hudbu. Stejně tak respondentka Hana se setkávala více s emocemi v anglickém jazyce nežli v české. A proto je pro ni přirozenější vyjádřit, jak se cítí anglicky.

*„Když mluvím francouzsky, tak se cejtím možná trochu víc intelektuálně. Nebo takovej víc analytickej v tom myšlení. Je to rozhodně tím, že jsem těch posledních pár let na francouzským lyceu strávil tím, že jsem furt psal nějaký eseje, který měli bejt strašně chytrý a strašně pompézní a v literatuře nebo filozofii a tak, protože jsem tam měl literární zaměření. Takže takovej ten květnatej jazyk mi zůstal (...) No takhle. Náš vztah s tátou je založenej na hudbě. Náš společnej jazyk je možná skoro víc hudba než francouzština. Takže si pouštíme písničky. Doporučujeme si věci, bavíme se o skladbách a tak. Ale nedokážu mu vyjádřit nějaký hlubší věci v tý francouzštině, protože to není ten druh intimity, kterej jsme si vypěstovali. No, to je opravdu aspekt, kterej **mi chybí** v tý francouzštině. Že jsem neměl tu příležitost s někým něco sdílet takhle.“ (Vítek)*

*„Jo. Já jsem se i cítila víc autenticky, protože jsem vlastně věděla, jak to vypadá, když někdo se hrozně zlobí anglicky. Já jsem věděla, jak to vypadá, když někdo hrozně trpí láskou anglicky, ale v češtině jsem to nevěděla. A i často ty slova český jsou strašně divný (...) Myslím, že je to spojený s tím, **co mám kolem sebe**. Že v češtině jsem nebyla zvyklá na to, aby někdo říkal „Cítím se takhle a takhle“, že vlastně už jenom ty slova člověku špatně lezou do pusy, pokud není na ně zvyklej. Když jsem vyrůstala, tak většinu vlivu na*

mě měla mamka, a to je česká rodina a tam si nepamatuju, že bych slýchala otázky „Jak se cítíš?“ (Hana)

Respondentka skrze svého přítele získala hlubší vztah k češtině, který ji umožnil uvolněnější přístup k českému jazyku oproti způsobům jejím rodičům.

*„U svejch nejbližších bych vždycky nejradši řekla anglicky, ale oba moji rodiče, byť táta jako mluví taky více jazykama, tak ale prostě **chce se mnou mluvit česky** a tam prostě mám mluvit česky (...) A ještě mě napadla další věc, že vlastně jako díky němu jsem nějak začala věřit trošku v tý češtině. Jo, že on mě tady nechá si mektat v několika jazycích co chci a vlastně je to OK, což samozřejmě spojený s těma rodičema, jak jsem to jako měla předtím, ale tak on ještě jako ovlivňuje ten můj vztah k češtině.“ (Tereza)*

12.3.5 Autentické vyjádření lásky aneb „*To nejsou ty slova, je to ta samotná náklonnost*“

Respondenti zdůrazňují důležitost společného jazyka ve vztahu k vyjadřování lásky. Zdůrazňují důležitost autenticity i bez ohledu na to, v jakém jazyce to ten druhý řekne. I přesto v rozhovorech najdeme náznaky, kdy hledají způsob, jak se oni sami mohou dotknout svého prvního jazyka, ve kterém druhý partner tolik neprožívá emoce, protože jazyk neovládá nebo k němu nemá takovou vazbu. Buď tím, že to vyjádří sami nebo naučí emocionální slovo partnera. Avšak na druhou stranu právě zmiňují, že pro ně samotné, je nejdůležitější autentické vyjádření partnerovi náklonnosti, přičemž jazyk v tom nehraje takovou roli. Respondent Vítěk to dokumentuje tvrzením „*To nejsou slova, je to samotná ta náklonnost*“.

„Protože vím, že pro něho je to přirozené. Mám pocit, že vlastně někdo, kdo by se necítil příjemně v angličtině a řekl by to v angličtině, tak bych cítil, že to prostě dělal nějak na sílu kvůli mně. Takže pro mě je důležité, abych věděl, že on to říká tím jazykem nebo způsobem, který je pro něho nejpříjemnější. Já mám takový pocit, že kdyby mi třeba nějaká Španělka řekla španělsky, že mě miluje, tak by to pro mě bylo víc, takový ryzejší, než kdyby to řekla v češtině. Na druhou stranu si říkám, že by to bylo asi roztomilý, že by se kvůli mně naučila česky.“ (Hubert)

„Tak tím, že oba dva máme ten spojovací jazyk, ve kterém se cítíme velmi komfortně, tak to nevnímám vůbec jako překážku... se vrátím k těm jako dopisům, že s mojí přítelkyní hlavně mluvíme česky, a když jsem měl takový nutkání, uprostřed našeho vztahu jí napsat dopis, tak jsem ho napsal v angličtině.“ (Hubert)

„Určitě. I kdyby mi to říkala v italštině. To nejsou ty slova, je to ta samotná náklonnost (...) Co se týče rozdílu čeština a angličtina vyloženě, když už ty jazyky umím, tak tam ten rozdíl tolik není, protože rozumím hnedka. Nemusím si to překládat do dalšího jazyka. Co se týče pak jako nějakýho opětování, tak daleko radši bych to řekl v angličtině zpátky. Protože mám pocit, že to je jednodušší pro mě hnedka začít s tou angličtinou.“ (Jakub)

„Ale vím, že dříve to bylo pro mě divný, ale to bylo proto, že to bylo v takový tý pubertě, když jsem říkala „Miluju tě – to zní tak divně“, proč nemůžeš prostě říct „I love you.“

*Ale teď kon realně už to komunikuju vždycky. Už je to asi jedno, jaký je to jazyk. Protože tam jde o to, co je za těmi slovy (...) **Komunikuje to on, tak to je asi důležité. Myslím si, že to je pro mě lepší, než kdyby to komunikoval v angličtině, protože to dobře neumí, takže tam potom vzniknou ty gramatické chyby, nebo ta neschopnost se plně vyjádřit, kterou já cítím. Takže pak je to takový divný, ale jakmile to jakoby umí vyjádřit v té francouzštině, tak to prostě udělá. A je to v pohodě. A tím, že já už tomu rozumím, tak to není žádný problém. Ani si neuvědomuju nebo nevnímám, v jakým je to jazyce.***“ (Hana)

„Myslím si, že kdyby on na mě česky a já na něj česky, tak to není vlastně úplně ono. Myslím si, že jeho čeština a moje angličtina, tak to je asi nějaký ten nejintenzivnější, nejupřímnější stav.“ (Tereza)

Kdyby jim to partner řekl v jejich jazyce, vytvořil by pro ně intimitu, která by mohla přinést silnější emoční spojení pro bilingvního jedince. Linda vypráví o tom, jak se snažil naučit svého partnera frázi „*Miluji tě*“ v ruském jazyce.

*„A já si pamatuji, že jsem ho jako učila, aby mi řekl v ruštině „*Miluji tě*“. A ani nevím, proč jsem to přesně chtěla. Asi se mi to jako líbilo, že mi to vlastně říká v tom mém druhém jazyku, se kterým jsem se jako narodila. A že je to taková jako *intimita* asi (...) ale nedokážu si představit, že kdybych se mu nějak jako otevírala v ruštině na poli té lásky, tak jestli by se ho to nějak jako dotýkalo hlouběji, jestli by to s ním něco jako dělalo, než kdybych mu to řekla v té češtině, která je ta *společná řeč*, na který vlastně komunikujeme.“* (Linda)

Stejně tak Vítek zmínil, že by pro něho znamenalo, kdyby jeho přítelkyně mu vyjádřila náklonost slovy „*Je t'aime*“.

*„No spíš je to jednostranný, že já na ni mluvím francouzsky a ona mi odpoví česky. Že se na to ještě necejtí, že by mi odpověděla francouzsky, ale docela se na to těším, na ten moment, kdy to klapne. Vypadá, že v tom chce pokračovat. Tak ta nevinnost člověka, kterej hledá ty slova a občas řekne nějaký úsloví, který je fakt na tý jeho velmi řídký mřížce, je hrozně krásný (...) Já: (...) kdyby řekla „*Je t'aime*“ tak jestli bys to jako chtěl třeba slyšet v té francouzštině. Respondent: Chtěl bych to slyšet v té francouzštině? Určitě. Protože by to asi pro mě znamenalo. Hodně z hlediska toho, že jsem to nikdy v*

tý francouzštině a vlastně neslyšel přímo adresovaný mně. Takže to by mě jako si myslím hodně mnou pohnulo. Ale zároveň by to bylo trochu vtipný. Jo, protože by to bylo prostě. V takovém lingvistickém snažení.“ (Vítek)

12.3.6 Nonverbální komunikace

12.3.6.1 Intonace

To, jakou má člověk intonaci hlasu a zda intonace hlasu nese určitý význam, může mít vliv na to, jakým způsobem člověk může určité emoce vyjádřit nebo jak ho ostatní vnímají.

Některé jazyky v sobě nesou více živosti nebo třeba „suchosti“. Dle respondenta je čeština více jásavá a povzbuzující oproti angličtině.

*„Tak angličtina ve svém základu nějaký třeba americký angličtiny je hodně monotónní, takže proti tomu třeba ta čeština je daleko víc právě jásavá a nějaká povzbuzující. Asi proto mám daleko radši češtinu v nějakých společenských situacích. Zase jako v jakém kontextu a tak dále. Vlastně mě právě napadá anglický slovo „lightheaded“. Jakože je o hodně víc uzemněná, **nemá tu suchou sterilní vážnost v sobě, jakou má ta angličtina.** Ale pak zároveň máš britskou angličtinu, která se zakládá na těch intonacích a všechno je takový vlnitý. Ta vlnitost její vytváří pak nějakou asi, nechci říct monotónnost, protože není o tónech, ale monochromost. Je taková hrozně černobílá a suchá oproti té češtině, co se týče nějakých tý barevnosti.“ (Jakub)*

Ve francouzštině zase respondent vnímá bohatou intonaci nosovek. A zároveň z fonetického hlediska jemný jazyk.

*„Čeština má zvláštní vlastnost toho, že ta **intonace skoro neexistuje.** Když člověk mluví česky, tak opravdu ten hlas zůstává co nejvíc na stejný rovině (...) francouzština nemá nutně tu celkovou intonaci výraznou, ale tu vnitřní v uvozovkách **intonaci těch nosovek má bohatou.** Takže proto to zní možná trošku živěji, pestřeji (...) je to velmi jemný foneticky. Z fonetického hlediska jemnej jazyk.“ (Vítek)*

Někdo může působit jako jiný člověk, když mluví určitým jazykem právě na základě intonace v jazyce.

*„Mě to vlastně nenapadlo, dokud mi to někdo neřekl. Že když mě někdo slyšel mluvit česky a rusky, že působím jako **jinej člověk.** A v tu chvíli jsem si to začala uvědomovat,*

že asi jo. Že asi mám jinou tonalitu hlasu, asi možná i jiné výraz, nevím. Ale prý působím jinak, ale nedokážu říct jak. Nedokážu to definovat.“ (Sofie)

Intonace může sloužit k tomu, aby vyjádřil určitou emoci bez toho, aniž by k tomu musel používat více slov, popisovat ji.

„Jak je jazyk v angličtině syntetické a synonymické, tak zkratka (...) Jestli to není dost jasný, tak to můžu říct ještě desetkrát znovu a jinak. V češtině to tak úplně tolik není. Tam to můžu říct jednou a maximálně a jediný, co tam potom můžu měnit, je intonace. Prostě jako „Tak jsem to nemyslel.“, ale „Tak jsem to nemyslel!“ Oproti. „I don't meant...“, „I meant low different...“, „You know, what I mean...“.“ (Jakub)

Respondentka vypráví o své zkušenosti, jak se jí propisuje intonace do druhého jazyka, což může mít za následek, že je druzí vnímají jako jiné nebo méně autentické lidi.

„Nebo i v herectví, já jsem vystudovala herectví, takže jsem i herečka a tam jsem měla problém hodně dlouho, aby ta čeština z mých úst zněla důvěryhodně. Že to bylo prostě hrozně divný a znělo to hrozně uměle (...) Že jsem tam dávala nějakou jinou intonaci, nebo že ten senzor toho, že mi to zni divně vlezl do toho tónu. A ty lidi mi to potom právě kvůli tomuhle nevěřili. Že jsem třeba v nějaké dialogu řekla „Já jsem ho fakt nezabila“, ale znělo to ode mě jako ironie. Pak mi říkali, že mám anglickou intonaci v češtině, a to mě hodně vytáčelo, protože já tomu nevěřím, ale dobře.“ (Hana)

12.3.6.2 Ticho

Podle respondenta je ticho specifická forma komunikace Čechů. Při tichu zažíval pocity trapnosti, ale postupně to začal vnímat jako krásné v souvislosti s adaptací na českou společnost. Společné bytí v tichosti podle něj může znamenat například důkaz opravdového přátelství.

„(...) zároveň jsem třeba vyzoroval a naučil jsem se to vlastně mít hrozně jako rád, že jsou Češi třeba i komfortnější v tom spolu mlčet oproti jiným národům... Teprve v Česku jsem na tohle poprvé narazil. Jednou jsem se o tom bavil se svojí kamarádkou, která je spisovatelka z Austrálie, která tady žila dlouhá léta. A shodli jsme se na tom, že nás oba dva vlastně hrozně fascinuje to, že to Češi tak mají. Ona i říkala, že svoje české

*kamarády měří podle toho, že dokážou spolu mlčet a necítit se u toho jako trapně. Že si dávají takové chvíle oddychu, nebo chvíle kdy fakt spolu prostě můžou jenom existovat. A nevím, jestli to znamená, že **komunikují na jiné bázi**, nebo prostě nepotřebují furt něco říkat. Je to většinou jen krásné mi přijde.*“ (Hubert)

12.3.6.3 Hudba

Francouzština je pro mého respondenta nejvhodnějším jazykem pro zpěv. Může ji více procítit skrze nosovky a barvitost intonace. Oproti češtině, která nemá tak bohatou intonaci.

*„Pro mě je to ten nejdůležitější druh komunikace...v češtině sice zpívám možná nejčastěji, ale zpívá se mi v ní asi nejhůř. Že mi přijde opravdu ten jazyk mnohdy nezpěvnej. A francouzština má tu hrozně velkou výhodu těch nosovek. Když se zaměříš na ty nosovky, tak co to vlastně je? To jsou z fonetického hlediska různé alikvoty, že jo? To rozezníváš tu frekvenci na různých základech. Takže to je **hrozně barevný**, když do toho dáš intonaci. Když vložíš intonaci do nějaký fráze, která má ty nosovky, tak je to mnohem zajímavější než jenom nějaké A-E-I-O-U.*“ (Vítek)

12.3.6.4 Čeština zní hrozně fádne a hodně pateticky

A to, jak respondentům zní čeština může ovlivňovat i to, v jakém jazyce se vůbec budou vyjadřovat. Respondenti uvádí, že jim čeština zní hrozně fádne, pateticky či dokonce až povýšeně.

*„Zároveň mám třeba občas pocit, že některé myšlenky mi jdou lépe říct v angličtině než v češtině. A teď nevím, jestli to je na základě emocí, ale třeba když se s někým bavím nebo analyzuju nějaké umění nebo nějaké dílo, tak mám pocit, že **v češtině to zní hrozně fádne. Až povýšeně**. Oproti tomu v té angličtině mám pocit, že ta pravda je taková jednodušší. Že nemusím přibarvovat to, jaký jsem, když analyzuju nějaké jako dílo. No a zároveň mi přijde, že je čeština daleko formálnější. Už jenom vykání a tykání. Tak mám pocit, že to je taková rovina, kdy už nad tím člověk přemýšlí. Že se například potká s někým, koho zná nebo koho nezná, nebo s kterým má jakýkoliv vztah nebo je ten vztah komplikovanější, že si není úplně jistý, jestli má tykat nebo vykat, tak je tam podle mě daleko víc prostorů proto se nepochopit v takové čistě formální záležitosti. A v té*

angličtině se to neřeší (...) a přijde mi obecně, že tahle formálnost nebo slušnost ty lidi oddaluje.“ (Hubert)

*„Protože jak říkám, mě to prostě **tahá za uši**. Mně to přijde **hodně patetické**, ten český jazyk. Když se mluví o nějakých velkých emocích, tak se mi to tak zdá. Nevím, jestli je to tím, že žiju tím českým jazykem, takže na mě dolehnou ta slova víc. Když potom se mám vyjádřit o něčem v češtině, tak je to někdy úplně hrozný.*“ (Hana)

12.3.7 Jára Cimrman kulturní, popkulturní

Kultura a popkultura hrají důležitou roli v životech bilingvních lidí, protože ovlivňují, jak vyjadřují a chápou emoce v různých jazycích. To může zahrnovat určité normy, chování, tradice, ale také různé formy populární kultury jako jsou večerničky, filmy, sociální média a podobně. Tyto prvky mohou ovlivnit způsob, jakým bilingvní lidé komunikují a jak se cítí v různých jazykových prostředích.

„(...) Asi nějaká dvojakost. Jo, protože ty jazyky, kterými já mluvím, pochází ze dvou poměrně odlišných kultur. A někdy do těch emocí se to promítne, že se vyjadřujou trošku jinak v různých těch kulturách.“ (Sofie)

„Pro mě je čeština a vlastně Češi, respektive český národ hrozně takový nostalgický a sentimentální oproti například angličtině, která mi přijde rychlejší. Že třeba jsme zvyklí, mě přijde, v angličtině pracovat víc zkratkovitě s těma emocema. Že je to víc takový sloganismus v té angličtině.“ (Hubert)

Respondenti popisují, že aby mohli komunikovat některé emoce, tak se s nimi potřebují setkat právě v rámci pop kultury. Když se s nimi nesetkají, je těžké, je komunikovat v jazyce, ve kterém nemají spojený například určitý typ humoru či vyjádření lásky.

„Což stejně tak jako nebudeš nějakou anglofonní kulturu tahat do češtiny, tak českou kulturu tahat do anglofonní. Necháš to v angličtině. Takže asi záleží hodně na tom, jaký vtíp se snažím říct a jestli se jako odkazuje na, co by ten druhý mohl pochopit (...) V nejbanálnějším příkladu, jestli chci vyloženě citovat nějaký film, tak to nebudu překládat. Nebudu Pelišky překládat do angličtiny. A naopak.“ (Jakub)

„Tak já to mám hodně třeba od dědy z Francie. Já mám hodně ten rodinnej kontext z tý Francie, přestože jsem nikdy ve Francii nežil a nemám ten rozhled toho, jak to tam vlastně vypadá. Možná skrz pár nějakých knížek nebo tak, ale ta lidová slovesnost je aspekt, kterej jsem zas tak nezažil. Jo, nechytmu se, co se týče nějakých trendů v tom jazyce nebo tak. Protože nemá, kdo mi je předat. Zatímco v češtině vím, co se používá za nový vtipná slova. Nevím, „Jdu se někam vyfelit“ a to bych jako ekvivalent těchhle těch

neologismů, který vždycky v esenci jsou trošku vtipný nebo mají být se to používá ironicky. Tak to je přesně to, co třeba nemám v tý francouzštině.“ (Vítek)

„Ale mám pocit, že se mi lépe vyjadřují emoce v angličtině. Ale myslím si, že to je tím, že jsem zkrátka zvyklá na to, že slyším lidi víc sdílet své emoce anglicky, což tak je **kvůli filmům**. Že vlastně já si říkám v tom jazyce ty slova, ty věty, ty fráze, co se týká lásky, co se týká i klidně toho, jak se člověk cítí teď. Samozřejmě v dnešní době hodně na **sociálních sítích**, tak třeba sleduji často profily, kde se mluví o duševním zdraví nebo o komunikaci, a tam jsou taková klíčová slovíčka.“ (Hana)

„A pro mě je psycho být nositelem té kultury ve smyslu, že umíš ten jazyk a chápeš ty souvislosti, v tom kulturním smyslu. Dám příklad, třeba **večerničky**. My, když jsme tu v Česku byli na návštěvě, tak jsme pořád koukali na večerničky. Takže chápu, když někdo mluví o večerničkách. Ale třeba už **nerozumím humoru Járy Cimrmana**, protože jsem tomu **nebyl vystavenej a vlastně mi to přijde velmi zvláštní**.“ (Hubert)

12.3.7.1 Cítíš se být víc tím nebo tím?

Někteří respondenti vnímají své jazyky jako součást své identity. A právě skrz svůj jazyk se té identity mohou dotýkat. Respondenti vnímají svoje jazyky jako nositele své kultury. Například to Hubert ilustruje na příkladu australského přízvuku.

„Já, když jsem v Austrálii a mluvím tam anglicky, tak mluvím s přízvukem a jsem **nositelem také té australské kultury**. Ale ona ta angličtina je jiná v Británii, jiná v Austrálii. Nějakým způsobem se to pak pere asi vevnitř, protože pak si mě lidi občas ptají „A čím se cítíš být víc, jestli se cítíš být víc jako **Čechem nebo Australanem**?“ A já to **fakt nedokážu říct**. Protože teďka je můj domov Praha, protože tady žiju nejdelší dobu, mám tady veškeré svoje kořeny.“ (Hubert)

Respondentka zmiňuje, jak je důležité, že se může díky ruštině dotknout jádra své ukrajinské identity, i přestože čeština a česká kultura je velkou součástí jejího života.

„A i tu ruštinu fakt vnímám jako něco **uvnitř mě**, že je to, že ta čeština, když si to jako představím jako panáčka, tak jako to jádro je ta Ukrajina, a to odkud pocházím, takové

*ty kořeny i ten ruskej jazyk a kolem toho to jádro už není tak velký jako je tam uvnitř. Jako má nějaký úplně jako jiný místo, ale nezabírá tolik prostoru v tom těle toho panáčka a zbytek vlastně těch končetin a hlavy a okolo toho jádra je ta čeština, ten český život přátelé a všechno, co prostě jsem zažila. Takže když se to dotkne toho mého jádra, těch mých kořemů, tak je to vždycky pro mě asi jako, jako zvláště **intimní víc** (...) Že díky tý ruštině **můžu zase být alespoň trošičku svá**. Můžu se skrze tu ruštinu dotknout toho svého jádra a vyjádřit ty své emoce. Ona ta ruština pro mě má zase trošku jiný význam. Něco jinýho pro mě znamená ve vztahu k tomu původu, jako co se týče vyjadřování těch emocí v ruštině.“ (Linda)*

Pro některé je těžké, když právě vlivem českého prostředí jim upadá jejich jazyk a tím i trochu ztrácí část své identity. Důsledkem je, že se jim hůře ztotožňuje s češtinou jako v případě respondentky Sofie, která se potřebuje vracet ke své mateřské kultuře. Stejně tak v případě Vítka, kterému vadí, že má v této fázi života více potlačenou svojí francouzskou stránku.

*„Jo. To asi souvisí hodně s identitou, protože je fakt, že mě vždycky štvalo, když mi někdo říkal, že mě bere jako Češku. Mě se to vždycky strašně dotklo, protože já mluvím česky plynně, nikdo nepozná, že pocházím odjinud, dokud mu neřeknu své jméno (...) Čím jsem starší, tím **hůř se mi ztotožňuje s tou češtinou**. Nebo s tím českým vyjadřováním nějakých situací. To pozoruju, že ta moje původní kultura nebo ta mateřská kultura mě víc táhne k sobě a pociťuju to, že mě to občas i mrzí, že něco třeba manželovi nemůžu říct tak, jak bych chtěla.“ (Sofie)*

*„Ten Francouz, ta identita je ale v týhle fázi mého života rozhodně spíš tak jako dřímá. Vím, že nastane nějaký období, kdy budu chtít jako třeba bydlet ve Francii nebo být víc ve spojení s tou francouzskou stránkou cejtím, že mi to vlastně **vadí** v tuhle chvíli (...) ta slovní zásoba furt existuje, protože je to zakořeněný **hodně hluboko**, ale abych dokázal ty věci zformulovat rychle a trefně, tak mi to dá zabrat. A když zrovna nemám svůj den nějaký, kde mi to moc nemyslí, tak mi to už vůbec nemyslí v tý francouzštině.“ (Vítek)*

12.3.8. Дай мне pusinku

Respondenti zmiňují, že mohou přepínat mezi jazyky a mixují jazyky (tzv. code-switching) s ohledem na situaci nebo na to, co chtějí říct. Můžou se tak přiblížit určité komunitě nebo tomu, co prožívají. Bilingvním jedincům se stává, že jim pronikají slova z jednoho jazyka do druhého. Používají určitá slova, aby mohli, co nejpřesněji vyjádřit, co chtějí. Nebo se jim to také propisuje do akcentů.

*„(...) fakt ten **mozek přepíná**, i vnitřně přemejšlim vždycky v tom jazyce podle toho prostředí, ve kterým jsem (...) Většinou ty slova, který používáme, který k nám pronikly, tak jsou takový zdobnělý. „Dej mi pusinku“. A my říkáme „Daj mně“ jako v ruštině, ale pak „pusinku“ řekneme česky a u „mazlit se“ to říkáme taky. Určitě by mě napadly další, kdybych se zamyslela, ale asi to budou spíš tyhlety citově zabarvený slova.“ (Sofie)*

*„A stává se brutálně moc teďkon, že prostě mám spoustu anglicismů v češtině. A že vznikají tyhlenty **divno-hybridní slova**, které jsou někde mezi těma jazykama.“ (Hubert)*

*„Třeba můj táta to úplně jako nenávidí, když já přepínám jo, nebo to mám tak, že si na něco vzpomenu, a tak řeknu „**We are going tady...**“.“ (Tereza)*

*„Jako já upřímně, když mluvím se ségrou, tak já si vůbec **neuvědomuju, jestli mluvíme česky nebo rusky**. Fakt přísahám. Já vůbec netuším ... jako když se na to zaměřím, tak třeba vím, že jedno slovo řekne česky, jedno rusky, jedno česky, jedno rusky, ale když se na to nezaměřím, tak já vůbec netuším, jakým jazykem se bavíme. Jestli rusky nebo česky, vůbec absolutně.“ (Linda)*

Jakub používá kombinaci slov, aby správně vyznělo to, co chce říct.

*„(...) když se třeba bavím s přítelkyní a chci něco říct, tak občas, ze mě vypadne nějaká kombinace těch věcí, protože to díky tomu správně vyzní. Podle mě ona to pochopí tu míru intenzity. A to se netýká jenom nadávek samozřejmě. Jako, i když přítelkyně umí oba tyhle jazyky, tak a bavíme se o něčem vážném, tak tam to cizí slovo neriskuju, že by to nemuselo být pochopeno. Myslím, že jednou jsem řekl, že jsme se o někom bavili a já jsem řekl „**To je prostě fucking kráva todle.**“.“ (Jakub)*

Code-switching může být také nástroj pro bilingvního jedince v případě, kdy nenachází slova v jednom z jazyků jako v případě respondentky Lindy, která se snaží někdy česká slova zkomolit do ruštiny, aby mohla komunikovat svoje emoce se svými prarodiči.

*„A v momentě, kdy už nemám tu slovní zásobu a nemám tak aktivní ten jazyk, tak začínám se chytat těch slov, který používám častěji, a to je v té češtině. Takže pak dochází k tomu, že já opravdu **používám český slova, který se snažím zkomolit do ruštiny a někdy to jde, protože díky bohu je to vlastně na podobné bázi ten jazyk. Ale prostě někdy to tak není.**“ (Linda)*

Hubert a Hana popisují, jak přebírají určitá nářečí a akcenty, což souvisí, s kým v danou chvíli mluví. Proto se může například stát, jako v případě Huberta, že když mluví v určitou situaci s Čechy anglicky, tak jim přizpůsobuje přízvuk, který je pro ně srozumitelnější. Zároveň ale poté může ve stejnou chvíli z českého akcentu v angličtině na australský, který používá v prostředí s australskými přáteli.

*„Ale mně se třeba i děje v té angličtině ještě takovej bizár, že čím víc jsem v Praze, tak se prostě ta moje angličtina mění a stala se takovou jako **czenglish**, protože hrozně rychle pochytám ty jako nářečí a nějaké zvukové stopy jazyka... V Bulharsku jsem byl, to byl mega bizár a vlastně nevím, jestli to je zajímavé, nebo ne, ale přijel jsem tam a úplně náhodou jsem potkal svého kamaráda z dětství z Austrálie a byl jsem tam v takové mezinárodní skupině, ale velká část té skupiny byli Češi. My jsme se spolu bavili anglicky, aby rozuměla celá ta skupina. A když jsem mluvil s nima anglicky, tak jsem s nima prostě mluvil fakt jako hrozně takovým tím českým přízvukem, protože jsem chápal, že je to prostě pro ně daleko jednodušší, abychom se pochopili, ale pak jsem se otočil na toho kámoše z Austrálie a mluvil jsem s australským přízvukem, a to bylo pro mě jako totální psycho a on si toho všiml.“ (Hubert)*

*„Že mám víc těch sloviček, na to je vyjádřit. To je super. A fakt to využívám. Fakt, že **můžu do všech těch jazyků přepnout, kdykoli potřebuji něco říct.** Třeba kolikrát nehledím na to, kdo to přijímá. Ale když to je třeba do nějakýho deníku (...) To pak záleží na tom, s kým mluvim. Já fakt hrozně přebírám ty způsoby mluvy a akcenty. A různý věci ostatních lidí. Takže určitě jsem i jinej člověk, když mluvim s jinýma lidma i česky. Nebo když mluvim se svojí spolužačkou, která je Slovenka, tak taky jsem jinek člověk. Ty*

*sociální masky jsou u mě velké téma a hodně fungují, takže to s těmi jazyky souvisí.
Takže určitě nejsem stejnej člověk.“ (Hana)*

Diskuse

Cílem mé diplomové práce bylo zmapovat téma *Komunikace emocí bilingvních lidí*. Ve svém výzkumu jsem zjistila, jaké faktory jsou důležité pro bilingvní jedince v souvislosti s emočním prožíváním v komunikaci, a které z nich mají společné, přestože mluví vedle češtiny různými jazyky. Zaměřila jsem se na to, jaké bilingvní lidé pocítují rozdíly v komunikaci svých emocí jako například nepřeložitelnost některých emocí, vnímání intenzity, vliv specifických struktur jazyka jako intonace nebo jiná specifika související s neverbální komunikací. Zjistila jsem, jaké jsou důležité aspekty, které ovlivňují jejich komunikaci emocí jako je kultura a socializace. Důležitým tématem je také vlastní sebepojetí v jazycích a možnost se autenticky vyjádřit ve vztazích, jak partnerských, tak i rodinných. Také jsem se dotkla tématu tzv. code switching. Stejně tak jsem se zajímala o to, jaké výhody a úskalí bilingvismus respondentům v tomto kontextu přináší.

V teoretické části jsem se zmínila o typologii bilingvismu, na základě které ilustruji mnoho faktorů, které určují, jak moc je jedinec bilingvní a co všechno bilingvního jedince ovlivňuje. Chtěla bych zdůraznit, že je to opravdu jen typologie, jelikož při setkání s mými respondenty mi z jejich rozhovoru vyplynulo, že se to během jejich života proměňuje. V určité chvíli se například řadí do dominantního bilingvismu, ale později jsou třeba ve vyváženém. Úroveň bilingvismu se tedy proměňuje. Zároveň z hlediska osvojování emocí to také není zcela jednoznačné. Jak zmiňuje Pavlenko (2004), důležitým faktorem z hlediska osvojování emocí v jazyce je socializace. Což se v mém výzkumu potvrdilo.

Také na základě svého výzkumu vyvozují závěr, že existují emoce, které jsou ovlivněné jazykem a kulturou. Nejsou pouze univerzální, například to lze ilustrovat na nepřeložitelnosti slov. A že vnímání emocí bilingvních jedinců mohou být rozdílné v jejich jazycích.

Prvním tématem, na které jsem se zaměřila, je *verbální komunikace*. Respondenti se zmínili o tzv. nepřeložitelnosti některých slov, kdy v rámci své bilingvnosti vnímali, že ne vždy lze v obou jazycích vyjádřit přesně to, co by chtěli, protože mají pocit, že neexistuje přesný ekvivalent – přesné slovo, kterým by danou emoci vyjádřili. Velmi specifickým tématem a ukázkou nepřeložitelnosti některých slov jsou spojení *miluji tě a mám tě rád*, která pro ně nabývají širších a odlišných významů než lidem s češtinou jako primárním jazykem. Respondenti například uvedli, že v ruském, anglickém ani

francouzském jazyce není přesný ekvivalent pro to mít někoho rád v češtině. Nebo respondenti prožívají slovo *miluju tě* intenzivněji. Což může být dalším tématem, které by se mohlo prohloubit v kontextu českých kulturně specifických slov v souvislosti s hlubším porozuměním bilingvními jedinci a jejich prožívání lásky. Příklad uvádí ve své knize Poláčková Šolcová (2018) v souvislosti se slovenským jazykem, kdy naopak v češtině chybí ekvivalent ke slovu *ľúbit'*.

Rozdílnost v komunikaci emocí se projevuje jak v intenzitě, tak v rozmanitosti vyjádření emocí. Například v Rusku jsou lidé podle mé respondentky emocionálnější, a tudíž více projevují své emoce. Někteří respondenti pociťují, že čeština je intenzivnější jazyk pro vyjadřování emocí než například angličtina, což může vést k jazykovým bariérám v komunikaci s lidmi. Zároveň angličtina má na rozdíl od češtiny k dispozici některá slova, která mohou přesněji vyjádřit rozmanitost a správnou sílu dané emoce. Další respondentka vnímá určité emoce jako intenzivnější v češtině – třeba zlost. Dalším příkladem mohou být nadávky, které podle respondentů mají svá specifika v češtině, znějí drsněji, nesou v sobě větší tvrdost (výrazným „r“) nebo je nadávek v češtině zkratka víc. Některé zvuky češtiny jsou respondenty považované vyloženě za vhodné k nadávkám, což může ovlivnit jejich vnímání v komunikaci.

V porovnání s výzkumy Dewaele, kdy bilingvní jedinci vnímají větší emoční intenzitu ve svém prvním jazyce u nadávek (2004b) a fráze miluji tě (2008), se moje poznatky s jeho výzkumem částečně rozcházejí. Odpovědi respondentů byli z mého pohledu překvapivě různorodé. Někteří respondenti cítili větší intenzitu v prvním jazyce, někteří ve svém druhém jazyce a někteří v obou, bez rozdílů. V tomto případě předpokládám, že má velký vliv dominance jazyka či socializace bilingvních lidí, jelikož respondenti žijí už dlouhodobě v České republice a s českými partnery (až na jednu respondentku). Což potvrzuje některé výsledky výzkumu Dewaele (2004b), který zmiňuje, že silný vliv má frekvence, kompetence v mluvení a vliv prostředí.

Třetím tématem je *Bilingvnost je taková nápomocná (nebo naopak)*, kdy se respondenti zmiňují, že další jazyk vnímají jako další nástroj k vzájemnému porozumění, ať ve vztahu ke svému partnerovi nebo třeba i k dalším kulturám. Což potvrzují poznatky Alqarni & Dewaele (2018), kdy bilingvní jedinci ve spojitosti s emoční inteligencí jsou více emoční a komunikační dovednosti. Zároveň to ale v určitých situacích může způsobovat komplikace v komunikaci. A to tím, že může vzniknout vzájemné neporozumění a některá slova mohou být ztracena v překladu nebo v určité období života

mají respondenti jeden jazyk dominantnější a pociťují frustraci, že se nemohou do hloubky plně komunikovat své emoce s příslušníky své rodiny.

Prizpůsobení vs. přirozenost je tématem, v rámci kterého respondenti vyjadřují složitý vztah k jazykům, který ovlivňuje jejich komunikaci a identitu. Prizpůsobení se prostředí a potlačení přirozenosti v daném jazyce jsou zřejmé, ať už kvůli interakci s okolím nebo kvůli partnerským vztahům. Přestože někteří respondenti pociťují větší přirozenost nebo citovou spojitost s jedním jazykem, vnímají tlak okolí nebo společenské normy, které ovlivňují jejich komunikaci. Vliv okolí a předchozí zkušenosti v jazyce formují jejich preferenci a komfort v komunikaci, často přiřazují různým jazykům specifické kontexty nebo emocionální náboje.

Autentické vyjádření lásky je téma, které se zabývá tím, že respondenti preferují pro komunikaci s partnerem společný jazyk. Což potvrzuje studii *Loving a partner in Foreign Language*, kdy se bilingvní jedinci osvojili jazyk partnera jako jazyk lásky (Dewaele & Salomidou, 2017). Je pro ně důležité, aby jim partner vyjadřoval emoce v takovém jazyce, ve kterém se cítí být přirozený. Zároveň vnímám v rámci jejich výroků, že si hledají cesty i ke svému dalšímu jazyku – vyjádří to partnerovi i v jazyce, ve kterém to potřebují, nebo například učí partnera slovo miluji tě v příslušném jazyce.

Dalším tématem je *Nonverbální komunikace*, která též ovlivňuje to, jakým způsobem se dají komunikovat emoce a jak je ovlivňují jazyky. Respondenti zejména zmínili intonaci, ticho, hudbu a jak jim zní český jazyk. Někteří respondenti se zmiňují o tom, že to může zároveň způsobit komunikační a sebevyjadřovací komplikace, kdy např. anglická intonace může pronikat do české, což může působit neautenticky. Ożańska-Ponikwia (2012) se ve svém výzkumu zabývá tím, že jazyk a kultura se promítají do neverbální komunikace, kterou můžou měnit v souvislosti s jakým jazykem a v jakém kontextu hovoří. Na základě tohoto výzkumu, v souvislosti s mými zjištěními, že v kontextu „nesprávné“ intonace může bilingvní jedinec působit neautenticky, by mě v dalším výzkumu zajímalo, zda je to spojené s tématem bikulturnosti či code-switchingem.

To, jaké emoce bilingvní lidé komunikují, závisí také na vlivu kultury a popkultury. Jejich vyjadřování emocí formuje samotné normy, chování dané kultury, ale také právě popkultura jako filmy, sociální sítě, večerníčky, humor a další. Když se neseťkají s určitými emocemi v daném jazyce, tak se jim hůře procitují a méně je chápají. Důležitým tématem je také bikulturní identita, která pro jedince má právě významný vztah i v souvislosti s jejich bilingvností. Jazyk chápou tak, že jsou nositele té dané kultury a je to hezký most právě k jejich identitě.

Posledním tématem, kterému jsem se věnovala je code switching pod názvem *Дай мне pusinku*, kdy bilingvní lidé mohou přepínat mezi jazyky podle přízpusobení se sociální situaci nebo podle toho, co chtějí vyjádřit, případně když chybí v jednom jazyce ekvivalentní význam slova. S tím může souviset i tzv. pronikání slov z jednoho jazyka do druhého. Respondenti využívají pro své sebevyjádření různá slova z různých jazyků v rámci jednoho dialogu, což potvrzuje poznatky Pavlenko (2014). Zároveň code-switching používají ve chvíli, kdy nemají dostatečnou slovní zásobu a nejsou schopni se dostat k nějakému slovu v danou chvíli o čemž se zmiňuje Grosjean (1982, podle Morrier, 2008)

Výhodu výzkumu vnímám v tom, že všichni jedinci mluvili česky. Tudiž se na výzkumu ukázalo, v čem je čeština jedinečná, jiná a jak ji vnímají z hlediska komunikace emocí bilingvní jedinci. A také, že jsem zkoumala jedince, kteří byli v partnerském vztahu. Některé emoce a jejich komunikace se na nich dala velmi dobře ilustrovat. Dále si myslím, že výzkum umožnil více porozumět tématu a faktorům, které ovlivňují komunikaci emocí bilingvních lidí. Jaké to přináší bariéry, a naopak v čem je to obohacující.

Komunikace je prostředek, kterým se dorozumíváme a vyjadřujeme sami sebe. Vnímám jako důležité porozumět bilingvním jedincům, protože nás to může v pomáhajících profesích k nim více přiblížit a porozumět jim. Zejména v psychologii a psychoterapii, kdy jazyk je jedním z nejdůležitějších nástrojů a kde se velmi často se dotýkáme emocí. Můžeme tak zachytit rozdíly a být mnohem citlivější k jednotlivým lidem. Myslím si, že tyto výzkumy nejsou důležité jen pro pomáhající profese, ale pro všední porozumění lidem například v partnerském vztahu.

Závěr a limity

Závěr

V této práci jsem se věnovala *Komunikaci emocí bilingvních lidí*. V rámci teoretické práce jsem se zabývala následujícími tématy – vymezení pojmu bilingvismus a jeho typologie, osvojování emocí u bilingvních lidí, emoční teorie v souvislosti s bilingvismem, vliv jazyka na emoce bilingvních lidí, nepřeložitelnost slov, vliv kultury na prožívání emocí skrze jazyk, code switching a výzkumy v zahraničí a na českém území, které s tímto tématem souvisejí.

V práci zjišťuji, že emoce nejsou pouze univerzální, a že to samé platí i pro jejich komunikaci. Vliv jazyka na emoce bilingvních lidí je důležitým tématem, které se odráží ve způsobu prožívání, vnímání, vyjadřování a přijímání emocí. Emoce jsou formovány jazykem a kulturou. A zároveň je jazyk prostředkem, skrze který se bilingvní jedinci poznávají svou identitu.

V praktické části se zabývám tím, jak bilingvní lidé vyjadřují své emoce ve verbální a neverbální komunikaci. Obsáhlým tématem je rozdíl ve vnímání frází *miluju tě* a *mám tě rád*. Na základě výsledků lze vyvodit, že fráze jako *miluji tě* a *mám tě rád* mají pro bilingvní lidi v českém jazyce specifický význam, který dále ovlivňuje to, jak přistupují k jejich komunikaci. Další téma, které jsou důležitá pro bilingvní jedince, je prožívání rozdílné intenzity emocí v určitých jazycích. Zároveň ovládat další jazyk může představovat výhodu pro přesnější vyjádření svých emocí a pochopení dalších kultur nebo empatictější vnímání ostatních lidí. Důležitým aspektem, který ovlivňuje komunikaci emocí, je také vliv kultury a okolí, tudíž i samotná socializace. Bilingvní lidé využívají pro přesnější vyjádření svých emocí tzv. code switching. Zároveň hledají způsoby, ve kterých se mohou cítit více autentičtí. Můj výzkum se také zaměřoval na komunikaci emocí v partnerství, a jakým způsobem mohou autenticky vyjadřovat svoje emoce. Být v bilingvním vztahu může přinášet určitá komunikační úskalí, kdy může dojít k nepochopení mezi partnery. Proto partneři hledají společný jazyk, někdy bilingvní jedinec používá kombinaci jazyků, anebo partneři hledají jiné způsoby komunikace. Avšak dochází k formování určité společné identity vztahu a hledání způsobů komunikace.

Tato práce může sloužit pro hlubší porozumění jedincům, kteří jsou bilingvní, v psychologické a psychoterapeutické praxi. Bilingvismus může ovlivňovat komunikaci emocí. Proto je důležité se na tuto problematiku zaměřit, jelikož to může ovlivňovat různé

oblasti psychologie, psychoterapie a každodenního života bilingvních lidí. A skrze hlubší poznání můžeme snáz pochopit témata, se kterými se bilingvní lidé potýkají.

Navrhuji se tímto tématem zabývat v dalších výzkumech. V dalším bádání bych se zaměřila na bilingvní jedince, kteří mají jeden z jazyků češtinu, jelikož toto téma není vůbec prozkoumané a čeština má svá specifika. Dále by bylo zajímavé udělat výzkum s partnerem bilingvního jedince a zjistit, jaký vliv má bilingvismus na partnera.

Limity

Vzhledem k tomu, že jsem si vybrala kvalitativní přístup – hloubkové rozhovory, tak nevýhodou mého výzkumu je, že nelze aplikovat můj výzkumný soubor na širší populaci. Nicméně mi kvalitativní přístup umožnil porozumět tématu do hloubky. Zároveň mohlo dojít k určitému zkreslení vzhledem k tomu, že jsem výzkum dělala jenom já. I přestože jsem si udělala na začátku výzkumu předporozumění. Další nevýhodou výzkumu je, že je velmi náročné najít homogenní vzorek. Oslovila jsem mnoho respondentů, ale byla mezi nimi velká různorodost z hlediska typologie bilingvismu. Nicméně si myslím, že moje kritéria nakonec sjednotila můj výzkumný soubor. A že i přes rozmanitost jedinců jsem našla témata, která jsou společná. Myslím si, že velká rozmanitost podporuje to, proč existuje tolik různých definic pro bilingvismus. Dále by mohlo být vnímáno jako nevýhodou, že nemám takovou rozmanitost jazyků, šlo o češtinu, angličtinu, francouzštinu a ruštinu. Ráda bych ale zmínila rozmanitost, určenou kulturou, kterou jsou jedinci ovlivněni (není angličtina jako angličtina). A chtěla bych ocenit velkou míru sebereflexe mých respondentů, bez níž by výzkum mohl být pouze povrchní.

Reference

Alqarni, N., & Dewaele, J.-M. (2018). A bilingual emotional advantage? An investigation into the effects of psychological factors in emotion perception in Arabic and in English of Arabic-English bilinguals and Arabic/English monolinguals. *International Journal of Bilingualism*, 24(2), 141–158. <https://doi.org/10.1177/1367006918813597>

Altarriba, J., & Morier, R. (2006). Bilingualism: Language, Emotion, and Mental Health. In Tej K. Bhatia & William C. Ritchie (Eds.), *The Handbook of Bilingualism* (s. 250–280). Blackwell Publishing Ltd. <https://doi.org/10.1002/9780470756997.ch10>

American psychological association. (2018, 19. April). *Dictionary of Psychology*. <https://dictionary.apa.org/>

Appel, R., & Muysken, P. (2005). *Language Contact and Bilingualism*. Amsterdam University Press.
https://books.google.cz/books?id=0Em6D7YAsKYC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Baker, C. (2011). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Multilingual Matters.
https://books.google.cz/books?id=HAWxBQAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Bakić, A., & Škifić, S. (2017). The Relationship between Bilingualism and Identity in Expressing Emotions and Thoughts. *Ikala, Revista de Lenguaje y Cultura*, 22(2), 33–54. <https://doi.org/10.17533/udea.ikala.v22n01a03>

Barrett, L. F. (2009). Variety is the spice of life: A psychological construction approach to understanding variability in emotion. *Cognition & emotion*, 23(7), 1284–1306. <https://doi.org/10.1080/02699930902985894>

Beardmore, H. B. (1986). *Bilingualism: Basic Principles*. Multilingual Matters. https://books.google.cz/books?id=DX1JcMNgz7AC&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=true

Bloomfield, L. (1933). *Language* (1.). Holt, Rinehart, and Winston. http://ctlf.ens-lyon.fr/volumes/5327_eng_Bloomfield_01_1933.pdf

Cools, C. (2011). *Relational Dialectics in Intercultural Couples' Relationships*. University of Jyväskylä. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37189/9789513945732.pdf>

Čermáková, E. (2022). *Integrace cizinců do české společnosti* [Bakalářská práce]. Pražská vysoká škola psychosociálních studií, s.r.o.

Dawson, E.-M. (2023). *Bilingvismus a emoce: Studie jazykové preference emocionálního vyjadřování bilingvistů* [Bakalářská práce, Univerzita Karlova]. Digitální repozitář Univerzity Karlovy. <https://dspace.cuni.cz/>

Degner, J., Doycheva, C., & Wentura, D. (2012). It matters how much you talk: On the automaticity of affective connotations of first and second language words. *Bilingualism: Language and Cognition*, 15(1), 181–189. <https://doi.org/10.1017/S1366728911000095>

Dewaele, J.-M. (2004a). Perceived language dominance and language preference for emotional speech: The implications for attrition research. In M. S. Schmid, B. Köpcke, M. Keijzer, & L. Weilemar (Ed.), *Studies in Bilingualism* (s. 81-104). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/sibil.28.06dew>

Dewaele, J.-M. (2004b). The emotional force of swearwords and taboo words in the speech of multilinguals. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 25(2–3), 204–222. <https://doi.org/10.1080/01434630408666529>

Dewaele, J.-M. (2006). 5. Expressing anger in multiple languages. In A. Pavlenko (Ed.), *Bilingual Minds: Emotional Experience, Expression and representation* (s. 118–151). Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781853598746-007>

Dewaele, J.-M. (2008). The emotional weight of I love you in multilinguals' languages. *Journal of Pragmatics*, 40(10), 1753–1780. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2008.03.002>

Dewaele, J.-M., & Pavlenko, A. (2002). Emotion vocabulary in interlanguage. *Language Learning*, 52(2), 263–322. <https://doi.org/10.1111/0023-8333.00185>

Dewaele, J.-M., & Salomidou, L. (2017). Loving a partner in a Foreign Language. *Journal of Pragmatics*, 108, 116–130. <https://doi.org/10.1016/j.pragma.2016.12.009>

Dromey, C., Silveira, J., & Sandor, P. (2005). Recognition of affective prosody by speakers of English as a first or foreign language. *Speech Communication*, 47(3), 351–359. <https://doi.org/10.1016/j.specom.2004.09.010>

Gianola, M., Llabre, M., M. & Losin, E. a R. (2020). Effects of language context and cultural identity on the pain experience of Spanish–English Bilinguals. *Affective Science*, 2(2), 112-127. <https://doi.org/10.1007/s42761-020-00021-x>

Hwang, Y. (2018). Different Intensity of Emotions in Bilingualism. *Studies in English Language & Literature*, 44(2), 349–370. <https://doi.org/10.21559/AELLK.2018.44.2.017>

Kootstra, G. (2015). A psycholinguistic perspective on code-switching: Lexical, structural, and socio-interactive processes. In G. Stell & K. Yakpo (Eds.), *Codeswitching between structural and sociolinguistic perspectives* (s. 39–64). De Gruyter. <https://doi.org/10.1515/9783110346879.39>

Lanzieri, G. (2012). *Population and social conditions*. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3433488/5584928/KS-SF-12-029-EN.PDF/4c0917f8-9cfa-485b-a638-960c00d66da4>

Lindquist, K. A. (2021). Language and Emotion: Introduction to the special issue. *Affective Science*, 2(2), 91–98. <https://doi.org/10.1007/s42761-021-00049-7>

Lindquist, K. A., Barrett, L. F., Bliss-Moreau, E., & Russell, J. A. (2006). Language and the perception of emotion. *Emotion*, 6(1), 125–138. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.6.1.125>

Lindquist, K. A., Satpute, A. B., & Gendron, M. (2015). Does language do more than communicate emotion? *Current Directions in Psychological Science*, 24(2), 99–108. <https://doi.org/10.1177/0963721414553440>

Lutz, C., & White, G. M. (1986). The Anthropology of Emotions. *Annual Review of Anthropology*, 15(1), 405–436. <https://doi.org/10.1146/annurev.an.15.100186.002201>

Majid, A. (2012). Current emotion research in the language Sciences. *Emotion Review*, 4(4), 432–443. <https://doi.org/10.1177/1754073912445827>

Marian, V., & Kaushanskaya, M. (2004). Self-construal and emotion in bicultural bilinguals. *Journal of Memory and Language*, 51(2), 190–201. <https://doi.org/10.1016/j.jml.2004.04.003>

Marian, V., & Kaushanskaya, M. (2008). Words, feelings, and bilingualism: Cross-linguistic differences in emotionality of autobiographical memories. *The Mental Lexicon*, 3(1), 72–91. <https://doi.org/10.1075/ml.3.1.06mar>

Moradi, H. (2014). *An Investigation through Different Types of Bilinguals and Bilingualism*. *IJHSS*, 1(2), 107-112

https://www.academia.edu/8436489/An_Investigation_through_Different_Types_of_Bilingual_uals_and_Bilingualis

Morgensternová, M., Šulová, L., & Scholl, L. (2011). *Bilingvismus a interkulturní komunikace* (1.). Wolters Kluwer.

Ożańska-Ponikwia, K. (2012). What has personality and emotional intelligence to do with 'feeling different' while using a foreign language? *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 15(2), 217–234. <https://doi.org/10.1080/13670050.2011.616185>

Pavlenko, A. (2004). „Stop Doing That, *Ia Komu Skazala!*": Language Choice and Emotions in Parent—Child Communication. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 25(2–3), 179–203. <https://doi.org/10.1080/01434630408666528>

Pavlenko, A. (2012). Affective processing in bilingual speakers: Disembodied cognition? *International Journal of Psychology*, 47(6), 405–428. <https://doi.org/10.1080/00207594.2012.743665>

Pavlenko, A. (2014). *The Bilingual Mind: And what it tells us about language and thought*. Cambridge university press.

Perovuo, M. (2018). *Our love, our language: A qualitative study on non-native speakers' experiences of bilingual couplehood, language emotionality and self-perception in*

different languages [Magister Degree project, Stockholms universitet]. DiVA portal.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1216828/FULLTEXT01.pdf>

Plháčková, A. (2003). *Učebnice obecné psychologie*. Academia.

Poláčková Šolcová, I. (2018). *Emoce: Regulace a vývoj v průběhu života*. Grada Publishing a.s.

Ponari, M., Rodríguez-Cuadrado, S., Vinson, D., Fox, N., Costa, A., & Vigliocco, G. (2015). Processing advantage for emotional words in bilingual speakers. *Emotion, 15*(5), 644–652. <https://doi.org/10.1037/emo0000061>

Ramírez-Esparza, N., & García-Sierra, A. (2014). The Bilingual Brain: Language, Culture, and Identity. In V. Benet-Martínez & Y. Y. Hong (Eds), *The Oxford Handbook of Multicultural Identity* (s. 35–56). Oxford University Press.
https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=CQrVAwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA35&dq=culture+impact+on+bilingualism+emotions&ots=oM60uEnKCT&sig=ks5vPzdXpC9fM1ruGF7r_fxChVw&redir_esc=y#v=onepage&q&f=true

Torre, J. B., & Lieberman, M. D. (2018). Putting feelings into words: Affect labeling as implicit emotion regulation. *Emotion Review, 10*(2), 116–124.
<https://doi.org/10.1177/1754073917742706>

Vives, M.-L., Costumero, V., Ávila, C., & Costa, A. (2021). Foreign language processing undermines affect labeling. *Affective Science*, 2(2), 199–206.
<https://doi.org/10.1007/s42761-021-00039-9>

Widen, S. C. (2013). Children's Interpretation of Facial Expressions: The Long Path from Valence-Based to Specific Discrete Categories. *Emotion Review*, 5(1), 72–77.
<https://doi.org/10.1177/1754073912451492>

Seznam příloh

Příloha I. Dotazník	I
Příloha II Vzor informovaného souhlasu	II
Příloha III Otázky do polostrukturovaného hloubkového rozhovoru.....	IV
Příloha IV Přepisy rozhovorů.....	V

Příloha I. Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

obracím se na Vás se žádostí o spolupráci na výzkumném projektu, který tvoří součást mé diplomové práce. Součástí tohoto projektu je krátký dotazník, jehož vyplnění mi pomůže posoudit, zda jste vhodný kandidát pro tuto studii. Vaše ochota a čas jsou pro mě velmi cenné, a za jakoukoliv pomoc Vám předem děkuji!

1. Muž/žena:
2. Věk:
3. Místo narození (stát):
4. Jakými jazyky mluvíte?
5. Který jazyk je Váš mateřský?
6. Jak dlouho mluvíte zmíněným/i jazykem/jazyky (kromě mateřského)?
7. Máte pocit, že máte mateřský a další jazyk/y na stejné úrovni?
8. Kde (např. v rodině, práci, s partnerem, jiné) používáte svůj mateřský jazyk, a naopak, v kterých situacích používáte svůj/své další zmíněný/é jazyk/y či to kombinujete?
9. Jakým jazykem primárně mluvíte se svým partnerem/partnerkou?
10. Jakými jazyky mluví Váš partner/ka?
11. Jaký je mateřský jazyk Vašeho partnera/partnerky?
12. Cítíte se být bilingvní?

Příloha II Vzor informovaného souhlasu

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Souhlas účastníka výzkumného projektu s účastí na výzkumu **Komunikace emocí bilingvních lidí** a se zpracováním osobních a citlivých údajů.

Výzkum je součástí diplomové práce na Pražské škole psychosociálních studií, s. r. o.

Hlavní řešitel výzkumného projektu a kontakt: Erika Čermáková, erika.cermakova00@gmail.com

Období realizace výzkumného projektu: 2023 – 2024

Jméno výzkumníka/administrátora a kontakt.....

Účastník výzkumného projektu:

Jméno a příjmení.....

Datum narození.....

Adresa

.....

Kontakty (email a telefon).....

Vážená paní, vážený pane,

obracím se na Vás se žádostí o spolupráci na výzkumném projektu v rámci diplomové práce, jehož cílem je porozumět lidem, kteří jsou bilingvní. Cílem projektu je popsat zkušenosti lidí, kteří jsou bilingvní se zaměřením na komunikaci a vyjadřování emocí v daných jazycích, a tím rozšířit porozumění o tomto tématu. Vaše účast obnáší vyplnění krátkého dotazníku a poskytnutí rozhovoru.

Výzkum je spojen se sběrem určitých osobních a citlivých údajů. Vaše odpovědi v dotazníku a rozhovoru budou anonymizovány: Budou zpracovávány bez spojení s Vaším jménem a osobními údaji. K citlivým osobním údajům budu mít přístup pouze já – Erika Čermáková.

1. Udělení souhlasu s účastí

Udělují, jakožto účastník / účastnice souhlas s účastí na výzkumu Komunikace emocí bilingvních lidí se zpracováním osobních a citlivých údajů.

2. Prohlášení účastníka výzkumu.

Současně prohlašuji, že jsem byl seznámen se skutečností, že jednou dané svolení k účasti na výzkumu Komunikace emocí bilingvních lidí mohu kdykoliv v průběhu účasti odvolat.

3. Informace o zpracování osobních údajů účastníka výzkumu v průběhu a po skončení výzkumného projektu

Veškerá práva a povinnosti při zpracování osobních údajů se řídí zákonem č. 110/2019 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Pro účely vedení evidence týkající se výzkumného projektu a pro účely týkající se evidence, vyhodnocení a použití výsledků projektu, budou Erikou Čermákovou zpracovány osobní a citlivé údaje o účastníkovi projektu. Poskytnutí osobních a citlivých údajů účastníkem výzkumu je dobrovolné. Pokud účastník výzkumu odmítne poskytnout uvedené osobní a citlivé údaje, nemůže se výzkumného projektu zúčastnit.

Zpracováním osobních a citlivých údajů se rozumí shromažďování těchto osobních a citlivých údajů, ukládání na nosiče informací, jejich vyhledávání, používání, uchovávání, třídění a likvidace. Erika Čermáková bude zpracovávat osobní a citlivé údaje pouze v souladu s účelem, k němuž byly shromážděny. Osobní a citlivé údaje budou uchovány do obhájení diplomové práce. Zvukové záznamy budou též zlikvidovány po obhájení diplomové práce.

Účastník výzkumu je oprávněn souhlas se zpracováním osobních a citlivých údajů vypovědět (z důvodu zpracování dat nejpozději do 1 měsíce od účasti).

4. Informace o způsobu využití výsledků výzkumného projektu:

Výsledky výzkumného projektu budou využity k diplomové práci.

5. Prohlášení účastníka výzkumu:

a.	Potvrzuji, že jsem si přečetl/a tento informovaný souhlas týkající se výše uvedeného výzkumu a porozuměl/a mu.	☐
b.	Prohlašuji, že jsem byl/a poučena o možnosti klást otázky a tyto mi byly uspokojivě zodpovězeny. Rovněž prohlašuji, že všem výše uvedeným skutečnostem a poskytnutým informacím rozumím a beru je na vědomí. Nemám žádné další otázky ani nejasnosti a vyslovuji svůj výslovný svobodný souhlas s účastí na výzkumném projektu.	☐
c.	Prohlašuji, že jsem plně způsobilý/á k právním úkonům a jako takový/á prohlašuji, že jsem informován/a o skutečnosti, že má účast v projektu je dobrovolná a jsem oprávněn/a kdykoliv z výzkumného projektu odstoupit.	☐
d.	Prohlašuji, že beru na vědomí informace obsažené v tomto informovaném souhlasu a souhlasím se zpracováním mých osobních a citlivých údajů v rozsahu a způsobem a za účelem specifikovaným v tomto informovaném souhlasu.	☐

Účastník výzkumu

.....

Jméno a příjmení (tiskacím) Podpis, Místo, Datum

Výzkumník:.....

Jméno a příjmení (tiskacím) Podpis, Místo, Datum

Příloha III Otázky do polostrukturovaného hloubkového rozhovoru

Výzkumná otázka: Jak bilingvní lidé komunikují své emoce?

Bilingvní emoce

1. Když se řekne bilingvismus a emoce, co Vás napadne?
2. Jsou podle Vás nějaké emoce, které jsou specifické pouze pro jeden jazyk? Pokud ano, jaké? Můžete uvést příklad takové emoce?
3. Používáte k vyjadřování nadávek oba dva jazyky? Vyberáte si jazyk, který používáte k vyjádření nadávky podle typu situace? Pokud ano, můžete uvést svoji zkušenost?
4. Jak se Vám vyjadřují emoce, které souvisí s láskou, touhou a vášní v komunikaci s druhou osobou?

Jazyková dynamika emocí

5. Přijde Vám někdy, že nedokážete přesně vyjádřit Vaše emoce, jak byste chtěl? Můžete případně uvést příklad?
6. Vnímáte, že prostřednictvím jednoho z jazyků, kterými mluvíte, můžete vyjádřit a procítit více emocí?

Osobní vnímání

7. Jak sám sebe vnímáte, když mluvíte oběma jazyky? Cítíte se jako stejný člověk bez ohledu na to, kterým jazykem zrovna mluvíte?

Bilingvismus a vztahy

8. Jak vnímáte rozdílné kulturní a dvojjazyčné zázemí vašeho partnerského vztahu?
9. Jak ovlivňuje bilingvismus Váš vztah?
10. Jak se cítíte, když Vám Váš partner vyjadřuje náklonnost?
11. Jak vnímáte emoce, které Vám partner vyjadřuje? Jak na ně reagujete?
12. Mění se způsob vyjadřování a přijímání emocí ve Vašem romantickém vztahu v průběhu času? Jestli ano, mohli byste uvést svoji zkušenost?

Výhody a nevýhody bilingvismu ve vztahu k vyjadřování emocím

13. V čem vnímáte jako výhodu být bilingvální (ve vztahu k vyjadřování emocí)?
14. V čem vnímáte jako nevýhodu být bilingvální (ve vztahu k vyjadřování emocí)?

Závěr

15. Mohl byste na závěr říct, co byste vzkázal lidem, kteří se s tímto tématem potýkají?

Příloha IV Přepisy rozhovorů

Sofie

Jak jsem psala, já se zabývám tématem, jak bilingvní lidé komunikují své emoce? A chtěla bych se nejdřív zeptat, když se řekne bilingvismus a emoce, tak co tě první napadne?

Přímo v souvislosti těchhle těch dvou slov, jo?

Můžeš to pojmut, jak chceš.

Bilingvismus a emoce ... Asi nějaká dvojakost. Jo, protože ty jazyky, kterými já mluvím, pochází ze dvou poměrně odlišných kultur. A někdy do těch emocí se to promítne, že se vyjadřujou trochu jinak v různých těch kulturách.

A jsou podle tebe nějaké emoce, které jsou specifické pouze pro jeden jazyk? Jestli to můžeš stáhnout k těm svým jazykům a případně jaké?

Myslím si, že nejde o emoce jako takový, že by vyloženě ta emoce byla jiná. Ale spíš jde o intenzitu. Že v Rusku jsme emocionálnější a ty emoce víc ukazujeme a víc projevujeme. Tady je to takový klidnější a víc zdrženlivější. Tohle je asi za mě ten zásadní rozdíl.

A můžeš třeba říct svoji zkušenost ve smyslu třeba, nevím, když se řekne smutek?

Jak jsem říkala, to je ta intenzita. Jo, ale i třeba to, jakým způsobem to prožíváme. Když vezmeme úplně ten nejhorší smutek, nějaká smrt, nebo tak něco, tak jak se to prožívá u nás, jak se to prožívá tady, už jenom z toho hlediska, třeba když můj manžel chodí, ten je Čech, tak když chodí na hrob ke svým příbuzným a oproti němu my, tak u nás to opravdu prožíváme pokaždý znova. I jinak se loučíme s těmi lidmi. Otevřený hrob je naše tradice, že se opravdu s tím člověkem loučíme úplně na přímo a prožíváme to mnohem intenzivněji. Asi ta cesta nebo spíš ta kultura je tak jako postavená. Samozřejmě to je člověk od člověka, ale v tomhle hledisku. Nebo když vezmu něco veselejšího, třeba vánoční dárky. Tak jenom to, jak třeba my máme dvoje Vánoce. My je čtyřicet dva slavíme s manželovou rodinou a na nový rok je slavíme s mojí rodinou. Takže to mám přesně oddělený a dokážu to porovnat, tak opravdu i ta radost z těch dárků není tak intenzivní, jako když si dáváme dárky s máma rodičema. Zase pro máho manžela to třeba může vypadat afektovaně z jeho pohledu, protože on je zvyklý na něco jiného a mně zase jakoby ta jejich úroveň emocí připadá, že z toho nemají radost. Nebo mohla bych si se to tak jako vyložit. Že třeba z těch dárků nemají takovou radost. Jo, takže u nás je to opravdu jako „Wow!“ a radujeme se a smějeme se a jo, jako přeháníme to asi trochu, ale je to intenzivnější, no, když takhle uvedu pár příkladů, jestli to stačí.

Jo určitě. A ještě bych se chtěla zeptat, jestli vnímáš, že se to vyjadřuje v tom jazyce ta intenzita víc? Třeba jestli jste schopný nějak víc říct, než třeba ...

To asi jo. Jako to je otázka no. To je asi člověk od člověka. Nedokážu říct, že by Rusové obecně popisovali ty situace i svoje emoce nějak barvitěji než Češi. To bych asi neřekla, ale když už do toho jdou, když už teda popisují, tak asi je to takový barvitější. Ale nechci úplně bagatelizovat, tohle asi úplně nedokážu říct.

Já právě nad tím uvažuju, že mi to zní, že tam vlastně jsou spíš rozdíly víc v té neverbální komunikaci než v té verbální.

Jo, takhle bych to řekla, no. Jinak si myslím, že ty jazyky oba jsou hodně bohatý, co se týče slovní zásoby. A i v rámci toho emočního vyjadřování je to poměrně podobný bych řekla. Jo, někdo prostě mluví víc, někdo míň, ale neřekla bych, že to souvisí vyloženě s tou kulturou nebo tím jazykem.

Dobře. Já se posunu k další otázce a zeptám se, jestli používáš k vyjadřování nadávek oba dva jazyky anebo jestli si vybíráš jazyk, který používáš k vyjádření nadávky podle typu situace?

Ono záleží, s kým mluvím. Když jsem v českém kolektivu, tak samozřejmě je to v češtině. Když jsem s rodinou, já vlastně rusky mluvím jenom s rodičema a s bratrem, tak zase v ruštině nebo automaticky mi ten mozek přepíná, když koukám třeba na ruskej pořad nebo poslouchám ruskou hudbu. Tak spíš použiju tu ruskou nadávku. Spíš takhle se mi to dělí. Nestává se mi, že bych měla potřebu použít ruský slovo, když jsem v českém prostředí.

Jo, takže to cejtíš když tak, že když seš v českým prostředí, tak český nadávky jsou dostatečný pro vyjádření té emoce a stejně tak když seš v ruském prostředí, tak tam použiješ ruskou nadávku a nemáš pocit, že bys potřebovala to vyjádřit jinak.

Asi ne. Možná mám trochu problém se slovem, jestli můžu bejt konkrétní teda ...

Určitě.

Se slovem v*le. To je jediný, co mi přijde, že je neadekvátní vůči tomu, jak často a v jakých situacích se používá. Že se používá poměrně běžně, a tak jako mimo řeči mi přijde, že vlastně to jako nic neznamená, ale na mě to slovo působí asi drsněji. Nebo silněji, než se tomu tady připisuje. Že v ruštině používáme v těch situacích něco jiného a je to takový jemnější, nebo nikoho to neuráží. Vlastně ještě jak je tam to předslovo „Ty ...“, tak mě to přijde, že adresuju něco tomu člověku a něco ošklivého. Tak tohle asi jediný slovo. Jinak si myslím, že všechny ostatní nadávky tak nějak vybírám podle situace, podle jazyka, že s něčím jiným problém nemám.

Dobře. A ještě když jsme takhle u těch specifických věcí, tak se chci zeptat. Jak se ti vyjadřují emoce, která souvisí s láskou, touhou a vášní v komunikaci s druhou osobou?

Je pravda, že v ruštině neexistuje „Mám tě rád“. Že tam je jenom „Miluju tě“. Vlastně jsem s tím docela dlouhou dobu bojovala, že tady se to rozlišuje, že jak moc máš někoho rád. V Rusku je jenom „Líbíš se mi“ anebo „Tě miluji“ a vlastně není nic mezi tím. Tak v tomhle tom asi ten mozek přemýšlí trochu jinak, že člověk víc vyžaduje tu silnější emoci. Že „Mám tě rád“ mi jako nestačilo, takže v tomhle tom ohledu asi jo, ale jinak to nedokážu úplně asi porovnat, protože zase manžel je emočně jinej než já, není moc výřečnej v tomhle ohledu. Takže to je asi jediná věc, kterou takhle dokážu porovnat, co mě tak připadá. Hnedka mi přišlo do hlavy, že vlastně nemáme „Mám tě rád“.

Ještě mě napadá, když chceš vyjádřit nějakou takovouhle emoci, tak děje se to, že ti to naskočí v ruštině, nebo ti to naskakuje vždycky v češtině? Vzhledem k tomu partnerovi.

Vždycky mi to naskakuje v tom jazyce. S tímhle tím jsem nikdy problém neměla. Možná když jsem byla úplně maličká, tak se mi stávalo, že jsem zapomněla, že jsem v českým prostředí a začala jsem mluvit rusky. Ale teď už se mi to vůbec nestává, že fakt ten mozek přepíná, i vnitřně přemejšlím vždycky v tom jazyce podle toho prostředí, ve kterým jsem.

Ještě ta věc, že ti to naskočí v tom jazyce, k tomu mě ještě napadá, jak to máš se ztotožněním se s tím, co říkáš?

Čím jsem starší, tím hůř se mi ztotožňuje s tou češtinou. Nebo s tím českým vyjadřováním nějakých situací. To pozoruju, že ta moje původní kultura nebo ta mateřská kultura mě víc táhne k sobě a cítím to, že mě to občas i mrzí, že něco třeba manželovi nemůžu říct tak, jak bych chtěla. Nebo něco vysvětlit. Hodně se to projevuje třeba u humoru. To se vůbec nedá. To to se nedá vůbec vysvětlit, to je úplně jiný, a i vlastně ten styl humoru je úplně jinej. Takže to je takovej velkej rozdíl si myslím mezi ruštinou a češtinou.

Takže to cejtíš hodně u toho humoru a třeba u toho slova „Miluju tě“?

Jo, určitě. I mi přijde, že spousta lidí tady se tomu slovu vyhýbá z nějakýho důvodu, protože je alternativa. Že to je odstupňovaný. Možná to souvisí i s tou intenzitou těch emocí, že u nás opravdu, jako když už, tak už teda „Miluju“ a tady máš ještě takovou jako pojistku, nebo jako něco jemnějšího, něco trochu míň intenzivního, což se používá ve finále častěji. No a ten humor, to si ale myslím, že je asi jasný. Ten je vždycky hodně specifický.

Myslíš si, že ses dokázala naladit na vlnu českého humoru?

Ne! Ne, samozřejmě se zasměju s českými kamarády, ale třeba když si pustíme český stand up, tak mě to nepřipadá vtipný hodně často.

A v čem to je? Že ten humor ti nepřipadá vtipnej?

Já to asi nedokážu říct úplně specificky, ale co mě napadá, tak třeba často ten český humor je o hodně povrchních věcech. A ten ruskej humor se nebojí kopnout do hloubky a do takovejch hodně bolavej míst. A fakt řešej detaily v tom životě nějaký, jakože ty životní situace vytažou jiný. Ne takový to „Byli jsme v hospodě a něco“, ale

takové ty opravdu jako z rodinného života a tak. Je to takové, jak to říct, vybranější asi ten humor, nebo jestli se to tak dá říct česky. Je to takový složitější.

Já v tom slyším, nevím, jestli správně, že to je taky taková větší intenzita těch věcí, že tam je víc to prožívání možná než z hlediska českého humoru. Jestli to tak je.

Jo, řekla bych, že jo. Že to asi zase souvisí s tímhle tím.

Já se přesunu k další otázce a zeptám se, jestli ti někdy přijde, že nedokážeš přesně vyjádřit své emoce tak, jak bys chtěla? Slyšela jsem to v tom „Miluju tě“ a ještě v tom humoru, tak jestli tě ještě napadá něco k tomu, nějaká ještě taková oblast?

Přemejšlím, jestli něco ještě. Asi ne. Si nedokážu teď vybavit nějaký běžný životní situace. Prostě každodenní záležitosti, s tím vůbec nemám problém. Ale mívám problém s nějakýma složitějšíma tématama, ale to není tím, že by se to nedalo vyjádřit v češtině. Ale pro mě je potom těžší to překládat, protože přece jenom ruštinu nepoužívám tak moc jako češtinu a mluvím hůř rusky než česky. Takže potom, když se podívám třeba na nějakou reportáž, poslechnu si podcast v ruštině a pak to chci třeba manželovi převyprávět, tak občas s tím mívám problém, že kolikrát použiju stavbu slova ruskou tak, jak jsem to slyšela a nedokážu to úplně překlomit do češtiny hned, že se nad tím musím víc zamyslet. Ale to je spíš takový obecný. Nesouvisí to s nějakým konkrétním tématem nebo s nějakou oblastí. Spíš to moje přepínání v hlavě.

Jakej jazyk vnímáš, že ti je bliž? Říkáš, že češtinou mluvíš líp, ale zároveň, že v ruštině vnímáš ty intenzivnější emoce, pocity.

No to je ten paradox. Ruština je mi bliž, ale česky mluvím líp. Nebo to asi není paradox, ono to je logický, protože tady jsem od sedmi let a tu češtinu používám. Drtivá většina lidí okolo mě mluví česky, chodila jsem do český školy. Na gymnázium na vysokou, všechno v češtině. Pracovala jsem v českém prostředí, manžel je Čech, takže ruštinu můžu trénovat jenom tak, že se sama budu číst knížky, budu koukat na pořady, dále mluvit s rodičema, ale furt je to málo. Ta slovní zásoba není tak široká, ta moje aktivní. Ale ten jazyk je mi bliž. Mám pocit, že je víc můj asi. Nevím, s čím to souvisí, ale tak nějak to cejtím.

Myslím si, že v tom dotazníku jsi psala, že mluvíš i s dcerou rusky. Jak sis vybírala, jak na ni budeš mluvit?

To bylo hrozně jednoduchý rozhodnutí. Já jsem chtěla, aby ten svůj původ nezapomněla. Že částečně není jenom Češka. A věděla jsem, že manžel rusky mluvit nebude, že to bude na mě. A trvalo mi to. Já jsem se snažila už na to zvykat, jako když jsem byla těhotná, jsem se snažila mluvit na to břicho rusky. A ono pomaličku přepínat nebylo jednoduchý. Ale teď už je to pro mě absolutně automaticky. Když byla malá a ještě nemluvila, tak mluvit na ní rusky bylo zvláštní pro mě ze začátku, ale teďka už ani nevím, že by to mohlo bejt nějak jinak. Teď je pro mě naopak zvláštní na ní mluvit česky. Třeba když přijdeme k doktorovi a mám jí něco vysvětlovat, tak vždycky na ní mluvím rusky. Někdy se mi stane, že mi je blbý na ní mluvit rusky, že se snažím jí to říkat česky. Ale zaprvé ona na mě divně kouká, proč na ni mluvím česky a mě to je prostě nepřírozený, mluvit česky. Takže jsem si to tak v hlavě už přepla a tím, že přesně ta ruština je mi blížká a vlastně mám babičku a dědečka, který mluví rusky a česky mluví, nechci říct špatně, ale s přízvukem, tak jsem chtěla, aby znala ten jazyk a myslím si obecně, že i je dobrý, když to dítě od malička umí hnedka několik jazyků. Že i pro vývoj mozku je to strašně velký benefit, takže když jsem jí měla možnost dát jakýkoliv jazyk, tak bych toho určitě využila.

Takže si myslíš, že i přes ten jazyk můžeš předat tu kulturu? Že ji teda má od tebe, a zároveň že je to řekněme nějaký prostředek, jak to úplně neztratit?

Přesně tak. Aby tomu rozuměla, aby si pak dokázala o tom něco zjistit i sama.

A myslíš si, že jak jsi začala na ni mluvit rusky se ti prohloubil ten jazyk z hlediska emocí? Mně přijde zajímavý, že před tím to bylo ze začátku pro tebe těžší mluvit na ní rusky, i když byla v bříšku a tak, ale že se to překlátilo. Tak co se stalo v té změně?

No vidíš, to je zajímavá otázka. Takhle jsem o tom vůbec nepřemejšlela. Možná jo, možná to byl i ten důvod, proč se mi ten vztah k té ruštině prohloubil. Nebo já jsem byla ráda, že jsem možná i měla tu příležitost, protože jsme žili s manželem spolu, takže jsme mluvili jenom česky a často mi ta ruština chyběla a ráda jsem pak navštěvovala rodiče, abych přepla na ten svůj jazyk. Pro mě bylo zvláštní ze začátku, že do té naší domácnosti s manželem ta ruština najednou pronikla na každodenní bázi. I před tím s manželem mi to bylo zvláštní, nebo respektive, když

mluvím s rodičema před ním, tak mi to vůbec nevadí. Ale tak nějak u nás doma byla vždycky čeština, když jsme žili spolu jenom sami dva. Tak možná i z tohoto hlediska. Ale je pravda, že mám strašnou radost, že tou ruštinou mluvím. Že to mě možná v tom vztahu k ruštině nějakou utvrdilo, že i ona ten jazyk přijala a mluví jím. A když mluví se mnou, tak automaticky přepíná na ruštinu. A mě to tak hřeje u srdce. Určitě jsem za to ráda.

Jestli to chápu dobře, tak to spojení s tou kulturou nebo nějakou identitou přes ten jazyk.

Jo. To asi souvisí hodně s identitou, protože je fakt, že mě vždycky štvalo, když mi někdo říkal, že mě bere jako Češku. Mě se to vždycky strašně dotklo, protože já mluvím česky plyně, nikdo nepozná, že pocházím odjinud, dokud mu neřeknu své jméno. Když se hrál hokej Česko proti Rusku a všichni začali nadávat na Rusáky, což je takový běžný tady u nás, že jo, tak když jsem vyjádřila nějakou nesouhlas, nebo když jsem si dělala srandu a začala jsem je opravovat, že to nejsou „Rusáci“, ale „Rusové“, tak mi říkali „Hele, prosím tě, neurážej se, mi tě jako Rusko neberem“ a vlastně mě urazili tím ještě víc. Takže asi jo, souvisí to s identitou, že se to v sobě snažím udržet aspoň trochu. Já jsem měla období, teda když jsme se sem přestěhovali, to mně bylo sedm, pak přišla puberta, tak hlavně kolem té puberty, třeba o těch dvanácti do já nevím patnácti nebo možná asi od té doby, co jsme přijeli až tak do těch patnácti, sedmnácti, tak jsem měla strašnou potřebu zapadnout. A vlastně jsem v sobě trochu tu kulturu původní zapřela a hodně jsem se snažila přizpůsobovat tomu, co se dělo v té škole. I styl oblékání byl jinej, takže já jsem se oblékala jako holky ve škole a tak. A hrozně se mnou rodiče bojovali. A i vlastně s bráchou jsem mluvila česky. My jsme mluvili spolu česky a on je tady od dvou let, on ještě mladší než já, a vlastně až teďka pár let zpátky jsme s bráchou zase začali mluvit rusky. Vlastně ta potřeba zapadnout byla silnější a čím jsem starší, tak jsem nějak pochopila a vím, co jsem nebo chápu, kdo jsem, co jsem, a tak se k tomu vracím.

To je zajímavý.

A možná to je intenzivnější, mě napadá, právě od té doby, co jsem se odstěhovala od rodičů. Spíš s tím, že jsem neměla každodenní kontakt s tou ruštinou a věděla jsem, že teď je to na mě. Udržet to. Tak spíš s tímhle tím bych to asi pojila a narození dítěte to asi umocnilo.

Já se přesunu k další otázce, pokud tě ještě něco nenapadá k tomu?

Asi ne teďka.

Jak vnímáš, že prostřednictvím jedním z jazyků, kterými mluvíš, můžeš vyjádřit a procítit více emocí?

Já bych řekla, že ten jazyk toho člověka neomezuje. Že spíš ten člověk se sám v tom vyjadřování omezuje. Je to přesně o té intenzitě. Jako třeba ruština nemá tolik těch slov, kterými se dají vyjádřit nějaké ty emoce, není tak bohatá ta slovní zásoba. Já to vidím na těch knížkách. Ty jsou většinou takový emocionálnější. V té literatuře je to hodně znát, ale potom v tom realu je to jiný. V češtině to lidi nepoužívají nebo to tak nevyjadřují, zatímco si myslím, že v ruštině je to tak víc.

Přemýšlím, jestli Rusové víc čtou nebo proč to je takhle.

Je to možný. Tak i ruská klasika je strašně důležitá pro každého si přečíst, protože ten jazyk je tam neskutečně širokej, bohatěj, že každého obohatí. Určitě i když to čteš třeba v překladu. Takže myslím si, že jo. Že tam v té škole na to možná dbají víc, na tu četbu. Já jsem tam byla teda jenom v první třídě, ale znám to dost z vyprávění rodičů. Myslím si, že to tak může bejt.

A čteš český knížky?

Jo. Já čtu asi víc v češtině. Střídám češtinu, ruštinu a angličtinu, ale myslím si, že nejvíc asi stejně je knížek v češtině. Tak ono je to nejdostupnější tady, že jo. Ono je pro mě těžký najít nějakou ruskou knížku tady. Většinou i ten výběr je nic moc, takže spíš využívám toho, že když někdo jede z Ruska sem k nám, tak ho prosím, ať mi něco převezde, ale jinak ne.

Takže máš to srovnání jazyků v knížkách? Jak říkáš, že ti přijde, že tady v Česku lidé nevyužívají ty škálu slov pro vyjadřování emocí a že je na lidech, jak se to naučí a jak to používají, tak jestli se tohle dá najít v těch knížkách?

To si myslím, že jo. Protože celkově vzdělávání v Rusku je taky intenzivnější. Když jenom porovnáme, co jsem se učila v první třídě tam a jak jsem tam dokončila první třídu a pak jsme se přestěhovali sem a nějakým zázrakem

mě rovnou vzali do druhé. A vlastně ta druhá třída, co se týče náplně výuky, tak nesahala ani po kotníky tomu objemu, co jsem se učila v první třídě v Rusku. Opravdu, hnedka tam děcka chodí do školy rovnou od rána do tří. Hned jsem tam měla domácí úkoly a násobilku jsem se učila v první třídě. Takže tam je to hrozně zrychlený a mnohem intenzivnější. A ten objem, který tam ty děcka si narvou do hlavy je větší, a i si myslím, že se to i ví a možná i říká, že ty děti z východu víc makaj. Jsou zvyklí makat. A pak se odlišují v tom kolektivu českým, protože ten standard je tam jinej v tomhle tom. Učili jsem se mnohem víc básniček. Hnedka od prvního dne. Básniček, písniček, všechno nazpaměť a fakt dlouhých. Myslím si, že i tohle hraje velkou roli a ty básničky, tak v nich je ten jazyk nejkreativnější, v tý poezii. Já si myslím, že určitě tam je souvislost, že Rusové víc čtou.

Mě to ani nenapadlo, že by to mohlo bejt i v tý slovní zásobě, ale taky to nějakým způsobem odráží tu kulturu. Zajímavý. Zeptám se, jak sama sebe vnímáš, když mluvíš oběma jazyky? Jestli se cítíš jako stejný člověk bez ohledu na to, kterým jazykem zrovna mluvíš?

Můžeš, prosím, ještě jednou zopakovat tu otázku?

Jak sama sebe vnímáš, když mluvíš oběma jazyky?

Mě to vlastně nenapadlo, dokud mi to někdo neřekl. Že když mě někdo slyšel mluvit česky a rusky, že působím jako jinej člověk. A v tu chvíli jsem si to začala uvědomovat, že asi jo. Že asi mám jinou tonalitu hlasu, asi možná i jinej výraz, nevím. Ale prý působím jinak, ale nedokážu říct jak. Nedokážu to definovat.

Takže jestli to dobře chápu, tak sebe vnímáš furt stejně.

Jo, sebe vnímám stejně. Jsem to furt já a pro mě to jsou jenom tyhle jazyky, kterýma se dorozumím. Jasně, mezi nima jsou nějaký rozdíly, třeba co se týče té intenzity a tak, ale oba jsou moje pořad. Vnímám to, jako že oba ty jazyky jsou moje. A sebe vnímám asi stejně. Když mluví rusky v českém prostředí, tak cítím tu jinakost, ale pozitivně. Nestydím se za to, naopak. Možná mám pocit, že jsem zajímavější nebo něco takového. Fakt takhle hloupě, že mi to možná přidává na sebedůvědu nebo něco takového. Ale zase když mluví rusky v ruském prostředí, když to nejsou třeba moje rodiče, ale je to nějaká jiná skupina lidí, kteří jsou fakt Rusové, kteří vyrůstali v Rusku nebo žijou v Rusku a tak, tak tam se naopak necítím tak dobře, protože v té ruštině nejsem tak silná. Takže spíš z tohohle toho hlediska. Ale že bych já sebe cejtila, že jsem jiná osoba, když mluví česky a jiná, když mluví rusky, tak to bych neřekla. Já si myslím, že to je stejný.

Ted'ka se trošku ještě víc zaměříme na vztahy. Zeptám se, jak vnímáš rozdílné kulturní a dvojjazyčné zázemí vašeho partnerského vztahu?

Nebylo to bez nějakých, nechci říct konfliktů, ale nějakých nepochopení a přesně z toho důvodu, že i rodiče manželka mě vnímali spíš jako Češku než Rusku. Takže byli pak třeba velmi překvapení při plánování svatby, že tam najednou jsem měla potřebu nějaký naše tradice aplikovat. Třeba na ni přišlo spoustu mých příbuzných. Možná bylo víc mých příbuzných než manželových. Takže tam bylo nějaký nepochopení v tomhle tom. Ale můj manžel je strašně v pohodě, tolerantní, otevřený v tomhle tom hledisku a ten, jak je se mnou bezprostředně každý den, tak ten to vnímá a chápe, i když i tak mu to musím někdy, nebo takhle ted' už ne, ale musela jsem mu to někdy jako připomenout, že je to pro mě důležitý a že to tak vnímám. Že kolikrát si to třeba taky neuvědomuje, protože na něj mluví česky a prostě nespojí si to, že by mě to mohlo třeba nějakým způsobem trápit, nebo něco takového. Ale nic zásadního bych neřekla. Dokonce nám to i pomohlo tím, že jsme ze dvou kultur. Tak třeba nám to pomohlo vyřešit hezky ty Vánoce, že jsme nemuseli řešit u koho budeme a kdo bude u nás a jestli všichni budeme spolu. Ted' to máme rozdělený. A funguje to prostě skvěle. Děti mají dvoje Vánoce, je to paráda, takže má to i pozitivní dopad na to.

A máš pocit, že nějak ten tvůj bilingvismus ten vztah ovlivňoval nebo ovlivňuje?

Jako s manželem?

Ano.

S manželem jedinej asi, a to jsou takový zase každodenní věci, nic asi zásadního, on ruštinu chápe, už je se mnou dlouho, takže spoustě věcem rozumí. Ale třeba rychle se z toho unaví, nebo nedokáže se mnou koukat na pořad v ruštině. Takže já jsem omezená, že na tyhle věci můžu koukat nebo poslouchat třeba i ruskou hudbu, tak když tam není on. Většinou koukáme jenom na věci v češtině, takže třeba když k nám přijedou moje rodiče a pustíme si něco v ruštině, mluvíme spolu rusky, tak on ztratí za chvíli zájem a jde si dělat něco jinýho, protože ho to unaví

a nerozumí tomu tak dobře. A je to pro něj složitý. Takže asi jenom tímhle tím způsobem. Přesně, v autě si nepustíme ruskou hudbu nebo možná na chvílku, ale pak ho to štve a už to nechce a posloucháme anglické písničky. Ještě jsem si vzpomněla, že třeba byly obavy ze strany tchýně ohledně toho, že jsem chtěla předávat ten jazyk dceři. Že se bála, že ji budu moc namáhat, že z toho bude zmatená a snažila se mě od toho odrazovat. Tak to byl takovej možná konflikt trochu, ale myslím si, že to přijali už teďka a že viděj, že to funguje a že už jsou s tím taky v pohodě.

A z hlediska tvý rodiny, jakou řečí oni mluví? Ty jsi říkala, že mluvíte rusky, ale nevím, jestli mluví i česky rodiče.

Jo.

A ovlivňuje se to nějak? Vy jste doma tedy všichni bilingvní, tak jestli se třeba změnila nějaká dynamika, v tom jazyce a všeobecně.

Určitě se to změnilo. Český slova začaly pronikat do ruštiny a existují slova, který jsou specifické pro češtinu a Česko a my je používáme. Že jsme je porušili a používáme třeba „mazlit“ se nebo „pusinky“, „pusinkovat“. Takovýhle věci, který říkáme v češtině. Ale nikdy jsme nebyli jako izolovaný. Jsou některé rodiny, který se přestěhují z Ruska a izolují se, tu češtinu se neučí. Děti jdou do ruské nebo do anglické školy a ten jazyk neumějí anebo jsou opaky, kdy se najednou přepne. Prostě že se už rusky nemluví, mluví se jenom česky. Tak my ne, my jsme měli asi něco mezi. Že doma jsme mluvili rusky, ale čeština tam pronikla, protože přece jenom jsme chodili s úkolama ze školy. Všechno bylo česky, tak se nám rodiče snažili pomáhat, snažili se to sami učit. Sice mají přízvuk, ale česky umí oba. Takže v tomhle tom hledisku ... Mamka mi vyprávěla, že pro ni byl nepříjemnej šok, když, to bylo nějaký to období mojí puberty, když mě slyšela mluvit ze spaní v češtině. Tak to jí hodně vylekalo. Pochopila, že jsme se strašně už adaptovali a integrovali a že měla pocit, že ztrácíme tu původní kulturu, ale my jsme k tomu zase přišli, když jsme dospěli s bráchou. Takže je to v pohodě. Ono to může bejt těžký i pro mě. Připravuju se na to, že možná malá nějakou dobu přestane mluvit rusky a pak se k tomu zase vrátí. Může se to stát. No a samozřejmě ze začátku, když jsem začala chodit s mým manželem stávajícím, tak taky jsme přepínali do češtiny. Jakože i rodiče mluvili česky před ním. A teď, když už jsem mu vysvětlila, protože když jsem před ním začala mluvit rusky, tak to někdo může brát negativně, že je to neslušné vůči člověku, který tím jazykem nemluví, ale já jsem mu vysvětlila, že pro mě je to jediná příležitost, kdy můžu mluvit tím, druhým jazykem. Takže to pochopil a zároveň ji už pak začal i víc chápat, takže teď už mu to nevadí. Ale byl tam takovej moment, kdy jsme to řešili.

Ještě mě napadá k tomu „mazlit se“ a „pusinkovat“. To jsou to slova, který jsou nějak citově, emocionálně zabarvený v češtině. Čím to, že se vám vpili pod kůži? Je to tím, že ruština tyhle ty slovíčka nemá?

Má, ale nejsou tak jednoduchý. Takže se nedá říct „Dej mi pusku“, tam se říká jako „Olíbej mě“ nebo „Polib mě“. Ale „Dej mi pusinku“, to je takový roztomilý. Asi jo, asi to je kvůli tomu, že to je hezky citově zabarvený. Většinou ty slova, který používáme, který k nám pronikly, tak jsou takový drobný. „Dej mi pusinku“. A my říkáme „Daj mně“ jako v ruštině, ale pak „pusinku“ řekneme česky a u „mazlit se“ to říkáme taky. Určitě by mě napadly další, kdybych se zamyslela, ale asi to budou spíš tyhle ty citově zabarvený slova. Mamce se teďka taky stalo, že už si neuvědomujeme nějaký slova, že jsou český a že nejsou ruský. Že mamka teďka třeba byla na dentální hygieně a vyprávěla to svojí sestře, volala jí v ruštině a ta sestra nechápala kde byla. V ruštině „dentální hygiena“ neexistuje. Takže to už jsou věci, který si třeba ani neuvědomíme. Samozřejmě ta čeština proniká do toho jazyka hodně. Občas opravdu i máma, která prožila sedmadvacet let v Rusku nebo na Ukrajině, teda nejdřív na Ukrajině pak v Rusku, tak už prostě nějaký slova zapomíná a kolikrát ta stavba věty už je počestila. Takže je to znát.

To je zajímavý. Ale asi si to dokážu představit v kontextu s angličtinou. Když jsem se začínala učit anglicky, tak jsem vytvářela českou stavbu věty v angličtině. Ale je zajímavý, že je to až teďka. Že to není ze začátku ta stavba věty. Že čeština se propala do ruštiny, že to není tak, že se ruština ...

... propala do češtiny. U mých rodičů to tak bylo. Nejdřív se ruština popisovala do češtiny a teď se čeština propisuje do ruštiny. A jak se to překlátilo? Už jsou tady dlouho, dvacet tři let, takže to už je skoro stejně dlouho, jak byli mimo Česko. Ale u mě, já vlastně nevím, protože já jsem se česky naučila hned, jak jsem přijela, a to v tý škole a myslím si, že to taky tam pronikalo. Ale já jsem se ten jazyk naučila strašně rychle, takže asi jsem to skládala dobře poměrně brzo. A teďka zase taky proniká čeština do ruštiny.

Zeptám se, jak se cítíš, když ti tvůj partner vyjadřuje náklonnost?

Hezky. Nemám pocit, že je to nedostatečný. Nebo že to není tak, jak bych potřebovala. Že to беру tak, jak to je a umím to prožít v tom jazyce.

Takže ty emoce, který ti vyjadřuje, tak je prožíváš tak, jak jsou?

Jo.

Mění se způsob vyjadřování a přijímání emocí ve tvém romantickém vztahu v průběhu času? Jestli se to nějak proměňovalo během vztahu?

Jo proměňovalo. Jako z mojí strany? Z mojí strany asi ne. Neproměňovalo. Ne, neřekla bych. Fakt je to pořád stejný.

Takže tam nebyl nějaký zádrhel? V těch jazycích třeba.

Tím, že jsme se s manželem poznali, když už jsem tady byla dlouho, tak jsem vůbec neměla problém, že by se mi tam do toho mísila ruština. Že opravdu já umím přemejšlet v češtině. A v tomhle tom nebyl žádný konflikt.

Já už pomalu půjdu k závěru. Zeptám se, v čem vnímáš výhodu být bilingvální a ve vztahu k vyjadřování emocí? Může to být vztažený jenom k tomu, že seš bilingvální.

Za prvý je fajn, podle mě, že umím vyjádřit docela detailně nějaký emoce ve více jazycích. Jenom to, že tohle dokážu, tak mi přijde super. A že rozumím více kulturám. Mě to strašně pomáhá v tom pochopit třeba i Poláky a Slováky a Rumuny, že kromě toho, že jim rozumím poměrně dost tak je možná i víc chápu, i tu jejich kulturu trochu líp chápu. Možná víc tam vidím ty korelace, co je podobný, co je odlišný, a naopak a i emočně mám pocit, že jsou mi blízký jako národ. Třeba Poláci mám pocit, že je blízký národ k nám a Ukrajinci, Slováci taky, jak je znám z dvou stran. Ještě ke všemu i ta čeština i ta ruština jsou podobný, že jsou z jednoho sousta. Díky tomu rozumím té oblasti kulturně tak nějak. Neřekla bych, že líp, nevím, oproti komu líp, ale prostě mám pocit, že jim rozumím. I si to dokážu představit bejt v jejich kůži třeba a tak.

A napadá tě ještě něco? V čem je to výhodou? Ne, že by tohle bylo málo.

Jako ve vztahu k emocím mě asi už nic nenapadá.

A bez vztahu k emocím?

Je super umět dva jazyky. Vlastně se mi pak ty další učily líp, že pak se na to dobře nabaluje. I možná je to i tím, že jazyky mám obecně ráda, ale pak jsem se učila angličtinu a tu mám taky na docela vysoké úrovni. Němčinu jsem se učila, italštinu jsem se učila, takže pak je každé další jazyky snazší a snazší, že už máš ty vzorce, už chápeš, jak to funguje, i když ten jazyk je třeba úplně jinej. Netroufla bych si úplně na čínštinu, ale tohle mi přijde fajn. A emočně, co se týče emocí, tak mám pocit, že mám blíž právě k těm Slovákům anebo třeba aspoň k Čechům, ale na Moravě. Než k těm Středočechům. V rámci Česka se to taky liší, že třeba fakt se těším, že na Moravě jsou ti lidi emocionálnější a živější. V té mluvě a v těch emocích, který vyjadřují v tý mluvě. To jenom teďka napadlo. A nemyslím si a nevím, jestli to souvisí s tím, že by víc četli. Podle mě jsou prostě emocionálnější, ne studený. Nevím, jestli je to tou lokací, kde žijou nebo jak žijou, ale vnímám to.

A v čem vnímáš nevýhodu být bilingvální ve vztahu k vyjadřování emocí?

Já nemám pocit, že by tam byla nějaká nevýhoda vyloženě ve vyjadřování emocí. Já osobně nemám problém vyjádřit emoce v obou jazycích a nijak mě to jako neomezuje. Ale vnímám třeba naopak emoční zabarvení nebo reakci od lidí, když mluvím tím nebo jiným jazykem. Že třeba ta ruština, teďka obzvlášť, je pro dost lidí dost dráždivá a vnímám to a první dobu jsem měla pocit, že i nemůžu mluvit v ulicích rusky, třeba na dceru a bylo mi to nepříjemný, ale co se týče mně osobně ve vztahu k ostatním, tak tam bych žádnou nevýhodu neviděla.

Takže víc cítíš, že když mluvíš rusky v českém prostředí, tak to není tolik přijímáný tou společností?

Já to chápu určitě, ale zároveň se nechci vzdát toho svého jazyka, protože je to moje součást. Ale jo, setkávám se s tím. Občas se cejím nesvá a nepříjemně a snažím se nějak moc se nevyjadřovat nebo tak. Počkat si, než něco malý řeknu, protože ta situace je proměnlivá. Ale teďka je to takový vyostřený, když začala válka na Ukrajině. To

bylo takový fakt hodně vyostřený. Teď se to trochu uklidnilo, ale i tak ta nálada ve společnosti je špatná vůči tomu a vůči, bohužel, tím pádem celé té kultuře.

Je to fakt naprd tady to. Z hlediska českých lidí některých, ale to je jedno. Ještě jsem se chtěla zeptat na to, jestli se to většinou děje, když mluvíš na dceru nebo máš ještě nějaký jiný situace, kdy to tak vnímáš od toho okolí?

Asi nejvíc to vnímám s tou dcerou. Protože s ní jsme tak nějak přece jenom dvě. A teď jdeme dvě zranitelný ženy po ulici, tak to je asi pro mě takový, že to vnímám nejvíc. Zase když třeba jdeme někam s mými rodičema, tak jsme už větší dav a nejsme nějaký hlasitý nebo něco, ale taky si dáváme pozor, protože víme, že spousta lidí rusky rozumí a je vlastně tady spousta Ukrajinců a Rusů. Tak samozřejmě ne že bychom úplně toho využívali, že nám nikdo nerozumí to ne, ale cítím se bezpečněji. Když jsem s nima, tak se cítím víc v bezpečí, protože jsem na to s těma rodičema. A když jsem jenom s dcerou sama, tak tam to vnímám víc, že kdyby náhodou jsme potkali někoho agresivnějšího, komu by se to nelíbilo, tak nevím, jestli dokážu správně v té situaci, jakkoliv zareagovat.

Na závěr bych se tě chtěla zeptat, a co bys vzkázala lidem, kteří jsou bilingvní a potýkají se s tímto tématem?

At' se nevzdávají sebe. At' se nevzdávají ty svojí kultury, protože to za to stojí, to v sobě udržet a předávat to dál. Vždyť je to součást jejich identity. Takže aby se toho nevzdávali. Aby se nenechali, aby to nenechali ze sebe vytlout.

Dobře. Moc děkuju, to je už závěr.

Já taky děkuju.

A jen tak se tě chci zeptat, jaký to pro tebe bylo? Máš nějaký připomínky nebo pochvaly a tak?

K tomu rozhovoru ne. Bylo to příjemný. Bylo to takový nenucený. Líbilo se mi, že jsi pokládala docela konkrétní otázky. Že člověk ví, jak si to, i když stejně jsem asi odcházela vždycky někam jinam, ale že jsem chápala, co se ode mě očekává a mělo to svoji posloupnost, logiku a bylo to super. Rychle to uteklo.

Tak super!

Hubert

Když se řekne bilingvismus a emoce, tak co tě napadne?

Bilingvismus a emoce? Asi první myšlenka, kterou mám je ta ... nebo co mě napadá je to, že v různých jazycích jsou různě odstupňované a zažité normy toho, jakým způsobem se třeba emoce říkají a tak.

Jsou podle tebe nějaké emoce, které jsou specifické pouze pro ten jazyk? Pokud ano, tak můžeš říct příklad nějaký takový emoce?

Pro mě ten jazyk je vždycky hrozně spojený s tou národností nebo nějakým způsobem s tím národem, který tím jazykem mluví. Takže uvedu příklad. Pro mě je čeština a vlastně Češi, respektive český národ hrozně takový nostalgický a sentimentální oproti například angličtině, která mi přijde rychlejší. Že třeba jsme zvyklí, mě přijde, v angličtině pracovat víc zkratkovitě s téma emocema, ale teďkon nedávno jsem se bavil s někým známým o tom, že mi přijde, že stand up v češtině je například daleko těžší formát než v angličtině. Že jsme všichni zvyklí na to ... nevím, jestli to je zvyk nebo jestli je to tím jazykem, ale mám pocit, že i mi kamarádi, kteří rozumí výborně anglicky i česky, tak raději poslouchají anglický stand up, protože je to víc snapy. Více útočný a heslovitý. Ty vtipy a ten formát zní daleko přirozeněji. A v češtině z toho mám vždycky pocit takového trapna nebo nějakého hospodského vyprávění a jde mi to trošku proti srsti. Zároveň ale o něj mám zájem, protože mám rád český humor. Přijde mi dobře černý, ale vyloženě stand up pro mě osobně víc funguje v angličtině. Je takovej poznatek. Jak zněla ještě ta otázka? Možná mě ještě něco napadne.

Jestli podle tebe jsou nějaké emoce, které jsou specifické pro daný jazyk? Jestli bys mohl uvést nějaký příklad, třeba co se týče smutku nebo radosti? Jestli tě napadá něco i ze své zkušenosti?

No, jak říkám. Mám prostě pocit, že ta čeština je melancholičtější a nevím, jestli to je nějaká moje projekce na základě toho národa, která se přenáší i na ten jazyk. Zároveň mám třeba občas pocit že, a to je zajímavé, že některé myšlenky mi jdou lépe říct v angličtině než v češtině. A teď nevím, jestli to je na základě emocí, ale třeba když se s někým bavím nebo analyžuju nějaké umění nebo nějaké dílo, tak mám pocit, že v češtině to zní hrozně fádne. Až jako možná povýšeně. Oproti tomu v té angličtině mám pocit, že ta pravda je taková jednodušší. Že nemusím přibarvovat to, jaký jsem, když analyžuju nějaké jako dílo. No a zároveň mi přijde, že je čeština daleko formálnější. Už jenom jak máme vykání a tykání. Tak mám pocit, že to je taková rovina, kdy už nad tím člověk přemýšlí. Že se například potká s někým, koho zná nebo koho nezná, nebo s kterým má jakýkoliv vztah nebo je ten vztah komplikovanější, že si není úplně jistý, jestli má tykat nebo vykat, tak je tam podle mě daleko víc prostorů proto se nepochopit v takové čistě formální záležitosti. A v té angličtině se to neřeší. Přijde mi to daleko v tomhle tom jednodušší. Víš, že já nemusím přemýšlet, jestli tykám nebo vykám. Třeba rodičům své přítelkyně. V té angličtině se to zkrátka nerozvádá. A pak se lidi urážej a nastává to „Přece jsme si potykali, tys na to zapomněl ...“ nebo něco a přijde mi obecně, že tahle formálnost nebo slušnost ty lidi oddaluje.

Myslíš teda, že ta angličtina je citovější než ta čeština?

To těžko říct. Mám pocit, že velkou část svých citů projevují v češtině. Ale hrozně dlouho jsem to dělal jenom v angličtině. Takže nevím, jestli bych to nějak dokázal hierarchicky rozlišit. No nevím.

Já jenom přemýšlím nad tím, jak teďka vyprávíš o tom, že čeština je taková víc formálnější v tom humoru, možná víc strožejší. Tak kde je ta nuance mezi tím, že to ten pocit vzbuzuje?

No, nevím. Mě přijde, ačkoliv je to možná těmi lidmi, se kterými se stýkám, ale obecně mi přijde, že Češi jsou takový cynici a že mají takové reflexy. Že je spousta věcí, které jsou v té společnosti důležité a v Česku je důležitý, mi přijde, být neustále nad věcí, což považuju za další oddalovací mechanismus od nějaké ryzosti. To je hrozně krásné slovo. Zároveň mám pocit, že ta čeština má v sobě hrozně moc krásných slov, které mají i víc významů. Tak třeba ryzí a upřímný, v tom je nějaký rozdíl mezi tím. Že seš ryzí nebo upřímný. Nebo že seš odvážný, nebo že seš chrabřejší a vlastně mi přijde, že tam je spousta takových ... Teď mě napadá, že v angličtině jsou možná taky, nevím. Nevím no.

Dobře. Používáš k vyjadřování nadávek oba dva jazyky?

Jo, používám. Zároveň mám rád české nadávky v takové té jejich tvrdosti, že je to „r“. To zní hrozně hezky tvrdě. To se mi líbí a zároveň mám pocit, že konkrétně prostředí, ve kterém jsem vyrůstal v Austrálii, tak součástí

nějakého australského slangu je slovo count, co si lidi říkají místo „kámo“. Takže mám pocit, že i skrz nějakou pop kulturu, filmy, a všeobecně nějakou hrubost nadávek, i přes to, že si v Austrálii říkají kámoši „count“, tak že i přes to všechno to není tak hrubé, jako v té češtině. Nebo si v Austrálii ještě říkají dick head. A zároveň s tím mám pocit, že bych to neřekl úplně každému, i když to není tak jako ... to je třeba zajímavá historka. Já si pamatuju, když jsme se přestěhovali a bydleli jsme první rok v Česku, tak moje máma, která se narodila v Česku a pak strávila přes dvacet let v Austrálii, tak když nás málem srazilo auto, tak furt měla nějaký svůj první emoční reflex začít nadávat v angličtině. Prostě toho borce z*ebala anglicky, i když uměla výborně česky. Protože je rodilá mluvčí, že jo. Ale ten šok v ní vyvolal tu angličtinu. Asi jak se za ty roky naučila víc to projevovat v angličtině, tak to najednou naskočilo. Já, já nevím, jak to mám vlastně já.

Já se právě chci zeptat, jestli si vybíráš jazyky podle typu situace?

Jo rozhodně a zároveň si myslím, že tím, že mluvím anglicky, česky, francouzsky plynule a do toho španělsky nějak hovorněji, tak mám pocit, že v každém tom jazyku se projevuju dost jinak a lidi mi už párkrát řekli, že mají pocit, že jsem úplně jiným člověkem, když mluvím anglicky nebo třeba francouzsky. Protože francouzštinu mám ze školy, ze střední a tam jsme byli furt zvyklí všechno analyzovat. A Francouzi hodně ve svém školství všechno hodně racionálně analyzují, takže tam mám pocit, že jsem takovej analytičtější. Ta čeština je asi emotivnější a ta angličtina je taky v tomhle tom podle mě emotivnější. Tam jsem víc relaxed. Mám pocit, že tam jsem víc já. Že se tam pojím s nějakou svojí australskou personou.

Mohl bys mi ještě říct, jestli vždycky, když třeba seš v českém prostředí, tak ti naskakují český nadávky, nebo fakt prostě cejtíš nějak tu situaci a podle toho ti třeba naskočí nějaká nadávka v tom jazyce.

Jako obecně se tady pohybuju v dost multi-lingvistickém prostředí, že se mi fakt stane hrozně málokdy, že bych byl jako čistě jenom mezi Čechama. Takže to bývá takový pelmel češtiny, angličtiny, francouzštiny. Ale myslím si, že když jsem v českém prostředí tak spíš nadávám česky. Jakože nějak se snažím to prostředí, ve kterém jsem, tak víc v něm komunikovat, v tom konkrétním jazyku. A tak to máme i doma, že i když jsme byli v Austrálii, tak když jsem se vrátil třeba domů ze školy nebo z nějaké akce, tak jsem vždycky s těma rodičema hlavně mluvil anglicky, protože převyprávět a překládat ty diskuze do češtiny nedávalo smysl. A stejnou věc mám i tady. Jakože když vyprávím o své práci nebo o nějakém rozhovoru, tak ho nebudu překládat do angličtiny pro naše rodiče nebo pro moji ségru, protože je to jednodušší takhle. Třeba moje ségra, když se vrací z Belgie, kde je hodně zvyklá mluvit anglicky, tak občas se stane, že mluvíme anglicky, ale pak sklouzáváme k češtině, protože jsme v tom v českém prostředí.

No a jak se ti vyjadřují emoce, které souvisí s láskou, touhou a vášní v komunikaci s druhou osobou?

Já jsem vlastně skoro vždycky měl české partnerky. První jsem chodil s francouzskou, takže tam jsem mluvil francouzsky. A mám třeba pocit, jak jsem mluvil předtím o tom odstupňování v určitých jazycích, tak vlastně mám pocit, že tady v Česku se to „Mám tě rád“ a „Miluju tě“ vnímá úplně jinak. A já vnímám, že třeba já ve svém vztahu, ve kterém jsem teď, hodně střídám, jestli říkám „Miluju tě“ a „Mám tě rád“ a vlastně nemám pocit, že by „Miluju tě“ bylo vždycky silnější než „Mám tě rád“, i když spousta lidí to tak vnímá. Anebo nemám pocit, že ... a tohle to možná je jenom něco, co ani jakoby není ... že spousta lidí si možná dlouho říká, že se mají rádi. A pak si řeknou, že se milujou a pak už je to jenom to, že se jako milujou a zůstává to jenom u tohohle. A když se potom třeba vrátí k tomu „Mám tě rád“, tak to znamená, že ta jejich láska už není tak silná. Ale přijde mi, že hrozně záleží na tom způsobu, jakým to člověk řekne a v jakém kontextu. Takže třeba já to se svojí partnerku střídám. Opravdu ji mám hrozně moc rád a hrozně moc ji miluju, ale neznamená ani jedno z toho, že by to bylo máš.

Myslíš si, že to je právě v tom, jak mluvíš více jazyky? Já nad tím trochu přemýšlím. V angličtině se moc „Mám tě rád“ neříká, že jo. Tam většinou řekneš „I love you“.

Tam to není odstupňované. Ale zároveň i to „I love you“ vlastně jako „I like somebody“ se používá podle mě, když někdo začínám mít rád v tom kamarádkým slova smyslu. I když mám občas pocit, že se daleko častěji říká „I love that guy, he's amazing“, jo. Ale neznamená to, že s ním chci mít nějaký vztah v tom slova smyslu lásky. Já si myslím, že je to takový proces zvědomení se s tím jazykem. Četl jsem nějakou knížku nedávno, kde se řešilo, jestli „mít či být“ a celý ten fenomén bytí s někým a někoho mít a jak se říká můj kluk, moje holka, místo toho sem s tímhle tím člověkem. Takže mám pocit, že čím víc o tom čtu, tak tím víc se pak snažím sám sebe nějak kontrolovat a říkat to tak, jak to chci mít. Nechci někoho vlastnit. Ale chci s tím člověkem prožívat a být než ho jako mít. Protože to je hrozně zapsané, jak v angličtině „my boyfriend“, „my girlfriend“, „my husband“, „my mother“, „my daughter“, tak i v té češtině jo „můj kluk“ a málokdy si člověk dá tu práci říct, jo to je člověk, se kterým jsem, a ne můj člověk. Já nevím no, ale to je taková taky ... no, možná jsem odběhnul teďkon.

Přemýšlím nad tím, jestli ti i to, že mluvíš více jazyky nedává právě prostor pro to nad tím víc přemýšlet. Že můžeš čerpat ještě víc těch emocí, že to není jenom o tom, že se to v tý angličtině používá, nebo v češtině, ale že máš nějaký ten větší rozsah, jestli to vnímám dobře.

Asi jo, ale zároveň je to pak taková dvojsečnost. Podle mě je to prostě něco jiného než nějaké emoce, které tebou nějakým způsobem cloumají a ty tu věc prostě tak říkáš.

No, a kromě „Miluju tě“ a „Mám tě rád“, napadá tě ještě něco? Třeba ve spojení s touhou nebo vášní nebo klidně i třeba radostí?

To je docela těžký nad tím takhle uvažovat. Zkusím se zamyslet nad nějakým příkladem. Možná i kvůli tomu, že cítím, že jsem člověk, který primárně upřednostňuje nějaké fyzické projevy lásky nebo nonverbální způsoby komunikace lásky než ty slovní. Mám pocit, že těm slovům nedávám takovou váhu, což mi třeba říká i moje partnerka. Obecně jsem takovej tlučhuba, že hrozně kecám a že prostě si vymýšlím spoustu věcí. Že vždycky všechno dávám do hrozných hyperbol. A to možná je taky něco z toho prostředí, ale taky možná i z té angličtiny, nevím. No spíš asi taky si myslím, že jak každý ten jazyk mě provázel v určitém období, že angličtinu jsem měl do jedenácti let primárně jako hlavní jazyk, ale už jsem mluvil česky a pak od jedenácti let jsem musel naučit lépe česky než předtím, abych mohl přežít v tom českém školství. A vlastně dospívání bylo převážně české nebo česko-francouzské. Pak jsem měl francouzskou přítelkyni a pak jsem se odstěhoval do Španělska. Tak si myslím, že to je hrozně spojené s tímhle tím, jakože já jsem asi nikdy nemusel s nějakým partnerem mluvit o svých emocích nebo řešit je v angličtině. Vždycky to byla francouzština nebo ta čeština. Zajímavý.

Já taky vlastně ...

Nevím, jestli to, co říkám je vůbec důležité.

Jo, určitě. Důležitý a zároveň chci říct, že ... sice se tady hodně bavíme zatím o verbální komunikaci, ale ono to nonverbální je taky dost důležitý, že je to taky nějaký určitý typ komunikace, kterej souvisí s tou bilinvností.

Ano, tam třeba taky cítím, že nejsem úplně klasický specimen v tom slova smyslu, že moje práce je šíleně fyzická. A takže tím, že jsem tanečník a fyzický herec, tak mám pocit, že jsem hodně zvyklý na svoje kolegy sahat do takové míry, že třeba lidi, kteří z toho prostředí nejsou, tak by jim to bylo nekomfortní. A nedávám tomu takovou váhu. Jakože prostě jsem asi zvyklí se objímat úplně se všema svýma kámošema a furt na ně různě sahat. Mám to tak i s těma kolegama, furt na ně různě sahat, protože jsme spolu už propotili x triček a tílek a váleli jsme se po sobě ve zkušebně. Takže to je taky asi trochu posunuté.

Tak ne všechno přísluší jazyku, že jo? Je spousta dalších faktorů. Ale jenom mě ještě napadlo, protože třeba ... uvedu příklad. Víím, že některý národy, třeba Francouzi jsou víc takový kontaktnější. Tak mě zajímá, jestli necejtíš třeba nějakou souvislost tady s tím, že vidíš, jak se chová, co se týče nonverbální komunikace, česká komunita a jak se chovala australská.

Australská je otevřenější a víc friendly než jsou Češi. Že tady, jak jsem mluvil o té nostalgii a sentimentalitě spojenou jako s Čechama, tak já, když jsem přišel, tak jsem byl úplně v šoku z toho, že se lidi spolu nebavili v tramvaji. Že nějaké hlasité projevy, které jsou mega časté v Austrálii nebo třeba i v tom Španělsku, tak v Česku se na tebe lidi otáčej a diví se, jak se projevuješ. To je prostě hrozné. Tady je prostě všechno jako pod dekou. Jsou určité projevy, které si myslím, že Češi hodně cítí. Že jsou prostě jako kdyby určitá místa. Že třeba v soukromí si dělej, co chceš, ale na veřejnosti tohle nedělej. A kam jsem šel touhle myšlenkou ... A že jsem hrozně v šoku a víím, že když jsme se sem přestěhovali, tak jsem se ptal, mámy, proč tu jsou ty lidi tak zlý, protože v Austrálii je to opačnej extrém. Prostě jdeš po ulici, nebo jdeš do obchodu a paní za přepážkou ti řekne: „Hey, how it's going? Hope you having nice day, darling ...“. Mluví s tebou takhle a je to takové úplně normální. A ti Češi jsou v tom chladnější, ale zároveň jsem třeba vyzoroval a naučil jsem se to vlastně mít hrozně jako rád, že jsou Češi třeba i komfortnější v tom spolu mlčet oproti jiným národům, třeba jako amíci. Tam to úplně nenáviděj. Furt small talkuju a veškerou prázdnou chvíli naplní nějakým verbal bullshitem. Teprve v Česku jsem na tohle poprvé narazil. Jednou jsem se o tom bavil se svojí kamarádkou, která je spisovatelka z Austrálie, která tady žila dlouhá léta. A shodli jsme se na tom, že nás oba dva vlastně hrozně fascinuje to, že to Češi tak mají. Ona i říkala, že svoje české kamarády měří podle toho, že dokážou spolu mlčet a necítit se u toho jako trapně. Že si dávaj takové chvíle oddychu, nebo chvíle kdy fakt spolu prostě můžu jenom existovat. A nevím, jestli to znamená, že komunikují na jiné bázi, nebo prostě nepotřebujou furt něco říkat. Je to většinou jen krásné mi přijde. Anebo třeba, když ž se ještě

vrátím k té otázce, jestli mám pocit, že nějaké emoce jsou víc spojené s nějakým jazykem, tak třeba v českých lidovkách a ve slovenských lidovkách možná ještě víc cítím hrozně moc takovou truchlivost a zase tu melancholii. A když je slyším, tak mě to fakt trhá srdce. Je to úplně hrozně krásné. Mám to hrozně rád. Moje rodiče jsou z Moravy. Tak i přesto, že jsem v tom prostředí nevyrostl, tak cítím nějaké spojení skrz veškeré ty babičky, které jsme tam měli i nějaký folklór, který třeba jsme v Austrálii neměli a bylo to víc spojené s nějakou tradicí. Tak teďkom už se to neděje, protože jsou prarodiče po smrti. Ale když jsem se s nima bavil a oni fakt používali to staré moravské nářečí, tak to bylo hrozně v něčem živé a zároveň jako melancholické.

Super. Ještě tě napadá něco, co se týče té nonverbální komunikace? Třeba jako z té australské strany?

No tak Australani jsou zvyklejší na sebe šahat. Jsou víc jako ... a to je podle mě, fakt podobné i s těma Španělama. Já se třeba cítím nejbliž Austrálii, když jsem ve Španělsku. Že mám pocit, že to tam žije na ulici a lidi jsou extrovertní a řvou na sebe. A pak se hrozně milují a je to takové plné .... Vlastně mám pocit, že oni jsou víc zvyklí projevovat emoce. Nevím, jestli to je tím národem, nebo tím jazykem, ale myslím si, že to asi nejde úplně jako oddělit, ale že to tam vlastně není pod tou jakoby dekou. A vlastně když jsem byl třeba ve Španělsku na Erasmu, na herecké škole, tak já jsem nikdy v životě neviděl tolik mých spolužáků brečet kvůli tomu, že je z*ebal učitel, nebo se jim něco nepovedlo. Tam jsem se cítil opravdu emotivně. Už jsem třeba cítil, jak jsem po těch deseti letech v Česku byl naučený, že je to „šokující“. A pak jsem si řekl, že je to přece normální pro tuhle kulturu. Ale cítil jsem, jak mě v tomhle Česku změnilo. Teda nevím, jestli čeština nebo Česko.

Ještě jsem si říkala, že kultura a jazyk se nedá úplně oddělit. Cejtíš jazyk jako nějaký nositel kulturní identity?

Určitě. A pro mě je psycho být nositelem té kultury ve smyslu, že umíš ten jazyk a chápeš ty souvislosti, v tom kulturním smyslu. Dám příklad, třeba večerničky. My, když jsme tu v Česku byli na návštěvě, tak jsme pořád koukali na večerničky. Takže chápu, když někdo mluví o večerničkách. Ale třeba už nerozumím humoru Járy Cimrmana, protože jsem tomu nebyl vystavený a vlastně mi to přijde velmi zvláštní. Já, když jsem v Austrálii a mluvím tam anglicky, tak mluvím s přízvukem a jsem nositelem také té australské kultury. Ale ona ta angličtina je jiná v Británii, jiná v Austrálii. Někakým způsobem se to pak pere asi vevnitř, protože pak si mě lidi občas ptaj „A čím se cítíš být víc, jestli se cítíš být víc jako Čechem nebo Australanem?“ A já to fakt nedokážu říct. Protože teďkom je můj domov Praha, protože tady žiju nejdelší dobu, mám tady veškeré svoje kořeny. A když se třeba potkám s mými australskými kamarády, které třeba nevidím osm, deset let, tak stejně cítím, že jako kdyby se něco asi nezměnilo. Je to hrozně zvláštní, že třeba k nim mám občas daleko bližší nebo víc friendly vztah než k spolužákům, které jsem třeba neviděl pět let tady v Česku.

Dobře, tak já se přesunu k další otázce. Zeptám se tě, jestli ti přijde někdy, že nedokážeš přesně vyjádřit svoje emoce, jak bys chtěl?

Jo. Přijde mi. Nevím, jestli to dokážu nějak uvést na nějakém příkladu, ale jo, přijde mi, že prostě občas nejsem. A je to občas těžké. Ne vyjadřovat emoce, protože člověk v tom má prostě guláš, když se zaměřuje na jazyk a na emoce, tak je to hrozně ošemetné. Že ty emoce jsou nějak abstraktní a je to celé takové divné, protože my se potom snažíme je dát do nějakých pěti písmen, které by to měly vyjádřit přesně. V tom „Miluju tě“ je, že můžeš milovat několika způsoby v rámci tohoto jednoho slova. Budeš milovat svoje rodiče, svoji sestru, svoji přítelkyni, svoji práci, ale pokaždé tím asi myslíš něco úplně jiného. Myslím si, že hrozně záleží na tom kontextu.

Ono na to vlastně navazuje další otázka, kterou tu mám. Jestli vnímáš, že prostřednictvím jednoho z jazyků, kterými mluvíš, můžeš vyjádřit a prožít více emocí?

Třeba je zajímavé. Že když občas píšu dopisy lidem kolem mě. Protože mám pocit, že je to pro mě jednodušší způsob, těm lidem to napsat než jim to říct. A člověk se necítí občas trapně, že musí ty věci ze sebe vysoukat a říct to tomu člověku. To je prostě pro spoustu lidí hrozně náročné. A já když to píšu, tak skoro vždycky píšu v angličtině, protože prostě je to pro mě snazší. Já lépe čtu v angličtině, mě se prostě lépe píše v angličtině, takže když si píšu zápisky, tak jsou v 90 % případů v angličtině a tam třeba dochází k tomu, že si občas i ty věci překládám. To je třeba zajímavé. Jak jsem říkal, že když se s někým bavím, tak to nepřekládám, tak když to mám pro sebe, tak valná většina mých deníkových zápisů jsou v angličtině a vždycky tomu tak bylo, i když jsem byl menší. Ale to je možná tím, že nepíšu úplně nejlépe česky. Tam mám spoustu gramatických chyb, a i když vím, že to je jenom pro mě, tak se cítím fakt daleko komfortněji ty věci rozebírat. A proč mi to tak přijde? Čeština může být hrozně patetická, hrozně jednoduše. A v té angličtině, když píšu ten dopis, tak mám pocit, že tím dokážu najít více slov pro to, co chci říct. Ale to je fakt podle mě dané tím, že i čtu daleko rychleji a jednodušeji v angličtině. Myslím si, že mám i větší slovní zásobu v angličtině. A jestli ne, tak se mi prostě lépe píše v angličtině, no.

Jak sám sebe vnímáš, když mluvíš oběma jazyky? Jestli se cítíš jako stejný člověk bez ohledu na to, kterým jazykem zrovna mluvíš? Já vím, že říkali o tom, že ti to říkali ostatní, že se chováš jinak, ale jestli ty sám se taky vnímáš jinak?

Já sám se cítím taky velmi jinak. Protože v angličtině jsem daleko víc flegmatický. To neřeším tolik blbostí. Cítím se víc relaxed. A ve francouzštině nevím ... Nedokázal bych to asi úplně říct přesně, jak se cítím, ale rozhodně se cítím jinak v češtině, ve francouzštině i angličtině.

A jak se cítíš v té češtině?

Ty jo. Nevím. Jo tak vím, že nejsem tak v klidu jako v angličtině. Já jsem dlouho koktal v češtině. Že mi nějak jel mozek a ten hlas to je nějak nestíhal, ale v jiných jazycích se mi to nedělo. Nevím, jak se cítím. Já jsem měl ještě nějakou myšlenku a teď se mi asi vytratila. Možná, ale jo. Cítím se jinak. Ale asi je to prostě taky dané typama lidí. Že když komunikuju s někým, koho neznám v češtině, tak tam cítím, přesně ten formalismus toho jazyka a prostě to vykání a všechno to, že to je prostě ... že tam cítím, že tam je past vedle pasti na to, aby se člověk jakoby urazil a takže občas jsem třeba jako méně si jistý, když mluví s nějakým úředníkem nebo s někým, koho neznám česky. Vlastně to bylo velmi nekomfortní, že bych raději spoustu věcí řešil v angličtině. A asi to fakt je daný jako typem lidí, že při byrokratické záležitosti s policajta mluví hlavně česky. Všeobecně byrokratické záležitosti řeším víc česky a anglicky a francouzsky mluví fakt hlavně se spolupracovníka, kámošema z jiných prostředí a třeba ve španělštině se cítím velmi rozumně. Podle mě to mám hodně spojené s náturou, že ty lidi nejčastěji, se kterými já mluví španělsky, tak jsou jako fakt, jako echt Španělé. Já vím, že prostě mluví špatně, že nemluví jako Španěl. To jsem chtěl říct vlastně předtím, s tou kulturní identitou, že třeba i přesto, že mluví jako francouzsky velmi, velmi dobře, tak je spousta souvislostí ve francouzské kultuře, které vůbec nemůžu chápat tím, že jsem tam nevyrůstal a že jsem nevstřebat tolik té jejich kulturní identity v rámci, nevím, francouzských večerníčků, seriálů filmů a tak dále. Takže prostě cítím, že v té češtině a angličtině jsem daleko větším nositelem i třeba přes to, že v té francouzštině mám velmi podobnou úroveň, jako v těchto dvou jazycích.

Jsem měla nějakou myšlenku a úplně mi vypadla.

Nebo třeba v té španělštině. Přestože nemluví dobře, tak jim je to vlastně jedno, protože já jsem se naučil hlavně mluvit velmi hovorově a myslím si, že fakt bych nedal nějakou konfrontaci, že bych měl s někým mluvit španělsky formálně. Ve španělštině bych to nedokázal a vím, že i přesto, že dělám spoustu chyb, taky mi to u té španělštiny je jedno, protože mám pocit, že ten národ to vlastně víc promine než v té češtině. A ještě jedna věc, která mě napadla. Je třeba zajímavé, že během těch improvizací, co my děláme během těch divadelních představení, které jsou teď kon moje hlavní divadelní činnost, tak když se dostanu k mikrofonu a mám vymyslet na místě rap nebo nějakou písničku, tak vždycky sklouznu vlastně taky dřív k té angličtině, protože mi přijde český rap jako hrozně trapnej a vůbec se mi to nelíbí a mám jenom pár interpretů, které mám v tom rád, ale jinak to je vždycky anglicky. Že mi prostě to naskakuje lépe, takhle se samo v angličtině.

Už jsem si i vzpomněla na tu věc, na kterou jsem se chtěla zeptat. Mě docela přijde zajímavý, že dokázal popsat, jak se cejtíš v té angličtině, že tam se jako cítíš tak, ale ....

... ale ne v češtině. Já nevím no. Já se cítím v češtině být daleko víc svázán. Jakože já přesně nevím, jestli je to tím, že se tak sám cítím, nebo že mi to říká okolí. Protože já, jak jsem se učil česky, tak se mi vžila ta spisovná mluva, což na lidi působí buď to tak, že jsem z Moravy, nebo že se snažím působit nějak jinak. Zároveň já mám občas problém se skloňován, takže tam potom občas fouknu nějaký nešikovný slovo, což pak působí hrozně divně. Ale nějaká ta opatrnost tam možná je. Anebo si jenom představuju že v tom musím být opatrný v nějakou určitou jako chvíli. A možná ta čeština má v sobě nějakou opatrnost. Vlastně by mě zajímalo, co by se stalo, kdybychom projeli ještě jednou tyhle ty otázky a já bych je zodpovídal v angličtině. To bylo vlastně podle mě taky jako zajímavý experiment.

Můžeme pak udělat nějaké retest, třeba za půl roku.

Možná bych říkal úplně jiné věci.

To je zajímavý. Myslíš si, že by to bylo jiný? Na základě čeho tak soudíš?

Nevím no, že bych se možná cítil uvolněnej, že prostě něco plácnu. V té angličtině a v té češtině, občas jako přemýšlím nad tím, jestli to, co říkám, není prostě blbost. Tak já těch českých výrazů, u kterých si nejsem

stoprocentně jistý mám dost, takže občas něco řeknu a pak zpětně přemýšlím nad tím, že jsem řekl něco úplně jiného.

To je docela zajímavý. Jakože s těma významama je to o tom, že fakt třeba nevíš ten význam toho českého slova, nebo si to nějak propojíš třeba s anglickým významem?

Tak ono hodně českých slov nějak, obzvlášť těch takových jako v uvozovkách študovaných nebo, které mají precizovat něco, tak prostě vycházej z angličtiny mám jako pocit, takže ... Ale třeba tím, že se počestili, tak mají vlastně trošičku jinou nuanci a já furt počítám s tou starou. My jsme se tam bavili s přítelkyní o nějakém takovém momentu, kdy já jsem jako nevěděl přesně, jak něco říct ...

To nevadí.

Hrozně zapominám věci, takže když bych se opakoval, tak se omlouvám.

Klidně se opakuj ... Tak teďka se přesunu k takový oblasti bilingvismus a vztahy. Chci se zeptat, jak vnímáš rozdílné kulturní a dvojjazyčné zázemí vašeho partnerského vztahu?

Tak tím, že oba dva máme ten spojovací jazyk, ve kterém se cítíme velmi komfortně, tak to nevnímám vůbec jako překážku. Si třeba jako pamatuju, že jsem měl tu francouzskou přítelkyni, tak tam bylo to, že já jsem prostě měl nějakou francouzštinu na úrovni třeba jako dvanáctiletého chlapce. Neměl jsem úplně šíleně dobrou slovní zásobu a neměl jsem tolik slangu. Ale bylo mi 20 a její přítelkyni bylo 18 a ona si ze mě furt dělala jako srandu, že když mluvím francouzsky, tak zním jak dvanáctiletý kluk, takže se z toho pak stalo to, že my jsme se rozhodli mluvit v angličtině, kde jsme v té francouzštině občas spolu mluvili mezi jejíma kamarádama a tak, a když jsme byli spolu, tak jsme hlavně mluvili francouzsky. Ale teďkon, co jsem vztahu, tak vlastně přesně se stalo ... se vrátím k těm jako dopisům, že s její přítelkyní hlavně mluvíme česky, a když jsem měl takový nutkání, uprostřed našeho vztahu jí napsat dopis, tak jsem ho napsal v angličtině. A teď si nejsem jistý, jestli ona mi ho napsala zpátky v angličtině, nebo v češtině.

Tak jestli ten dopis furt máš, tak to zjistíš. Jak ovlivňuje bilingvismus tvůj vztah?

Tak já si myslím, že první věc je to, že člověk mluví dvouma jazykama a druhá věc je, že třeba nevyrostal v tom stejném prostředí, a že má diametrálně úplně jiné zážitky z dětství což je vlastně trošičku jako něco jiného. Tím, že já jsem prostě byl do jedenácti let někde jinde, tak je spousta zkušeností a takových jako interních fórků, které nesdílím s přítelkyní, ale mám pocit, že tím, že jsem vkročil do této kultury od svých jedenácti let, takže se to víceméně vyrovnalo. Pro mě je důležité období dospívání. To jsem prožíval jako v Česku v Praze, takže mám pocit, že ... nedokážu říct, jaké by to bylo, kdybych nebyl bilingvní a nemám pocit, že by bilingvismus nějak ovlivňoval můj vztah. Jo no vlastně, jak jsem říkal, my jsme se teďkon bavili o tom s přítelkyní, že přesně jsem něco řekl nějak jinak, a pak jsme se společně dostali k tomu, že jsem to tak nemyslel. Ale nemám ten konkrétní příklad, jenomže se stalo jednou nějak nedorozumění. V tomhlenctom je to asi náročnější si myslím v něčem určitě. Však jako stíhat to vše všechno. A třeba se svýma rodičema si čím dál častěji říkáme jako „love you“ než že se milujeme. Protože mi přijde, že je to hrozně patetický v češtině, nevím. S rodičema si prostě říkáme častěji „I love you“. Třeba můj táta, když prostě začne se mnou nebo s její ségrou mluvit a chce říct takovou tu, jakože „Jsem fakt hrdý na tebe, jsi to zvládnul“ tak spíš sklouzne k angličtině a tohlencto já třeba mám. Vlastně to mám taky se svojí ségrou, když chci, aby pochopila, že to fakt myslím vážně, tak to pro mě je jednodušší říct nebo napsat v té angličtině.

Jakože ta čeština je taková ... si říkal jako patetičtější. Ta angličtina je taková, že tam můžeš víc vyjádřit čistou hloubku třeba tý emoce?

Jo. Ale přijde mi, že vlastně možná právě v tom, jak ty slova, třeba nenesou tolik emocí v té angličtině, tak je to takové, jakože já to napíšu a jako „deal with what I reason now“, jakože to je takové, že už nepřemýšlím nad tím, jestli to je moc nebo málo stejně zabarvené. Prostě to napíšeš, je to tak a čus. Pošleš to, nebo to tomu člověku předáš. A on si pak do toho promítne tu míru těch emocí, které on cítí, že by tam měli být. Což možná je to takový více abstraktní. V tomhlenctom. Nevím, no. Ted' jsem psal ségře, když jela zpátky do Belgie prostě takovou dlouhou zprávu, co jsem napsal v angličtině nebo nějakým mixu. No a málokdo to má tak, že by používal nějaký mix. Většinou si vybere ten jeden jazyk. No a já u své rodiny vím, že si to můžu dovolit.

Rodiče jsou teda oba Češi?

Jsou oba Češi, ale emigrovali do Austrálie a žili tam vlastně dvacet let. Vlastně mám pocit, že úplně stejně jsou taky jako Australana v něčem, nebo mám pocit, my se všichni tak vnímáme, že nedokážeme v naší rodině úplně říct „My jsme Češi“, říkáme prostě jsme něco.

Jak jsi vlastně říkal, že pak vyjádříš ty emoce nebo vůbec anglicky, tak v tom svém partnerském vztahu máš to taky tak? Jakože třeba fakt to jako mluvíš anglicky podobně jako třeba s rodičema?

Ne. Jako cítím, že .... Tam třeba bylo zajímavé to, že moje přítelkyně se kvůli tomu, že věděla, že jsem jako bilingvní, tak se styděla přede mnou anglicky mluvit a mě to přišlo jako hrozná škoda. Ale já jsem pak cítil, že tam se stalo, že kromě toho psaného dopisu, vždycky se snažím prostě komunikovat hlavně v té, češtině, protože jí nechci uvádět do rozpaků, že by řekla něco špatně. Takže tam je mi příjemnější třeba mluvit česky.

A jak ti to je příjemnější?

Mě přijde, že je to vždycky o těch dvou, aby si spolu nastavili společné pole. Jakože třeba když pro jednoho je nepříjemné mluvit anglicky, ale rozumí tak, tak klidně jeden může mluvit anglicky a druhý česky. Ale v tu chvíli, kdy je mi to jedno a vím, že to je to společné pole, tak pro mě je daleko příjemnější prostě s ním mluvit česky. Za předpokladu, že mluví česky. To se samozřejmě za život může proměnit, že jo. Teďkon je to podle mě nejjednodušší, protože jsme oba dva v Česku, ale je dost možné, že když bychom se přestěhovali někam jinam, tak by to bylo jiné. A zároveň jsem chtěl říct, že tam je taky taková ta socio věc, že prostě it's not polite, že není správné mluvit před někým, kdo nemluví tím jazykem. My jsme to se ségrou zneužívali, když jsme byli mladí, tak jsme vnímali češtinu jako naši „secret spy language“ takže prostě když jsme nechtěli, aby nám nikdo rozuměl, tak jsme spolu mluvili česky. Pak, když jsme dospívali a nechtěli jsme, aby nám rozuměli rodiče, tak jsme spolu mluvili francouzsky. Stal se z toho takový jazyk špionský, prostě komplic, ale zároveň vlastně ten člověk hned ví nebo předpokládá, že když najednou před ním začneš mluvit jazykem, který on nerozumí, takže prostě říkáš jenom něco sobě, prostě co by on neměl vědět, a to je vlastně taky hrozně zajímavé mi přijde.

No a jak se cítíš, když ti tvůj partner vyjadřuje náklonnost? Jako z hlediska asi spíš toho jazyka.

Já nevím, jestli úplně rozumím té otázce, ale cítím se dobře, když mi ten partner vyjadřuje náklonnost ... jakože jestli mám pocit, že by mi to měl říkat jako tím jiným jazykem?

Možná s tím ještě souvisí ta další otázka, kterou mám. Jak vlastně vnímáš ty emoce, který ti partner vyjadřuje a jak na to reaguješ? Jakoby s tím, že když prostě ti řekne, třeba „Miluju tě“, tak jestli to cejtíš tak jak to myslí tím jazykem? Jestli to pro tebe má stejnou sílu, jako když ti to řekne třeba v angličtině?

To mám pocit, že jo. Ale to je vlastně tím, že podle mě jsem s obouma těma jazykama vyrůstal. Nevím, možná by se našel někdo, kdo se kvůli třeba svému partnerovi naučil jiný jazyk. Nevím, nevím. Jako za sebe mám pocit, že to vnímám dost stejně. Protože vím, že pro něho je to přirozené. Mám pocit, že vlastně někdo, kdo by se necítil příjemně v angličtině a řekl by to v angličtině, tak bych cítil, že to prostě dělal nějak na sílu kvůli mně. Takže pro mě je důležité, abych věděl, že on to říká tím jazykem nebo způsobem, který je pro něho nejpříjemnější. Já má takový pocit, že kdyby mi třeba nějaká Španělka řekla španělsky, že mě miluje, tak by to pro mě bylo víc, takový ryzejší, než kdyby to řekla v češtině. Na druhou stranu si říkám, že by to bylo asi roztomilý, že by se kvůli mně naučila česky. Tak nevím no. Teď strašně vařím z vody.

Mění se způsob vyjadřování a přijímání emocí v tvém romantickém vztahu v průběhu času?

Jo určitě a myslím, že to není jenom na rovině nějakého jazyka, ale je to takové to, jakože si lidi nepotřebují říkat tolik věci a stačí fakt to obejmouti nebo ty gesta. Někdo furt řeší, jaké jsou typy ... Já nevím teda jaký jsou typy, ale že jsou asi nějaké typy love languages Někdo potřebuje fakt ten fyzický kontakt, někdo si prostě potřebuje s tím člověkem umět popovídat. Někdo potřebuje, aby ten druhý mu vařil. Někdo potřebuje dárky. Ale cítím, že se možná paradoxně lidi, který jsou delší dobu spolu, tak se vracej k tomu, jakým způsobem je to pro ně nejpřirozenější. Tak je to vlastně jako v pořádku, že je podle mě vždycky ten začátek nějaký jako konsensus prostě nějakého právě jako něco mezi mnou, tím člověkem a společností a toho, jak to má být. A pak v lastně si oni dva vytvoří nějaký svůj vlastní jazyk. Mám pocit, že tam můžu tolik věcí, od posílání si zpráv a fotek po ňuňání se, přes jenom nějaké komfortní jenom bytí spolu, bez mluvení v jedné místnosti, tak že to můžu vyadřovat nějakým svým jazykem. V tom vztahu je prostě fakt to, že já si můžu tady v klidu být v obýváku a číst si a ona si může dělat něco úplně svého a vlastně si dopřáváme být spolu sami nebo sami spolu. Já nevím, jestli to znamená to

stejně teď kon, ale mám pocit, že ne. Že spolu sami a sami spolu jsou trošku jako odlišné věci. Ale ta příjemnost toho, že se nemusíš předvádět a nemusíš prostě furt se prodávat nebo prezentovat furt v nějakém jako světle a že fakt sklouzneš daleko víc do toho kdo ty jsi, kdo ten člověk je, co vy dva jste spolu. A teď mluvím o těch chvílích, kdy jsme hlavně sami, protože si myslím, že to je nejryzejší, že jinak člověk je hrozně ... Nevím přesně, jak to mám říct v tý češtině.

Takže cejtíš, že vlastně tvůj bilingvismus tam zase nehraje teďka takovou roli? Že to je o tom, v čem se cítíte spolu dobře? Necejtíš tam žádné takovej třeba tlak, že bys něco nějak trochu jinak?

Jo jakoby já cítím, ale nevím, jestli bych to přiřknul té kultuře nebo tomu jazyku. A jak říkám, že když mám pocit nepochopení, tak to řeknu anglicky nebo obráceně to řeknu česky. A vlastně třeba vnímám, že je strašně moc fajn, že když to neumím vyjádřit ani v jednom jazyce, protože je to třeba někde uprostřed, tak je fajn, že to můžu kombinovat a že ta přítelkyně tomu rozumí. Kdyby uměla třeba jenom česky, tak jsem v p*deli. Nebo jako ne v p*deli, ale tím, že ona rozumí, tak tam mám další tool. Jakože řeknu „Hele, když to nejde takhle, tak to zkusím říct jakoby takhle“, a tím chci říct, že to je někde mezi, a že v tomhle to mi to vlastně pomáhá. Teď mě nenapadá žádný příklad, ale takhle to cejtím, no.

Ale kdyby ses jako kouknul ještě hodně zpátky k nějakým svým prvním vztahům, nebo s tou slečnou, se kterou jsi byl v tom francouzským vztahu, tak tam jsi to třeba měl? Bylo to jako stejný?

Jako jestli ten bilingvismus to ovlivňoval?

Protože jsi říkal, že jsi zněl jako dvanáctiletý dítě.

A to já jsem zjistil zase až jako velmi pozdě v tom vztahu. My jsme měli vztah na dálku. Těžko říct. Byl jsem mladší.

Jenom jestli se to nějak měnilo?

Určitě se to měnilo, a hlavně si myslím, že tam je třeba i další aspekt, že když prostě seš v nějakém prostředí, ve kterém tvůj partner nemluví, tak ty se hodně často prostě stavíš do takové role překladatele a opečovávatele, protože seš prostě zvýhodněn oproti jemu. Jsi zvýhodněn oproti jemu v tom prostředí. Jako já jsem to tady v Česku měl vždycky jednodušší než ona tady. A když jsem tam jel já, tak to nebylo pro mě tak hrozné. Ona opravdu jak vůbec nemluví česky, tak to vždycky bylo strašně náročné. A já i to osobně třeba nedokážu představit, že bych nebyl schopný komunikovat s rodinnými příslušníky mé přítelkyně. Což se mě nikdy konkrétně nestalo a mám přesně kamaráda, který má přítelkyni Skotku a jeho rodiče nemluví vůbec anglicky, takže ona tráví měsíc tady v Praze s ním a pro něho je to taky náročný. Furt s ním mluvím anglicky a ona je tady v tom prostředí trošku jako ztracená, takže je hodně na něho fixovaná, kvůli tomu i doma, že když ty rodiče po ní něco chtějí, tak se vždycky musí zeptat jeho. Prostě to musí být hrozně frustrující. I spousta věcí, jak se říká v angličtině lost in translation. Nevím, jak se to říká v češtině, ale že spousta věcí se v tom překladu může ztratit, ale podle mě v tom já nevnímám tu billingvilitu, že? A pro mě ta billingvilita je i o tom částečně, že já mezitím nerozeznávám, nebo vědomě nerozeznávám rozdíly. Možná, že zjistíš, že tam jsou nějaké rozdíly, ale já nevím. Já nevím, v jakém jazyku přemýšlím, nevím, v jakém jazyku sním. Jenom vím, že bylo psycho, když jsem měl první sen ve francouzštině, a to jsem si řekl úplně, wow, to je psycho, ale no, že vlastně ... Takže plaveš a seš equal, ztracený v obou dvou jazycích.

Ty dva jazyky jsou na nějaký stejný úrovni, a nemusíš úplně přemejšlet nad tím, že to tady máš jinak a tady to máš jinak, protože to vytváří nějaký společnej celek?

Přesně tak. A tím, že vlastně jsem vždycky dlouhodobě žil v prostředí, kde jsem mluvil aspoň tím jazykem, to byla ta Austrálie nebo tady Praha, tak jako cítím, že to vždycky bylo v pohodě, že jsem tam nějak moc extra neřešil. Ale mně se třeba i děje v té angličtině ještě takovej bizár, že čím víc jsem v Praze, tak se prostě ta moje angličtina mění a stala se takovou jako czenglish, protože hrozně rychle pochytám ty jako nářečí a nějaké zvukové stopy jazyka. Takže se mi třeba stane, že když za mnou přijede nějaký cizinec, tak mi trvá třeba i hodku a půl, než sklouznu do té své češtiny. A teď se to vlastně dokonce stalo. V Bulharsku jsem byl, to byl mega bizár a vlastně nevím, jestli to je zajímavé, nebo ne, ale přijel jsem tam a úplně náhodou jsem potkal svého kamaráda z dětství z Austrálie a byl jsem tam v takové mezinárodní skupině, ale velká část té skupiny byli Češi. My jsme se spolu bavili anglicky, aby rozuměla celá ta skupina. A když jsem mluvil s nima anglicky, tak jsem s nima prostě mluvil fakt jako hrozně takovým tím českým přízvukem, protože jsem chápal, že je to prostě pro ně daleko jednodušší, abychom se pochopili, ale pak jsem se otočil na toho kámoše z Austrálie a mluvil jsem s australským přízvukem,

a to bylo pro mě jako totální psycho a on si toho všiml. A bylo to opravdu celé divné, jak jsem takhle jako automaticky přepínal. Podle mě ale jsou lidé, kteří když jsou třeba delší dobu v kontaktu s ostravákem, tak pochytí taková ten ostravský přízvuk. Tak tady to bylo fakt jako z minuty na minutu a bylo to bizarní.

Říkám si, jestli to nenesesh v sobě, nějakou tu australskou a českou personu. Víš, jakože se toho nechceš vzdát. Takže když prostě mluvíš anglicky s Čechama, tak si tam dáš ten australskej přízvuk, protože prostě ...

Ne, já když mluvím anglicky s Čechama, tak právě tam většinou ten australskej přízvuk nedávám.
Nedáváš?

Mě se to právě stává obráceně. A já bych řekl, že je to takový všeobecný pro takovou evropskou angličtinu, že když v místnosti sedí Ital, Čech, Němec a Francouz a ty sis s nima povídáš, tak já prostě používám tu evropskou češtinu, která je taková horší, ale nikoho v ní neopravuju. Třeba, když někdo řekne jako „It’s special!“ na nějakýho Itala nebo Španěla, tak mu neřekneš „Yeah, yeah, it’s special!“ ale řekneš „Yeah, it is special.“. A já takhle tou evropskou angličtinou mluvím, protože mi přijde, že je taková jednodušší, že když občas mluvím tou australskou angličtinou, tak mi lidi špatně rozumí. Že pokud nejsou z tama, tak se nechytají. Takže tu australskou angličtinu si dovoluju používat jenom na Australany. Jako ona to tak má i ta Skotka, o které jsem mluvil před tím. Ona osm let žije jakoby v pevninské Evropě, v Holandsku a v Praze a ta to má úplně stejně. Že když se baví, nevím s Čechem nebo Italem, tak používá tu jednodušší angličtinu a když se baví s nějakým jiným skotem, tak používá tu skotskou. Která je za mě teda úplně nejhorší, tomu se vůbec nedá rozumět.

Jo dobrý, tak já se tě ještě ... už jdeme k závěru. Chtěla bych se tě zeptat, v čem vnímáš výhodu být bilingvální ve vztahu k vyjadřování emocí?

To, co jsem řekl před tím, že vlastně občas na něco neexistuje nějaké slovo nebo je tam nuance. Třeba já cítím, že neexistuje v češtině, tak jí prostě můžu říct v angličtině nebo španělštině. Wherever, v jakémkoliv jazyku, že máš prostě víc možností pro to vyjádřit nějakou emoci. Myslím si, že ... a to jsem už řekl předtím, že jestli to nejde v tom jednom jazyku a neexistuje ani v tom druhém jazyku a je to prostě někde mezi, tak můžeš říct „Hele, je to mezi tím a tím“. A občas je pak náročné, že jako když řekneš nějaké slovo anglicky, kterému třeba ten druhý člověk nerozumí, tak automaticky on šáhne po tom překladu, který je občas bizarní nebo ne úplně přesný. Ale já to vnímám jako další tool, ale že je velmi podle mě easy se v tom ztratit a teď mě napadá úplně jeden člověk, který by byl úplně výborný pro tvůj výzkum.

Tak mi ho pak můžeš říct.

O tom udělal i představení, o bilingvismu. On je Francouzo-Čech.

Tak to se tě pak zeptám.

A třeba ještě ty úrovně vlastně obtížnosti jazyku. Já třeba vnímám, že jsem hrozně rád, že jeden z těch jazyků, kterým mluvím a který jsem měl v uvozovkách zadarmo, protože mě ho rodiče naučili, když jsem byl velmi malý, je čeština. Protože je to hrozně těžký jazyk, protože se prakticky cítím, že mě to spojilo se Slovákama, s Polákama, s Ukrajincema, s Rusama ... úplně s kýmkoliv a jakože ta angličtina je fakt mega easy. Prostě polovina mých kámošů umí perfektně anglicky. Ale ta čeština je opravdu strašně těžký jazyk, který není lehký se naučit, protože tam je i to škálování a tak.

Ještě mě napadá otázka, my jsme se toho určitě dotkli, ale chci si to ujasnit. Že jsem vlastně dost slyšela, že češtinu vnímáš, že je taková patetičtější v některých těch slovech, a že tou angličtinou dokážeš vyjádřit větší hloubku těch emocí. A že je to taky čistší. Tak mě ještě zajímá, jestli třeba ten rozdíl vnímáš právě v takovýhle intenzitě anebo fakt v tom, že třeba když ... jestli ta další oblast je i to, že nejsou ty slova v těch jazycích, že třeba v angličtině máš nějaký fakt širší spektrum toho, jak to můžeš vyjádřit, nebo je to spíš o tý intenzitě těch slov?

No to je hrozně těžké bez nějakých konkrétních příkladů. Ty jo, jsem se možná měl na to lépe připravit a vzpomenout si na nějaké příklady.

To vůbec nevádí. To jenom jak to prostě je, jestli to nějak cejtíš nebo jestli ne. Takhle to je v pohodě, jakože.

Já jsem se v té druhé půlce trošku ztratil. Jestli je to v té intenzitě, nebo jestli to je v tom, že to slovo neexistuje v tom jazyku? To je otázka á nebo bé.?

Vlastně asi se ptám, jestli á nebo bé. Jestli prostě, když řekneš něco v češtině a pak přeskočíš do angličtiny tak chápu, že tam je nějaká určitá oblast, kde cítíš v tom jazyce líp, že to jako nevyjádříš pateticky. Anebo je to i o tom, že třeba v tý češtině jako nevíš ta slova, kterýma bys to vyjádřil a v tom druhém jazyce ...

Vím, ale mám prostě pocit, že se spoustou slov v češtině, které mě osobně nejdou tak moc do pusu a mám pocit, že jsou prostě takové kněžnější.

Takže je to hodně tím zabarvením?

No, jako přijde mi ... jako nevím teďkon. Jako trýznit někoho, nebo prostě ta melancholie. Milovat. Mít někoho rád, zbožňovat a při všech těchhle slovech si jedu v hlavě, že existuje To like, To love, To worship. Hele nevím, nedokážu to asi říct, jo. Je to fakt hrozně náročné.

Nemusíš.

No, tak v tom případě nedokážu říct.

Dobře.

Jsem taky hodně vágní cítím, jako že jsem ti vlastně nedal moc konkrétních věcí.

To to nevádí, když to prostě nemáš, tak je to prostě tak. Ještě se chci zeptat, v čem vnímáš jako nevýhodu být bilingvální ve vztahu k vyjadřování emocí?

Asi to, že tam je větší, jako máš víc tools, tak prostě jako občas můžeš seknout vedle, nebo nevíš, jak něco připodobnit. Celej život jsem se prostě učil s motorovou pilou a s kladivem zároveň tak prostě nebudu nikdy tak dobrej jako lidi, co se učí jenom s tou motorovou pilou. Jestli to dává smysl. Že prostě občas taky může dojít k nějakému nedorozumění. Ale to třeba vnímám v té intenzitě asi spíš. Jakože prostě třeba vnímám, že se někde spletu v tom, co prostě pro jinýho Čecha znamená intenzita nějakého slova a pro mě je to úplně jako „Vždyť jsem řekl jenom tohle“ a on řekne „Ale vždyť si řek, tohle“, „No a co?“ a on „Jak no a co? Ty sis prostě ...“. Přesně tenhle konflikt, který jsem měl se svou partnerku, tak byl založený na tomhle. Že já jsem nepřikládal takovou váhu nějakému slovu vyjadřující emoci jako ona a zpětně jsme se vlastně dopátrali jako k tomuhle. Že to je ta intenzita, kterou každý vnímáme vlastně jakoby jinak, ale to je asi jako maximum konkrétnosti, které ti k tomu můžu dát, protože si to fakt nepamatuju, co to bylo konkrétně za slovo. Ale bylo to tohle, že jsme každý, pochopili to slovo jinak, a že prostě pro mě to bylo, jakože jsem tak plácnul.

Ještě se tě chci zeptat, co bys vzkázal lidem, kteří jsou bilingvální a potýkají se tady s tím tématem komunikace a vyjadřování emocí?

Že ty emoce fakt nejsou jenom o jazyku. Že vlastně mě přijde, že každá ta bilingvalita a každá ta kombinace jazyků a charakteru toho člověka prostě vytváří úplně unikátní způsob komunikace a že to prostě nejde zaškatulkovat a není tam žádný good and bad. Jako jsou lidi, kteří mluví jedním jazykem a nedokážou prostě vykomunikovat to, co cítí. A podle mě to dost často není fakt o tom zvuku, ale jak se člověk cítí. Ani ne jak se třeba on cítí komfortně komunikovat svůj jazyk a v jakém je prostředí. Mám pocit, že fakt tady v Česku je to hrozně těžká věc, protože niterně s někým mluvit, tam je to dvousečné z toho, jak moc jsou Češi uzavřeni v tom, že nemáš moc příležitostí vlastně o svých emocích mluvit. Takže pak se jim dává těm slovům hrozná důležitost, což je prostě jiné, než jako vyrůstáš v prostředí, kde všichni si říkají „lásko“, „medvídku“, „miláčku“. A je to prostě součástí nějaké komunikace, které máš s úplně cizíma lidma. Tak pak třeba ty slova pro tebe ztrácej hodnotu a neznamena to, že třeba pro tebe konkrétně to slovo není důležité a zároveň prostě já vnímám jazyk jako živou věc, která se prostě v každém jedinci nějakým způsobem mění. A jenom v češtině mluvíme úplně jinak než lidi před padesáti lety. A stává se brutálně moc teďkon, že prostě mám spoustu anglicismů v češtině. A že vznikají tyhlencty divno-hybridní slova, které jsou někde mezi těma jazykama.

Chtěl bys ještě něco říct?

Nevím, co bych jako řekl ještě. Přemýšlím. Já si myslím, že tak spousta z těch bilingvních lidí jsou i billingvní nějak jako ... Jo, třeba i já jsem billingvní z toho důvodu, že rodiče chtěli, abych měl nějaký vztah s mými prarodiči, i když nebylo vůbec jisté, že se s nimi budeme pravidelně vídat, a i když třeba je to jazyk, který je malý, tak si myslím, že je to hrozně důležité tohle opečovávat a vlastně pokračovat o nějakou tu linii toho jazyka skrz ty potomky. Uvedu další příklad, že když jsem bydlel v Barceloně, tak já jsem bydlel se samými Baskama a prostě Baskicko je fakt jako hrozně malinkatej region a prostě mluví jím hrozně málo lidí a byl jsem dojatý z toho, že prostě byli mladí lidé, kteří mezi sebou prostě mluvili furt baskicky. Já jsem nerozuměl nic, to je úplně fakt divno-hybridní jazyk a byl jsem dojatý z toho, že oni se museli naučit španělsky, museli se naučit katalánsky, aby mohli bydlet v Katalánsku a tam studovat, ale prostě furt si drželi to svoje. A to stejný si myslím, že by mělo být i s tou češtinou. A přijde mi to prostě hrozně hezké, že nějaká ta národní identita takhle prostě pokračuje. To je hrozně důležitý a taky jako čistě neuro něco cítím, že kvůli tomu, že jsem vyrůstal billingvijně, tak každý další jazyk, který se člověk učí, tak se učí daleko rychleji. To fakt mega pociťuji. Že jsem za to rád už jenom kvůli tomu, že mám předpoklad vědět, že jsou nějaké jiné gramatické struktury, prostě v angličtině i v češtině. Je to důležitý.

Tak jo, tak jestli už nemáš něco na jazyku nebo na srdci, tak bych to ukončila. Moc ti děkuji.

Já tobě!

Linda

Tak já tě tady vítám na mém výzkumu, který je součástí mé diplomové práce a jak jsem psala, tak se to zabývá tím, jak bilingvní lidé komunikují své emoce. A mám teda několik otázek, na které se tě budu ptát.

Děkuji!

Tak jo, tak můžu začít, seš připravená?

Jo, můžu se zeptat už rovnou? Jo, já nevím, co mě čeká, ale bude to toho zahrnut i partner?

Ne, ne nebude. Jestli narážíš na ten dotazník, to je, to jsem jenom mapovala prostředí.

Jestli jsme spolu stále ...

To pak, zjistíš jako v průběhu.

Jo tak jo, tak jsem připravená.

Když se řekne bilingvismus a emoce, co tě napadne?

To je na začátek docela těžká otázka. No a je to teda ve spojitosti bilingvismu, bilingvismus a emoce? No ... Jako asi jo ... K tomu nemám žádný úplně silný emoce nebo že bych k tomu měla nějaký silnej vztah, že by ten bilingvismus jsem vnímala silně s těma emocema ve smyslu, že bych ten bilingvismus viděla jako tu cestu, abych mohla plně vyjadřovat ty emoce, tak si myslím, že k tomu ten vztah jako nemám, když vlastně se to jako řekne, tak spíš jako ne a ... Spíš bych se asi zaměřovala na ten jeden jazyk, kterým bych vyjadřovala ty emoce. Jestli takhle to můžu říct? Ale zároveň si myslím, že je to hrozně super, že jsou ty dva jazyky, kterými to můžu vyjádřit, protože oba dva ty jazyky vyjadřují ty emoce trochu jinak a krásný je v tom, že každý ten jazyk to může vyjádřit po svém a ten jeden třeba to takhle nemůže vyjádřit. A ten druhý jo, takže ... Je to nějaká příležitost, ale nemám k tomu tak jako silné pouto.

Když říkáš, že k tomu nemáš tak silný pouto, tak tím myslíš, co přesně?

Jako asi že. Že když už mluvím o nějakých emocích nebo o nějakém vyjádření těch emocí, tak se to zprostředkování těch emocí netýká obou těch jazyků, který používám, ale spíš nějakého toho dominantního, co používám teď, což je čeština. A tím pádem mi přijde, že i potom ty emoce, které já vyjádřím v té ruštině, tak jsou pro mě, jako méně pocitově se na ně vážu. Mají pro mě menší emoční hodnotu než třeba v té češtině, protože ta čeština pro mě jako dominantní a přijde mi, že v ní dokážu víc mít to pouto k těm emocím.

S tím se i pojí moje druhá otázka, jestli jsou podle tebe nějaké emoce, které jsou specifické pouze pro jeden jazyk? A pokud ano, tak jaké?

Jako určitě, ale tam si myslím, že jako tam spíš to souvisí s tím jazykem ve smyslu, že když bych něco chtěla, že v ruštině máš slova, který hrozně těžko bych převedla do češtiny a ty slova jsou nějak jako emočně zabarvený, něco jako znamenají. Je to nějaké specifický význam, jo emoční. A těžko nebo nějak jako opisem bych to popisovala v té češtině a vlastně i to samé platí pro tu češtinu. Třeba když bych dala asi takovej jako nejvíc zvláštní příklad a zároveň podle mě i hodně jako s čím mi vůbec hlava jako do toho nejde, že třeba ty nemůžeš říct v ruštině, že někoho máš rád. Ty vlastně máš jenom sloveso „Lublu“, takže to jako láska, že tě milují, ale nemáš tam jak říct tomu člověku, že ho máš rád. Jako třeba v češtině, což já to nedokážu pochopit, ale to je třeba podle mě nejvíc takový ... Jakoby jak to teď máš říct, že jo? Když v češtině je to tak jednoduchý a používáš to tak často, mi přijde jako. Vždyť rád používáš pořad, že jo, takže to je se to takhle stačí, to je to první, co mě jako napadne, no.

A cítíš, že chceš říct někomu „Mám tě rád“ v tý ruský komunitě, ale nejde to? Řekneš prostě ... A jak to máš? Třeba jakoby právě s tím ztotožněním, že řekneš jako „Lublim t'a“, ale zároveň v češtině. Víš, že bys to řekla, jako „Mám tě rád“.

Já si myslím, že největší výhodu mám, že rusky mluvím ve své rodině, takže tam to miluji tě můžu lehce zaměnit. Ale. Jako když už vlastně. Určitě byly nějaké momenty, kdy jsem vyjadřovala v ruštině jakoby „Mám tě rád“, ale spíš to nebylo. Nepoužívala jsem to v „Lublu“, protože to je pro mě hrozně jako silný a spíš jsem říkala „Jsi mi sympatický“. A to vlastně jsem ... nevím, jestli jsem to takhle používala na Ukrajině, nežiju tam, že jo. Ale ani

jsem to teda nějak nevnímám v rodině, protože tam to vlastně fakt asi není tak potřeba, že jo? V rodině asi neříkáš „Jsi mi sympatický“, tam prostě říkáš, že jako se miluješ. Ale vzala jsem to asi takhle oklikou, abych právě nemusela říkat to „Lublu“, protože s tím bych se fakt neztotožnila. Ale myslím si, nechci kecat, ale přijde mi, že třeba v ruských filmech, když jsem jako koukala nebo to tak mi přijde, že oni to fakt jako víc používají to „Lublu“ a nemusí to mít pro ně ten podtext té lásky vyloženě nějak třeba jako my to máme, jako když vy, když někomu říkáme, že ho milujeme, že to prostě ... ale jako ruku do ohně za to nedám. Je to nějaký můj pocit, kterej si myslím, že je postavenej na nějakých těch zkušenostech, třeba z filmů nebo tak jakože prostě.

A napadá tě ještě nějaká specifická emoce týkající se třeba, já nevím, smutku nebo tak.

To je hrozně těžký říct, protože mě přijde, že často narážím na nějaký jako slova, který nedokážu převést do toho jazyka. A úplně si teď nevzpomenu, protože to je vždycky jako hodně situační. Co se týče smutku, tak tam mi přijde, že je to podobně popsateľné. Možná nějaká zlost. Já, když se zlobím. Když se hodně rozzlobím, tak kleju a jsem hodně našťvaná. Ale asi vůbec si nedokážu představit, že bych klela v ruštině. Paradoxně. Přitom Češi, co se naučí za slova v ruštině jsou jako nějaký klející, ale tam prostě vůbec jako nedokážu pojmout asi tu emoci jako třeba zlosti... jako nějaký velký zlosti. Když bych řekla, že jsem našťvaná, tak se s tím asi ztotožním v té ruštině. Ale kdyby to byla nějaká fakt velká zlost, tak bych asi určitě přešla do nějakých českých slov. Abych to ze sebe dostala, abych to jako vyjádřila, vůbec si to nedokážu představit v ruštině, že bych klela jako všechny ty sprostý slova.

Právě navazuješ na mojí třetí otázku. Jestli používáš k vyjadřování nadávek oba dva jazyky a jestli si vybíráš jazyk, který používáš k vyjádření nadávky podle typu situace?

To je dobrá otázka. Teď mě mrzí, že jsem ti moc neodpověděla na tu předchozí no.

To nevdí. To s tím souvisí.

Kdyby mě něco napadlo, tak ještě řeknu. Jako já fakt většinou nekleju, hodně málo. Ale když už kleju, tak v češtině. Když bych se koplá do prstu a fakt by to hodně bolelo, tak spíš řeknu jako „Doprčic“ nebo „Krucí“, nebo „Sakra“ a vůbec mi tam nejde ten ruskej slovník. Což je hrozně zajímavý, protože si říkám, že rodiče jako klejou hodně v ruštině. Přijde mi, že mě to úplně jako minulo. Ani nevím, jestli jsem někdy vůbec řekla nějaký ruský sprostý slovo, jako reálně fakt nevím, jestli jsem vůbec někdy jako řekla nějaký sprostý slovo ruský. Podle mě to nikdy nebylo potřeba. A když už, tak jsem spíš sáhla po těch českých slovíčkách. Takže vůbec ani jako situace není žádná, která by se mi vybavila, že bych nějak jako klela v ruštině.

A v čem jsou český nadávky pro tebe jako víc blízký?

To je otázka. To by mě taky zajímalo, protože jako já si říkám, že mě to spíš právě překvapuje. Když si vezmu, že jsem jako vyrůstala... nevím, na základce já si nepamatuju, že bychom tam slyšeli nějaký hrozný slova ... Teď mi přijde, že je to o dost horší, ty základky. To vidíš nějakého prvňáčka, jak křičí „K*kot“ nebo něco takového. Úplně si říkáš ... pomoc. Ale když my jsme chodili na základku, tak já si to ani moc nepamatuju. Jako byli určitě nějaký, ale žádný příšernosti. A spíš třeba na druhém stupni nebo tak. Spíš mi přijde, že jsem měla víc ten kontakt třeba doma, když kleli rodiče v ruštině. To je vlastně hrozně zajímavé. Ale vůbec nevím, čím to je. Možná tím, že jsem se potom cítila víc nakloněná té české komunitě. Že se mi rozjel ten jazyk, to je asi velkej dopad. Že jsem asi nějak pak cítila, že ten jazyk mi je stále blíž, protože jsem s ním komunikovala převážně v dětství. Tak asi možná i z toho to právě plyne, že pak i ty český nadávky. Ale stejně je to zajímavý. No, takže asi takhle bych odpověděla.

Já se třeba setkávám s tím, že se lidem líbí to „r“, že to je takový jako... jenom mě to tak napadlo, jestli by ses s tím ztotožnila, že to „Do pr*ele“ a „Kur*a“ a tak.

To mě vůbec nenapadlo, že to „r“ je takový nějaký hodně expresivní, jakože to vyjadřovat tu zlost a můžeš to jako ... Vůbec mě to takhle nenapadlo, ale to je zajímavý.

Jak se ti vyjadřují emoce, které souvisí s láskou, touhou a vášní v komunikaci s druhou osobou, z pohledu těch obou jazyků? Tak bavili jsme se o tom, miluju tě.

Jo. Tam je to jako hrozně zajímavý i ve vztahu k tomu partnerovi. Protože když si řekla vášeň, tak mě napadne můj partner a prostě ten druhéj. A já si pamatuji, že jsem ho jako učila, aby mi řekl v ruštině „Miluji tě“. A ani nevím, proč jsem to přesně chtěla. Asi se mi to jako líbilo, že mi to vlastně říká v tom mém druhém jazyku, se kterým jsem se jako narodila. A že je to taková jako intimita asi. Nevím, jestli to někdo taky tak má, třeba. To až

si s někým budeš povídat ... ale já jsem ho to hrozně učila. Ještě „Lublu“ je fakt jako těžký a on se to učil, aby to řeklo dobře a mě se to hrozně líbilo. Nebo i teď, jako když mi to ... už to moc neříká v té ruštině musím říct ... ale když mi to jako řekne, tak je to takový intimní. Ale jako že bych nějak jemu se vyznávala v té ruštině, co se týče lásky, nebo nějaké vášně, nebo něco, tak to asi úplně ne. A myslím si, že to možná má i fakt velkou jako váhu, že pro něj je to jako cizí, jako cizí jazyk. A nikdy jsem se ho na to neptala, třeba to má jako jinak, ale nedokážu si představit, že kdybych se mu nějak jako otevírala v ruštině na poli té lásky, tak jestli by se ho to nějak jako dotýkalo hlouběji, jestli by to s ním něco jako dělalo, než kdybych mu to řekla v té češtině, která je ta společná řeč, na který vlastně komunikujeme. Nebo mluvím s ním jako v češtině. Vyjadřuju mu lásku v češtině, ale zase ta rodina, že jo? Tu mám nejvíc spojenou s tou ruštinou a tam vlastně vyjadřuji tu lásku jako jenom v té ruštině, ať už k mamce, ať už k ségře nebo ségře už je to napůl, protože ségra má taky hodně už tu češtinu fakt najetou a už mi přijde, že se to u ní taky láme, že už se taky hodně ... Tak tam si prostě napíšeme „Mám tě ráda“, „Miluju tě“ a tak. Ale mamka, babička, děda, že jo? Tak to je vždycky jako v ruštině. No že, „Stýská se mi“, „Mám tě ráda“, „Já tě mám ráda“ ... Nevím, jestli jsem odpověděla, teď jsem zapoměla otázku, jestli tam ještě bylo něco, kde tam ...

Jak se ti vyjadřují emoce, který souvisí s láskou, touhu a vášní v komunikaci s druhou osobou a mě by ještě zajímalo, jestli, když teda říkáš to „Miluju tě“ v češtině nebo v ruštině, tak jestli to jakoby procitňuje stejně?

Jo určitě. Určitě. Jako myslím si, že vždycky, když někomu říkáš, že ho miluješ, tak je to jako velká zodpovědnost, velká slova a musí tam být ten emoční náboj jako ten jazyk to nese, že jo? Ale teda emoční náboj tam jako vždycky je. Jsem hrozně ráda, že mám ty dva jazyky, kterýma to můžu vyjádřit těm lidem, který jsou kolem mě. A teď jsem si uvědomila, že i tobě jsem to říkala, takže takový fakt ty nejbližší. A vždycky tam emoční náboj je, protože to jsou ti nejbližší, ke kterým máš ten cit a je to silný, a to je hezký.

A ještě z té druhé strany, že jako říkáš, že po partnerovi jsi chtěla, aby ti to říkal v té ruštině. Tak proč tě to jakoby, když ti to říká v češtině, tak jako vnímáš to stejně teda anebo to máš víc radši v té ruštině?

Ono tam možná i hraje ta role v tom, že v té češtině mi to říká víc všedně nebo ne všedně ... víc mi to říká. Což je logické, když chce vyjádřit nějaký ten svůj cit, tak to řekne ve své řeči, že jo? A to „Miluju tě“ v ruštině říká tehdy, když já mu to jako řeknu, ať mi to dá. A takže pro mě je to víc speciální, protože mi to neříká tak jako často. Ale vždycky, když mi řekne, že mě miluje, tak je to jako moc hezký a jako vždycky mě to rozněžní, že jo? Ale asi možná tím, jak je to fakt ... vlastně vím, jaký úsilí tomu musel dát, aby si to zapamatoval, aby to řekl, protože to fakt není lehký to slovíčko, tak vlastně o to víc je to pro mě takové ... Právě že si to tak i cením, že se tak naučil a že mi to jako řekne. A i tu ruštinu fakt vnímám jako něco uvnitř mě, že je to, že ta čeština, když si to jako představím jako panáčka, tak jako to jádro je ta Ukrajina, a to odkud pocházím, takové ty kořeny i ten ruskej jazyk a kolem toho to jádro už není tak velký jako je tam uvnitř. Jako má nějaký úplně jako jiný místo, ale nezabírá tolik prostoru v tom těle toho panáčka a zbytek vlastně těch končetin a hlavy a okolo toho jádra je ta čeština, ten český život přátelé a všechno, co prostě jsem zažila. Takže když se to dotkne toho mého jádra, těch mých kořenů, tak je to vždycky pro mě asi jako, jako zvláště intimní víc. Nevím, jestli víc možná trošku, ale je to prostě jedinečně intimní, protože se to dotkne něčeho, co už třeba nemá takovou váhu v tom životě, ale ty vždycky na to musíš pamatovat. Kdo seš a odkud pocházíš.

Takže to je o tom, že se přes ten jazyk ten druhý dokáže dotknout nějaký tvý ukrajinský identity?

Určitě. Je to právě i tím jako speciální. Vlastně, jako když ... teď jdu trochu mimo toho partnera ... tak doted' mě mrzí, že jsi neviděla třeba Ukrajinu, protože seš můj nejbližší člověk a hrozně bych ti chtěla ukázat, kde je můj domov, jako odkud jsem se vlastně vzala nebo kde jsem se narodila. Hrozně mě to jako mrzí. Jestli to ještě vůbec bude možný. Snad jo. Ale je to taková maličkost, blbost, ale vždycky jsem tu myšlenku měla v hlavě. Že prostě bych hrozně chtěla i partnera tam vzít, i když toho by bylo daleko těžší tam dokopat, ale nějaký nejbližší lidi u kterých chceš, aby to poznali, že jo? Jako zase další tvoji stránku tebe. No a přes ten jazyk je to hrozně hezký můstek. Snad nemluví kraviny ...

Ne, nemluvíš. Napadají tě ještě nějaký emoce, který souvisí s láskou, touhou a vášní? A jak se ti vyjadřují? Ono to miluju tě je takový hodně intenzivní, že jo? Ale nějaký třeba i „menší“ jako emoce.

No. Jako napadá mě nějaký výrazy lásky, nějaký třeba básně, co jsem psala partnerovi, tak ty jsou teda v češtině. Ony jsou teda hrozný, já neumím psát básně, ale nějaký jako vyjádření té lásky určitě vlastně šlo skrze tu češtinu, aby to on pochopil. A určitě mi to šlo víc přirozeně, než kdybych to patlala v ruštině. To si vůbec ... To bych podle mě vůbec nezvládla. Jako myslím si, že i tím, že ta čeština má navrch, jako co se týče toho, jak jí používám a že ta slovní zásoba je o dost širší než v té ruštině, protože jí už tolik nepoužívám. Bohužel, ještě kdyžtak nežiju ani doma. Tak vlastně nějaké vyjádření jako celkově je jako víc krkolomný. Je to víc pro mě těžší vyjádřit něco co

cítím v té ruštině právě třeba prarodičům nebo mamce, nebo tak. Ale tam si myslím, že ty emoce jsou stejné, ale pak už je vlastně horší reprodukce toho, nebo teda produkce toho jazyka z důvodu takového, že už to není tak jako plyný. Není to tak jednoduché. Není to tak automatické, což je prostě logické, když se ten jazyk nepoužívá, tak to tak prostě nějak je. No ale nějaký specifický emoce ... ohledně toho vyjádření, tak to určitě tou češtinou, no.

Přijde ti někdy, že nedokážeš přesně vyjádřit své emoce, jak bys chtěla? Toho jsme už dotkli nějakým způsobem. Ale jestli chceš k tomu ještě něco říct, tak klidně řekni.

Chci říct, že je to někdy hrozně frustrující, protože jako, prostě nevím, fakt je nejhorší to s babičkou a s dědou, protože s nima se fakt bavím jednou za tejdny, jednou za dva tejdny a teď bych jim hrozně chtěla všechno jako vyjádřit. Co nejvíc by to šlo, protože často nejsou u těch věcí vůbec a chci jim to říct. Ale pak už když jsou ty situace složitější a už je tam potřeba víc hloubky nějakého vyjádření, tak jsem hrozně frustrovaná, protože tam ty emoce mám, vím, co chci vyjádřit za emoci, ale prostě nemůžu nalézt to správné slovo. Anebo to tak jako oklikou hodně složitě popisuji, jak moc to jako bylo, jaký to jako bylo a co to ve mně jako vyvolalo. A oni mě třeba buďto úplně nepochopěj anebo jako řeknou, že chápou ale nevím. No, takže mám někdy problém najít to správný, podle mě, ruské slovo. Třeba ani podle mě to správné slovo není, někdy fakt narazím, že vůbec neznám, jak by se tohle fakt řeklo, ale pak si říkám, že možná jako i je, ale mě to prostě v ten moment ani nenapadne, protože ten jazyk už nemám tak automatizovaný. A ta čeština prostě tam je hrozně moc. To si myslím, že jsi i ty zažila ve Vídni taky. Že když používáš hodně intenzivně jeden jazyk, tak pak se ti to v hlavě komolí a jeden ten je dominantní a teď vlastně musíš přepnout na nějaký jinej a je hrozně těžký mluvit, vlastně stejnou úrovní v tom druhém jazyce. Já v tý ruštině prostě neumím mluvit tak jako plyně. I když jako rozumím vždycky bez problémů, to jako úplně v klidu, ale ta produkce to je prostě konec. Takže to je někdy hrozně frustrující a úplně jsem na sebe naštvaná, protože si říkám, že bych to měla zvládnout, že to je přece můj druhý jazyk, nebo jako můj první jazyk. Ale někdy to jde hrozně těžko.

Jako vlastně přemejšlím nad tím, jestli si myslíš, že to je teda tou slovní zásobou anebo je to spíš tím, že hledáš nějaký podobný slova, který jsou v češtině? Jestli to už máš, ale vlastně tam to slovo ruský prostě není, nebo ...

Já bych řekla, že je toho fakt hodně slovní zásobou, protože když bych poslouchala nějaký pořad, nebo jak někdo mluví v ruštině, tak jako rozumím všem těm vyjádřením, všem těm významům. Ale vnímám, že hodně slov já nepoužívám, protože mi nevyskočí v té hlavě. A to je právě ta chudá slovní zásoba, protože ty slova nepoužívám, jelikož nepoužívám tak aktivně ten jazyk. To spolu souvisí. A v momentě, kdy už nemám tu slovní zásobu a nemám tak aktivní ten jazyk, tak začínám se chytat těch slov, který používám častěji, a to je v té češtině. Takže pak dochází k tomu, že já opravdu používám český slova, který se snažím zkomolit do ruštiny a někdy to jde, protože díky bohu je to vlastně na podobné bázi ten jazyk. Ale prostě někdy to tak není. Někdy je to třeba tak že babička s dědou ví přesně, co myslím, když jim to řeknu v češtině, protože tady bydleli, ale potom někdy je to takový, že vím, že to říkám blbě, že takhle se to v ruštině neřekne, že to má nějaký jinej význam určitě anebo prostě zjistím, že ten význam fakt nevím, že nějaký slovo, který kdybych slyšela v ruštině, tak přesně vím, co znamená, ale když to mám teď říct jako já v ruštině, tak si vůbec nevybavím, jaký to slovo to je. A tak jim to řeknu v češtině, a když neví, tak jim to popíšu v ruštině, co to jako je. Je to celkem zajímavý no. Člověk si musí poradit. To je tak vždycky, když chceš něco říct v cizím, tak si vždycky musíš nějak poradit, že jo?

Jako zajímavý, že říkáš „v cizím jazyce“, i když je to tvůj mateřský jazyk.

To jsem spíš myslela obecně. Ruštinu nevnímám jako cizí jazyk. No vlastně myslela jsem to obecně, ale použila jsem to. To je zajímavý. Ale jako nevnímám to jako cizí jazyk, to ne. Když se nad tím zamyslím, tak to tak nevnímám. Ale je to asi pro mě víc cizí, když to vezmu vůči češtině, to jako jo. Je to pro mě víc už teď. Jako vzdálenější, protože tu ruštinu tak nepoužívám. Ale třeba vím, jestli to teda bude k něčemu, třeba vím, že když bych chtěla mít, nebo budu mít snad děti a rodinu, tak chci, aby ty děti uměly rusky. Jako chtěla bych jim třeba číst v ruštině. Chtěla bych jim třeba pustit nějakou ruskou pohádku. Chtěla bych, aby měli aspoň nějaký základ v té ruštině, aby se třeba dorozuměli, aby se mohli nějak základně domluvit. Mně to přijde super, umět jako více jazykama. Jako neplánuju z nich udělat nějaký geniální děti nebo to do nich cpát, ale aspoň trochu přirozeně. Jo tak do toho vnést i ten druhý jazyk, aby se třeba mohly domluvit s babičkou, zkrátka s těmi prarodiči a tak.

No a mohla bys ještě říct, proč kromě ... kdybys učila to svoje budoucí dítě rusky, tak jak to vnímáš? Řekněme jako jazyk, kterej budou umět? Další kompetence v dalším jazyce? To je určitě super, ale jestli tam máš nějaký i svůj důvod kromě tohodle?

Možná to jako souvisí celkově s tou kulturou, protože mě přijde ukrajinská kultura úplně krásná, ať už je to nějaký jídlo, ať už to jsou zvyky, ať už je to samotná ta země, nebo zase ten původ. A já třeba si myslím, že ten jazyk je skvělá výhoda. Ale zároveň bych hrozně chtěla vnést i tu kulturu, na který já jsem vyrostla, která je pro mě důležitá. Aby to dítě vědělo, odkud pochází ta mamka, aby se to úplně neztratilo, protože já tam vnímám hrozně tu tenkou hranici mezi tím, kdy to je takovej ten výběr jo. Já mám možnost se toho úplně vzdát, jo. Můžu mít s partnerem rodinu a můžeme ji vychovávat fakt českým v uvozovkách typu a pouštět český pohádky, číst knížky, vařit český jídlo, nechat je v českém prostředí, v české mentalitě, a to určitě tak i bude. Určitě to tak bude, protože já už se považuju hodně jako Češka, ale je tam ten panáček. Jenomže partner je typickej Čech, že jo, ale je tam ta úzká nebo hrozně tenká hranice, kdy bych se můžu všeho vzdát, nějakého svého původu, můžeme jet tímhle tím vlakem a úplně to odstráhnout. Ale mě by to bylo hrozně líto. Já říkám, že mi to dala do vínku mamka, taťka a rodina z Ukrajiny a nechci se toho vzdát, protože mám k tomuto poutu. Přijde mi to prostě hezké mít nějaký další nádech kultury a zároveň je to nějaká tolerance? Vlastně podle mě učíš to dítě, že nějaký cizí původ neznamena nic špatného. A že když máš trošku namícháno, tak to s sebou nese hezký zase nějaký výhody, ať už ten jazyk, ale i poznávání třeba pohádek, na kterých jsem já vyrostla a mám je úplně zažitý. Já vím, že jsou krásný. Prostě ty pohádky anebo i to jídlo jo, který mám hrozně spojený s ukrajinskou kulturou. Prostě ať ví, co jsou varinky, ať ví, co je kompot, co je boršč, jak se dělá. To je prostě hrozně důležitý. No, takže já určitě tam má nějaký osobní vklad. Ale už jsem to říkala i partnerovi, a říkal, že mu to přijde dobrý.

Já ještě jenom přemýšlím nad tím, že třeba znám rodiny, který jsou bilingvní a mluví na ty děti svým mateřským jazykem, protože můžou tomu dítěti víc vyjádřit ty svoje mateřský emoce, tak jestli si myslíš, byť jako říkám, že... já tam přemejšlím nad tím, že mi přijde, že jako říkáš, že víc třeba vyjádříš emoci v češtině, protože máš větší slovní zásobu, ale zároveň ta ruština tam je furt nějak intenzivní, intimní, tak jestli cejtíš, že bys to taky třeba takový měla s tím dítětem, nebo když jsme se dostali už do takových hypotetických ...

Já vůbec nevím. Já si dokážu představit, že s tím dítětem si hraju nebo koukáme na tu ruskou pohádku, nebo čteme tu ruskou knížku. No na to se těším, až mu budu číst ty ruský pohádky. Já se na to hrozně těším, protože já se vrátím do dětství, že jo, prostě jak mi babička povídala o těch ruských pohádkách, protože ty ruský pohádky jsou trošku jiný než ty české. Jakože jsou to jiné příběhy a ... no to je jedno ... No, takže si to dokážu představit, že na ně budu mluvit v té ruštině a že budu říkat nebo nějak popisovat ty zvíátka, co se v té knížce děje, jo tyhle ty věci. Ale asi nedokážu říct, jestli bych tam vnášela emoce. I když jako myslím si, že jo. Myslím si, že jo. Je to pro mě hrozně asi hypoteticky, hrozně těžký říct na poli jako těch emoci a vyjádření. Jako spíš tam vnímám asi tu češtinu, ale je to možný, že prostě zjistím, pak už budu mít to dítě a budu se mu věnovat právě v té ruštině. A třeba pak zjistím, že mu hrozně ráda vyjadřuju lásku v ruštině, že aby věděl, jak se řekne, miluji tě v ruštině, že ho maminka miluje, že mu to mužně říct takhle i takhle. Jako je to možný. Ježíš, to mě úplně rozněžňuje.

Jestli tě ještě něco napadne ohledně týchle otázky. Jestli vnímáš, že prostřednictvím jedním z jazyků, kterými mluvíš, můžeš vyjadřovat více emoci? A to mám pocit, že teďka jsme trošku si řekli.

Určitě no.

Jak sama sebe vnímáš, když mluvíš oběma jazyky, cítíš se jako stejný člověk bez ohledu na to, kterým jazykem zrovna mluvíš?

To je hrozně zajímavá otázka, to je fakt hrozně zajímavý. Ale musím se nad tím zamyslet. Ne necítím se jako stejný člověk. Když mluví v ruštině, tak jsem víc, víc nejistá v tom vyjádření. Takže se asi necítím skrze ten jazyk jistá. V tom, jak mluví asi ne. A co vyjadřuju. Takže je to pro mě menší jistota, jít do toho ruskýho jazyka než třeba, když jsem v češtině, tak jsem víc taková jako sebevědomá a vlastně zároveň ale tím, že mluví v té ruštině, tak se právě vracím zase k sobě. K tomu původu k těm kořenům. A kdo vlastně jsem, odkud pocházím, a to je zároveň i hrozně hezký, protože to je furt se vracení do té minulosti. Je to furt vracení se do toho, z čeho jsem vlastně vzešla, co je ta moje ... Odkud pocházím a co je ta moje podstata? Takže to je hrozně pěkný na druhou stranu. A jako jsem za to hrozně ráda, že to nějak udržuju, i když to je někdy pro mě hrozně těžký a někdy si říkám, jestli nechci jít na nějaký doučko, abych se tam fakt rozmluvila, abych zlepšila tu slovní zásobu, i když to zní asi absurdně. Jo, možná jsem fakt nějaký úplně postižený bilingvní jo, ale prostě fakt mě to napadá, protože mě to hrozně frustruje. Chci tu ruštinu umět, když už jí mám vlastně.

Mě přijde, že ... ale kdo jsem já, kdo to může jako posuzovat ... ale že seš v tý ruštině dobrá, nebo jakože v ní mluvíš plynule a možná že občas hledáš slova, ale co je tam ten impuls k tomu, že ještě chceš víc a víc, jakože ...

Já tam asi spíš hlavně vnímám ten rozdíl mezi tím porozuměním a vyjádřením. Jo že já prostě porozumím úplně perfektně. Někdy samozřejmě nevím, ale stejně tak nevím ani v češtině někdy. Ale to porozumění mám prostě na nejvyšším levelu si myslím, že reálně můžu poslouchat cokoli. Video, rozhovor, filmy prostě všechno. Když to teda nejsou nějaký politický věci nebo vědecké věci, tam mám asi větší rezervy, ale vůbec to nevnímám, protože se s tím nesetkávám, takže v nějakým jako běžným fungování to porozumění mám fakt myslím si že dobrý. Jsem si tím jistá, vždycky všechno zachytím. Je to všechno v pohodě. Nemám vůbec problém. Ale spíš tam mám asi tu frustraci z toho, že pak mi přijde, že ta produkce je hrozně špatná ve smyslu, že právě hledám ty slova. Ten projev mám, sice ti to přijde třeba plynulý, ale v hlavě mi přijde, že je to hodně trhavý. Oproti tomu v češtině, tak tam je to fakt plynulé. Jedu, jedu, jedu. Ale v té ruštině jsem fakt o dost pomalejší v tom vyjádření. Lovím ty slova někdy líp, někdy hůř, a to mě asi nejvíc frustruje ten rozdíl. Prostě, že já vím, že rozumím perfektně, ale pak, když dojde na mluvení, tak je to někdy hrozně špatný a je to pro mě těžší, vlastně začít mluvit v ruštině než třeba pak, když poslouchám. Takže tam je ten rozdíl.

A dalo by se říct, že tím, že mluvíš se svýma rodičema, s babičkou, s dědou, se ségrou, tak že ... Jakoby z hlediska toho vyjadřování emocí, že bys třeba víc chtěla vyjádřit nějakou tu blízkost k těm větším spojení? Přes ten jazyk ...

Jako, jestli to vyjadřuju nebo jestli bych chtěla, ale nejde to?

Ano.

Určitě jo, určitě jo. Jako někde mi přijde, že vlastně to základní dokážu. Ale pak kdybych chtěla víc nějak ... Vnímám to hodně třeba u přání k narozeninám. Když přeju babičce k narozeninám, tak jí dokážu říct, že jí přeju všechno nejlepší, zdraví, štěstí, že jí mám moc ráda a pak, když se ... nebo jí miluji, ale chápeme se ... a že když potom se dostanu k tomu, že to chci trošičku víc prohloubit tak už tam cejtím, že se mi nedostávají ty slova. Už mi to trvá delší dobu, už je to takový víc krkolomný, takže v tomhle jako asi.

Tak teďka se přesuneme k takové oblasti bilingvismus a vztahy. A já bych se tě chtěla zeptat, jak vnímáš rozdílné kulturní a dvojjazyčné zázemí vašeho partnerského vztahu?

Co si pod tím mám představit? Nebo nějak mi to přiblíž prosím.

Tak třeba zrovna u toho jazyka, že partner nemluví rusky a ty ano, tak jestli vnímáš, třeba nevím ... dám příklad. Že čeština byla okay pro tvoje vztahy nebo jestli to ...

Jestli třeba měl někdo problém s tou ruštinou?

Ne. Jestli to ty jsi s tím měla problém? Že ten druhý mluvil jenom čistě česky anebo že byl z jiný kultury stejně jako ty nejsi jenom z český kultury, že jo? Ale jestli jsi vnímala nějak, že se to propisuje do toho vztahu?

Ne. Vlastně ne, protože nikdy jsem to neviděla jako překážku. Nebo neviděla jako něco, co by nás distancovalo, toho partnera ode mě. Naopak to vnímám asi jako sbližovací oblast ve smyslu, že já hrozně ráda partnera zasvěcuji do toho mýho ukrajinského já a do ruských slovíček a no ... tak já to na něj prásknu, ale neříkej mu to. Měli jsem jeden moment, kdy jsme nějakým způsobem naladili kanál ukrajinskéj a teď tam byl SpongeBob v ukrajinštině a SpongeBob se řekne Боб Губко Прямокутні Штан. A příteli se to tak líbilo. On to pak říkal celou dobu a vlastně i teď, když si na to vzpomene, tak to jen tak řekne. On si to fakt pamatuje. A byl z toho hrozně nadšeněj a bylo to hrozně roztomilý. Tak to se mi moc líbilo, že to bylo moc hezký, že to fakt přijímá. To že se mu něco takhle líbí a pak to opakuje a vlastně to vidím jako spíš sbližovací nebo asi jako nějaký pojítka. Že já ho můžu zase trošku víc zasvětit. On mě taky zasvěcuje do té české kultury. Třeba koukáme teď na ty český filmy starší, který úplně miluji. Například „Marečku, podejte mi pero“, to už jsem viděla asi třikrát a hrozně se mi to líbilo. Takže vlastně to vůbec nevnímám. Nějaký distanc, nic takového. Možná by to bylo trochu jiný, kdyby ta moje rodina reálně mluvila jenom v ruštině a nerozuměla češtině vůbec, tak to by bylo podle mě něco jinýho. Třeba jak by přítel mluvil s mojí mamkou, že jo. Jak by mluvil s babičkou? Ale tím, že ta rodina má vhlad do české kultury a že třeba mamka mluví česky, tak tam nikdy nebyl problém.

To je vlastně ... ale tví rodiče nepřenašeli úplně češtinu domů, ne? Nebo?

Jako ne, to rozhodně ne. Tu jsem si přinášela ze školy, do školy. A doma to byla jenom ruština. Ale já jsem jim za to moc vděčná, protože si dokážu představit, že kdybychom se pak bavili v češtině i doma, tak podle mě tu ruštinu neumím. Jako to si myslím že je fakt. To bych zapoměla do pár let a byla by to teda škoda. Vidím to na moji sestřenici, že jo? Teta se strejdou jsou v Austrálii, moje sestřenka s nima a ona prostě rusky umí jenom tak pět slov, protože se ta teta naučila manželův jazyk, což je italština a mluvili na tu sestřenku jenom italsky. Takže ona umí skvěle italsky, co žijou v Austrálii tak anglicky a ve škole se učí japonsky. No a ta ruština? Už se tam prostě nedostala. Takže babička je z toho hrozně nešťastná, že se nedokáže pořádně pobavit se svou vnučkou, a to je smutný. Takže to je něco, co já bych nechtěla nikdy udělat svý mamce. A i třeba babičce. Já bych chtěla, teda doufám, že se babička ještě dožije toho, že budu mít děti, ale aby jí ty děti dokázali něco říct nebo jí rozumět.

Jak se cítíš, když ti tvůj partner vyjadřuje náklonnost?

Moc příjemně. Když už to teda udělá.

Myslím si, že už jsme to asi trošku natukli i s tím miluju tě. A tak jestli tě napadá ve vztahu právě k tomu jazyku, jestli je to okay.

Jo určitě. No asi jsem k tomu řekla všechno, co jsem chtěla. Asi nevím co ... Asi takhle dobrý. Nechci s vymýšlet kraviny.

Mění se způsob vyjadřování a přijímání emocí v tvém romantickém vztahu v průběhu času? Na to se můžeš podívat i z hlediska nějakých předešlých vztahů.

Jestli se teda mění moje vyjádření?

A přijímání emocí. Z hlediska toho bilingvismu. Že jsi třeba dřív hůř přijímala ... třeba přes tu češtinu.

A týká se to romantický vztah nebo jakýkoliv?

No mám tu romantických, ale napadlo mě i třeba vzhledem ke svým rodičům. Anebo ke komukoliv.

Mě přijde, že to hrozně souvisí asi s věkem. Když seš mladší, teď teda znám jako nějaká stará babka, ale když seš v nějakým vývoji, je ti sedmnáct, osmnáct, tak mi přišlo, že všechno bylo intimní. Vztahy, poznávání se a tak. Že to všechno bylo takové hrozně zvláštní a nešlo to úplně přijímat. Já si třeba vzpomínám na jednoho kluka, kterej mi na messengeru napsal, že mě má rád a že se mu líbím a já jsem mu napsala, že to necítím úplně stejně. Takže si říkám, že fakt to vyjádření a přijímání ... Všechno to bylo takový hrozně jako nešikovný a trapný a všechno. Takže to asi spíš souvisí s tím vývojem, s tím věkem, s tím obdobím a myslím si, že teď jsem v nějakým zralým období. Což takhle má být a je to přirozený a už přijímání a dávání té lásky je úplně někde jinde. Už je to víc zralé. Takže to vnímám spíš v souvislosti s tím věkem.

Mě to vlastně zajímá z pohledu toho jazyka. Jestli k tobě dřív doputuje, když ti někdo řekne „Miluju tě“ česky nebo rusky. Že by ti třeba rodiče říkali to „Lubím ťa“, teď to asi říkám blbě, ale že už to tam tolik není.

Přiznám se, vůbec to nevnímám.

Jak v češtině, tak i ruštině? Má to jako stejnou intenzitu těch emocí?

Jo. Jako vůbec to nějak nedokážu asi rozlišit, nebo nevnímám tam vůbec nějakou extra změnu. Spíš, když to řekneš, tak si fakt vzpomenu na tyhleto vývojové věci. Zkrátka od té maminky, která ti říká, jak tě miluje v ruštině, potom přes to, když se do toho přidává další jazyk, což u mě je ta čeština a v ní to první „Mám tě rád“, co slyšíš od kamarádů a tak. Myslím si, že teď jsem ve fázi, kdy nad tím už nějak dokážu uvažovat. Ale podle mě, když jsem to poprvé slyšela v jiném jazyce, tak jsem nad tím nepřemejšlela, jestli se to dotýká mého nitra. Stejně, jako když mi ten kluk tenkrát napsal na messengeru, že se mu líbím.

Tak teďka už se blížíme pomalu k závěru. V čem vnímáš výhodu být bilingvální ve vztahu k vyjadřování emocí? Případně přijímání.

No jako první, co mě napadne je praktická věc. Že díky bohu, že umím ty dva jazyky, protože můžu říct babičce a dědovi, že je miluju. A nemusím se nějak těžko učit, abych jim to řekla. Je to takový přirozený v tom jazyce ode mně. Víím, jak se to řekne a říkám to, takže to je taková praktická věc ve vztahu k mé rodině. No potom jak už jsem to řekla. Že díky té ruštině můžu zase být alespoň trošičku svá. Můžu se skrze tu ruštinu dotknout toho svého jádra a vyjádřit ty své emoce. Ona ta ruština pro mě má zase trošku jinej význam. Něco jinýho pro mě znamená ve vztahu k tomu původu, jako co se týče vyjadřování těch emocí v ruštině. Přemýšlím, jestli mě ještě něco napadne. A zároveň jako je v ruštině spousta hezkých slov, který třeba nejsou v češtině. Za to jsem taky ráda, že jsou nějaký specifický situace, kdy to můžu a umím vyjádřit v té ruštině, kdy by to nebylo v češtině takové akurátní, že by to nebylo takové. Takže za to jsem jako ráda a musím říct, že se mi ruština celkem líbí jako jazyk. Nepřijde mi extra ošklivej.

Ještě přemejšlím nad tím tvým panáčkem. Říkala jsi, že ta ruština nebo respektive Ukrajina, to jádro, že to jsou ty tvé kořeny. Tak mě zajímá ve vztahu k nějaký citovosti, co cejtíš jako takovej citovější jazyk? Bez ohledu na to, že třeba některý emoce nejseš schopná vyjádřit tak, jak bys chtěla.

To je těžký. Já jsem řekla češtinu, ale když jsem se zamyslela, tak ta ruština pro mě má hrozně citovej náboj. Takže je to hodně těžký. Ale jako intuitivně, nebo co mě napadá, tak je ta čeština jako mluva. Když se mě zeptáš, co je pro mě citovější, tak mě napadne hned ta čeština. Když se nad tím pak trošku víc zamyslím, tak si řeknu, že je to možná ruština. No ale budu se držet toho, co mě napadne jako první.

Já jsem jenom přemýšlela v kontextu toho jako jádra, jak jsi říkala.

Jako ono, když se dotkneš té ruštiny, tak se dotkneš toho jádra. To je vždycky velká emoce. Vždycky je to nějakej cit, vždycky je to nějakej silnej pocit. Ale zároveň tam máš fakt tu velkou plochu, kterou zahrnuje ta čeština. A ta škála, kterou já můžu vyjádřit tím jazykem, ty emoce skrze tu češtinu, tak je nesmírná a velká. Je bohatá a tomu přidává do toho života větší ... ne důraz, ale důležitost. Nějakou důležitost a barvitost. Takže možná proto mi to přijde víc takový citovější, protože je barvitější a je víc bohatší. Ale když se dotkneš té ruštiny, tak se dotýkáš toho já. Toho vnitra, a to je vždycky silný. Ale už si to nevizualizuju jako něco rozmanitého z pohledu toho jazyka nebo té kultury, jako je tomu v té češtině

V čem vnímáš nevýhodu být bilingvální ve vztahu k emocím? Nebo přijímání.

No právě v tom, že neumím ty jazyky dokonale. Neumím ty jazyky oba dva dokonale, takže přijímání je v pohodě, ale ve vyjadřování to pokulhává. Jako jsem ráda, že mám ty dva jazyky, ale števe mě potom, že je neumím dokonale nebo alespoň na stejné úrovni. Podle mě je to nevýhoda. Tohle asi nepoužiješ, protože to nesouvisí s emocema, ale prostě si myslím, že pak ještě ve vztahu k ruštině je to vždycky terno. Ten ruskej jazyk je v česku prostě ... je to pro mě hrozně těžký a nepřijemný, že vždycky, když jsem mezi lidmi a začnu, třeba jenom po telefonu mluvit s mamkou v ruštině, tak na mě lidi divně koukají. Ale potom teda, na základě tohohle přepnu do češtiny. A to je pro mě hrozně nepřírozený v souvislosti s mamkou. Já už jsem to zažila několikrát a je to strašně nepřijemný. Mamka na mě mluví rusky, ale já jí kvůli lidem okolo do telefonu odpovídám česky. Takže ona rusky, já česky a je to celý strašně nepřijemný a takový zvláštní a zároveň nějak cítím tu nepřírozenost, protože já nejsem zvyklá s mamkou mluvit česky. Já s mamkou mluvím rusky, ale ty pohledy okolí ... Nedělá mi to dobře. Nerada mluvím někde na veřejnosti, kde neznám ty lidi, v ruštině. Ale myslím si, že je to opravdu konkrétně spojený s tím jazykem. Kdyby to byla nějaká francouzština nebo němčina, tak se možná někdo ohlídne, ale rozhodně to není jako v případě té ruštiny. To asi nesouvisí s tématem, ale chtěla jsem to říct, protože mě to napadlo.

Čili je to tak, že na základě těch pohledů lidí okolo přepneš do češtiny?

Jo. Protože můžu. Protože s tím nemám problém. Přepnout. Ale števe mě to, protože je to nepřijemný, když ten rozhovor probíhá takhle. Nejsem na to zvyklá. Je to takový paradox, protože jsou mi nepřijemný ty pohledy od lidí, ale potom je mi nepřijemný, že to vlastně dělám.

Máš pocit, že tě to nějak oddaluje?

Jo určitě. Stoprocentně. Je to fakt nepřírozený s mamkou mluvit česky a zároveň mi přijde, že to není fér vůči ní. Přijde mi, že dělám něco fakt nevhodnýho. Protože s mamkou jsme zvyklí mluvit v ruštině a teď na ni mluvím z ničeho nic v češtině. Ona třeba nemusí vědět a ani se teda na to neptá. Třeba si toho ani nevšimne. Jako já upřímně,

když mluvím se ségrou, tak já si vůbec neuvědomuju, jestli mluvíme česky nebo rusky. Fakt přísahám. Já vůbec netuším ... jako když se na to zaměřím, tak třeba vím, že jedno slovo řekne česky, jedno rusky, jedno česky, jedno rusky, ale když se na to nezaměřím, tak já vůbec netuším, jakým jazykem se bavíme. Jestli rusky nebo česky, vůbec absolutně. Nevím teda, jak jsem se k tomu dostala ... ale pointa je taková, že mi přijde, že je to takový vůči mamce hrozně nevhodný a je to hrozně nepříjemný.

Na závěr bych se tě chtěla zeptat, co bys vzkázala lidem, co jsou bilingvální a potýkají se tady s tímhle tím tématem komunikace a vyjadřování a přijímání emocí?

Ježiš, no to je úplně hrozně těžký, protože já nevím, s čím se potýkají.

Tak víš, s čím se potýkáš ty.

Tak asi bych řekla, ať se nevzdávej toho jazyka. Zním jako nějaká prezidentka mi přijde ... Ale mně přijde super mít ty své jazyky, takže se toho nevzdávat. Když to jde, tak to rozvíjet. Když člověk má tu touhu. V jazyce nemůžeš být nejlepší, furt se můžeš rozvíjet. Je kam růst. No a já bych řekla, předávejte to dál, ale to už je podle mě fakt na každým, jestli to chce nebo ne, ale mě to přijde super příležitost, když to člověk má ve vínku, tak proč by to nedal někomu dál. Takže asi tak. A mít se rádi.

Mír a lásku.

Mír a lásku.

A chceš ještě něco dodat k tomuhle nějak?

Chtěla jsem dodat, že jsem měla moc krásnou tady paní výzkumnici, takže jí moc děkuji za příjemný rozhovor a doufám, že jí vyjde diplomka, ale věřím, že jo!

Děkuji, děkuji.

Jakub

Já bych se tě chtěla nejdřív zeptat na to, jaký je tvůj background? Protože jsi mi psal, že ses narodil v Rusku, ale nevnímáš tolik, že ten jazyk umíš. Tak jak to vlastně máš?

Předpokládám teda background z jazykového hlediska. Okay. No, takže ano, narodil jsem se v Rusku. Mám rodinu rusko - ukrajinského původu, doma jsme mluvili rusky, ale nikdy jsem se nenaučil číst a psát rusky. Nebo číst malinko umím, ale psát vůbec. Takže nevnímám to ani jako mateřský jazyk, ani že to je nějaká země mého původu, nebo co. Od dvou měsíců života už vyrůstal tady, takže to vnímám tak, že jsem Čech, což je ale pak vtipný v tom, protože češtinou nešprechtím tak správně, jak by se mělo. Vyrůstal jsem nějak bez určitého mateřského jazyka. Nebo čeština byla jako každodenní život, ale doma se mluvilo rusky. Ale rusky jsem se nikdy nenaučil dost dobře na to, aby to byl mateřský jazyk. Takže nějak jsem vyrůstal bez jednoho a druhého. I když v poslední době spíš ta čeština začala převládat nad tou ruštinou. Ale prostě v nějakou určitou chvíli, když jsem už byl nějakéj uvědomělej, to mi bylo asi třináct, jsem si řekl „Ok, prostě ani jeden z těch dvou jazyků se mi nelíbí a ani je pořádně neumím, to už se rovnou můžu naučit nějaký třetí“ a v tu chvíli vstoupila ta angličtina v podstatě, která, naštěstí, je prostě je hrozně jednoduchá. I na pochopení i na internalizaci ... to asi není slovo, počkej. No, ale prostě nějak na pochopení je strašně jednoduchá a pak to přerostlo v tom, že jsem jí používal daleko víc, jak češtinu nebo ruštinu a teď už dokonce přemýšlím i v angličtině. I v každodenní komunikaci nebo tam kde je to možné preferuju angličtinu. Nebo třeba když jsem v prostředí, který neznám a kde už pravděpodobně nikdy nebudu, tak se tam mnohem raději představím v angličtině a komunikuju tak. Protože ty lidi většinou anglicky umějí a já jim budu rozumět, i když tam hodí nějaký český slovo. No ale pro mě je to komfortnější, než se snažit ze sebe vymáčkout nějakou českou větu a doufat, že to není blbě.

A máš komunitu lidí, vyloženě cizinců, kteří mluví čistě jenom anglicky?

Ano. I když člověk prostě mluví určitým jazykem, tak nějakým přírodním způsobem k sobě začne přitahovat spíš jenom takovýhle lidi. Takže skoro všichni moji kamarádi jsou primárně angličtí lidi nebo jsou cizinci. Naštěstí třeba i tím, jak pracuju v gastru a tak dál, tak to bylo často v nějakých turistických místech a s těma lidma, který tam byly štamgasti, to se fakt třeba bavím, a jsou to často expati vinohradský nebo žižkovský, tak se s nima bavím anglicky. Jsou to štamgasti, kteří jsou prostě Američani, Briti, Australani primárně. A třeba se svojí holkou se taky bavím v angličtině skoro vždycky.

A když se řekne bilingvismus a emoce, co tě napadne?

Předpokládám, že to je asi něco na způsob sebe exprese, jestli to dává smysl. Jak se říká, že kolik jazyků umíš, tolikrát jsi člověkem. V každém jazyce prostě máš ten způsob komunikace. Ale i třeba to může být i okolím. Se svojí rodinou, s mojí mámou nebo ségrou se třeba nebavím vůbec nikdy o nějakých vnitřních pocitech, nebo jak se člověku daří. Na druhou stranu se nikdy neptají, ale i kdyby se ptali, tak bych jim neměl moc co říct. I když se ptaj vlastně někdy ... tak prostě většinou řeknu nějaký základní věci v té ruštině a nesnažím se to dál rozvést, protože proč bych to rozváděl, když to jenom způsobí další zbytečný otázky, který třeba nejsem sto odpovědět správně a nějak se ani nechce. Prostě to je snaha, kterou nechci vynaložit. Takže když se řekne bilingvismus nebo multilingvismus a emoce, tak mám primárně pocit, že se jedná asi o to, že ne, že se člověk stává úplně jinou osobností, ale jsou omezený prostředky, stejně jako kdybych ovládal jenom jeden jazyk, ale bylo mi řečeno „Nesmíš říct všechna slova, která mají v sobě písmeno A!“ . Furt tím jazykem mluvím, ale není to úplně asi to samý.

Jsou podle tebe nějaké emoce, které jsou specifické pouze pro jeden jazyk a pokud ano, tak jaké?

Tomu asi úplně nerozumím.

Jestli můžeš třeba v angličtině vyjádřit něco jinak oproti češtině. Třeba nějakou emoci.

Skoro každou asi můžu vyjádřit líp, protože mám víc těch prostředků. Mám lepší slovní zásobu. Ne tak teďka, co se týká skoro všech emocí, pokud se teda snažím jakoby bavit česky, ačkoliv mi to taky úplně neodchází úplně na pozadí, ale prostě kolikrát se mi stane, že první, co mě napadne je samozřejmě ta anglická věta, která to vystihne

úplně dokonale. Tak radši bych řekl jí, než abych se tady nějak snažil to přeložit do češtiny. Nebo nedej bože do ruštiny.

Kdybych dala konkrétní emoci, třeba smutek nebo radost, napadá tě v té angličtině konkrétní příklad, kterej v té češtině nevyjádříš.

Jakoby větově myslíš?

Jak verbální, tak i neverbální.

Radost, smutek a tak dále, že by to člověk vyjádřil. No, tak minimálně tím, že angličtina je založena na synonymech, tak těch slov pro jednu věc je víc a člověk si s tím může takhle nějak hrát. A jakože, líbí se mi v angličtině hrozně slovo „excited“. Což se překládá do „nadšený“ nebo nějakým způsobem „radostný“ asi, ale nemá to tu správnou sílu. Ta čeština má svoje samozřejmě slova, která vyjadřují různou míru nadšení nebo smutku, ale není to taková ta škála. Není tak vysoká nebo tak různorodá. Nemáme pro nadšení patnáct různých slov, který můžu použít v různých kontextech nebo je nějak nakombinovat a budou mít jiné významy.

Používáš k vyjadřování nadávek oba dva jazyky? Myslím teďka angličtinu a češtinu?

Jo, to jo.

A vybíráš si jazyk, který používáš k vyjadřování nadávky podle typu situace?

Podle typu situace znamená, že s někým mluvím třeba jenom česky?

Třeba když mluvíš v češtině, tak jestli tam dáš českou nadávku anebo víc cejtíš, že chceš mluvit anglicky a víc to s tebou rezonuje?

To sice jo. Ale daleko víc mám v sobě takovej pocit, že když se s někým bavím v češtině, třeba s nějakou kamarádou, tak je strašně divný, a i podle mě trapný pak z ničeho nic přepnout do angličtiny. Takže to pak asi nabyde spíš toho kontextu, že se chceš nějak cenzurovat nebo oddalovat tu nějakou srozumitelnost toho, co se snažíš říct do té všeobecné konverzace. Když se všichni baví jedním jazykem a ty pak do toho zakřičíš nějaký anglický slovo, o kterým se všeobecně ví, že je to nadávka a všichni ví, že je to nadávka a tím že to zakřičíš, tak se z toho dá odhadnout i ta míra, ale tím, že je to anglicky, tak to vlastně působí, že chceš něco skrýt. Ale mám pocit, že čeština má daleko lepší nadávky. Jakože všeobecně všechny slovanské jazyky z nějakýho důvodu to tak mají. Jsou prostě štvavnatější, je jich víc, každý slovo může bejt nadávka. To sice v angličtině taky, ale nemá to tu správnou váhu. Podobně jako slovo extadice v češtině neexistuje, tak nějaké zk*ndyksichte v angličtině člověk úplně neřekne. Ta míra tam není. Teď jsem úplně vybočilo někam jinam od té otázky.

Ne, to je dobrý. Jestli používáš k vyjadřování nadávek oba dva jazyky a jestli můžeš uvést nějaký příklad toho, jak je používáš?

No většinou samozřejmě to je nadávka podle toho, jestli se momentálně bavím česky nebo anglicky, tak ji samozřejmě použiju spíš v tom jazyce. A když se třeba bavím s přítelkyní a chci něco říct, tak občas, ze mě vypadne nějaká kombinace těch věcí, protože to díky tomu správně vyzní. Podle mě ona to pochopí tu míru intenzity. A to se netýká jenom nadávek samozřejmě. Jako, i když přítelkyně umí oba tyhle jazyky, tak a bavíme se o něčem vážném, tak tam to cizí slovo neriskuju, že by to nemuselo být pochopeno. Myslím, že jednou jsem řekl, že jsme se o někom bavili a já jsem řekl „To je prostě fucking kráva tohle.“. Tak tohle se asi děje častějc. Někdy si toho všímám, protože mi to přijde jako něco neobvyklého.

Že to propojuješ v podstatě.

Občas jo.

Ale tu češtinu v tom vnímáš tak, že se v tom člověk může vyžít.

Mám pocit, že v něčem asi ano. Tak ta angličtina má jenom pár hlavních nadávek a všechno ostatní je takový hodně sekundární a vymyšlení asi už, takový kontextuální. A pak je to otázka, jak výrazně to člověk vysloví. No a ta čeština myslím, že má daleko větší ten sortiment vyložené těch slov, který jsou od začátku nadávkový.

Jak se ti vyjadřují emoce, které souvisí s láskou, touhou a vášní v komunikaci s druhou osobou? Zase když to porovnáš s tou češtinou a angličtinou.

No asi zase preferuju angličtinu, což třeba hrozně štve přítelkyni, protože ta preferuje češtinu. Což chápu, protože ona je docela básník a literát takle v tý češtině. Víc jí jede než já, což je ale pro mě pak takový těžký. Mě ta čeština vždycky přišla jako maximálně neromantický jazyk, stejně tak slovanština a slovanský jazyky všeobecně. Myslím si, že jsou dělaný na jiný emoce než láska, přátelství nebo podobný věci. Nějaká ta suchost a jednoduchost angličtiny našťástí napomáhá tomu, že je víc tvarovatelná pro kteroukoli situaci.

Pro jaký emoce ti přijde čeština stavěná?

Dobrá otázka. To, co tady všechno říkám, je jenom z perspektivy toho, že je pro mě angličtina jednodušší, takže proto samozřejmě mi přijde, že je ta angličtina na všechno líp dělaná. Což asi tak úplně pravda není, protože, kdybych mluvil primárně česky, tak bych si myslel přesnej opak. Mám pocit, že čeština je taková v zásadě vtipnější možná. Jakože když jsem třeba někde se skupinou kamarádů a chci vyprávět nějaký příběh, tak mám pocit, že buď bude mít daleko víc komičtější znění v tý češtině, že je víc poddajná komedii nebo tak nějak. Takže na takovýhle situace mi přijde čeština stavěná. Že když chci říct něco, co není tak vážný, něco na odlehčení, pobavení nebo blbost, tak mi ta čeština do toho sedne víc. Jestli se to teda dá nazvat emocí. Nevím, jak by se takováhle emoce dala nazvat, ale přesně pro tohle mi přijde čeština lepší.

Takže to máš tak, že v angličtině cítíš větší škálu slov, se kterými je emociálně ztotožňuješ a se kterými můžeš vyjádřit třeba tu lásku?

Asi tak no. Zase je to stavěný na synonymech. I těch slov je tam prostě celá škála. Což ne že čeština na tom tak není, ale český slova jsou víc tvořený kontextuálně. Ta jejich synonymita je silně situační.

A mohl bys uvést nějaký příklad?

Dobry příklad je třeba to samotný slovo „Miluju tě“, to má v češtině hroznou váhu. To, když tady člověk řekne, tak je to strašně moc. Jakože „Miluju to! Ježišmarja, to už víc nejde“. V angličtině je to „I love you“ a je to možná i nějak kulturně daný, že to všichni anglofonní mluvčí používají v každodenním jazyce. Že to tu váhu nemá zas tak velkou. Jestli někomu řekneš „I love you“, tak to není tak, že bys ho hned miloval. Je to podobný jako něco ve smyslu „I enjoy you“, „I enjoy your company“ nebo „I like you“. A v tomhle ohledu, jestli chceš někomu vyjádřit, že to fakt tak je, tak v něčem to i člověka vybízí se vyjádřit jako víc než jenom tímhle tím. Ale já stejně jenom řeknu „I love you“, tak stejně mám pocit, že to potom vybízí dál k nějaký komunikaci. Že to samotný „I love you“, „I love this“, „I love something“, tak nestačí tím, jak je to taková každodenní věc.

Přijde ti někdy, že nedokážeš přesně vyjádřit své emoce, jak bys chtěl a mohl bys zase říct nějakou situaci?

Jo určitě. Tak když se s přítelkyní hádáme, tak ona odmítá přijímat, že při tý hádce mluvím anglicky. Protože jí to přijde nějak jakože se vzdaluju nějakým způsobem od toho, ale pak zároveň prostě nevím, jak se správně něco řekne. Vlastně nevím, jak něco vysvětlit nebo se ospravedlnit v tý češtině, že ta čeština, co řeknu, tak musím bejt hodně opatrný. Asi nevymyslím nějaký konkrétní příklady. Jsem se měl připravit.

To to nevádí. Když mluvíš v angličtině na přítelkyni, tak máš pocit, že můžeš víc říct to, co cejtíš, ale když mluvíš česky, což ona je asi radši, tak se musíš třeba víc nějak cenzurovat?

Jako v angličtině?

No, ne. Myslím v češtině. Vlastně v čem je to pro tebe složitější se hádat v češtině?

Spíš nevěřím, že to, co říkám, přece jenom, člověk není úplně v neklidnějším stavu, tak regulérně se obávám, že to, co říkám není to, co reálně myslím. Ale líp to prostě říct nedokážu. Zase, co jsem říkal předtím, dej tvůj mateřský jazyk, ale teď kon ti někdo řekne „Nesmíš používat slova s písmenem „a“.“ Jako řekneš to správně asi nějakým způsobem, nějak se k té pointě dostaneš, ale je to zbytečná oklika. Je to zbytečně složité. Tebe nenapadne to správné slovní spojení nebo to spojení třeba ani tolik není slovním spojením mám pocit často. Jak je jazyk v angličtině syntetickéj a synonymockej, tak zkratka ... Jestli jsem to neřekl dost jasně teď kon, tak okej, tak já to řeknu ještě jinak. Jestli to není dost jasný, tak to můžu říct ještě desetkrát znovu a jinak. V češtině to tak úplně tolik není. Tam to můžu říct jednou a maximálně a jediný, co tam potom můžu měnit, je intonace. Prostě jako „Tak jsem to nemyslel.“, ale „Tak jsem to nemyslel!“ Oproti. „I don't meant...“, „I ment low different...“, „You know, what I mean...“

Takže ta angličtina ti víc přináší možnosti, jak komunikovat, a to i ve chvíli, kdy tam je třeba nějaký nepochopení?

Na druhou stranu i když to nepochopení je třeba i na straně angličtiny, tak pak ta billingvnost je taková nápomocná v něčem. Protože jestli to nedokážu vyjádřit správně třeba v jednom jazyce, tak vždycky můžeš přepnout do toho druhýho a zkusit to ještě tímhle tím a doufat, že tomu druhýmu člověku to nějak docvakne. Jakože „Ok, tak řekl tohle a teď kon tohle to, což samo o sobě zní trochu jinak, ale tak někde mezi tím to bylo asi správný“. Necht' si to domyslí. Samozřejmě bylo by fajn, kdyby se i takhle dělo v tý hádce, ale to člověk přemejšlí jinak, že jo.

A vy vnímáš, že prostřednictvím jedním z jazyků, kterými mluvíš, můžeš vyjádřit a procíť více emocí? To asi máš v tý angličtině, že?

No víc emocí určitě a jiný emoce taky. Zase, já si teď asi žádnýj příklad z hlavy úplně nevytáhnu, ale asi je ta angličtina dělaná i na jiný věci.

Říkáš, že angličtina je jazyk, kterým víc vyjádříš tu lásku a touhu a u tý češtinu více humor nebo ty nadávky. Tak by mě zajímalo, jestli v sobě nějak vnímáš, že to tak nějakým vyjadřuješ způsobem, že když jsou určité situace, kdy jsi v anglickém prostředí a nemusíš se cenzurovat a měl bys použít humor, tak bys ho použil víc v tý angličtině nebo češtině?

Dobrá otázka. Možná taky záleží, jaký typ humoru to je. Spousta humoru je hodně referenční, že jo. Že si zakládá na tom, že ten člověk, se kterým mluvíš, tak rozumí daný problematice. Že má také podobnou sečtělost jako ty a že jestli uděláš nějaký přirovnání nebo uděláš vtíp na základě něčeho, tak ten základ nebo ten odkaz na něco, zkratka tu referenci ten druhýj člověk pochopí. Což stejně tak jako nebudeš nějakou anglofonní kulturu tahat do češtiny, tak českou kulturu tahat do anglofonní. Necháš to v angličtině. Takže asi záleží hodně na tom, jaký vtíp se snažím říct a jestli se jako odkazuje na, co by ten druhý mohl pochopit. Není tak tak, že musím víc přemýšlet, jestli to víc pochopí lidi z Česka nebo z Ameriky, nebo z Anglie, nebo co já vím. To nějak přijde samostatně nezávisle tady na tom všem. Ale prostě podle toho, jaký vtípy se ten člověk snaží říct. A jestli je to v základu víc pochopitelný referenčně lidem, co se baví normálně anglicky nebo se baví normálně česky. V nejbanálnějším příkladu, jestli chci vyloženě citovat nějakýj film, tak to nebudu překládat. Nebudu Pelíšky překládat do angličtiny. A naopak. I když vím, že Češi viděli tak polovinu všech amerických filmů, tak nebudu prostě přecházet do češtiny nebo se ani nebudu snažit citovat nějakýj film, ve kterým autodefaultně není ten předpoklad, že to tady lidi budou znát, i když je to prostě všeobecně známý.

Jak sám sebe vnímáš, když mluvíš oběma jazyky? Cítíš se jako stejný člověk bez ohledu na to, kterým jazykem zrovna mluvíš?

Jo, určitě. Zase dejme tomu, že umíš jeden jazyk, ale nesmíš říkat slova s písmeny „a“. Furt seš ten samej člověk, jenom prostě teď kon děláš zbytečně velký okliky v jednom jazyce. To furt zní, že neumím vůbec mluvit česky, nebo co.

Nezní to tak.

No, jakože zas tak veliký okliky to pro mě nejsou, ale furt mám nějaký omezení. Přirovnal bych to k tomu, že ta osobnost je furt stejná, ten člověk je furt stejný, ale vyjadřuje se jinak, protože má jiný limitace. Jestli seš chirurg a máš před sebou nejlepší a nejnovější technologie a všechny nástroje, který potřebuješ, tak to asi uděláš raz dva. Ale jestli máš před sebou jenom skalpel a nějakou tužku, tak to s tím asi úplně tak jednoduše nepůjde. Ale neznamená to, že seš najednou horší doktor nebo co. Prostě máš jiný prostředky, máš jich míň nebo jsou jinak stavěný.

Ještě se chci zeptat, ty jsi chodil do české školy?

Převážně ano. Chodil jsem ještě na rakouský gympl, což je teda taky mind fuck, docela zbytečněj.

Takže máš ještě němčinu?

No němčinu na úrovni C1 a učil jsem se francouzsky, což teď se snažím se k tomu nějak dostat zpátky.

A u vás doma jste mluvili jenom rusky?

Mluvili jsme jenom rusky. Se ségrou je to takovej mišmaš všechno možnýno. Tam je to taková ruština, čeština, angličtina, a i němčina, protože ona taky chodila na rakouskej gymplu. Je to fakt taková míchanice všech možnejch jazyků, co tě nepadne. Ono je to tak, protože jsme vyrůstali ve stejným místě, chodili jsme do stejný školy, takže jestli uděláš větu, kde je každá čtvrtina jiným jazyk, tak aspoň víš, že ten druhý člověk tě stejně bude chápat.

A jako mateřské jazyk teda cítíš ruštinu nebo češtinu?

Angličtinu. Ono to je divný, protože jsem nemluvil vůbec anglicky třeba do desíti let. Ale mateřský jazyk, co jsem pochopil, pokud to nevnímáme jako jazyk, kterým člověk mluvil jako prvním, ale ja ten, který má ve svém základu, tak pro mě je to angličtina.

A první byla ruština?

Já nevím, ale asi jo. Tak narodil jsem se tam. Byl jsem tam dva měsíce, pak jsme se přestěhovali sem, takže já celý život bydlel tady. Nevím, co přišlo první. Jestli slepice nebo vejce.

To je zajímavý, že ta angličtina je ti tak blízká. Teďka se trochu přesunu ještě ke vztahům. Jak vnímáš rozdílné dvojjazyčné zázemí vašeho partnerského vztahu? Ovlivňuje ho nějak?

Ono zas tak rozdílný není. Ta ruština do mýho života nijak nezasahuje, vyjma nějaký komunikace s mámou. Přítelkyně má tátu z Ameriky a mámu z Česka, takže umí jeden i druhý jazyk perfektně. A já jsem taky teda Čech, ale mluvím skoro jenom, a přemejšlím, jenom v angličtině. Takže to nijak ovlivněný není, myslím. Stejně jako kdybychom mluvili oba dva jenom jedním jazykem. U nás je to akorát navíc rozšířený jedním slovníčkem.

Jak ovlivnil bilingvismus tvůj vztah? Už jsi o tom trochu mluvil, že v tom vztahu radši mluvíš anglicky.

Není to tak, že na tom trvám. Každý den mluvíme spíš česky. Protože pro přítelkyni je to přirozenější a já protože se snažím. Ale ten bilingvismus myslíš jakože ovlivňuje, co přesně? Teď nevím, co tím myslíš?

Když mluvíš anglicky a přítelkyně na tebe mluví česky, tak jestli se to protíná nebo jestli nevnímáte nějakou bariéru. Že když mluvíš česky, tak jestli se cenzuruješ v nějakých emocích, co bys chtěl říct nebo jestli přepneš na tu angličtinu, když cejtíš, že bys to chtěl vyjádřit ještě nějak jinak než tou češtinou.

Ta cenzura nebo něco takovýho do toho nezasahuje. Minimálně do toho nezasahuje vědomě. Není to „Teď musím být opatrněj s tím, co řeknu“ spíš „Teď mě napadaj jenom anglický slova“. Tak to řeknu anglicky. To je prostě pohodlnější. Není to tak, že se nějak kontroluju. Bariéra tam tolik není, protože jestli to člověk chce říct, tak to řekne. Zase, pokud mluvíme oba stejnými jazyky. Není to tak, že mluvím anglicky na někoho, kdo umí anglicky pět let. Ona taky nemluví česky na úrovni někoho, kdo se sem přestěhoval předevěřem. Není to velkej problém. Nemusíme hledat v archivech ve svý paměti. Co znamená tady tohle slovo v tady tomhle kontextu, jak to mám

přeložit do svého jazyka. Furt tomu rozumím. Možná trošku víc váhám nad odpovědí, jestli chci, aby byla jenom v jednom jazyce a jestli chci dát důraz na to, že to je jenom jeden jazyk. Ale jestli je to jedno, tak to prostě řeknu, jak to řeknu a třeba se tam mísí nějaký slovo a já si toho nevšimnu, ale to je celkem jedno, protože ona to stejně pochytí. Není to teda našťestí komplikace ani pro jednoho z nás. Ten bilingvismus to nemění, nemá žádnéj vliv na to, jestli si rozumíme. Je to stejný, jako kdybychom mluvili jedním jazykem. My akorát máme o slovníček navíc.

Takže když ti přítelkyně vyjadřuje náklonnost v češtině, tak se tě ty slova dotýkají stejně, jako když ti to vyjadřuje v angličtině?

Určitě. I kdyby mi to říkala v italštině. To nejsou ty slova, je to ta samotná náklonnost. Nebo kdyby mi to říkala v italštině, tak bych to asi nepochopil samozřejmě, ale kdyby mi řekla „Teďko ti vyjadřuju náklonnost“ tak bych to asi vnímal pořád stejně a pořád stejně rád. Co se týče rozdílu čeština a angličtina vyloženě, když už ty jazyky umím, tak tam ten rozdíl tolik není, protože rozumím hnedka. Nemusím si to překládat do dalšího jazyka. Co se týče pak jako nějakýho opětvání, tak daleko radši bych to řekl v angličtině zpátky. Protože mám pocit, že to je jednodušší pro mě hnedka začít s tou angličtinou. Než hledat ta správná slova v češtině a riskovat to, že tam bude nějaká trapná chvílka ticha, kdy já mám načítání slovníku v mozku.

Takže je to o tom, že v češtině víc hledáš ta slova?

Asi tak no. Daleko častěji se mi stává v češtině takový to „Ehhh“. Ta chvíle, kdy člověk zapomene slovo nebo neví přesně co dál říct. Když člověk mluví souvisle jeden dlouhej monolog, tak se často stává, že vhodí to „Ehhh“, aby tam nebyla tichá chvílka. Nebo použije takový ty parazitní slova jako „jakože“, „vlastně“, „prostě“. To je jeden velkej parazit, který nic neznamená. To se mi v angličtině stává daleko míň.

Kdybys porovnal, když řekneš angličtině „Miluju tě“ a pak to řekneš v češtině, tak je to stejný? Předpokládám, že tohle jsou slova, který ti v hlavě nějak naběhnou, že je nemusíš úplně hledat.

Já si myslím, že jsem to už trošku odpověděl předtím. Jakože jo. A že je to takový trošku individuální případ. Zase ta to anglický „I love you“ je takový hodně obvyklý v mnoha případech a používaný napříč kulturami a ztratilo to tu velkou váhu a jestli člověk chce, aby to někdo fakt pochopil, tak to buď musí zopakovat několikrát nebo klást důraz na nějakou tu intonaci anebo k tomu říct víc věcí. Kdežto když člověk řekne to český „Miluju tě“, tak člověk musí hodně přežůžlávat v hlavě, v jakou chvíli to říct, protože to má váhu daleko vyšší. A mám pocit, že když člověk ví ten kontext, to srovnání s tím anglickým „I love you“, který je už víc všední, tak to tam nějak cítí.

Takže kdybys chtěl někomu intenzivně říct, že ho miluješ, tak to řekneš v češtině?

Spíš asi tak no. Nevím, jestli někomu. Vím, že u současné přítelkyně ano, protože ovládá oba dva jazyky na stejný úrovni. Proto je schopná vytvořit si ten kontext. Kdyby to byl někdo jinej, kdo má třeba jeden jazyk lepší než ten druhěj, tak nevím, jestli by to mělo stejnou váhu pro toho člověka.

Myslela jsem spíš pro tebe, jakou by to mělo tu váhu.

No spíš ta čeština. Ta je taková vážnější.

A kdyby to někdo řekl tobě?

Asi zase ta čeština. No, asi ta čeština mám pocit.

Mění se způsob vyjadřování a přijímání emocí v tvém romantickém vztahu v průběhu času? To jest z pohledu toho jazyka. Jestli se ti dřív třeba víc líp vyjadřovalo něco v češtině nebo v angličtině?

Tyjo, to ani nevím To ani nevím, jak bych zjistil, to bych si asi musel nějak poznamenávat. Jak člověk roste, dospívá a tak dál, mění se. To já nevím. Asi v dnešní době se možná daleko míň snažím vyloženě vyjadřovat česky. Jakože je mi to celkem jedno, jestli mi lidi rozuměj nebo ne. Vím, že anglicky umí každý každěj. Jsem míň opatrněj v tom, jak to říkám a co říkám.

Takže spíš tam dáváš víc průchod tomu, že ti je něco bližší říct v angličtině?

A asi tak no. Tady na tuhle otázku úplně nevím, co odpovědět.

To nevádí. Nemusíš si to cucat z prstu. Pomalu jdeme k závěru. Já se ještě zeptám, v čem vnímáš výhodu být bilingvální ve vztahu k vyjadřování emocí?

Zase, každý jazyk je líp dělanej asi na jinej typ vyjadřování. Teď mě asi nenapadne z hlavy nějaký příklad. Ale v tom kontextu ti to asi naskočí líp v tomhle nebo v druhém jazyce a ta bilingvnost, já mám pocit, že jsem to takový ty důležitý míry nakousl předtím. Že ti to dává víc možností se nějak vyjádřit správně. Jestli řeknu něco v češtině a není to dost srozumitelný, tak můžou to buď můžu zkoušet vyjádřit znovu v češtině a znovu a znovu, nebo naopak to řeknu v angličtině a není to jasný, tak to řeknu ještě jinak a znovu. Anebo to můžu říct v jednom jazyce a není to je jasný „Aha, tak to řeknu ještě druhým“ a mám zase tu jistotu, že ten druhý člověk to pochopí a nějak to vstřebá sám pro sebe.

A v čem vnímáš nevýhodu být bilingvální ve vztahu k vyjadřování emocí?

Asi jenom v tom, že nemáš jeden konkrétní jazyk, ve kterým seš schopnej se vyjádřit plnohodnotně. Bylo by fajn, kdybych dokázal projít jeden celej dlouhej rozhovor bez toho, aby mi do hlavy naskakovalo nějaký jiný slovo nebo nějaká věta z jinýho jazyka, která se mi tam uchytí a já nejsem schopnej se z toho posunout dál. Což se stává i v tý angličtině, když mluvím s někým, kdo mluví jenom anglicky a bavím se s nim anglicky a napadne mě něco, co vím, že bych dobře řekl v češtině, a nastane takový to „Moment, počkej ...“ a teď jak to převést do tý angličtiny, aby to ten člověk pochopil a nemusel bych to zbytečně vysvětlovat znovu. Bylo by fajn mít ... což chápu, že v tý bilingvnosti je možný, pokud je to ten člověk schopnej vyjádřit dost dobře samostatně, že to je spíš moje osobní limitace, že mě tam ty slova nebo ty věty skáčou a nejsem schopnej je nějak vyhodit, takže by bylo fajn mít tu možnost, především v tý češtině, nemuset se furt spolíhat na znalost angličtiny jinýho partnera. Člověk by si řekl, že anglicky umí každěj, ale není to tak. A v Česku z nějakýho důvodu si to o sobě lidi myslěj a není to tak.

Ještě mě napadlo, jestli vnímáš z hlediska neverbální komunikace, že se ti čeština nebo angličtina propisuje?

Myslíš písemný?

Dám příklad. Španělové jsou víc v tom jazyce cejtít, taková větší jásavost nebo větší energie oproti češtině, která může znít víc melancholicky. Jestli v tomhle tom to i z hlediska třeba intonace a podobně pociťuješ?

Dobrá otázka. To jo no. Tak angličtina ve svém základu nějaký třeba Americký angličtiny je hodně monotónní, takže proti tomu třeba ta čeština je daleko víc právě jásavá a nějaká povzbuzující. Asi proto mám daleko radši češtinu v nějakých společenských situacích. Zase jako v jakým kontextu a tak dále. Vlastně mě právě napadá anglický slovo „lightheaded“. Jakože je o hodně víc uzemněná, nemá tu suchou sterilní vážnost v sobě, jakou má ta angličtina. Ale pak zároveň máš britskou angličtinu, která se zakládá na těch intonacích a všechno je takový vlnitý. Ta vlnitost její vytváří pak nějakou asi, nechci říct monotónnost, protože není o tónech, ale monochromost. Je taková hrozně černobílá a suchá oproti tý češtině, co se týče nějakých tý barevnosti. Přijde mi, že říkám nějaký hrozný blbosti jako.

Ne, chápu to. Mě by zajímalo, jestli když se na sebe podíváš, když mluvíš anglicky nebo česky, tak jestli se do toho jazyku, kterým zrovna mluvíš, například na stejném slově, který jsi schopnej přeložit do obou jazyků, tak jestli je pociťuješ stejně?

To nevím, jestli jsem nad tím někdy přemýšlel. Asi to nebude stejný v zásadě, protože neříkám stejný věci. Když třeba v angličtině řeknu „I'm doing fantastic“ oproti „I'm doing awesome“ je to samý synonymum, ale vnitřně je ten pocit trochu jinej. Nevím proč, ale je asi jinej. Takže pocitový používání jiných jazyků je podle mě stejný, jako pocitový používání jiných slov.

Na závěr bych se tě chtěla zeptat, co bys vzkázal lidem, kteří jsou bilingvní a potýkají se s tímhle tím tématem, co se týče vyjadřování emocí a jejich komunikování?

Smůla. Ne, dělám si srandu. Co se týče problémů komunikace nebo co?

Ne. Nemusí to být jenom problém v komunikaci. Když si představíš sám sebe, s čím se v tom potýkáš, tak co bys jim vzkázal?

No, tak to záleží, jaký bilingvní vztah máš, že jo. Protože jestli to je bilingvní vztah, kdy oba mluví stejným metrem oběma jazyky nebo stejnými čtyřma nebo kolika, to je jedno, tak mám pocit, že je to daleko jednodušší, než jestli je to vztah, kde každému má jiný mateřský jazyk a snažej se mluvit spolu nějakým jedním, kterej ani jeden z nich nemá mateřsky. Tam to tolik nepůjde a je to asi daleko víc vyčerpávající pak komunikovat. Když jeden mluví anglicky z francouzštiny a ten druhý mluví anglicky z korejštiny, tak asi vycházej prostě úplně z jiných lingvistické tradice a snažej se spolu komunikovat horší a odlišnou řečí. Tak tohle jsem nikdy nezažil, takže to nemůžu nějakým způsobem komentovat ani dát nějakou radu.

Spíš z hlediska toho, co jsi zažil ty.

Co jsem zažil já, tak je zbytečný se stresovat z toho, co člověk říká, protože ten druhý člověk tě pochopí, tak či onak. To se asi nestane, že by člověk řekl druhému rodilému mluvčímu „Co to znamená?“. To si myslím, že se úplně neděje. A jestli se to děje, tak to je možná problém trochu jiný, ne komunikační. Když jsou to vztahy, který jsou založený na stejném jazyce nebo stejných dvou jazycích, tak tam jediný komunikační problém, kterej může být, je osobní. Že člověk není schopnej něco vyjádřit nebo není schopnej něco přijmout. To je za mě asi tak jediná věc.

Dobře. Chtěl bys ještě něco dodat?

To je všechno.

Jo tak jo. Děkuji.

Vítek

Jak jsem psala, můj výzkum se věnuje tomu, jak bilingvní lidé komunikují své emoce. Jestli nemáš ještě nějaký otázku ohledně toho informovaného souhlasu, tak asi můžeme začít.

Jo, pojďme do toho.

Moje první otázka je, když se řekne bilingvismus a emoce, co tě napadne?

Na začátek docela záludný. No takhle, napadne mě asi jedna věc, a to sice nepřeložitelnost některých emocí. Že jsou fakt emoce, který lze, dejme tomu, v češtině vyjádřit mnohem víc přímočaře a jednodušeji než ve francouzštině. Třeba příklad, slovo „Těším se“, „Těším se na tebe“, existuje to ve francouzštině, ale je to krkolomný. Říká se to blbě. A naopak bych určitě taky našel nějaký příklad, takže občas tam existuje taková jako zvláštní bariéra.

To rovnou navazuje na moji další otázku. Jsou podle tebe nějaké emoce, které jsou specifické pouze pro jeden jazyk a jestli můžeš říct nějaký příklad? Kromě teda toho těším se.

Asi mě nenapadá v tuhle chvíli zrovna francouzština nebo čeština. Spíš mě napadají takový ty, na který jsem náhodně narazil na internetu. Na hrozně specifický slova, který mají, spíš úplně v jiných jazycích, třeba v japonštině, mají některé emoce velmi specifický. Pojmenovaný fakt jedním slovem, kterými bychom museli popisovat třema větama. Takovýto prostě náhlý uvědomění toho, že každý člověk kolem tebe má svůj vlastní intenzivní život, který je stejně intenzivní jako ten tvůj. Třeba na to mají nějaký slovo. Domnívám se nebo tyhle věci.

Kdyby ses zkusil podívat víc do té francouzštiny nebo češtiny, tak tam tě nenapadá žádné slovo?

Musím přepnut trochu do té francouzštiny. Ji nepoužívám každý den. Nechci vařit z vody nebo bullshitovat.

Když tě nic nenapadne, tak to nevádí.

Asi mě nic nenapadne v tuhle chvíli.

Používáš k vyjadřování nadávek oba dva jazyky? Vybíráš si jazyk, který používáš k vyjadřování nadávky podle typu situace?

Jo. Rozhodně nadávám mnohem víc česky. Protože jsem k té francouzštině vždycky měl přístup ze strany svého otce, který si dával vždycky pozor na jazyk a vlastně ta komunikace s ním vždycky probíhala na nějaký úrovni, kde nikdy neklel, nebo nedělal takovýhle věci. Takže mě to vůbec nenaskakuje ve francouzštině. Když se naštvu, tak většinou přepnu do té češtiny.

A vnímáš to, že si je to blízký? Čeština a nadávky.

Jo a přijde mi, že některý zvuky té češtiny jsou takový k tomu příhodný. Takový trošku drsnější.

To zvučný „r“.

Přesně tak.

Když nad tím tak přemýšlím, já tedy neumím francouzsky, ale pochytila jsem, že francouzština je taková hodně měkká v tom nadávání. Že to „r“ je takový to „ch“.

No, ano. Tak celkově je to velmi jemný foneticky. Z fonetického hlediska jemnej jazyk.

Jak se ti vyjadřují emoce, které souvisí s láskou, touhou a vášní v komunikaci s druhou osobou?

Když to porovnám teda, je pro mě rozhodně obtížnější to vyjádřit ve francouzštině. To si myslím, že vychází hlavně z toho, že jsem zažil dva vztahy. Zažil jsem jeden a teď zažívám druhý blízký vztah, romantický v češtině. Předtím jsem měl dlouhodobý vztah, který probíhal v angličtině. Tak to byla ještě další rovina. Protože jsem několik let svého života prožil hodně skrz ten anglický jazyk, kterej jsem ze začátku uměl trochu blbě. Ten začátek toho vztahu v tomhle ohledu byl hrozně náročnej, protože to byl můj první vztah, a zároveň jsem neměl moc jak ty věci vyjádřit do hloubky. A vysvětlit je té druhé osobě. A ve francouzštině jsem nikdy víc než nějaký platonický vztahy nezažil. Takže v teorii mám ten slovník bohatý, ale v praxi zas tolik ne.

Neprocítuješ ve francouzštině slova jako „miluju tě“?

A to pozor, to francouzština má úplně debilně. Protože tam je „Je t'aime“, to zná každá. A neexistuje to sousloví, to sloveso „miluju tě“ v tomhle tom přímočarým vyjádřením. Můžeš říct „sem do tebe zamilovaný“, ale to nikdo neřekne. To není věta, kterou říkáš své milované osobě, prostě řekneš „Je t'aime“. Ale tím pádem to sloveso „aime“ je jenom „mít rád“. Můžeš říct „J'aime le hummus“ – „Chutná mi hummus“, ale když to použiješ k nějaký osobě, tak je to strašně vágní a takový zvláštní. Francouzština k vyjádření těchhle těch přímočarých emocí je hrozně zvláštní. Říkám, já jsem to nikdy v praxi nemusel řešit, ale jenom to vymyslet, nějakou tu formulaci, kterou jednoduše řekneš „Je mi s tebou dobře, miluju tě“. No je to blbý prostě.

Ale „Je t'aime“ znamená „miluju tě“, ne?

Ano. Ale nemůžeš říct někomu „Je t'aime“ jenom takhle krátce. „Je t'aime“ bez té romantický roviny. Ale zároveň ten náboj toho slova je pro mě strašně slabý.

To je něco na pomezí mezi „Mám tě rád“ a „Miluji tě“?

Přesně tak. To rozlišení neexistuje a je to hloupý trochu.

Takže ti v tomhle tom víc vyhovuje český jazyk?

No určitě. Tam ještě kdybych to měl třeba srovnat s angličtinou. Tak tam je vtipný zase jak to „I love you“ je sice intenzivní a legitimně se dá použít jako velmi silný statement prohlášení té lásky. Ale zároveň to můžeš říct kámošovi, kterej zrovna řekl dobrý vtip. A obojí funguje. V češtině neřekneš „Miluju tě“ někomu, ke komu to necítíš. Neřekneš to kámošovi. Teda aspoň já ne.

A napadá tě ještě nějaká emoce související s láskou? Kromě „miluju tě“.

Ted' mě napadlo slovo žárlivost nebo žárlivý. To je „Jalousie“ ve francouzštině. Přijde mi zajímavý, že je to vlastně stav, že to je „Já jsem žárlivý“ a takhle se to říká, že to tak je. Kdežto v češtině „Já žárlím, nežárlím“ a je to něco aktivního. Kdežto ta žárlivost ve francouzštině je stav mysli, ve kterým se octneš. Zajímavý to odkrývat. Jsou to souvislosti, který jsem si nikdy nespojil.

A kdybys to vztáhnul k sobě, tak jsou některý situace, kde třeba víc procítuješ v té francouzštině, vzhledem k tátovi? Objevuje se ti ta češtině? Nebo z hlediska toho procítování, jestli seš v té francouzštině komfortně.

No takhle. Náš vztah s tátou je založený na hudbě. Náš společný jazyk je možná skoro víc hudba než francouzština. Takže si pouštíme písničky. Doporučujeme si věci, bavíme se o skladbách a tak. Ale nedokážu mu vyjádřit nějaký hlubší věci v té francouzštině, protože to není ten druh intimity, kterej jsme si vypěstovali. No, to je opravdu aspekt, kterej mi chybí v té francouzštině. Že jsem neměl tu příležitost s někým něco sdílet takhle.

Jakou posloucháte hudbu?

Hodně šedesátky a sedmdesátky, taková tátovská hudba. Ale já mu vděčím za mnohý. Fakt mi ukázal spoustu věcí.

A v jakém jazyce?

Jako ta hudba? Často anglický, ale i francouzský interprety samozřejmě. Trošku spíš pozdější, z jeho mládí, což znamená devadesátky. Můj táta má rád slovní hříčky, takže má rád ty interprety, který si hrajou s tím jazykem.

Tak hudba je taky jistý druh nonverbální komunikace, že?

Naprosto. Pro mě je to ten nejdůležitější druh komunikace.

Ty asi nezpíváš, vid'?

Zpívám. Ne nějak intenzivně, ale jo.

A propisuje se ti ten francouzskej, český, popřípadě anglickej jazyk do té hudby.

Jo, určitě. Takhle, v češtině sice zpívám možná nejčastěji, ale zpívá se mi v ní asi nejhůř. Že mi přijde opravdu ten jazyk mnohdy nezpěvný. A francouzština má tu hrozně velkou výhodu těch nosovek. Když se zaměříš na ty nosovky, tak co to vlastně je? To jsou z fonetického hlediska různé alikvoty, že jo? To rozezníváš tu frekvenci na různých základech. Takže to je hrozně barevný, když do toho dáš intonaci. Když vložíš intonaci do nějaký fráze, která má ty nosovky, tak je to mnohem zajímavější než jenom nějaké A-E-I-O-U.

Když zpíváš, tak máš pocit, že procituješ víc tu francouzštinu?

Jo. Teďka nad tím přemejšlím poprvý z tohoto hlediska. Ale určitě mi přijde ta francouzština nejvhodnější a nejlepší na zpěv z těch jazyků, který nějakým způsobem ovládám. Angličtina je taky trochu divná, ta je taková dost rozžvekaná.

Přijde ti, že někdy nedokážeš přesně vyjádřit své emoce, jak bys chtěl?

Je to rozhodně aspekt, na kterým se snažím hodně pracovat poslední tak dva roky života. Já myslím, že jsem tomu věnoval značný úsilí, protože co se mi předtím často stávalo, že jsem byl yesman trochu. Nechal jsem si líbit nějakou situaci, která mi nebyla komfortní. Takže se učím říkat „Ne!“, učím se to říkat hlavně v češtině teda.

Umíš to ve francouzštině líp?

Co se týče nějaký rozhodnosti, nebo asertivity, tak mi přijde, že čím líp člověk nějaký jazyk ovládá, tím víc dokáže tím slovem vyjádřit ten přesnej záměr a tím pádem bejt víc v té komfortní zóně a víc říct opravdu, co si myslí. A když pozoruju tu svoji francouzštinu, jak mi upadá ta úroveň, tak to hodně cítím. Když jsem maturoval, tak jsem mluvil francouzsky každý den a byl jsem na francouzský škole a měl jsem kamarády, se kterými jsem mluvil francouzsky a měl jsem nějaký ostrov ve francouzštině. Dokázal jsem nějak oponovat, bejt pohotovej, což teďka, samozřejmě, ta slovní zásoba furt existuje, protože je to zakořeněný hodně hluboko, ale abych dokázal ty věci zformulovat rychle a trefně, tak mi to dá zabrat. A když zrovna nemám svůj den nějaký, kde mi to moc nemyslí, tak mi to už vůbec nemyslí v té francouzštině. Nevím, jestli jsem odpověděl na otázku.

Přemýšlím ještě nad tím tátou. Říkal jsi, že váš jazyk je hlavně hudba. Z hlediska emocí, kdyby ti táta vyjádřil třeba radost, dotklo by se tě to stejně, jako v češtině?

No dotkne se mě to víc v rámci toho, že je to víc ojedinelý. Myslím si, že lze říct, že v mojí rodině jsou nějaký stereotypy toho, že matka víc komunikuje emotivně, kdežto otec je víc uzavřenej. Takže kdyby náhodou někdy vymáčknu táta nějakou přímější a upřímnější emoci, ať už by to udělal v češtině nebo francouzštině, tak by to bylo pro mě samozřejmě významnější.

Takže v tom zabarvení jazyka vůbec nehraje roli?

Spíš jde o to, na co jsem zvyklý. Hraje v tom roli spíš jeho osobnost než jazyk. Protože můj táta mluví česky úplně plynule. Je tu třicet let, takže by toho byl schopen jak v jednom, tak druhém jazyce. S mamkou mluví česky většinou.

A mamka je rodilá Češka?

Ano. Ona mluví francouzsky plynule, ale protože s tátou bydlí v Praze, tak tu francouzštinu moc nepoužívá.

Dobře. Vnímáš, že prostřednictvím jednoho z jazyků, kterými mluvíš, můžeš vyjádřit a prožít více emocí?

Určitě. Na prvním místě je čeština. Protože v tuhle tu chvíli jí opravdu aktivně používám, a když prostě chci něco se svojí přítelkyní vykomunikovat, tak to udělám česky. Na druhém místě je právě ta angličtina, protože zároveň jsem teda měl ten tříletý vztah v angličtině, kterej mě hodně naučil z hlediska obratnosti v angličtině a nějaký palety slov. A ta francouzština skutečně je až na třetím místě.

Zajímavý. A měl jsi to tak vždycky?

Když ještě jsem tou angličtinou nevládlu tolik, tak to samozřejmě bylo mimo hru. Ještě v jeden moment jsem, když jsem maturoval, tak jsem mluvil dost plynule německy a přišlo mi, že už dokážu taky to prožít ten jazyk. Ale nikdy to nepřekročilo ten nějaký práh. Jo, kde bych to využil třeba.

Nepřišla žádná Němka?

Ne.

Jak sám sebe vnímáš, když mluvíš oběma jazyky? Cítíš se jako stejný člověk bez ohledu na to, kterým jazykem zrovna mluvíš?

Když mluvím francouzsky, tak se cejtím možná trochu víc intelektuálně. Nebo takovej víc analytickej v tom myšlení. Je to rozhodně tím, že jsem těch posledních pár let na francouzském lyceu strávil tím, že jsem furt psal nějaký eseje, který měli bejt strašně chytrý a strašně pompézní a v literatuře nebo filozofii a tak, protože jsem tam měl literární zaměření. Takže takovej ten květnatej jazyk mi zůstal. A taky, třeba když počítám, tak počítám velmi často ve francouzštině. Mnohem spíš než v češtině. Když si mám spočítat nějaký příklad, nebo něco musím rychle zpracovat. To mám z toho školního prostředí.

To francouzský počítání je složitý, ne?

Je, ale mě to nepřijde.

Já nikdy nepochopila, jak to funguje. Takový to „tři krát deset“. Cítíš, že se ti to nějak propisuje i do češtiny? Počítá se ti hůř v češtině?

Hůř ne. Spíš opravdu je to otázka intuice. Když mám spočítat příklad, tak hnedka naskočí ta školní mentalita.

Říkal jsi, že se cítíš ve francouzštině víc jako intelektuál. Jak to máš v češtině?

Můj život v češtině je bohatší. Cejtím se víc všestranně v češtině. A asi víc vtípně. Dokážu si víc hrát s těma slovy, což dělám rád. Hloupý slovní hříčky nebo chytrý slovní hříčky, když se zrovna daří. Ta čeština je k tomu hrozně dobrá s těmi předponami a tak. Že k tomu hrozně hezky vybízí. Kdežto ve francouzštině je spousta slov, který jsou homonyma nebo homofonní nebo něco takového, teď nevím. Že zní úplně stejně, ale jsou to dvě různý slova. Ale v češtině jsem asi rozhodně vtípnější.

Jakej je francouzskej humor? Nebo jak se ti vyjadřuje francouzskej humor?

Tak já to mám hodně třeba od dědy z Francie. Já mám hodně ten rodinej kontext z tý Francie, přestože jsem nikdy ve Francii nežil a nemám ten rozhled toho, jak to tam vlastně vypadá. Možná skrz pár nějakých knížek nebo tak, ale ta lidová slovesnost je aspekt, kterej jsem zas tak nezažil. Jo, nechytinu se, co se týče nějakých trendů v tom jazyce nebo tak. Protože nemá, kdo mi je předat. Zatímco v češtině vím, co se používá za nový vtipný slova. Nevím, „Jdu se někam vyfelit“ a to bych jako ekvivalent těchhle těch neologismů, který vždycky v esenci jsou trošku vtipný nebo maj bejt se to používá ironicky. Tak to je přesně to, co třeba nemám v tý francouzštině.

Ještě mě napadlo v souvislosti s tím, jestli se cítíš jako stejný člověk v obou těch jazycích. Jak to máš v neverbální komunikaci? Jestli jsi třeba převzal nějaká gesta, jako mají Italové takové to své (ukazuje gesto).

To mě vždycky fascinovalo jako proč, kde to vzali, z čeho to pramení.

Já myslím, že to neví ani sami, protože když jsem byla na Erasmu, tak jsem tam byla s Italama a oni mi říkali „Nevíme, my to používáme všude“.

Říká se, že ta nonverbální stránka komunikace je mnohem obsažnější než to, co si většina lidí nedokáže představit. Ale zároveň stejně dokud se na to vyloženě nezaměříš, tak to vlastně nevnímáš a musel bych asi fakt se na to nějak dlouhodobě zaměřit, abych to stihl nějak zaznamenat. Takhle z fleku vůbec nevím, jestli působím jinak v tom, jak vystupuji s českým, anglickým, francouzským jazykem. Když jsem hrál divadlo, tak to jsem dělal převážně v angličtině. A myslím si, že mi to možná trochu vydrželo, že když jsem v nějaký situaci, kdy mluvím anglicky, tak jsem energičtější. A taky jsem tu angličtinu studoval na pedáku, kde nám furt cpali to, že ta intonace je strašně důležitá a v kombinaci s tím divadlem si myslím to, že si myslím, že jsem takovej trochu živější, když mluvím anglicky, že jsem víc jako kdyby hranej. To mě napadá k tomu.

Ještě k intonaci. Jak to vnímáš, když porovnáš češtinou nebo francouzštinou?

Čeština má zvláštní vlastnost toho, že ta intonace skoro neexistuje. Když člověk mluví česky, tak opravdu ten hlas zůstává co nejvíc na stejný rovině a ostatně i Češi s tím mají problém. Že takhle se nejvíc rozpozná český přízvuk v angličtině. Kromě nějakých vyloženě fonetických záležitostí, jako to „the“ – „phe“, tak velmi distinktivní znak je právě to, že ta intonace neexistuje. A o čem to vypovídá? To nevím.

Takže ve francouzštině cítíš intonaci?

No tady bych se asi vrátil k těm nosovkám. Že francouzština nemá nutně tu celkovou intonaci výraznou, ale tu vnitřní v uvozovkách intonaci těch nosovek má bohatou. Takže proto to zní možná trošku živěj, pestřej. To je ten aspekt si myslím.

Zní tak nebo se cejtíš živější?

Pokusím se si vzpomenout na nějakou situaci z těch pár let zpátky, kdy jsem opravdu tou francouzštinou hovořil víc, abych to měl trošku víc podložený. Jsem se zasekl strašně.

To nevadí. Ptala jsem se na to, jestli se cítíš živější, když mluvíš francouzsky. Protože říkáš, že ta intonace je taková živější.

Ano, je. A asi místama to tak určitě bylo, že když jsem s kámošema někde byl, který teda byli frankofonní, tak jsem měl pocit, že celkově je ta úroveň tý konverzace trošku živější a víc nahlas, víc takový intenzivní než ta čeština. Ale zase možná je to jenom téma konkrétníma lidma. Vždycky je důležitý si uvědomit, že ten jazyk není jeden, ale je jich tolik, kolik je lidí, ke kterým tím jazykem mluvíš.

Ted'ka se přesunu ke vztahům. Co se chci zeptat, jak vnímáš rozdílné kulturní a dvojjazyčné zázemí vašeho partnerského vztahu? Jestli se nějak tvoje francouzská kultura, ať je to jazyka nebo celkově, jestli se to nějak propisuje do toho partnerství?

Přemejšším, jestli je pro tebe relevantní se zaobírat mým současným vztahem, kterej tím není zas tak ovlivněnej. Nemyslím si, že by to vypadalo moc jinak, kdybich francouzsky nemluvil. Možná můj předchozí vztah, kterej se odehrával v angličtině je pro tebe relevantnější, jestli to dává smysl. Protože tam to bylo rozhodně zajímavý v tom, že jsme měli těch rovin několik. Já jsem byl teda Čecho-Francouz a moje přítelkyně byla Ruska. A potkali jsme se skrz to divadelní prostředí, kde jsme mluvili anglicky a ona česky nemluvila stejně. Takže ta angličtina byl vlastně jedinej způsob, jakým jsme se mohli domluvit. Rozhodně to představovalo pro nás oba nějakou výzvu, protože jsme museli mnohdy se pořádně zamyslet nad těma slovy, který používáme, stejně tak nad těma formulacema, aby něco nebylo ztracený v překladu. A několikrát se i stalo, že jsme se třeba pohádali kvůli nějaký věci, kterou jsme jeden nebo druhej vzali příliš doslova. A vyložili jsme si to špatně v tom našem jazyce. Buď já teda ve francouzštině či v češtině anebo ona v angličtině. Ale teda abych se nechvástal, myslím si, že to, že jsem už v základu měl ty dva pohledy na věc, ty dvě interpretace.

Jakoby tu českou a francouzskou?

Tu českou a francouzskou. Tak mi možná trochu usnadnilo to brát, tyhle ty emočně napjatější situace víc s nadhledem, nebo když jde opravdu o nějakou hádku, nebo nějakou situaci, kdy potřebuješ se dostat hloubš těm emocím, tak to že máš tu nějakou další referenci, jak si to vyložit, i když to nemusí bejt úplně napřímo, že „Aha, tak si to zkusím přeložit do francouzštiny. Zkusím si to přeložit do češtiny“, ale že mi přišlo, že třeba ta moje tehdejší přítelkyně si občas něco vyložila jinak. Řekl jsem jí nějakou větu v angličtině a ona si to přeložila a vyšlo jí z toho něco, co tam vůbec nemělo bejt, a to jí naštvalo.

To je zajímavý.

Mám takovej dvojitý filtr, kterej umožní některý věci možná trochu víc pročistit.

To je dobrý. Snažím si to nějak představit. Mohl bys mi, prosím, ještě nějak víc přiblížit víc to dvoji porozumění? V čem to bylo nápomocný, ten jazyk? Jestli je to tím, že mluvíš i česky i francouzsky, tak máš víc možností, jak to dané slovo pochopit a procítit, to slovo? Mě totiž přijde, že během hádky se často objevují slova, která jsou na škodu.

Jo jasně, na škodu.

A v čem ty dva jazyky teda byly nápomocný?

Když bych se ponořil hloubš do týhle analogie a bral to tak, že slova jsou nějaká mřížka, že jsou prostě emoce, nebo situace, zkrátka svět, kterej se snažíme uchopit slovy. A ty různý jazyky, který člověk může ovládat, jsou nějaký mřížky, kterým ten význam opravdu filtruješ nebo zachytíš něco na každým očku tý mřížky nebo nějaký oblasti, která to slovo vystihuje. Tak když ty mřížky dáš dvě přes sebe a víc se na to zaměříš, tak dokážeš některý věci líp vystihnout. Líp pojmenovat, protože když to opravdu dáš přes sebe, tak ti z toho vyjde jemnější mřížka, dejme tomu. Spíš než různý kýčovitý citáty typu „Kolika jazyky mluvíš, tolikrát si člověkem“, tak mě to přijde, že jde o tu citlivost. A k tomu se váže i ta hudba. Samozřejmě že když člověk dokáže vnímat různý ty projevy co nejjemněji, co to jde, porozumíš pravidlům harmonie nebo nějaký grafickým věcem, nějaký matematický základy toho, co vypadá dobře, co nevypadá dobře a pak teda těm slovům tak lze to vycytat co nejlíp to jde.

Jak ovlivňuje bilingvismus tvůj vztah? Pochopila jsem, že ten nynější to jako neovlivňuje.

Můžu zmínit poznatek z mého aktuálního vztahu. Můj bilingvismus podnítil to, aby se moje přítelkyně, která francouzštinu měla na střední pár let, ale jenom tak mimochodem, moc se tomu nevěnovala, tak vlastně se k tomu vrátila. Byli jsme spolu ve Francii za mojí rodinou, za prarodičema a tam dostala samozřejmě ten kulturní šok toho, že Francouzi a zejména francouzští senioři naprosto nejsou ochotný mluvit jiným jazykem než francouzština. Takže se na to trochu připravila. Trochu oprášila tu francouzštinu, a do ted' vlastně se tomu nějak věnuje, což je super. Pořád jí tím otravuju, že na ní začnou mluvit francouzsky. Nebo otravuju, tak prostě trošku jí poškádlím.

Jaký to je mluvit spolu francouzsky? Když opomeneš nějaký gramatický chyby.

No spíš je to jednostranný, že já na ni mluvím francouzsky a ona mi odpoví česky. Že se na to ještě necejtí, že by mi odpověděla francouzsky, ale docela se na to těším, na ten moment, kdy to klapne. Vypadá, že v tom chce pokračovat. Tak ta nevinnost člověka, kterej hledá ty slova a občas řekne nějaký úsloví, který je fakt na tý jeho velmi řídký mřížce, je hrozně krásný. A pozoruju to u svejch kamarádů. Mám dva kamarády, kteří jsou pár, který to mají obráceně. Že on je Čech a ona je Francouzka, která je dva nebo tři roky v Praze a intenzivně se učí tu češtinu a oni se museli dostat k těm emocím jenom skrz tohleto, protože angličtina nebyla možnost. A když je vidím, jak se k sobě maj, a vnímám to, že opravdu ta malá slovní zásoba není nutně problém, když ten vztah z tý neverbální stránky je hodně funkční, tak to prostě pokreje to, co potřebuješ, aby se měl dobře s tím člověkem. To mi tak přijde, ale to jsem zaběhl do nějaký obecnosti.

Ne tak jako souvisí to s tím určitě, že prostě jako ne vždycky ten jazyk jako je v tom podstatnej, že jo?

Já si myslím, že člověk, se kterým se ti dobře mlčí to je jako ukazatel, o je významnej ukazatel toho, že vám spolu dobře.

Jak se cítí, když tě tvoji partner vyjadřuje náklonnost? Myslím to jako ...

To je prostě nějaký slova typu rád tě vidím, miluju tě. Tohleto.

Nebo mě ještě napadlo, že třeba já nevím Francouzi, co jsem tak jako okoukala, se prostě dávaj pusu na tvář, jo je tam jako ta nonverbální víc. Jenom jakože jak z pohledu jako toho jazyka, tak i jakoby tady z těch jako jestli to.

Nějak mravů nebo zvyků zvyklostí tý nonverbální tý no. No třeba tydlecty věci, to já se vždycky těžko zvykám. Myslím ve Francii, tak na to, že jsem fakt jako každý každý takhle líbá, to je jako pro mě zvláštní a. Tak obecně. Řekl bych, že jsem jako spíš odměřenější než vřelejší povahy v tomhle a moje přítelkyně taky, takže teda ta současná, takže jsme si k sobě dlouho jakoby hledali cestu, jak si vyjádřit ty emoce co nejvíc napřímo a jako najít tu odvahu na to vlastně. Nevím, jestli to nějak souvisí s jazykama. Spíš jazyk tý lásky jako takovej.

Mě jenom jako napadá právě vlastně jako navazuje na tu další otázku, jako jak vnímáš emoce, které ti partner vyjadřuje, jak na ně reaguješ jestli jako je to právě o tom, že když tě to prostě řekne v tý češtině, tak se tě to dotkne dostihla jako nějaký vnitřně nebo kdybys byl radši kdyby ti zrovna to miluju tě a takový jako hodně, ale jakože když tě jako řekne „Je t'aime“ tak jestli bys to jako chtěl třeba slyšet v tý francouzštině.

Chtěl bych to slyšet v tý francouzštině? Určitě. Protože by to asi pro mě znamenalo. Hodně z hlediska toho, že jsem to nikdy v tý francouzštině a vlastně neslyšel přímo adresovaný mně. Takže to by mě jako si myslím hodně mnou pohnulo. Ale zároveň by to bylo trochu vtipný. Jo, protože by to bylo prostě. V takovým lingvistickým snažení.

Ale ještě mě jako zajímá, jestli, když jako říkáš, že by to jako tebou pohnulo, jestli je to něco jako, tak předpokládám, nebo jakože tvůj táta je, že jo Francouz, že asi jako tam v jádru jako máš nějakýho Francouze, nebo jako, cejtíš se čistě čech nebo jako?

Ten Francouz, ta identita je ale v týhle fázi mého života rozhodně spíš tak jako dřímá. Víím, že nastane nějaký období, kdy budu chtít jako třeba bydlet ve Francii nebo bejt víc ve spojení s tou francouzskou stránkou cejtím, že mi to vlastně vadí v tuhle chvíli. Včera jsem mluvil s dědou po telefonu a nemohl jsem se vymáčkout a strašně mě to naštválo. Byl jsem na sebe naštvanej, že ten mozek to nějak jakoby nedokáže zprovoznit dostatečně jako pohotově. Takže asi s tím budu někdy jako chtít něco dělat.

Máš jako pocit, že tě může tě tam jazyk nějak trošku jako upadá, tak i ztrácíš jako nějakou blízkost jako k třeba prarodičům nebo?

Možná trochu jakože místo toho, abych z toho hlediska, že když s nima telefonuju, tak se víc soustředím na to, abych teda něco smysluplného řekl nejspíš na to naše propojení, no to jo, to vlastně vnímám docela silně.

No a kdybych se ještě vrátila jakoby k tomu, kde by třeba to taky jako hodně hypotetická jako otázka, ale kdyby jako se naučilo tvoje přítelkyně francouzsky ...

Jakože opravdu plynule?

Plynule. Tak jestli jakoby, bys byl jako rád, protože jako že říkáš jako že to v tobě, v tobě teďka v tuhle chvíli dřímá, ale zároveň tě to nějakým způsobem jakoby chybí.

Ano. No rozhodně bych to považoval za hrozně zajímavý oživení toho vztahu a tý komunikace. Nepředpokládám, že by se to stalo dřív, než za tak 2 3 roky, protože nemá iniciativu se učit intenzivně ten jazyk, že jo? Je to spíš, jako když si najde čas, tak si prostě projde pár slovíček. Ale zároveň, co se týče nějaký dynamiky toho vztahu nebo vlastně pozice ... Jak se jmenoval ten magor ne to je 1 to jsem si chtěl vzpomenout na jednoho filozofa, kterej mluvil o vztazích a o jakoby tím, že vždycky existuje nějaká nějaký vztah jako autority jeden vůči druhému v jakýmkoliv vztahu, že ať už je to sebevíc jemný, tak neexistuje dokonalá rovnost mezi dvěma lidma, že vždycky to bude mít nějakou odchylku, která, kterou ty lidi možná ani nebudou vnímat, nebo možná to nebudou vnímat stejně, ale že to bude jako hodně i na základě právě jejich jakoby vyjadřovací schopnosti. A to, co si od ten druhý myslí potom jak ten druhý mluví. Když je to takhle hodně nerovný, že jeden člověk je rodilej mluvčí toho jazyka a ten druhý sotva dá tu větu dohromady tak je nutně v tý pozici výrazně toho jakoby v nevýhodě. A to by mi vlastně možná bylo jako docela dlouho nepříjemný, že bych jakoby nechtěl jako zatahovat do té situace, kdy bych jako měl pocit že já mám vlastně kontrolu nad tu konverzaci celou. A že by mi to nepřišlo fér jako vést nějaký hlubší rozhovor třeba v tom jazyce, že jako by to muselo zůstat v nějaký odlehčenosti v tom, že neřešíš nic jako podstatného.

Mění se způsob vyjadřování a přijímání emocí v tvém romantickém vztahu v průběhu času? Můžeš to klidně jako vzít od toho svého jako předešlého vztahu.

V průběhu času, jestli se to mělo ... no jo si myslím, že v tomhleto zase poslouží jako lepší příklad ten předchozí vztah, kdy prostě ten 1. rok toho vztahu byl mnohem víc jako nějaký neverbální vášni tohleto. A postupem času to bylo víc a víc o tom, že jsme dokázali spolu sdílet opravdu hlubší myšlenky víc jako filozofovat a tyhle věci a který jsme jako dokázali skrz tu angličtinu a kterou jsme se oba vlastně vytříbili za tu za tu dobu co jsme byli spolu. Vzájemně docela vlastně rovnoměrně. Řekl bych, že jsme na tom byli právě oba jsme mluvili cizím jazykem, ale vůbec jsme na tom byli stejně. Co se týče toho skillu. Asi asi tak, nebo jako já, možná jsem, protože jsem i tu angličtinu jako studoval na vejšce a možná občas jsem měl jakoby trošku tu převahu, jakože občas jsem to cejtíl. Pak ale bylo mnoho situací, kdy třeba jsem trávil čas s kamaráda mojí přítelkyně, který všichni mluvili rusky a třeba nastávala taková ta jako situace, kdy na chvílku přepli do tý lámaný češtiny, aby mě jako nevyčlenili, ale po 2 minutách zase mluvili rusky, že jo?

No když jakoby si začal mít tady ten vztah aktuální, tak se tě to prostě jako úplně v pohodě jako přeplo na tu češtinu?

Ano. Jo jakoby. Měl jsem ještě mezitím, teda 1 vztah v češtině. Kde jsem to pocíval víc tu jakoby svojí vlastně nepřipravenost emoční na ten jako romantický vztah a na ty formulace v češtině, který se který se tohodle týkaj. To byla spíš jako problematický a toxický, spousta úrovní než než to, ale.

Jasně, jakože. Takže ale jako teď cos tam vlastně jako, protože si jel prostě nějakou dobu jako v angličtině a potom prostě se zase přepnul jako do češtiny, takže to bylo jako vlastně složitější. Třeba se vyjádřit.

Místama ano nebo stejně jako ze začátku toho vztahu v angličtině to bylo náročný z mnoha důvodů. Tak jakoby jistý emoční nepřipravenosti na vztah. Prostě jako tím nepoliben a ten ten ta lingvistická bariéra a v češtině je tam ta sice lingvistická bariéra nebyla a ta emoční trochu jo, no to jo. A teďka už mi přijde, že jako v týhle fázi

nepocituju zas takovej jako problém s tím. No že nepocituju nějakou frustraci, nebo ohledně toho, že prostě co jde vyjádřit to vyjádřím.

Jenom jako přemýšlím ještě nad tím, že jako lingvistické jako, že jsi jako dokázal vlastně ty věci jako vyjádřit, ale že tam byla nějaká jako frustrace z hlediska jako ztotožnění se s tím jako třeba s tím, co jako říkáš, že vlastně jsi jako prociťovat hrozně moc jako nebo prociťoval jsi lásku jako přes tu angličtinu. A když pak jsem měla jako vlastně najednou mít tam na jako jazyk lásky prostě češtinu. Tak tak tohleto jako na tom bylo to těžký, že prostě se cejtíl víc jako v tý angličtině?

To asi. Přemejšlím, jestli to opravdu tak bylo. Já si myslím že ani tolik ne, protože tam byl časovej prostoj mezitím asi rok, kdy jsem byl sám. Nebo neměl jsem žádněj jako vážnej vztah. Což znamenalo, že už jsem si i jako za za rok si člověk odvykne obecně na tu jako na tuhlectu emoční rovinu, že jo? Takže pak už si myslím, že by to bejvalo bylo náročný v jakýmkoliv jazyce vlastně.

Tak už se chýlíme pomalu ke konci tak. V čem vnímáš jako výhodu být bilingvální ve vztahu k vyjadřování emocí?

Výhodu? No a zase Je to vlastně to, co jsem zmiňoval předtím, že člověk získá, ale musí se na to asi trochu zaměřit, aby to opravdu mělo jako aby člověk mohl využít celýho toho potenciálu toho, že se nad tou nějakou emoční situací zamyslí nejdřív v jednom jazyce a pak ve druhém. A zkusí to nějak porovnat ty dvě mířky, jestli to na sebe pasuje a jak moc a člověk získá trošku možná jako lepší přehled o tom co cejtí? No není to úplně záruka úspěchu, ale nějakým způsobem to asi může prospět. Rozhodně to vidím víc jako výhodu než nevýhodu.

A v čem vnímáš jako nevýhodu být bilingvní ve vztahu k vyjadřování emocí?

No. Asi jí fakt nevnímám, nebo ... Tak obecně jsem za to vděčnej, že jsem tuhleto možnost měla, že se mě rodiče rozhodli vychovávat v duchu těch jazyků. Protože asi asi bych na tom fakt byl hůř, prostě jak kdybych měl jenom tu jednu cestu. Nedokážu si teďka asi vyjádřit nějakou nevýhodu. Víím, že některý lidi v tom mají pak jako zmatek trošku v tom přepínání právě mezi těma jazykama. Ale mě to asi nevadí.

Na závěr se těch chci zeptat, co bys vzkázal lidem, kteří jsou bilingvální a potýkají se tady s těma tématama ohledně komunikace svých emocí?

Jakože si připadají třeba nějak v tom zaseklý?

Když se podíváš na to, jak to cejtíš a vnímáš ty, tak jestli bys měl nějakěj vzkaz?

No asi bych řekl, že emoce jsou procesy, který se odehrávají mimo jakéjkoliv jazyk. Je to něco nevyhnutelného a tím pádem se můžeme snažit, jak chcem a je dobře, že se snažíme jak chcem. Ale asi je dobrý se trochu smířit s tím, že ty emoce budou neuchopitelný do jistý míry a možná to někoho kdo má ty dva jazyky může jako mást trochu nebo frustrovat, ale myslím si, že je spíš důležitý těm emocím porozumět co nejvíc jako napřímo bez toho jazyka. Jak jen to jde.

Máš ještě něco, co bys chtěl říct?

Asi dobrý, ale jsem za to rád, za tu konverzaci.

Hana

Když se řekne bilingvismus a emoce, co tě napadne?

Uvědomuju si, že určitý jazyky mám spojený s určitýma emocema nebo stavama, že se mi některý věci vyjadřujou líp v jednom jazyce a jiný zase v jiným. Ale že to určitě i závisí na tom, s kým mluvím a komu to sděluji. Takže je to změt' taková, takovej jako chaos.

A jsou podle tebe nějaké emoce, které jsou specifické pro jeden jazyk? A jestli si myslíš, že jo, tak jaké? A kdybys to mohla už vztáhnout k těm svým jazykům. Já jsem se dívala, že ty teda mluvíš česky a anglicky už od malička a teď jsem pochopila, že se ti i přidala francouzština. A tou mluvíš jeden rok?

Ano. Nemyslím si, že bych mohla říct, že mám určitý emoce spojené s těma jazykama. A navíc ještě je to u mě složitější, protože já jsem tanečnice, takže já se vyjadřuju hodně fyzicky a nonverbálně, takže si to nedokážu takhle vůbec vybavit, a i moc to nereflektuju. Takovej ten vnitřní hlas nebo to, co prožívám a jak to zní v mojí hlavě, tak vlastně o tom nepřemýšlím. Je to velmi automatický, a když to mám zpětně rozebírat, tak je to těžký, protože to je nevědomý často. Ale mám pocit, že se mi lépe vyjadřují emoce v angličtině. Ale myslím si, že to je tím, že jsem zkrátka zvyklá na to, že slyším lidi víc sdílet své emoce anglicky, což tak je kvůli filmům. Že vlastně já si říkám v tom jazyce ty slova, ty věty, ty fráze, co se týká lásky, co se týká i klidně toho, jak se člověk cítí teď. Samozřejmě v dnešní době hodně na sociálních sítích, tak třeba sleduji často profily, kde se mluví o duševním zdraví nebo o komunikaci, a tam jsou taková klíčová slovíčka. Teď jsem nad tím přemýšlela taky, jako je „consent“ nebo jako je „toxic“. Takže v ty angličtině jsem zvyklá více komunikovat o emocích. No, nějak je komunikovat.

Myslíš si, že je to tím, že jsou pro tebe víc emotivnější? Že tam máš pod tím víc ten citovej obsah anebo máš větší slovní zásobu? Nebo se ti to nějak pojí s těmi situacemi, že se bavíš s lidmi víc anglicky?

Myslím, že je to spojený s tím, co mám kolem sebe. Že v češtině jsem nebyla zvyklá na to, aby někdo říkal „Cítím se takhle a takhle“, že vlastně už jenom ty slova člověku špatně lezou do pusy, pokud není na ně zvyklej. Když jsem vyrůstala, tak většinu vlivu na mě měla mamka, a to je česká rodina a tam si nepamatuju, že bych slyšela otázky „Jak se cítíš?“ anebo nějak komunikaci svých emocí. Ale pak mi přijde úplně normální, když se někdo zeptá „How do you feel?“ a když odpovídám „I feel like...“, tak je to takový přirozenější pro mě, než „Cítím, že ...“. To je takový prostě úplně divný. Myslím, že jenom nejsem zvyklá slyšet ty konkrétní slova a ty věty a najednou mi nelezou do pusy.

Takže je to o tom, že si víc slyšela v angličtině nějaký spojení těch pocitů než v češtině?

Jo. Myslím si, že jsem byla vedená k tomu komunikovat svoje emoce v angličtině. Ale je to těmi vlivy, které na mě působily, jako jsou filmy a jako jsou sociální média.

Ještě se zeptám, oba dva rodiče mluví česky?

Ano, mluví, ale s tátou česky vůbec nemluví. On neumí dobře česky, tak spolu mluvíme anglicky.

Táta není Čech?

Ne. Táta je z Nigérie.

Takže ses anglicky naučila přes tátou?

Ano.

A měla jsi to tak, že ses učila fakt souběžně od malička češtinu i angličtinu?

Jo. Úplně souběžně v tom smyslu, že rodiče na mě mluvili jeden česky a druhý anglicky, a zároveň potom, co jsem nastoupila do školy, do první třídy, kde jsem se učila českou gramatiku, tak jsem nastoupila ještě k tátovi, protože je on je soukromej učitel angličtiny a u něj jsem se učila anglickou gramatiku. Takže jsem fakt to vzdělání měla

odjakživa bilingvní, jenom pak to vyprchalo v nějaký třeba třetí třídě, kdy jsem měla angličtinu v té české škole jako předmět. Takže potom ty lekce s tátou přestaly. To nahradila ta škola.

Já si totiž vybavuju, že jsi v tom dotazníku psala, že máš mateřský jazyk češtinu. Tak přemýšlím, jestli ji vnímáš jako mateřskou anebo jestli je to tak, jak mi to zní. Že máš oba dva jazyky jako mateřské.

To zas ne, protože pak jsem chodila do české školy. Takže to, že jsem měla od první třídy hodinu nebo dvě hodiny angličtiny týdně, to vlastně neznamená, že bych žila dvojitý život. Já ten život žiju v češtině.

Dobře. Takže nemáš pocit, že existují nějaký specifický emoce, který můžeš vyjádřit v angličtině nebo češtině?

Určitě to není tak specifický, že bych to dokázala opravdu říct, to ne. Spíš tak obecně jsem zvyklá víc komunikovat, ale já už jsem se to pak naučila i v té češtině, ale přirozeně, někdy i ty vnitřní dialogy třeba, probíhají v angličtině. Ale pak samozřejmě to dokážu komunikovat v češtině, jenom to asi není ta první volba někdy.

Proč to podle tebe není první volba?

Protože jak říkám, mě to prostě tahá za uši. Mě to přijde hodně patetické, ten český jazyk. Když se mluví o nějakých velkých emocích, tak se mi to tak zdá. Nevím, jestli je to tím, že žiju tím českým jazykem, takže na mě dolehnou ta slova víc. Když potom se mám vyjádřit o něčem v češtině, tak je to někdy úplně hrozný. Ale záleží, jestli to je opravdu něco, co cítím, tak to samozřejmě vyjadřuju v češtině. Jenom když to jsou nějaký takový polemiky, nevím, kdybych nad něčím měla třeba přemýšlet, tak to v češtině nebude. Někdy má člověk takový overthinking vnitřní dialogy. Nebo i v herectví, já jsem vystudovala herectví, takže jsem i herečka a tam jsem měla problém hodně dlouho, aby ta čeština z mých úst zněla důvěryhodně. Že to bylo prostě hrozně divný a znělo to hrozně uměle. Takže něco uvnitř mě to asi neumím popsat a je to fakt strašně těžký, ale je pravda, že to přicházelo zvenku. Že tenhle ten pocit, co popisuju, jak to pro mě je, že mě to tahá za uši, že mi to neleze přes jazyk, tak i to okolí moje mi dávalo zpětnou vazbu, že to není uvěřitelný, to, co říkám. Je to strašně zvláštní, že jsem to neuměla říct. Že jsem tam dávala nějakou jinou intonaci, nebo že ten senzor toho, že mi to zní divně vlezl do toho tónu. A ty lidi mi to potom právě kvůli tomuhle nevěřili. Že jsem třeba v nějaké dialogu řekla „Já jsem ho fakt nezabila“, ale znělo to ode mě jako ironie. Pak mi říkali, že mám anglickou intonaci v češtině, a to mě hodně vytáčelo, protože já tomu nevěřím, ale dobře.

A když ti tohle říkali u češtiny s tím, že to je míň uvěřitelný, tak jakou jsi v angličtině měla reakci? Že je to víc autentický?

Jo. Já jsem se i cítila víc autenticky, protože jsem vlastně věděla, jak to vypadá, když někdo se hrozně zlobí anglicky. Já jsem věděla, jak to vypadá, když někdo hrozně trpí láskou anglicky, ale v češtině jsem to nevěděla. A i často ty slova český jsou strašně divný. Že to tak jde špatně přes tu pusku. Že mi to nešlo říct, protože to nebylo něco, co jsem si vymyslela, ale co jsem přečetla, zapamatovala a pak jsem to šla říkat.

A cítíš se obecně líp? Já jsem v tom slyšela, že ti je čeština blízká, ale i angličtina. Tak jestli to máš propojený, že se v těch jazycích cejtíš stejně dobře.

Jo, záleží. Ta čeština je mi blízká, protože jak říkám, v ní žiju hodně. A ta angličtina, s ní je to složitý. Protože tohle to popisují a ten svůj vztah k ní, tak mluvím o tom, že třeba, co probíhá fakt v mojí hlavě, nebo když píšu, tak to napíšu. Ale potom, když dýl nemluví anglicky, nebo nejsem v okolo lidí, co mluví anglicky, tak pak mám problém, že mám divnej takovej akcent zase. Nemůžu říct, že by mi bylo příjemnější se bavit anglicky než česky, protože ta moje angličtina není na úrovni někoho, kdo žije v nějaký anglicky mluvící zemi, nebo kdo mluví anglicky každé den s někým, kdo na něj mluví taky anglicky. Ale anglicky správně anglicky. Teď se mi to ještě smíchalo, protože můj přítel je Senegalec. A když jsme spolu začali chodit, tak jsme mluvili anglicky. Ale jeho angličtina je hodně špatná. Takže já mám takový to... nevíš, jak se to jmenuje, když někdo přebírá akcenty? To se nějak jmenuje. Že přebíráš i dialekty, když někdo mluví nějak, tak vezmeš jeho intonaci nebo i dialekt. Tak tohle já mám. A hlavně, já už jsem potom zjistila, jakým způsobem on tu angličtinu používá. Třebaže místo jako „kapesník“, v angličtině „handkerchief“ říká „paper“. Takže já jsem věděla, co myslí a nechtěla jsem ztrácet čas s tím, že mu budu říkat, jak to má být, když mi nebude rozumět. Tak jsem začla mluvit tou špatnou angličtinou, co

on si vynalezl. Já jsem se začala učit ty slovíčka, kterými on pojmenovává věci místo toho, aby to bylo naopak. Takže pak jsem požívala špatný slovíčka, a ještě do toho akcent, o kterém vím, že mu rozumí, jak se řekne něco, ale jenom tím určitým akcentem. Když to řeknu nějakým akcentem, tak nerozhoduje, že to je to stejné slovo. Takže se mi do toho zamíchalo ještě tohle vlastně. Takže ta angličtina jo, ale mám tam velký mezery, co se týče třeba slovní zásoby. I když, jako není to pravda, jenom teď jsem fakt dlouho anglicky nemluvila. Teď se mi stalo před dvěma dny, že někdo na mě mluvil anglicky a já jsem úplně dávala špatnej slovosled. Nevím, je to asi fakt o tom zvyku. Já jsem hodně taková, že si hodně zvyknu na ty věci. Když jsem v okolí anglicky mluvících lidí, tak za chvilku chytanu ten jejich akcent s všechno je v pohodě. Ale sama o sobě, bez vlivu ostatních nemůžu říct, že by ta angličtina byla příjemnější než čeština. To asi ne, ale někdy tím ráda vyjadřuji ty emoce. Klidně i na papír, protože mi přijde, že tam najdu ty vhodné slovíčka, který tak briskně popíšu, co jako potřebuju vyjádřit. Ale všimla jsem si, že moje deníkové zápisy jsou teďkon už trilingvní. Že tam je jedno slovíčko francouzsky, pak česky, pak anglicky. A uprostřed věty se kolikrát změni ten jazyk.

Zajímavý. Jestli k tomu ještě něco nechceš dodat, tak bych se přesunula. Používáš k vyjadřování nadávek oba dva jazyky? Vybiráš si jazyk, který používáš k vyjádření nadávky podle typu situace?

Jo. Já myslím, že asi zase záleží, v jakém prostředí se nacházím a s kým tam sem. Komu to komunikuju, tu nadávku. Ne, že bych jemu nadávala. Ale jsem třeba v situaci, že něco rozbiju, tak když jsem někde, kde nemluví lidi česky, tak nezačnu nadávat česky, to je pravda. Takže to záleží přesně na tom, kde jsem, jakým jazykem hlavně v tu chvíli mluvím. Nevím, teď si vybavuju jenom ty situace, kdy se mi něco stane omylem a já vlastně zakleju. Tak to asi záleží na tom, v jakém jazyce komunikuju v tu chvíli. Jo, že když vaříme společně skupina lidí a něco se mi tam nepovede v té kuchyni a já s tou skupinou lidí mluvím anglicky, tak zanádvám anglicky. A kdybych měla říct úplně sama, tak to asi bude ta čeština. Jo, asi jo. Ale záleží no. Jakým jazykem jsem zrovna mluvila naposled, nebo jak dlouho jsem sama taky. Ono to totiž chvilku trvá, než se přepnu do toho, že jsem sama a začnu mluvit tak nějak přirozeně. Jestli jsem s někým byla celý den a potom na pět minut odejde tak za těch pět minut nezačnu sama se sebou mluvit česky.

Takže, když se mluví anglicky, tak ti je přirozený říct tu nadávku anglicky. A když seš v českém prostředí, tak česky. A nemáš tam to, že bys v anglicky mluvícím prostředí potřebovala říct českou nadávku?

To ne, to vůbec. Což je zajímavý. Já jsem fakt takovej chameleon. Jsou lidi, které znám, co mluví anglicky, ale potom nadávají ve svém jazyce a díky tomu se naučím ty nadávky jejich a ještě se tomu smějeme, jakože nadáváme tím jejich jazykem. Ale jim už nedochází, že já do těch mezinárodních kolektivů nepřicházím s češtinou, že já zůstávám v té angličtině.

A procituješ to stejně?

Jestli to procit'uji stejně?

Ano.

Jo. I ve francouzštině myslím, že to je stejný všechno.

A jak se ti vyjadřují emoce, které souvisí s láskou, touhou a vášní v komunikaci s druhou osobou?

Jak se mi vyjadřují mám sdělit, jo?

Je to docela podobná otázka, jako ta ohledně nadávek. Jestli to máš v těch jazycích stejně. Protože mám pocit, že jsme se toho dotkli. Říkala jsi, že ti přijde, že čeština je v něčem třeba víc patetická a že když řekneš třeba „I love you“ nebo tak, tak ti to zní líp. Jestli k tomuhle můžeš něco říct.

Myslím, že jsem to takhle měla hlavně, když jsem byla mladší. Ale teďkon už to, myslím, zvládnou komunikovat v jakýmkoliv jazyce. Protože když to tak opravdu cítím, tak už se nezdráhám a už nad tím nepřemýšlím. Ale vím, že dříve to bylo pro mě divný, ale to bylo proto, že to bylo v takový tý pubertě, když jsem říkala „Miluju tě - to zní tak divně“, proč nemůžeš prostě říct „I love you.“. Ale teďkon reálně už to komunikuju vždycky. Už je to asi jedno, jaký je to jazyk. Protože tam jde o to, co je za těmi slovy. Takže pak už ty slova jsou mi jedno. Že jsem

schopná to komunikovat v jakémkoli jazyce. Ale je pravda, že to jsou stejně všechno jenom slova. To doopravdický se skrývá úplně jinde. Mám pocit, takže teďkon už tomu nepřikládám takovou váhu, abych nad tím přemýšlela, jakým jazykem mám co říct.

Už nemáš pocit, že by se lišila nějaká intenzita emocí v souvislosti, jak to říkáš? Je to na stejný rovině?

Myslím si, že jo. Protože i pak se zaměřuju na jiný jazyky lásky. Jako neverbální nebo takový to, jak to vyjadřuješ v tom, že někdo dělá služby, někdo dává dárky. Už se tolik nezaměřuju na ten jazyk jako takovej.

Na tu neverbální komunikaci jsem se ještě chtěla zeptat. Protože určitý ty jazyky jsou spojený s různýma kulturama. Kdy ta nonverbální komunikace nebo ta kultura, ten jazyk se nějakým způsobem propisuje do té nonverbální komunikace. Tak jestli máš pocit, že to máš u sebe. Říkala jsi, že seš hodně nonverbální z hlediska tance. Tak mě napadá taková otázka, jestli si i dřív tohle neřešila? Že jsi měla různý možnosti, jak něco vyjádřit. Jak v češtině, tak v angličtině. A pak se ti to nakonec líp vyjádřilo nonverbálně.

To asi už ne. Dřív, když jsem řešila češtinu a angličtinu, co je mi příjemnější, tak jsem o nonverbalitě ještě nic moc nevěděla, ještě jsem to neřešila. To jsem byla fakt o hodně mladší. Teďkon by to tak zas být mohlo, ale zároveň já už jsem se naučila komunikovat všechno, protože si myslím, že to je potřeba umět komunikovat slovy. Protože ne každěj může číst ten tvůj nonverbální jazyk. Takže i kdybych měla nejdřív odkomunikovat „Tohle je můj nonverbální jazyk a tohle znamená tohle“, tak to stejně nejdřív musím odkomunikovat slovy, abych pak mohla třeba ve vztahu konkrétně zůstat, jenom u toho nonverbálního. Musím se ujistit, že ten člověk to čte správně, a to se musí prostě odkomunikovat slovy. Dřív jsem to řešila na takové povrchní rovině, co se mi lépe říká. Ale teďkon je to za účelem té funkčnosti, aby to fungovalo ta komunikace. Proto já ten jazyk používám. Využívám ho k tomu, abych se mohla porozumět s lidmi, takže teďkon už to není o tom, jak se cítím já u toho. Spíš jenom jsem ráda, když to dokážu vyjádřit. Ale zase mi bylo řečeno, že mám talent na to pojmenovávat věci, to mi řekl někdo, kdo se mnou mluvil česky. Tak si myslím, že mi nechybí slova na to v češtině ty emoce pojmenovávat. I když třeba někdy je pojmenovávat radši anglicky. Ale je možný, že používám anglicismy, když potřebuji. Nebo ani ne anglicismy, ale rovnou anglický slovička s lidmi mého věku, který angličtinu taky mají na vysoké úrovni a třeba vnímají ty termíny, který jsou. I třeba teďkon v té komunikaci, co je trendy, prostě jako self care a todle.

Takže se ti to proměnilo v čase? Ze začátku jsi to řešila, ale teď to jsou jenom nějaký nástroje, který můžeš používat ke komunikaci? K tomu vyjádřit, co chceš?

Jo, přesně.

Přijde ti někdy, že nedokážeš přesně vyjádřit své emoce, jak by si chtěla?

To mi nepřijde. Ne, když už chci, tak to dokážu.

Jak v češtině i angličtině?

Ano.

Vnímáš, že prostřednictvím jednoho z jazyků, kterým mluvíš, můžeš vyjádřit a procítit více emocí?

Ne. Vždycky v obou najdu ty slova.

A z hlediska toho procítění?

Ten cit je první. Tudiž ty slova, který k tomu najdu, je jedno, jaké jsou, protože ten cit tam je. Takže po čem se to sveze, už je pak jedno. To je pak stejný.

Jak sebe vnímáš, když mluvíš oběma jazyky? Cítíš se jako stejný člověk bez ohledu na to, kterým jazykem zrovna mluvíš?

Ne, necejtím. To pak záleží na tom, s kým mluvím. Já fakt hrozně přebírám ty způsoby mluvy a akcenty. A různé věci ostatních lidí. Takže určitě jsem i jinej člověk, když mluvím s jinýma lidma i česky. Nebo když mluvím se svojí spolužačkou, která je Slovenka, tak taky jsem jinek člověk. Ty sociální masky jsou u mě velké téma a hodně fungují, takže to s těmi jazyky souvisí. Takže určitě nejsem stejnej člověk.

Mohla bys to nějak ilustrovat?

Jestli bych mohla co?

To nějak ilustrovat? Dát mi příklad ze života. Klidně to navázat na nějakou situaci. V čem je to jiný?

Tak v té češtině, když se bavím s kámošema, tak samozřejmě, to jsem už zmiňovala, používáme hodně i ty anglicismy. Nebo slang lidí mojí generace, takže pak v kontextu toho, že se bavím třeba s učitelem ze školy, tak samozřejmě budu mluvit jinak. A když je to v té angličtině, tak fakt záleží na tom, s kým mluvím. Jestli ten člověk je třeba z Ameriky a má nějaký přízvuk specificky americké tak přebírám energii toho. Já asi přebírám energii toho. Jo to je ono, tu energii a ta energie se propisuje do toho jazyka. S jakým důrazem vyslovuješ, kde dávaš ty důrazy v tý větě a tak. Takže já přebírám tu energii toho mluvčího. Myslím si, že je to tak. Jsou to role. Charaktery, který se mění.

A je to v souvislosti s tím jazykem anebo víc v souvislosti s tím, že například kdybys měla kámoše, který mluví česky i anglicky a mluvili byste v tu chvíli spolu česky a potom třeba anglicky, tak by to bylo stejné?

To se mi stalo s jednou holčinou a bylo to hrozně divný. Já jsem s ní dělala rozhovor kvůli etnický smíšenosti. A ona je Čecho-Francouzka. A já jsem jí pokládala otázky v češtině a ona odpovídala anglicky. Jen tak, že jí to je příjemnější. Ale pak přešla na chvíli do češtiny a pak zase anglicky. A když na mě začala mluvit anglicky, tak já jsem poslouchala a respektovala, že se jí tak mluví líp a někdy jsem odpovídala, protože ona se mě zeptala na otázku, tak jsem odpovídala na tu otázku, co položila v angličtině taky anglicky. Ale bylo to hrozně divný. Byla jsem taková zmatená z toho. Ale tam jsem udržela podle mě ten svůj český charakter a furt to bylo tak divný. Ta česká suchost, když se spojí s angličtinou, tak to je najednou takovej bizár. Když ještě naproti tobě je někdo, kdo mluví anglicky, ale má takovej ten anglický afekt. Co ti lidi často nemají, nebo někdo jo, ale většina lidí moc ne. Tak ona na mě mluvila takhle, ale já jsem pak mluvila anglicky, ale zůstala jsem vy takovým klidu. A vlastně takový divný.

To zní, že se ti s tím trochu pojí ta nonverbalita.

Určitě.

A v češtině se ti pojí asi nějaká taková větší suchost, možná melancholie.

Jo. No, to je hrozně těžký to takhle říkat. Protože když to člověk generalizuje, tak to prostě je samozřejmě úplně lživý. To nejde generalizovat. Ale zároveň to trochu pravda je ve spoustě případů. To je strašně těžký říct, no. Protože znám lidi, kteří mluví česky, ale jsou hrozně jako nahajpený. Takový že úplně takhle (předvádí mimiku). Jsou to fakt úplně jakoby role, jak kdyby člověk střídal role.

Zajímavý. Ted'ka se postupně posouváme ke vztahům. Jak vnímáš rozdílné kulturní a dvojjazyčné zázemí vašeho partnerského vztahu? Cítíš nějaký rozdíl?

Jo, je jich spousta. My jsme úplně z jinýho prostředí. On je ze Senegalu, já jsem z Česka. To je hodně jiný.

Můžeš říct v čem?

No to je tolik věcí. To je strašně těžký. Třeba ta kultura je taková, že lidi jsou hodně otevření. Hodně jsou zvyklí na sociální vazby mezi sebou. Takový to, že já se často v Evropě octnu tak, že když nejdu někam ven, tak nemusím nikoho vidět celý den. A to u nich není vůbec normální. Tam zaprvé lidi často nežijou sami vůbec. Žijou v obrovský rodině, takže tam je furt nějaký sociální kontakt, a hlavně je tady hodně velká kultura pozdravu. Že ten pozdrav není jenom „Dobrý den!“, ale je to „Dobrý den! Máte se dobře?“, „Mám se dobře!“. Když to jsou lidi, co

neznáš, tak třeba jenom řekneš jenom „Dobrý den, jak se máte?“. To je u nás divný. V obchodě neřekneš paní „Jak se máte“, ale tady právě i když jdeš do obchodu, tak té prodavačky se zeptáš, jak se má. A potom, když to jsou tvoji kamarádi, tak ty pozdravy jsou hrozně dlouhý. To řekneš, „Ahoj, jak se máš?“ „Mám se dobře a cítíš se v pokoji?“ „Ano, cítím se in peace!“ „Cítím se v pokoji!“ a „Co ty, máš se dobře?“ „Cejtíš se pohodlně?“ „Cítím se pohodlně!“ „A co tvoje rodina?“ „Jo, ty se maj dobře!“ „Super, jsou všichni v pohodě?“ „Jo, všichni jsou v pohodě!“. Jakože fakt takhle ty otázky jdou ping-ping-ping-ping. Někdy jde vidět, že to je jenom prostě způsob komunikace, že to nemyslí vážně. Že se fakt neptaj. A hlavně nikdy ti lidi, když to není dobrý, tak to neřeknou. Vždycky všechno v pořádku, všechno super. To jsou takový formality, který dělají to, že ty lidi spolu komunikují. A že hodně stráví ze svého života, ze svého dne a času tím, že mluví s jinýma lidma. A komunikují s nima. Nebo tady je hodně vyjednávání o cenách. Takže je to úplně jiný. Když jsem dřív ještě nerozuměla francouzsky ani wolof, což je tady místní jazyk, tak jsem myslela, že má spoustu přátel, protože on vždycky se s někým zastavil a mluvil s ním tak jako familiérně. Ale pak jsem pochopila, že ten jazyk je takovej. Samozřejmě tam není vykání ani tykání. Oni mluví furt stejně, i když mluví s kámošem, i když mluví s týpkem, kterej je taxikářem. Není tam takovej ten distanc, co mi hodně v Česku děláme. Nebo taková ta maska jako „Dobrý den!“. Tady se řekne to samý kámošovi, a to samý někomu v obchodě. To je ten rozdíl. Přístup k těm ostatním lidem. To, že se s těmi lidmi mluví hodně, že jsou hodně spolu, že hodně komunikují, že jsou zvyklí bejt hodně okolo lidí, že žijou tu tradiční kulturou. I že je pořád živá nějaká lidovost a zvyky a tak. Hodně nábožensky jsou založený ty lidi. Hodně velké respekt ke starším. I ta hierarchie. Když jsou i kámoši, tak stejně ten nejmladší kámoš všem chodí cokoliv kupovat, protože je nejmladší. A nerovnost genderů je tady hodně. Je normální, že žena všechno dělá a ten chlap nic nedělá.

A je ti to blízky?

To ne. Ale tím, že už jsem to poznala a chápu to, tak se v tom orientuju. Dokážu v tom fungovat, ale ne že by mi to bylo blízké. To zas ne. Ale poznala jsem to a dokázala jsem to adoptovat, vzít to za své do nějaký míry nebo pochopit to, jak to tady funguje ta společnost. Ale jo. Jakoby komu mám co kecat do života, tak to komunikuju, že tohle není v pohodě. Nebo se je snažím přivést na to, že „Jíte všichni, tak proč byste nepomohli uklidit?“ nebo něco takového. Nebo „Ty bydlíš v tom pokoji, tak ti snad nebude v něm uklízet máma.“. To fakt řeším, otevírá ty témata a snažím se jim ukázat nějaký pohled na věc, který podle mě je v pořádku. Něco, s čím třeba nesouhlasím, tak pak sdělím. Hlavně dávám najevo, že nejsem odsud a že to, že ať některý ty věci ode mě neočekávají, že určitě se tak chovat nebudu. To jsou ty nerovnosti genderové hodně.

Jak ovlivňuje bilingvismus tvůj vztah?

No, u nás právě to už není ani bilingvismus, protože mi fakt spolu většinu času mluvíme francouzsky, občas anglicky. Nejvíc francouzsky, pak wolof, pak anglicky. Protože když se snažím něco naučit, tak já vždycky nutím toho člověka, ať se mnou tak mluví. Takže teď tu francouzštinu se chci se naučit a wolof. Takže ho nutím ať se mnou mluví třeba dvěma jazyky. A angličtina potom šla na poslední místo, protože to už umím. Takže to ovlivňuje tak, že jednak některý věci jsem zvyklá říkat anglicky, když se třeba zeptám „Opravdu?“ tak říkám anglicky „Really?“, protože francouzsky je to takový dlouhý slovo. Některý slovíčka jsou ustálený, že říkáme anglicky. A zbytek komunikace probíhá francouzsky nebo wolof. A pak ty fráze, který já vlastně wolof umím tak jsou, jsou omezený. Tudíž taky to jsou asi ustálené fráze, které třeba říkám ve wolof. Jakože třeba prostě „Mám hlad. Jsem unavená.“.

A tu francouzštinu umíš na plynulé úrovni?

Asi jo, ale myslím si, že dělám spoustu chyb gramatických. V osobách určitě, ale mluvíme tak většinu času. Takže asi plynule mluvíme.

Jak se cítíš, když ti tvůj partner vyjadřuje náklonnost ve francouzštině?

Dobře, v pořádku. Komunikuje to on tak to je asi důležitý. Myslím si, že to je pro mě lepší, než kdyby to komunikoval v angličtině, protože to dobře neumí, takže tam potom vzniknou ty gramatický chyby, nebo ta neschopnost se plně vyjádřit, kterou já cítím. Takže pak je to takový divný, ale jakmile to jakoby umí vyjádřit v té francouzštině, tak to prostě udělá. A je to v pohodě. A tím, že já už tomu rozumím, tak to není žádný problém. Ani si neuvědomuju nebo nevnímám, v jakým je to jazyce.

Takže ti jde spíš o to, že v té francouzštině tomu rozumíš, tak je to od něho víc autentický, než kdyby to říkal v angličtině?

Jo, určitě.

Což nějakým způsobem asi odpovídá i na tu další otázku. Jak vnímáš emoce, které ti partner vyjadřuje a jak na ně reaguješ?

Já na ně reaguju v tom jazyce, ve kterém mi je on sdělí.

Takže ti tam jde spíš o to společný naladění?

Abychom si rozuměli, no. Navzájem.

A mění se způsob vyjadřování a přijímání emocí v tvém romantickém vztahu v průběhu času? Ve vztahu k těm jazykům. Jestli se to nějak proměňovalo, než jsi mluvila francouzsky, nebo i jestli si měla nějaký minulý vztahy, tak jestli pro tebe bylo důležitý v nějakém tom jazyce komunikovat víc?

Jo, tam jde o to spíš fakt jenom abychom našli nějaký jazyk, kterým si rozumíme oba navzájem. Takže jakmile jsme oba mluvili česky, tak jsme mluvili česky a vyjadřovali všechno česky. A tady je to specifický, že tady od začátku doteď není jeden jazyk, ve kterém jsme oba úplně pohodlně zvyklý komunikovat. Jakože já si zvykám, jsem na cestě tam. Ale tím, že gramaticky na tom nejsem ještě tak dobře, tak to teďkon je vychýlené tak, že já jsem na tom hůř s tou francouzštinou. Předtím to zas bylo, že on na tom byl hůř s angličtinou. Takže tam spíš jde fakt jenom o to, najít ten jazyk, kterým si porozumíme a je jedno, jaký je to jazyk. Jenom ať si rozumíme. No a tím, jak se učím ten jazyk, jednak já mám privilegovaný přístup k tomu se naučit i nový jazyk, mám talent na jazyky, jdou mi rychle a ráda se učím, tak jsem začla s tou francouzštinou. A protože mi to šlo fakt rychle, tak to přerostlo ten level, který on má v angličtině, a proto to teďkon hraje prim v té komunikaci.

A cítíš nějakou ještě bariéru v tom, jak jsem se předtím ptala na to, jestli nedokážeš přesně vyjádřit nějaký emoce ve francouzštině, nebo bys radši třeba mluvila jinak?

Ne, mě zatím stačilo všechno, co umím říct na to, abych vyjádřila, co potřebuju. Nevymyslela jsem nic tak komplikovaného, aby to bylo těžký vyjádřit.

Postupně se dostáváme už ke konci nebo na závěr. V čem vnímáš výhodu být bilingvní ve vztahu k vyjadřování emocí?

Že mám víc těch slovíček, na to je vyjádřit. To je super. A fakt to využívám. Fakt, že můžu do všech těch jazyků přepnout, kdykoli potřebuju něco říct. Třeba kolikrát nehledím na to, kdo to přijímá. Ale když to je třeba do nějakýho deníku, nebo když to je zápis nějakých myšlenek pro nějaký kreativní proces, když dělám choreografii nebo nějaký koncept jinej, prostě projekt, tak fakt tam házím všechny ty slovíčka, co znám. Protože každý z nich to umí vymalovat jinak, než já třeba potřebuju. Fakt sahám do všech těch registrů. Takže určitě je to velká výhoda.

I to rozšiřuje nějakou škálu emocí?

Ano.

Dobře. V čem vnímáš nevýhodu být bilingvní ve vztahu k vyjadřování emocí?

Já nemyslím, že by tam byla nějaká nevýhoda. Možná jenom když člověk přemejšlí v jednom jazyce, a potom to potřebuje dát do jiného jazyka. Nevím, když třeba píšu oficiální nějaký koncept nějakého představení, který potom potřebuju poslat někam, tak to nemůže být ve třech jazycích, že jo? Takže já potom ten text, který vytvořím třeba v češtině finálně, tak si říkám „Ježiš to prostě není ono!“, že je pak člověk takovej rozmazlenej, a pak se mu to nelíbí v těch jinejch jazycích.

Chtěla bych se na závěr zeptat, co bys vzkázala lidem, kteří jsou bilingvní a potýkají se tady s tím tématem vyjadřování emocí?

Já nevím. Já bych řekla, ať se toho lidí nebojí, je to super. Ať nehledí na lidi, co jim budou říkat „Musíš umět komunikovat jedním jazykem, nemůžeš to míchat ty jazyky!“ Proč ne? Jestli mi ty lidi rozumí, je to v pořádku. Ať to vezmou jako svoji silnou stránku. Mě to přijde extrémně cool. Přijde mi to dobrý.

Je to tak. Je to cool. A chtěla bys ještě něco k tomu dodat? Nějaká myšlenka, která tě ještě napadá případně?

Mě ještě přijdou hrozně zajímavý akcenty v rámci nějakého jazyka, i třeba z postkoloniálního hlediska. Typicky francouzština. Ale potom, když jsou Afričané, co mluví francouzsky a Francouzi, co mluví francouzsky, tak je něco úplně jinýho. Takže tam vlastně vnímám, že jakmile někdo ještě umí dělat tenhle ten code switching. Toho, že změní ten akcent v té situaci podle toho, do jakého prostředí chce zapadnout, tak to mi přijde ještě, že je ještě další level. Že to není jenom o různých jazycích, ale i o různých právě přízvucích v těch různých jazycích. Že je to věc, co ovlivňuje nějaký sociální postavení jedince. A nahlížení společnosti na něj. Takže to mi přijde jenom tak, že to sleduji tady v tom Senegal. Když jsou lidi, u kterých nepoznáš na první pohled, jestli jsou ze Senegalu, nebo z Francie, protože jsou prostě Afričani, tak ale potom jakmile vypustí ten čistej francouzskej přízvuk, tak už tí najednou tam skáčou nálepky a sociální škatulky. A umět třeba mluvit francouzsky s různými přízvuky je taky forma bilingvismu mám pocit.

Tereza

Tak já bych se tě chtěla ještě teda ze začátku zeptat na ten tvůj původ.

Tak já jsem vyrůstala v Praze, narodila jsem se na Bulovce, vyrůstala jsem v Praze, jsem jedináček, ale já jsem vlastně vyrůstala s au-pairkama. Jedna byla z Anglie, jedna byla z Francie a na mě se už od mimina mluvilo primárně anglicky. Naši na mě teda mluvili česky, ale vlastně většinu svého času jsem trávila s tou Elizabeth, s tou s tou au-pairkou anglicky mluvící. A můj mateřský jazyk, ten, ve kterým já jsem lepší, nebo který je pro mě přirozenější je angličtina. A pak ve francouzštině, v té jsme měla nějaké základy od dítěte, ale první jsem měla angličtinu. Já jsem vlastně nikdy ani nechodila na českou školu. Já jsem chodila do anglické školky i do anglické školy a pak jsem se přestěhovala do Švýcarska v jedenácti, tam jsem byla do osmnácti a tam jsem si úplně ustálila tu francouzštinu. Takže vlastně já jsem mluvila anglicky i česky, ale můj jako primární jasný jazyk je angličtina.

Zajímavý. No tak, když se řekne bilingvismus a emoce, tak co tě napadne?

Napadne mě ... Jako jenom takhle tyhle dvě slova jo?

Ano

Hele napadne mě asi nějaká jak kdyby těžkost. Jakože se těžko třeba popisuje to, jak se člověk cítí, když na to má v hlavě víc jazyků, který slouží jako nástroj k tomu to vyjádřit. Vlastně si myslím, že to může být nějaká těžkost nebo komplikace, jako kdyby. Samozřejmě pak si myslím, že je skrz ty emoce nebo takhle, ty emoce se vyjadřují skrz ten jazyk, což nemusí to být jediný, ale myslím si, že to je takový ten hlavní nástroj. Ještě mám nějak rozvést?

Jestli to je takhle jako ...

Jo, za mě asi jo. Asi nějaká jako komplikace ve vyjadřování. Když má, podle mě, člověk různé možnosti jazyků, tak vlastně je to asi trochu komplikovanější.

Jsou podle tebe nějaké emoce, které jsou specifické pouze pro jeden jazyk? A pokud ano, tak jaké?

Ty brd'ó. No až to budeš přepisovat, to bude ...

Emoce, který souvisí třeba se smutkem nebo lásku nebo ...

Z mojí vlastní zkušenosti, já třeba když vyjadřuju pozitivní emoce, tak já nejradši mluvím ve francouzštině. Že to mám spojený nějak přirozeně. Nevím, proč. Je možný, že to je nějak s tím místem, s tím Švýcarskem, kde jsem se učila a osvojovala si ten jazyk, tak ta francouzština je pro mě zpěvnější, jemnější, takže ty hezké emoce se mi asi jednoduše, líp, nějak přirozeněji vyjadřují v té francouzštině. No a když jsem našťavaná, tak jedu anglicky většinou. Jo, takhle nějak to mám. Taková ta našťavanost, nebo když ze mě něco vylítne, nějak něco vyhrknu a na něco si chci postěžovat, tak je to asi angličtina. Nejvíce se trápím s češtinou.

Fakt jo?

Tam mám největší záseky, no. Nebo jsem blbě skloňovala, jo. Nebo jsem tak pokoktávala různě. No je to zajímavý, byť jsem se tu narodila.

Mohla bys třeba dát nějaký příklad? Třeba když seš ve vzteku, tak proč to vlastně jakoby přes tu češtinu nejde?

Já si myslím, že asi tím, jak je ta čeština pro mě nejtěžší, tak jakoby nějak to spontánní použití něčeho nebo jako to spontánní použití nějakého toho jako vyjádření nebo toho jazyka, ta čeština vlastně tím, jak je nejtěžší, tak pro mě byla v hlavě vždycky jako nejdál, jakože jsem si prostě vždycky vzpomněla anglicky, francouzsky. I třeba je vlastně zajímavý, já když počítám v hlavě něco, tak počítám anglicky jo. I mi přijde, že přemejšlím v angličtině. Ale vlastně si myslím, že je to tím, že tu češtinu ... já jsem se totiž vlastně česky naučila nejlíp, až když jsem se vrátila sem v devatenácti letech, což je teďka deset let, co tady žiju. Ale já jsem po maturitě pak žila ještě v

Londýně. Je to takový komplikovaný. Ale jak jsem od jedenácti do těch osmnácti byla ve Švýcarsku, pak od osmnácti do devatenácti jsem byla v Londýně a vlastně v devatenácti jsem se sem vrátila a vlastně jsem nečetla moc český knížky. Já jsem to prostě neměla v sobě přirozeně. Jak jsem to skoro vůbec nepoužívala a nebyla jsem ani tak moc se svými rodičema, tak já jsem nemluvila česky. Ve škole na mě mluvili anglicky. Vlastně babička, třeba když jsem byla u ní, tak jsem mluvila česky, ale jinak jako opravdu můj den od rána byl anglicky nebo francouzsky, většinou anglickej prostě, takže já si myslím, že je to tím, že jsem si tu češtinu opravdu osvojila tak, že se v ní cítím komfortně i příjemně, až od těch devatenácti, co jsem se tady začala nějak prostě víc jako trávit čas. No a začala jsem vlastně i studovat v češtině vejšku, což byl teda brutus, to jsem byla jak Alenka v říši divů. Takže si myslím, že to je tím, že jsem jí ... Teď jsem trošku zapomněla na otázku ...

Jo, bavili jsme se o tom, proč je pro tebe tak těžký vyjádřit třeba ten vztek v tý češtině.

Protože mi to je prostě nejdál, a protože ten první jazyk, co mě napadne je angličtina, tak možná i proto. Teďka mě ještě napadla jedna věc. Já jsem asi osobně opatrnější ve vyjadřování hezkejch emocí. Ze mě spíš něco vypadne, když jsem naštvaná. Takový to, když chci někomu říct něco hezkého, nebo tohle, tak jsem opatrnější a trpělivější v něčem. Proto mi je přirozenější ta francouzština v tom, ale ta angličtina je taková hned na první dobrou. Co cítím, tak to řeknu, jo. A že vlastně asi možná protože ta čeština mi je nejdál no.

Ještě jenom vsuvka. S rodiči ses potkávala, když jsi byla malá, že?

Potkávali jsme se, i táta se snažil si se mnou psát, jako dopisy do Švýcarska. Abych jako nějak ... protože já nečetla česky nic, ale jakoby jo, potkávali jsme se. Ale bylo to, že jsem tady třeba byla dva měsíce v létě, pak jsem se trochu rozmluvila, ale pak jsem ... ale pak jsem ... ale pak jsem to zase ztratila. Pak jsem sem přijela třeba na Vánoce na dva tejdny a to jsem se zas trochu rozkecala, ale jinak vlastně moc ne. No telefonovali jsme si ale. Podle mě, já nevím, jak to samozřejmě funguje vývojově, ale já si myslím, že v nějakým věku, když člověk spíš mluví nějakou řečí převážně víc jako majoritně, tak pak je to takový, že ani nemá tendenci mluvit tou češtinou. Že jsem prostě nějak nebyla motivovaná. Nějak to bylo vždycky jako „Jo volá máma, musím mluvit...“ a mluvila jsem hrozně hatla patla. Bylo to takový no.

A teďka mluvíš ale hodně česky.

No tak já jsem pak studovala vejšku v češtině a pak jsem to dala nějak dokupy. Já jsem vlastně psala práci v češtině. Ale teda ten start byl strašně těžký. I třeba sledování filmů. Když se třeba dívám na něco v televizi, tak já si to vždycky radši pustím v angličtině. Že vlastně když se teda dívám na český filmy, tak jakoby musím a toho jsem právě využívala, když jsem si tu češtinu osvojovala, tak jsem si třeba pouštěla „S tebou mě baví svět“ jo, nebo takový prostě jakoby jazykově jednoduchý filmy, abych si to prostě zase osvojila. Protože já jsem, možná i někde najdu nějaký video, když jsem se fakt snažila mluvit česky, tak jsem mluvila prostě hrozně, hrozně zvláštně. Ale já si zas myslím, že pro mě je hrozně jednoduchý se to naučit nějak. Jakože mám nějak na to ucho, nebo nevím, jak se to řekne.

Ale tak jako mluvíš krásně česky.

Jo, teď už jo. Po těch deseti letech tady.

Používáš k vyjadřování nadávek oba dva jazyky nebo i francouzštinu? Vybíráš si jazyk, který používáš k vyjadřování nadávky podle typu situace?

Hele to bych asi rozdělila na takový dvě různý skupiny. Jsou situace, kdy jsem naštvaná a něco chci takhle vyjádřit, teda nějakou tu nadávku. A jsou situace, kdy mi jde spíš o to vyjádřit svoji nespokojenost, takže se soustředím na to, jakým jazykem to, komu říkám. Dejme tomu třeba moje máma nemluví anglicky, a když se o něčem začnu hádat s mámou, tak to dělám česky, ale pak jsou třeba situace, kdy úplně prostě ztratím pojem, asi něco mě hrozně vytočí, tak začnu prostě i to jako motat klidně, že mám záseky. Vlastně záleží asi trochu na míře mojí naštvanosti. Že pak třeba s přítelem, tak tam to pálíme. On totiž mluví španělsky a teďka, i když my nejsme žádná Itálie, ale když už jdeme prostě do toho, že fakt si něco to, tak i mluvíme třeba každý jiným jazykem. Že je to vlastně tak silný nějak. Ale jako většinou teďka už nejsem takovej malej nas*rací skřítek. Vlastně dokážu třeba vyjádřit to, co

cítím, nějaké naštvání nebo nějakou nadávku, tím jazykem, kterým vím, že mi ten druhý rozumí. Není to takový to, že by mi úplně ruplo v bedně.

A nejmíc se ztotožňuješ s tou angličtinou?

Ano, s tou angličtinou.

A jakoby s přítelem mluvíte anglicky?

Jo. No většinou. Takhle jeho mateřský jazyk je čeština. Ale třeba když já někdy automaticky přepnu, tak on to se mnou jede. On mluví anglicky, česky, španělsky a já anglicky, česky, francouzsky. Ale když prostě něco začnu v angličtině, tak on mi odpoví v angličtině, ale asi jsem primárně já ten, kdo to nastavuje, že on nezačne mluvit s jiným jazykem. Ale jeho první jazyk je fakt čeština. Ale jako spolu jak kdy, to hrozně záleží. Nebo já třeba i na sobě cejtím, že přepínám, když čtu anglickou knihu. On se mě na něco zeptá česky, já mu odpovím anglicky. Já třeba čtu anglickou knihu, on něco dělá v kuchyni a řekne mi česky „Dáš si k večeři?“ a já „Yes!“ nebo víš, jako začnu prostě rovnou jako in english. Jo, no to je přesně ono. No a je to vlastně strašně automatická věc, ale je štěstí, že my dva si rozumíme.

No jo. To je dobrý. Když v tom páru mluvíte česky i anglicky.

My se už taky naučili, no. Ale jsou občas lidi, který to irituje. Třeba můj táta to úplně jako nenávidí, když já přepínám jo, nebo to mám tak, že si na něco vzpomenu, a tak řeknu „We are going tady...“. Prostě začnu dělat tohle, tak to se může zbláznit. Ale jako občas to udělám. No nebo zvláštnost, když třeba mám v sobě dvě skleničky, tři skleničky vína a už jsem taková jako rozjuchaná, tak to začnu dělat víc, že je to, jak kdybych se nehlídala a nezávisle na tom, komu to říkám, tak si prostě jako uspořádám ten jazyk podle sebe. Jakože půlku ti řeknu česky a druhou francouzsky a pak tam prostě hodím něco anglicky. Víím, že to je vlastně hodně asi o kontrole. Ted' mě napadlo, jestli třeba není tím, že neumím ani jeden jazyk úplně dobře.

A jak se ti vyjadřují emoce, které souvisí s láskou, touhou a vášní v komunikaci s druhou osobou?

Jak jsem říkala, to je asi vlastně díky té opatrnosti. Já jsem přirozeně opatrnější v těch těch emocích. Tak je to ta francouzština. A i proto, že mi ten jazyk líp zní. Možná i ted'ka mě napadlo, můj první přítel byl Francouz a bylo to v období, kdy jsem byla v tom Švýcarsku a vlastně jsme tam spolu mluvili francouzsky, takže možná ... já na to hrozně hezky vzpomínám jako na první lásku a bylo to fakt krásný období a myslím si, že to mám třeba i spojený s tím, že jsem to takhle nějak zažila, tak vlastně nejradši ty hezký věci vyjadřuju takhle. Pravdou je, že přítel nerozumí francouzsky ... nebo rozumí, když jako začnu říkat hezký věci, že se to naučí. Přirozenější by mi asi bylo to komunikovatve francouzštině si myslím, ale s přítelem si to říkáme v češtině, tydle hezký věci. Nebo já ted'ka jak žiju tady, tak to řeknu v češtině. Nicméně ted' si právě říkám, jestli to říkám dostatečně. Nebo víš, jakože asi tam mám blok trochu v tomhle. Já mám pocit, že to, co říkám, moc nedává smysl, ale to nevadí.

Dává.

No ted' nějak mě prostě napadlo, že možná kdybych mohla vyjadřovat ty hezký věci v té francouzštině, tak možná bych je vyjadřovala víc, ale tady málokdo mi rozumí. Pevně já francouzštinu používám, protože máme barák ve Francii, kterej pronajímáme a já řeším ten pronájem, takže já opravdu třeba dvakrát třikrát do tejdne mám s tím člověkem, co se tam o to stará telefonát, tak já mluvím furt a tý francouzštině se hodně věnujou. Jakoby takhle pravidelně, no. Klidně se mě zeptej ještě jednou, jestli jsem ti utekla.

Ne. Já jenom přemejšlím ještě nad tím, ale je to taková myšlenka, že vlastně ta francouzština, tak si říkala, že sis jí jako utvrdila až později a že v těch emocích té lásky a těch hezkých emocích seš taková opatrnější, tak jenom přemýšlím, jestli to není v něčem trochu třeba komfortnější jazyk.

Je, je určitě.

A ještě by mě zajímalo, jestli kdybys to říkala v tý angličtině, jestli by to bylo vahou silnější?

Je to možný. Je možný, že se jakoby od toho takhle oddalují právě abych nemusela. Vlastně, že je pravda, že možná v tý angličtině by to pro mě asi mělo mnohem větší váhu. Což je zajímavá věc pro mě teďka. Jak nad tím přemejšlím, tak asi nějak jo. Vlastně já, když bych to měla seřadit, tak pro mě nejpřirozenější je angličtina, pak čeština, pak až ta francouzština. Špatný emoce nebo našťvanost nejradši nějak přirozeně projevují v angličtině a ty hezký ve francouzštině, což vlastně jsou úplný protipóly v tomhleto mým seznamu a asi jakoby to je tak, že radši vyjadřuju ... že jsem prostě opatrnější v tom vyjadřování těch hezkejch věcí. Vlastně si myslím, že je nejradši vyjadřuju takovým jazykem, kterej mám až na třetím místě osvojenej. Což je zajímavý. No, to je pro mě zajímavý. To si někam donesu ještě.

Tak to je dobrý, když si něco vezmeš i z toho rozhovoru.

Jo určitě. To jo.

Přijde ti někdy, že nedokážeš přesně vyjádřit své emoce, jak bys chtěla?

Ano.

A můžeš uvést nějaký svůj příklad?

Hele, úplně nejvíc to mám s tátou, se kterým cejtím hrozně omezená v tom, že on říká, že bych prostě striktně měla mluvit jedním jazykem a když chci něco vyjádřit, tak to prostě musí bejt ten jeden. A já když jsem třeba v situaci ... Když jsem nervózní. Když mi vlastně o něco jde, například u státnic jsem to měla. A ty situace s tátou jsou taky občas stresový a tam mi to taky nejde. Jak jsem to teď vzpomněla, třeba u těch státnic. Ještě jak tam občas padne něco anglicky nebo prostě někdo ti něco řekne, že to je prostě theory of this. Takže asi jako nervozita nejvíc působí na to, kterým jazykem mluvím. Nebo nervozita, spíš jako nějaký tlak ... Vlastně jako nervozita u státnic, že jsem neuměla vlastně říct to, že to v hlavě mám, vím to, ale nenaskakuje to. To se mi nejvíc pletla vždycky angličtina s češtinou, jak jsem dělala státnice z češtiny, tak jsem ale třeba měla něco v hlavě anglicky a neuměla jsem to prostě vyjádřit. No, takže myslím si, že například u státnic nebo u toho táty, když vím, že se ode mě očekává, že prostě to musím říct jedním jazykem a že tak je to správně, tak jako kdybych necítila tu svobodu toho, že můžu. Jo, že třeba s přítelem tady doma je to uvolněný a já vím, že si tady můžu prostě plácát, jak mě to zrovna napadne. Můžu začít větu anglicky, dokončit ji česky, ale vím, že u státnic to nejde. Já vím, že můj táta to nemá rád. Já vím, že prostě někde to není vhodné, takže asi nervozita a takový ty situace.

Ještě přemejšlím nad tím, jestli ta nervozita nebo to, že potřebuješ větu začít v angličtině a dokončit ji třeba i v češtině, tak jestli to není právě úkaz toho, že to celé dohromady nedokážeš vyjádřit v jednom jazyce.

Nedokážu no. Jako pak to nějak udělám. Jo, to bylo třeba v druháku s jedním učitelem, tak on jako, já už nevim, já jsem si tam něco vytáhla, to byl zápočet nebo zkouška z obecný psychologie. A on rád používal jako ty anglický pojmy a já jsem si to vlastně strašně pletla. Že já jsem prostě třeba začala anglicky a on říká „Tak já vás klidně vyzkouším z angličtiny nebo prostě anglicky z té zkoušky“ a já si říkala „No, ale to zas jako taky nepůjde, protože vlastně pro mě by byl při nejlepším míšmaš“.

Že vlastně i tím, jak ses učila i v tý češtině, tak to zase převádět všechno do tý angličtiny ...

No ono spíš taky záleží. Já třeba jak jsem měla tu školu, jako základku a střední v angličtině a takhle i třeba tu matiku, byť je matematika jazyk sám o sobě, jak kdyby s číslama. Ale samozřejmě jsou v tom i ta mluvená slova, a v tom jsem měla strašnej problém potom se to naučit. Hlavně ve statistice to bylo těžký.

Vnímáš, že prostřednictvím jednoho z jazyků, kterými mluvíš, můžeš vyjádřit a procítit více emocí? Možná se malinko vracíme k tomu, že vztek projevuješ v angličtině.

Já se snažím to vždycky přizpůsobit tomu člověku. Ale ty brd' o teď jsi mě dostala ... Přirozenější je mi ta angličtina. To je zajímavý, že třeba já jako na svoji terapii, kam chodím, tak tam to patlám úplně hatla patla, nebo

dřív jsem to dělala hodně, teďka už jenom občas. Když prostě něco chci jako fakt vyjádřit, ale v takovém tom kontrolovaném stavu, který se učím, tak tam to asi ... Ještě jednou, ještě jednou, promiň.

Jestli vnímáš, že prostřednictvím jednoho z jazyků, kterými mluvíš, můžeš vyjádřit a cítit více emocí?

Hele to nevím, to je strašně těžký říct. Asi skrz tu angličtinu ale jako nedokážu ... nevím. Jakoby angličtina je přirozenější, ale když jakoby přemejšlím nad tím, co cítím, a když si to pojmenovávám, tak je to v angličtině. Ale to vyjádření toho už je třeba ... Nevím. Je to hrozně zvláštní.

A kdyby sis to třeba představila ve vztahu k rodičům nebo k partnerovi, tak tam bys to vždycky radši řekla v angličtině?

Jo. U svejch nejbližších bych vždycky nejradši řekla anglicky, ale oba moji rodiče, byť táta jako mluví taky více jazykama, tak ale prostě chce se mnou mluvit česky a tam prostě mám mluvit česky, máma nemluví jinak nebo trochu. Nevím. Máma mluví česky, takže já s nima mluvim česky, ale kdybych si mohla vybrat vyjadřovat cokoliv, tak asi by to byla angličtina a u přítele vlastně to stejný. Ale u něj necítím takovou tenzi a nárok na to, že bych měla mluvit jednotně, takže s ním vlastně mluvíme jako česky, někdy anglicky, ale necítím tam žádný pressure, jakože tlak. Což teď taky evidentně necítím žádný tlak, že bych musela používat jeden jazyk. Vím, že třeba u našich se hlídám. A asi proto je to možná těžší pro mě ty věci vyjadřovat nebo o nich mluvit.

A dalo by se říct, že třeba vzhledem k příteli, máš jinak nastavený ten vztah k češtině, když spolu mluvíte i česky i anglicky? Než je to u těch rodičů?

Cítím se v tý češtině pohodlněji s ním a myslím si, že to je i kvůli tomu, že třeba naši mi dost vyčítali. Jo, že vlastně tam bylo vždycky to „Prosím tě, mluv česky, když si Češka!“ nebo jako vždycky tam vlastně přišlo něco takového. A já automaticky se pak vždycky víc hlídala, no.

Zajímavý. A jak sama sebe vnímáš, když mluvíš oběma jazyky? Cítíš se jako stejný člověk bez ohledu na to, kterým jazykem zrovna mluvíš?

Jo. Úplně stejně. Nevnímám v tom žádný rozdíl. Ještě jak já mám hodně kamarádů z toho Švýcarska, to byla jako internátní škola, kde byla spousta lidí po celé po celé zeměkouli. A já jsem vlastně třeba teďka zrovna včera mluvila asi dvě hodiny na face time s mojí kamarádkou a ona je napůl Němka. A prostě s ní samozřejmě mluvim anglicky a je to moje úplně nejvíc jako nejpřirozenější, jak můžu bejt. Třeba když takhle mluvim s někým jako z toho Švajcu, mluvíme vždycky anglicky. Skoro se všema, teda ne skoro se všema, ale úplně se všema mluvim anglicky, i s těma Francouzema. Protože je to pro nás všechny takovej nejpřirozenější prostor. Ale mám pocit, že jsem furt stejná, že to jako nerozlišuji.

Možná přemejšlím, jestli tam není jenom třeba ta přirozenost, jakože se cejtíš fakt možná víc uvolněná.

No, uvolněná, ale jako nemyslím si, že bych byla vyloženě jiné člověk. Víš, jako že bych třeba v nějakém jazyce se cejtěla jako jiná, možná jenom uvolněnější nebo přirozenější. A v něčem mám větší tenzi nebo nervozitu třeba, ale jinak to gró, to jádro vlastně cejtím furt stejně. Ať už mluvim tak či tak, nebo jako to vyjadřuju.

Tak teďka se přesuneme do takové fáze nebo oblasti bilingvismus a vztahy. Chci zeptat, jak vnímáš rozdílné kulturní a dvojjazyčné zázemí a vašeho partnerského vztahu?

Jak vnímám kult...?

Rozdílné kulturní a dvojjazyčné zázemí vašeho partnerského vztahu.

Tak my vlastně jakoby ...

Vy jste oba vlastně ...

My jsme oba vlastně Češi, to ti možná zkazíme.

Ne, to ne. To nezkazíte.

Jo hele jakoby ...

Spíš možná teda se víc přikloň k těm jazykům. Jestli jako tam vnímáš, že ... nebo jak vlastně ten bilingvismus ovlivňuje váš vztah?

Hele no ovlivňuje. Jako mě a přítele primátor že jo? Hele no ... Nebo ovlivňuje ... jako nemyslim, že ovlivňuje, ale asi já díky němu, já za něj nechci mluvit, ale můžeme ho klidně pak taky do toho zapojit, ale jako já jsem v něm našla jak kdyby prostě nějakou tu jako „Je to OK, že občas mluvíš jako tatar“, že vlastně nějaký, jak kdyby jako ... Nechci říct přijetí, ale já jsem se s tím hrozně trápila s tím, že jsem tu češtinu neuměla a že jsem fakt byla hatla patla a že jsem prostě byla v tom, že od všeho trochu, ale vlastně nic pořádně. A ještě mě nepadla další věc, že vlastně jako díky němu jsem nějak začala věřit trošku v tý češtině. Jo, že on mě tady nechá si mekcat v několika jazycích co chci a vlastně je to OK, což samozřejmě spojený s těma rodičema, jak jsem to jako měla předtím, ale tak on ještě jako ovlivňuje ten můj vztah k češtině. A tím, že my oba hrozně rádi cestujeme a on vlastně teďka žije v zahraničí nebo teďka prostě napůl na Kostarice, napůl tady, takže my ten jazyk si tak různě šifrujeme a ať jsme kdekoliv v zahraničí, tak si s tím jazykem tak různě pohráváme. Já chci říct, že jsme všude doma, ale jako my spolu jsme všude doma, prostě se jako dorozumíme a že je to takový hrozně příjemný. Když někam jedeme, tak máme spolu takhle čtyři jazyky, takže se skoro všude dorozumíme. Ale mám pocit, že jsem odběhla. Ještě jednou, pojd' ještě jednou se zeptej. Zkusím ze sebe něco vypotit.

Jak ovlivňuje bilingvismus tvůj vztah? Mě to zajímá třeba z hlediska toho, že jsi říkala, že on fakt mluví prostě česky a je Čech.

Primárně česky no.

Nebo primárně mluví česky. Nějak mi to vyznívá, že mu to je možná trochu víc přirozenější.

Je.

Jestli tam cejtíš v tomhle tom nějaký rozdíl, že on by ti třeba ...

Neporozuměl nebo?

No nebo jakože by ti radši vyjadřoval emoce v češtině a ty jemu v angličtině, tak jestli se to potkává?

Hele potkává, protože on mi rozumí. My si rozumíme, že byt' já na něj anglicky, on na mě česky, tak si vlastně jako rozumíme. Potkáváme se, jako je. Myslím si, že to tam je, i když na sebe mluvíme jinejma jazykama.

A cítíš tam stejnou intenzitu? Když ti to řekne anglicky nebo když ti to řekne česky?

Myslím si, že právě tím, jak angličtina je nejpřirozenější mě a čeština jemu a když na sebe takhle prostě mluvíme, tak vlastně si myslím, že to jde. Kde jako mluvíme, že to má stejnou intenzitu, že to možná ani není o tom slově konkrétním, ale o tom, co je schovanýho v tom zatím. Že to je i tím, jak se člověk třeba dívá, nebo jak prostě mácháš rukama, tak si myslím, že to nemusí bejt stejnej jazyk, ale když si jako rozumíte, že to tam je a vlastně mi přijde, že v tomhle tom my se potkáváme. Ale u mě vlastně není nikdy pravidlem, kterým jazykem já zrovna budu mluvit. Jako potkáváme se. Rozhodně to necítím tak, že bychom se někdy minuli.

Já myslím spíš nedorozumění, spíš intenzitu těch slov, který jsou podkreslený tou hezkou emoci.

Myslím, že to je stejný.

Jo? Jak v češtině, tak v angličtině?

No pro něho v češtině, pro mě v angličtině si myslím. Jako mě se to takhle posuzuje hrozně těžko, ale myslím si, že ta největší intenzita a nějaká pravdivost je pro mě v angličtině a pro něj v češtině. A funguje to.

Takže tím, že on ti to řekne v češtině, ty rozumíš v češtině, tak ono to k tobě dojde, protože je tam ta pravdivost a ty jemu zase v angličtině?

Protože to je pro mě asi nejvíc no ...

A přitom kdyby to řekl v angličtině, která ti je bližší ...

Tak to možná necejtím tak moc.

To je hodně zajímavý.

Já jsem nad tím takhle nikdy nepřemejšlela, ale asi jo. To, co je mimo ty slova, to, jak to ten druhý cítí, tak to je pro mě třeba ... Myslím si, že kdyby on na mě česky a já na něj česky, tak to není vlastně úplně ono. Myslím si, že jeho čeština a moje angličtina, tak to je asi nějaký ten nejintenzivnější, nejupřímnější stav. Když opravdu opomenou svoji zdrženlivost toho, že asi bych chtěla jako nejvíc tu francouzština, ta je pro mě hezká. Zároveň mi je nejdál, nebo to jsou ty hezký jakoby věci v tomhle jazyce. Tak si myslím, že nejpřirozenější je pro mě angličtina, pro něj čeština. No já bych si hrozně přála abys viděla, jak jsem mluvila česky před tím. To bylo strašný.

Určitě seš sebekritická.

To taky.

Já si myslím, že jsme spolu mluvili někde ještě dávno před pěti lety podle mě.

Myslíš? Jo, no já byla nějak ve třetáku ...

No. Tak to bylo v pohodě. Tak to vlastně nějakým způsobem odpovídá na to, jak se cítíš, když ti tvůj partner vyjadřuje náklonnost. Takže když ti to říká v tý češtině tak to prostě...

Jo. Když to od něj cítím nejupřímněji, tak je to čeština. A já to česky slyším, rozumím tomu, ale vlastně odpovídám jakoby anglicky, protože ... Teď mám pocit, že mám ty jazyky vlastně úplně stejně. Teď jo, ale ta angličtina mi je, nebo jakože umím mluvit stejně dobře obouma jazykama, ale že ta angličtina prostě jak je první, tak má vždycky nějakou převahu.

Mění se způsob vyjadřování a přijímání emocí v tvém romantickém vztahu v průběhu času? Jako ve vztahu k tomu jazyku? Měla jsi to dřív třeba jinak? Že ta čeština byla víc, nebo ta francouzština, nebo?

Asi vždycky nejvíc byla ta angličtina, a to tak mám furt jako ten mateřský jazyk. Vlastně i jak jsem předtím chodila s tím Francouzem, tak vím, že tam mě to, jak kdyby trochu lízlo ta francouzština a ty emoce a tohle ale vlastně ta angličtina v tom zůstává celou dobu na prvním místě.

V čem vnímáš jako výhodu být bilingvální ve vztahu k vyjadřování emocí?

Nevnímám žádnou.

Nevnímáš, jo?

Hele nebo jako já si myslím, že mě to hodně komplikovalo spíš. Že jako i jsem se prostě setkala, že to jako lidi irituje. Že se jako neumím vyjádřit někdy úplně jako jednojazyčně nebo prostě úplně jako jednotně. Asi jako výhodu tam vnímám tu, že možná jakoby, jak jsem říkala na začátku, že třeba ty hezký věci jako nějak cítím blíž k tý francouzštině, tak si myslím, že mi to dává nějaký prostor k tomu, že mám možnosti, takže v tomhle si myslím, že jako asi jo.

Taková jako pestrost.

Jo, no pestrost. Samozřejmě jako jak jsem říkala, tak třeba i to cestování, že když jsme prostě někde spolu, tak mě i třeba hrozně baví třeba na tý Kostarice, jak prostě on se jako cítí dobře, že tu španělštinu umí a že tam teďka prostě mě třeba učí nějaký slovíčka a tak. A myslím si, že je to něco v nás, že pak když jsme třeba ve Francii, tak tam ho zase vedu já a tak. Ale jakoby zároveň moje první reakce, že ne je asi to, že mi to fakt jakoby zkomplikovalo život, dá se říct. Já když jsem se fakt vrátila v těch devatenácti a nějak jsem tady jako prostě randila, nebo tak, tak jsem fakt byla hrozně nepochopená. Kolikrát se mi prostě stalo, že lidi nemluvili anglicky a já se s nima těžko domlouvala. Nebo ti kluci, kteří se mnou randili a neuměli anglicky, tak tam to vždycky rychle krachlo. Měla jsem problém se skloňováním nebo se mi i pletla slovíčka, že třeba místo toho, že má někdo hezkou soupravu, jak jsem říkala hezkou soustavu. Nebo prostě takovýhle jako hloupý věci. Já jsem třeba nevěděla do dvaceti, co to je parapet, někdo mi řekl „Dej to na parapet“ a já úplně „Co to je?“ Jakoby, takže vlastně v něčem si myslím, že konkrétně mezi mnou a přítelem si myslím, že to je asi dobře, ale že předtím, než jsem začala bejt s ním, tak to spíš pro mě bylo jako těžší, že to nebylo jako výhoda.

Že jsi jako měla pocit, že ...

Já jsem byla nepochopená furt.

Ses nemohla prostě vyjádřit.

Já jsem prostě no ... kor jakoby tady s Čechama, že jo. Já jsem vlastně chodila s tím Francouzem. Pak jsme se rozešli a já jsem pak byla tady v Česku a vlastně jsem jako začala randit s Čechama a jako s klukama a byla jsem úplněj divnoch. Jako až třeba současnej přítel mě jako pochopil. Ono možná nás to dřív omezovalo, ale teďka je to mezi náma fajn a myslím si, že i pro mě ta možnost, že můžeš používat různý nástroje k tomu si porozumět. Myslím si, že v tomhle je to fajn. Kór pro mě, protože já jsem to vyjadřování emocí jako nikdy moc neuměla a to, že je může vyjadřovat pomocí více jazyků, tak je to pro mě jednodušší a pohodlnější.

Na závěr bych se tě chtěla zeptat, co bys vzkázala lidem, kteří jsou bilingvní a potýkají se právě tady s tím tématem, co se týče komunikace emocí?

Ty jo co bych jim vzkázala ... Já si teď představuju, jak jako bys ... Ty brďo. Hele asi. Ještě jednou, ještě jednou prosím. Promiň já vždycky se tak jako ...

To je dobrý. Co bys vzkázala lidem, kteří jsou bilingvní? Co se týče tady toho tématu komunikace emocí.

Ať si to prostě vyjadřuju tak, jak jim to je nejpřirozenější, i když to je prostě, použiju opět své slovo, hatla patla. Ti, co budou chtít porozumět, tomu porozumí, že prostě ... Hele to není to jako že se potýkají s problémem ne? Nebo je to jako že se potýkají s problémem?

Ne, prostě co chceš ...

Je to prostě, jak se s čím potýkají ... Ať to prostě vyjadřuju tak, jak chtějí a nemusí to bejt ani jako řeč. Může to prostě být vyjadřování emocí, může to bejt úplněj jakkoliv a nemusí to bejt jenom řeči, nějakým jazykem. Může to bejt úplněj jako jakkoliv skrz cokoliv. A že prostě neexistuje ani dobře, ani špatně v tomhle. Nemyslím si, že by někdo měl mluvit jenom česky, nebo jenom anglicky. Myslím si, že to jako jak já jsem prostě mluvila různě, jak jsem si zrovna vzpomněla, že prostě kdo bude chtít tomu porozumět, ten tomu porozumí a kdo ne tak ne. A že je to úplněj okay. No asi tak no.

Chtěla bys ještě něco říct nebo dodat? Nebo mi říct nějakou kritiku či pochvalu?

Kritika absolutně žádná, já spíš jenom tak teďka zpětně doufám, že jsem ti zodpověděla, na co jsi se ptala, protože mám občas tendenci, přesně jak mi ta hlava, tak jako různě jede ...

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Bc. Erika Čermáková

Studijní program: Psychologie

Název práce: Komunikace emocí bilingvních lidí

Vedoucí práce: doc. PhDr. Iva Poláčková Šolcová, Ph.D.

Rok dokončení práce: 2024

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 1024

Ostatní text: 146 493

Celkový počet znaků: 147 517

Počet pramenů a literatury: 45

Názvy souborů:

Text práce ve formátu PDF: mgr_cermakova_2024.pdf

Text práce ve formátu DOC nebo DOCX: mgr_cermakova_2024.docx